TEOHAR MIHADAȘ

ÎNALTELE ACELE VREMI

DACIA

Teohar Mihadaş

ÎNALTELE ACELE VREMI

TEOHAR MIHADAŞ

ÎNALTELE ACELE VREMI

(istorisire)

EDITURA DACIA
CLUJ-NAPOCA 1987

MOTO:

„Magnific timp, te-arăți în vis și treci...
Mă uit la spadă: spada mi-e de humă...
O, calul meu, ridică-te, și du-mă,
Nălucă albă-n timpurile reci".

PARTEA ÎNTÎI

1. CEVA DESPRE BIOGRAFIA SAU, MAI BINE ZIS, PARABIOGRAFIA NARATORULUI, CA SĂ PUTEM ÎNȚELEGE MAI UȘOR LUMEA DESPRE CARE NE VA POVESTI

Cel care ne-a spus povestea ce va urma este un ins straniu. Are, mai ales, în toată făptura sa, niște ochi, ale căror priviri te fură, te învăluie ca-ntr-un crepuscul, și te poartă departe, dincolo de hotarele timpului acesta.

Una din marile lui ciudățenii este și aceea că pretinde a ști despre sine, despre viața sa — mai bine zis viețile sale — misterioase lucruri, în al căror adevăr greu ți-ar veni a crede, dar în care el crede cu nestrămutare și tărie.

Nu a fost înzestrat de la natură cu o memorie deosebită, nici cu darul silinței la învățătură, motiv pentru care n-a izbutit să devină intelectual, nici cu simț practic, ca să fie... și să aibă de toate, dar, a fost, în compensație, dăruit cu o putere de a-și aduce aminte ieșită din comun.

Crede, cu tărie, că a mai trăit de mai multe ori, în aceeași persoană, pe acest asteroid care se cheamă Pământ, și-și amintește aievea de toate acele reîntrupări în timp și loc diferit ale pricoliciului vieții, ba mai mult și mai grozav, își aduce aminte chiar și de niște reîncarnări într-alte planete, din alte galaxii...

Ascultîndu-l povestind despre acele vieți și-acele lumi, în care ele s-ar fi petrecut, te cuprinde un sentiment de nemărginită dezolare metafizică, din nouă motive: unul, că nu poți să-ți amintești și tu de celelalte ale tale vieți, al doilea, că dacă este adevărat ce crede el, atunci înseamnă că viața nu sfîrșește nicăieri și niciodată, deci drama omului este eternă. Dacă universul este infinit, iar timpul nu are început, nici sfîrșit, atunci și viața este infinită, iar moartea nu există... decît ca o schimbare de vestmînt a vieții, o altă a ei zare și menire.

Zice, de pildă, că *prima* sa existență de care-și amintește s-ar fi petrecut undeva în fantasticul Sumer..., că ar fi

fost el acolo, atunci, un fel de preot care slujea Soarelui, și că s-ar fi dăruit acelei grele slujbe ca să se pedepsească din cauza unei iubiri neîmpărtășite pentru o ființă-fecioară aidoma soarelui de frumoasă. Era, susține el, o fiică a soarelui, iar dacă părinții ei pământești — un soi de sfetnici și slujitori pe lîngă rege —, nu au vrut să i-o deie de femeie, atunci el s-a devotat slujirii celuilalt al ei genitor, Soarele, în credința suavă că acesta, adică Soarele, i-o va redărui într-o altă viață, dintr-un alt timp, pe alt tărîm, chiar de pe vreo altă planetă.

Și, într-adevăr, mărturisește dînsul, i-a fost redată, tîrziu de tot, după multe secole trăite-n beznă ca noctilucul, pe podișurile Celtiberiei, unde se afla a fi cavaler al ordinului sepulcral. Și că ființa aceea solară, mult rîvnita lui iubire, ar fi fost fiind din boreal, din țara cu cîntece săgetător de frumoase, și necontenite, adormitoare zăpezi, anume din cetatea Upsala.

A compus el și niște versuri despre acea fecioară galbenă a zăpezilor.

... Iată un crîmpei:

„O, brad frumos, brad veninos,
Din noptile de-atunci, în sala
Cu-ntunecate panoplii, din Aix sau din Upsala,
Durerea mea te-aprinde-acum
Zadarnic, și invocă
Vedenia cu trup de crin
Și zîmbet lin,
Cu părul galben în declin
Și ochi adînci, de fum...“

*

A *doua oară*, zice el, ar fi trăit la Atena, și era pe vremea lui Socrate. Retor cică ar fi fost atunci, acolo, și scriitor, dar dintre cei de pe la coada cortegiului sicofant.

Susține că avea o iscusință aparte în a compune și-a rosti el însuși în Plateea, *nomoi*, un fel de stihuri pe teme civice, menite a chema pe cetățeni la virtute și pe hopliți la luptă pentru apărarea cetății, precum și de-a țintui la zid ticăloșia, și mai compunea și *peanuri*, acestea fiind un gen de texte sacre ce se rosteau fie la nuntă fie la moarte.

Nimic nu a rămas din ele, nimic n-a dăinuit, ceea ce vrea să însemne că n-au fost de preț și că, deci, n-au meritat să rămîie. Ceea ce este menit să dăinuiască dăinuie în ciuda oricăror vitregii și inimiciții, în virtutea acelui ceva ce se numește a fi peren.

Ca retor, cică bătea cîmpii și apa-n piuă, cu înflăcărare mare, despre virtuțile cele mai înalte, cine știe, poate că din pricina că-i lipseau cu desăvîrșire, deci dintr-o nostalgie de a nu le fi avut, deși, în anumite clipe, ale ultimei încercări, se dovedea a le fi stăpînit cu fantastică prisosință.

*

A *treia oară* a fost, zice el, purtător al sigiliului judecătoresc, undeva prin Englitera de astăzi. Cică ar fi fost dînsul, în exercitarea acelei funcții de magistrat suprem, atîta de drept și de sever în aplicarea legilor dreptății, încît regii și reginele timpului se temeau de judecata lui ca de a lui Satana. Îi pedepsea, pe aceștia și acestea, mai cu spor decît pe borfași și pe tîlhari, deoarece, susține el, borfașul e borfaș, deci i se cuvin circumstanțe îngăduitoare, în vreme ce regii și reginele sînt ce sînt, iar dacă se poartă ca borfașii și tîlharii, atunci se cere a fi pedepsiți mai cu strășnicie și mai fără de îndurare decît ceilalți.

Pînă la urmă, nu prea tîrziu, a plătit cu moarte prin ardere pe rug nesăbuința de-a fi fost drept, cinstit și curajos. „Căci dreptatea, oftează el cu seninătate, nu aparține celor care dețin virtutea, ci acelora care dețin puterea; nu înțeleptului, ci suveranilor. „Iată de ce, adăugăm noi, potentații trebuiesc păziți și controlați cu strășnicie și nu lăsați să-și facă de cap.

L-au ars, așadar, pe rugul dintre ziduri sumbre și de sub stele, după ce l-au schingiuit cu aleasă pricepere de alchimie medievală, ca pe un schismatic foarte primejdios, un răzvrătit, un eretic smintitor al rînduielilor dumnezeiești...

*

A *patra oară* ar fi trăit, așa cum pomeneam în treacăt mai adineauri, pe podișurile aspre și fantasmagorice ale Celtiberiei, unde era un cavaler din cei fără teamă, nici prihană, „sans peur et sans reproche" cum se exprimă mai elocvent galii, și tocmai din această cauză, că a fost fără teamă nici greșeală, Soarele l-a învrednicit să-și regă-

seească marea iubire de pe vremurile cînd o pierduse, în Sumer.

Și despre aceea, fecioara solară din Sumerul fabulos, a compus el stihuri, nu numai despre cea reîncarnată-n „vedenia cu trup de crin și zîmbet lin...“ fecioara cu păr galben din Upsala. Iată două catrene de dragoste cu rostiri specifice firii și patosului sumerian:

„Zimbru-nsetat eram, iar tu,-nstelat izvorul.
Flămînd, eu, cerbul nopții, iar tu casta prelucă...
Cutremuratei clipe, tu, covorul,
Demonul, eu, ce-n el crepuscular se culcă...“

„Cum marea, cînd dogoarea amiezii o pătrunde,
Oftează răscolită-n substraturile-afunde,
Așa mîndria-mi toată și aspră cînd căzu
'N abisurile tale, al morții chip văzu.“

Se simte în aceste versuri și firea lui de fost retor în cetatea lui Pericles, nu numai de slujitor al soarelui la Sumer, în folosirea unor cuvinte mari și solemne, întocmai ca-n grandilocvența retoricească.

*

A *cincea oară* își aduce-aminte cum că ar fi trăit pe vremea lui Alexandru Machedon, fiind el unul dintre cei mai apropiați și mai dragi ai lui prieteni și ofițeri, de aceeași vîrstă cu „genialul apucat“ cum îl necăjea dînsul eufemistic, și, mai ales născut pe aceleași pămînturi, din aceleași care l-au zămislit pe marele Ares de la Pella.

Zice că i-ar fi încredințat lui, cu rugăminte mare, demoniacul rege tînăr, atunci cînd și-a presimțit moartea — căci toți o presimțim într-un fel — misiunea de-a alcătui o gardă anume formată numai din macedonieni, să-i așeze — după ce va muri — rămășițele pămîntești într-un sicriu simplu, din lemn de pin, și să le ducă să le îngroape în țărîna din care s-au fost zămislit... Acest adevăr este întărit și de o scrisoare ce se găsește la biblioteca Academiei din Athena, scrisoare adresată de Alexandru mamei sale Olimpiada și prin care îi cere cu rugăminte filială și ei același lucru, adică să i se depună osemintele în pămîntul din care se născuseră. Și prietenul din copilărie și viteaz ofițerul

de-atunci al lui Alexandru, povestitorul de azi al istorisirii ce urmează, și-a îndeplinit promisiunea cu cinste și bravură, căci n-a fost ușor să străbați distanțe imense, punctate la tot pasul cu primejdii dintre cele mai dure și mai viclene, de la Babilon pînă la Pella. Și nu s-a mai întors ofițerul acela altul la îndatoririle ostășești, ci s-a dăruit unei alte lupte cu frumoasa Thesia, la capătul căreia a rezultat o familie și-o vatră statornică și frumoasă. Apoi iarăși a pierit în bezna cea de sub pămînt și iarăși a trăit acolo timp îndelungat aidoma noctilucului . . .

*

Și cică ar fi luat parte mai tîrziu la lupta de la Pydna, localitate așezată la poalele Olimpului și aproape de Marea Egee, luptă grea care s-a purtat între ultimul rege al Macedoniei, Perseu, și consulul roman Lucius Aemilius Paulus. Centurion, zice dînsul, crezînd cu tărie nezdruncinată, că a fost acolo, iar după înfrîngerea cu desăvîrșire a lui Perseu de către Lucius Aemilius, a falangelor macedonene de către legiunile romane, ajutate, ce-i drept, acestea și de armatele grecești, — căci grecii îi dușmăneau pe macedoneni din cauza că aceștia îi cotropiseră de trei ori, Alexandru, ultimul cotropitor arzînd pînă-n temelii Teba, care cutezase să i se opună, și umilind Athena, umilit la rîndul său de prăpăditul de înțelept cinic, Diogene acela. . .

Atunci, acolo s-a îndrăgostit el de o băștinașă fecioară, atîta de frumoasă încît, după cum însuși se exprimă metaforic, parcă simțeai un îndemn „nu știu cum anume să vă spun. . . să-i tai capul nu altceva".

Și s-a cununat cu ea, și-a rămas acolo lîngă frumusețea ei, iar mai apoi lîngă frumusețea copiilor lor, cari copii nu sînt alții decît, — iarăși după credința sa — primii prunci ai stirpei neo-romanice din marginea de la miază-zi a marei semințiii de mai apoi, sporită de legiunile lui Pompei înfrînte și risipite de către Cezar la Farsala, localitate și aceasta ca și Pydna așezată între Olimp și Marea Egee, și altoite pe trunchiul etniei băstinașe de traci, sporită generos și temeinic mai tîrziu, împărătește, de către Traianus, biruitorul lui Decebal și cuceritorul Daciei Felix.

Uneori, astăzi, cînd își aduce aminte de acele timpuri din aceea, altă a lui viață, de bătălia de la Pydna și de iubirea pentru fecioara cu trup alb îmbrăcat în albastru, îl

cuprind aspre și fără de leac mîhniri, și-atunci își îngînă, înlăcrimat, stihuri ca acestea:

Pe cîmpul de la Pydna am învins
Sumbre falăngile etniei tale...
Deasupra-ne urla Olimpul nins
Jur împrejur cîmpiile tesale.

De n-ar fi fost să fie-atunci cu noi
Într-ajutor și oștile eline,
Ne-ar fi strivit de tot asprul puhoi
Și nu mi-aș aminti azi despre tine,

Iubirea mea, trup alb îndoliat,
Decît adînca beznă mai amarnic,
Și decît seceta de ploi mai ahtiat,
Și decît soarele din primăveri, mai darnic!

Pe cît am fost de dur și-nverșunat
În bătălie, și făr de-ndurare,
Pe-atîta de sfios m-am arătat,
Și blînd, naintea frumuseții tale.

Cît bolțile Egeei ochii tăi
de-albaștri,
Răni îmi sunt astăzi, coșmare...
Și mă tot strigă-n selenare văi
Nesomnul tău sub nimburi legendare...

Și se consolează apoi amăgindu-se cu adevărul din spusa lui aceea: Tragedia, dar și șansa vieții stau în aceea că viața nu se sfîrșește niciodată, nicăieri.

*

Ar mai fi trăit, crede iarăși el, și-ar fi făcut parte dintre acei păcurari afurisiți, cu spete late și plete năvîrloase, greoi, negrăbiți și alene legănați în mers, care l-au săvîrșit, la locul ce se cheamă „Stejarii frumoși", undeva la intrarea în trecătorile Balcanilor munți, pe unul — și pe toți din suita lui — care-și zicea că este rege..., cîndva, prin secolul al VII-lea al erei noastre...

Venea dînsul — adică măria-sa — învelit în veșminte bălțate și sporite cu eșarfe, pompoane, peneturi, pănuși, mănuși, fireturi și ciucuri și zurgălăi peste dînsul, din tinichele, de credeai — relatează domnia-sa naratorul — că nu rigă era, ci vreo sorcovă mare și cîntătoare ca acelea cu care umblă la colindat, de Ignat, feciorii din Dacia.

Vistavoi călare părea a fi Irodul și nu crai adevărat, așișderea și cei care-l însoțeau, alte sorvoce țingălitoare, mai mărunte, și alți vistavioi mai voinici.

Și pentru că se năpustiseră asupra alaiului regesc dulăii și cățelele, smintindu-le tihna și voia cea bună, Irodul-Sorcovă a dat poruncă aspră — aprins de tot la față și cu ochii zbucniți afară cît cepele — să fie tăiați din săbii, numaidecît, ursii aceia zoioși, dimpreună cu cîinii lor toți, iar turmele de oi și herghelia de cai să fie trecute de urgență în patrimoniul regesc. Astfel a început cumplita încăierare dintre alaiul vistavoiului, pe de o parte, și păcurarii și dulăii pe de cealaltă. Dulăii au vînzolit în văzduhul amiezii cozile a urgie mare, au zburlit viforos părul de pe spinări, au arătat în lumina soarelui niște dinți mai tăioși și mai reci decît cosoarele de la șerparele stăpînilor, și unde nu s-au asmuțit asupra alaiului bălțat, rupînd și înșfăcînd cu înverșunare și infernală mîrîială, din pulpele, șoldurile și bucile domniilor lor bălțate.

Brațele acelea albe, păroase ale păcurarilor s-au dovedit a fi atunci, acolo mai puternice decît brațele veșmîntate pestriț ale musafirilor, iar topoarele, bîtele și cuțitele cu care au luptat, mult deosebite ca forță de lovire și iuțeală, și precizie, decît săbiile și lăncile vrăjmașilor...

Bătălia a luat sfîrșit repede de tot, iar alaiul regesc a fost mîntuit de păcate și trimis pe lumea ailaltă. Pe Măria-Sa Dînsul, pe marele Vistavoi, ne încredințează naratorul, cum că însuși el a fost acela dintre păstorii valahi care l-a isprăvit pe rege, smulgîndu-i de la loc grumajii, după ce îl croise cu muchia toporului drept în creștetul încoronat. În timpul cît săvîrșea acele acte teribile, simultan, răcnea zicînd cu tunet și fulgere: „Regele nostru este muntele! Măria-Sa Muntele pe care-l stăpînim și ne stăpînește, iar nu voi, viituri de circ!“ Iar în sinea sa ascunsă își mai zicea cu magnifică melancolie: «Noi am avut un singur rege, tînăr și mare cum nu va mai vedea soarele pe pămînt, dar l-a chemat pustia și depărtările ei și l-au dus de la noi... Noi însă, iată, îl așteptăm mereu, rezimați în bîte ori stînd la

vetre cu picioarele încolăcite sub noi, ca șerpii, și cu ochii pierduți departe foarte în zările albastre de unde are să apară El, unicul nostru rege!

Cosorul cu care l-a despicat — defalcat — l-a azvîrlit la naiba să-l ducă, deoarece nu-i îngăduit a tăia animal ori, doamne ferește, pîinea cu el, după ce fusese spurcat în scîrne „regești"...

*

Apoi, zice el, cică ar mai fi trăit prin secolul al XVI-lea, în persoana unui haiduc, pe cît de sălbatic pe atîta de chipeș și de mărinimos, care s-ar fi îndrăgostit de neîntrecuta pînă atunci pe pămînt în frumusețe și mîndrie Teodora, fata gospodarilor harnici și cinstiți din satul Padini, în Penyr, mama, mai apoi, a celui mai viteaz dintre viteji, Liahim.

Ca să-și scape fata de la o rușine atît de mare — urgisire nu altceva — de a fi iubita unui spulberat din lume, trăind cu capu-n traistă și în afara legii, repede au trimis-o la un frate de-al ei în Velhia, om foarte bogat fiind acela, negustor mare de grîne, piei și lînuri.

Au izbutit ei, părinții, s-o scape astfel de rușine, pe ea, ca și cinstea întregii familii, dar nu și de înverșunarea în dragoste a haiducului, de chemarea patimei, căci acesta a mers după urmele ei, strecurîndu-se printre poteri, vameși vicleni și caraule, folosind nu arareori brațul dar și agerimea minții, furișîndu-și umbra stăpînită de demon, prin ape și peste munți, pe cărări și trecători perfide, pînă ce, la capătul capătului, a dat de ea. În fundul iadului să se fi ascuns și tot o găsea!, s-ar fi strecurat și într-acolo, păcălind pînă și pe diavoli, încăierîndu-se la bătaie cu încornoranții aceia...

S-a bătut el cu boierii cei haini, cu poterile feroce, plătite de ei ca să-l prindă și să-i taie capul și i-a dovedit pe toți, d'apoi cu niscaiva vîrcolaci proști ca noaptea-n care trăiesc...!

Dar frumoasa Teodora n-a ajuns în talpa iadului, ci în brațele voievodului, nu fecioara, ci Doamna Țării, dar ursita n-a vrut să prindă viață în trupu-i minunat de la stăpînul ei, deși avea El sămînță aleasă, dovadă fiul său dintîi, cu altă muiere făcut, Paul, zis Sprînceană, care a uimit cu frumusețea și iscusința minții sale pe toate segniorele și

segniorii apusului. Altul îi era ursit să-i fie soț zămislitor de viață... Domnul între timp a răposat la o mănăstire, între maici, cîntece și luminări, suferind fiind de ohtică.

Haiducul nostru, adică naratorul, ar fi ajuns între timp ispravnic peste străjile de la curtea voievodului, destoinic, viteaz din cale-afară și falnic ca un pisc de munte cum era.

Ca fiara rănită gemea surd noaptea-n așternut, cu gîndul la ea, cea aproape de el, dar lîngă altcineva..., iar cînd se nimerea să-și încrucișeze privirile — și de la o vreme, nu știu cum se făcea că li se încrucișau cam des —, prin curți ori pe terase, rămîneau încremeniți ca de gheață amîndoi pentru o clipă, clipă înfricoșată... Două strigăte de chemare înghețate unul în celălalt..., dorință dureroasă și spaimă în același timp.

Cînd s-a întîmplat să se pomenească față-n față pentru prima oară în curtea palatului, ca aduși unul înaintea celuilalt de niște mîini nevăzute, Ea a slobozit în întreagă ființa ei un strigăt mut, iar El s-a întunecat, tot, deodată, aidoma muntelui cînd îl fulgeră și-l detună brusc furtuna de grindină..., cum soarele înaintea mării care-l așteaptă să-l alunece-n genuni.

Noaptea întreagă a stat Doamna Teodora îngenuncheată sub icoana cu licăr de candelă, între făclii cu mireasmă de ceară și de pajiști alpine, așa, ca între dorința și setea lui, ca între izvoarele destupate, iar el a scrîșnit și-a gemut, cu ființa-i toată numai o rană cuprinsă de vîlvătăi.

Dar după moartea voievodului și după ce au trecut zilele de doliu, cei doi s-au cunoscut, Teodora a luat de la el în pîntece viață, după atîta așteptare și dorință, și astfel s-a zămislit viteazul între viteji Liahim.

Apoi, ne spune mai departe povestitorul, cică ar fi stat el alături de fiul său în toate clipele cele grele ale vieții sale, — barda fulgerată năpraznic din întuneric, brațul teribil venind nălucitor și ucigător din umbră, pretutindeni prezent unde era trebuință, scăpîndu-l de la moarte de atîtea ori —, că tot el l-ar fi plătit pe călău, cu amenințare de moarte, să nu-i taie capul atunci cînd Liahim a fost osîndit la decapitare, ca uzurpator, de către dregătorii dreptății — căci Liahim acela era un nestăvilit ca străbunul său din cealaltă existență, Alexandru, și un necugetat la minte atunci cînd se dezlănțuia într-însul mînia, ca taică-su de altfel, despre care în veci n-a bănuit că i-ar fi fost genitore.

Numai la blestemata aceea de cîmpie căreia i se spune A Murgii, bătrîna fiară a nopții nu s-a aflat de față cînd au venit cu vicleșug valonii și l-au ucis pe Liahim, căci dacă ar fi fost acolo, doamne, ce praznic făcea din ei!... Se încurcase și el, ca tot omul, la ospeție, în casa unor oameni îmbrăcați la fel ca cei din părțile locului unde se născuse — cu cioareci, cămeși, căciuli și șerpare late și vorbind aceeași limbă —, căci sărbătoreau și oamenii aceia biruința, tot atît de strălucită ca și altele, cea de la Gărgălaie, cîștigată de Liahim.

După moartea fiului lor, Teodora s-a pustiit, cu alt nume, întru schimnicie, iar el, haiducul, bătrîna fiară, întunecatul cavaler, s-ar fi pustiit și el, zice-se, întors în pămînturile de unde se ivise-n lume, ori la vreun schit din prăpastia muntelui...

*

Iar acum să ne oprim asupra aceleia dintre viețile lui petrecute pe acest pămînt, care este direct legată de istorisirea din această carte.

Așadar, a mai trăit, crede el, de la anul 100 pînă la anul 56, înaintea erei noastre, în Dacia, în timpurile cînd domnea peste ea negurosul crai Burebista, iar la Roma unul egal în iscusință și vitejie cu al dacilor rege, divinul Cezar. Dacă nu ar fi fost uciși amîndoi în același an, prin uneltirea senatului, pe Cezar ca uzurpator, pe Burebista ca surpător, urma confruntarea dintre ei doi, și nu se poate ști care ar fi fost soarta Romei, ori care ar fi fost soarta Daciei.

Ori că Roma ar fi fost nimicită, ori că poporul român de astăzi l-ar fi avut de tată și botezător nu pe Traianus, ci pe Cezar...

Era, zice el, al șaptelea copil al unui prisăcar solomonar, cu casa și rosturile-i toate statornicite într-o poiană împresurată de dumbrăvi ce se întindeau pînă la capătul lumii. De la bun început s-a dovedit a fi stîngaci și neîndemînatec din fire pentru treburile gospodărești, îndărătnic la orice poruncă ce venea de la indiferent cine dinafară, a refuzat să se înroleze în oastea craiului cu sfruntare, deși viguros și bine clădit fizic, și-a rămas un fel de fluieră-vînt, trăind din te miri ce, din mila părinților, a surorilor, îndeosebi a mamei, mai puțin a fraților.

Rătăcea zile și nopți de-a rîndul, cu gîndurile în roire aiurea, cu ochii pierduți cine știe unde... Călca locuri pustii

și afunzimi de codri, vorbind în taină cu arborii, cu florile, cu buruienile și cu toate viețuitoarele, pînă și cu pietrele uneori, iar pămîntul Daciei nu ducea — cum nu duce nici azi — lipsă de atari lucruri.

Înțelegînd el pînă la urmă că nu poate trăi o viață întreagă teleleu, din milostivirea altora, fără a-și făuri un rost, s-a gîndit, apoi s-a hotărît să se încorporeze în ceata tinerilor neofiți ce slujeau marelui preot Deceneu, care la rîndul său slujea lui Zamolxe-zeu.

Primirea, însă, în acea tagmă a tinerilor meniți inițierii nu se făcea așa cum s-ar face astăzi înscrierea în vreo școală oarecare sau în vreo organizație, ci numai după ce treceai cu bine un examen foarte sever, vecin cu moartea, așa-numitul prag sau așa-numita probă „sărutul șarpelui".

După o lungă și nemiloasă asceză de curățire și inițiere în tainele necunoscutului, dusă pînă la mortificarea totală a ispitelor și instinctelor oarbe și pînă la o întărire miraculoasă a puterii de voință și autostăpînire, urmează trecerea ultimului examen — „sărutul năpîrcii", după care cuprinzi loc printre tinerii neofiți, numiți și „cei fericiți".

Proba se desfășura în modul următor: Curățit și limpezit pînă la incandescență, pînă la limita inexistenței, îți făceai apariția brusc, dimineața, la răsăritul soarelui, pe muntele Gridava, cel năpădit de năpîrci, și astăzi, pe stîncile, steiurile și cățînii lui, înaintea uneia dintre satanaelicele tîrîtoare veninoase care lenevește voluptos la căldura soarelui. Ea, tîrîtoarea, întărîtată foc de prezența cutezătoare, nepoftită a nesăbuitului musafir, ridică, șuierînd, capul și dă să lovească, cu iuțeală fulgerată.

Înainte însă cu o miime de secundă de-a mușca, se pomenește ea lovită mai fulgerător, drept în grumaz, cu muchia pălmii, de către neofitul în examen — așa, ca la loviturile de carate ale niponilor — își frînge brusc capul, iar înainte de a-l ridica din nou ca să lovească, tînărul o sărută drept în creștet, peste veul enigmatic.

Mișcarea se repetă — tînărul sărută, pe fruntea frîntă înainte-i sub lovitura fulgerată în grumaz, șarpele — pînă ce veninoasa tîrîtură, învinsă și cătrănită, se descolăcește, se răsucește posomorît iritată și se strecoară în crăpăturile stîncii, alunecînd pînă în Hades.

În tot acest timp cît durează înfricoșatul ritual al confruntării dintre șarpe și tînărul neofit, marele preot alb, înconjurat de toți neofiții care-i slujesc, și aceștia tot în alb

îmbrăcați, asistă, la zece pînă la douăzeci de metri distanță, pitiți după stînci și jnepeni.

Astfel proba împlinită, a slujit el — naratorul de azi — cu vrednicie și credință, pînă la moarte, lui Deceneu, iar acum, în această nu se știe a cîta a lui viață pe pămînt, considerată de dînsul a fi cea mai netrebnică dintre toate, dată lui spre ispășirea cine știe a căror păcate săvîrșite în viețile anterioare, zice că a fost menit unei singure bucurii, aceea de a-și aduce aminte și de a povesti. De a povesti fapte și întîmplări și de-a zugrăvi lucruri și stări din alte zodii, cum este și povestirea care va urma, despre oameni, lucruri și fapte petrecute în Dacia, pe cînd stăpînea peste ea uriașul crai Burebista și cu albul pontif dac, Deceneu.

„Despre Cezar, Alexandru, Hanibal, Napoleon și alții, zice dînsul, s-au scris cărți multe și adevărate. iar atunci de ce să nu se scrie una măcar și despre Burebista, chiar dacă nu atît de doctă, care, dacă nu i-a întrecut pe ceilalți este, fără doar și poate, egalul lor."

Probe teribile ca aceea a sărutului năpîrcii pe frunte, se mai săvîrșeau în Dacia cea de demult, la cari erau supuși, de data aceasta tinerii doritori de-a deveni căpetenii de oaste, ca de pildă, supunerea ursului în luptă, a cerbului, a mistrețului și lupilor, dar despre acele crîncene probe veți afla amănunte în povestea ce urmează...

Eu l-am cunoscut pe narator în urmă cu șaizeci de ani și sînt fericit că am putut să-i cîștig prietenia. Lucruri minunate am auzit spuse de dînsul, și le spunea pierdut în transă, la locuri și timpuri anume potrivite cu fantastica lor frumusețe.

Este un fantast, dar nu știu cum să spun, văzînd lucrurile cu fantezia, parcă ele devin mai transparente, așa încît vezi pînă dincolo cu mult de marginile lor empirice și raționale. Poartă cu sine o rană, aceea de a nu fi făcut în această a lui viață de acuma nimic deosebit: A dorit să facă fapte vrednice de recunoștința semenilor săi, dar cînd s-a apucat de ele, s-a făcut de minune, de rușine ori de ocară...

A vrut să rămînă demn, așa cum îi este firea, dar n-a rămas decît *de căruță*, căci la ce îți folosește demnitatea cînd lumea nu se teme de tine și nu are interes de pe urma ta, un sărăntoc?

„Fală goală, traistă ușoară", spun dacii la o astfel de demnitate. Singurul lucru bun pe care l-a făcut, totuși, este

acela că nu a făcut rău nimănui..., decît doar celor care l-au iubit și cari au fost fericiți să-l poată ierta.

Spune el, atunci cînd îl năpădesc tristețile și părerile de rău, că viața ne este dată ori pentru a ne primi cuvenită răsplată, ori pentru a ispăși meritată pedeapsă, după cum în viețile anterioare ai slujit binele, frumosul și dreptatea, ori te-ai dedat la crime, minciună, samavolnicii, violări și violuri, pîră sau furturi din munca altora, sau alte mîrșăvii, abjecții, turpitudini și deriziuni desfiguratoare ale chipului ideal al vieții, pentru că ea are și un astfel de chip nu numai...

Ai fost, de pildă, nedrept în viața anterioară, te reîncarnezi în alta pentru a mărturisi și împlini dreptatea pînă la martiriu... Ai fost nedemn și laș? Te reîntrupezi pentru a răscumpăra acel păcat practicînd demnitatea și fermitatea pînă la anularea de sine...

Ai fost într-o altă viețuire ingrat?: Revii pentru a răscumpăra ingratitudinea prin supunerea și abnegarea desăvîrșită față de suferințele altora...

Ai fost un nelegiuit, un scelerat, un trădător?: Ești menit în cealaltă să fii atîta de bun, generos și loial încît lumea să te considere idiot, chiar periculos, și te izolează dintre oamenii normali,... căci, crede tot el, naratorul, omul pînă ce ajunge Om, trece prin absolut toate formele de viețuire, de la protozoar pînă la antropoid, de la Lombroso pînă la Isus, și, după cum a slujit vieții sau degradării ei, el revine în forme odioase pentru a expia, sau în forme elevate pentru a se bucura de răsplată.

Ai trădat, să zicem o frumoasă iubire, aducînd mari suferințe ființei care te-a iubit, ești rechemat la viață pentru a iubi în pustie, zidit între pietroaie, ca nimeni să nu-ți audă strigătul spre Ea...

Ai fost o otreapă? Mătură de curățat cele mai rău mirositoare gunoaie vei ajunge într-alta...

Cam aceasta ar fi, după părerile dînsului, ale naratorului din povestirea ce urmează, dialectica din sînul ocult al vieții, chiar dacă paradoxală. După faptă și răsplată. Omul este o ființă menită libertății care îi este arbitru în tot ce face, dar tot ea, libertatea, este instanța care-l judecă întru pedeapsă sau întru recompensă.

Viața noastră nu e decît o înlănțuire ciclică de expieri și recompense, în funcție de felul cum ai înțeles să tratezi cu ea, cu acest dar (nu întîmplare) misterios și înfricoșat, pe

cît de frumos pe atîta de odios, pe cît de plăcut pe atîta de dureros, pe cît de minunat pe atîta de blestemat, pe cît de ademenitor pe atîta de respingător, pe cît de fermecat pe atîta de abject, pe cît de magnific pe atîta de oribil, pe cît de elevat pe atîta de josnic, pe cît de la-ndemîna rațiunii pe atîta de ininteligibil și de irațional, iar cursurile ei nu se încheie decît atunci cînd s-au încheiat toate conturile, și ne întoarcem, și ne regăsim, și ne reintegrăm în unica Sursă — cea care nici nu izvorăște, nici nu curge, ci numai *este* — din care purcede totul. Ce se mai întîmplă după aceea nu vom ști niciodată, și este bine că nu putem ști, pentru că...

Așa gîndește el, și din această filozofie naivă deduce un sistem de valori etice aureolat de ideea binelui, a frumuseții și-a dreptății, a bucuriei și, mai ales, a Libertății — sursa tuturor virtuților după dînsul, atunci cînd ai ajuns să înțelegi ce anume să faci cu Ea.

Este mult mai mare fericire și te simți mult mai bogat și mai luminos atunci cînd ești drept și cinstit, deci demn, decît alminteri.

Din cauza acestei filozofii despre lume și viață umblă numai pe marginea bătătorită a locurilor și pe cărări, ca să nu calce peste frăgezimea și taina ierbii și-a florilor, „Ochii Marelui Izvor", cum metamorfozează el, ca nu cumva să calce peste tăcerea vie, astfel arătată, a ființelor din sub pămînt..., cele dragi cîndva.

Dacă se întîmplă să se întîlnească-n cale cu șarpele, nu numai că nu-l lovește, ba din contră, îl agrăiește cu un fel de blîndețe care este numai a sa, ca pe un prieten drag, iar șarpele atunci se oprește-n loc, se ridică-n coadă, și-l ascultă cu mirare copilărească, șuierînd încîntat.

Un alt citat din gîndirea sa: „Cînd oamenii vor înceta de-a fi cruzi, lacomi, mincinoși, adică ticăloși și tiranici, cînd nu se vor mai crede a fi sarea vieții, buricele pămîntului și rațiunea existenții, căci toate aceste hidoșenii atentează la ceea ce este esența creatoare a vieții, Libertatea, atunci din nou șarpele va deveni îngerul cel frumos din paradis, iar mielul va dormi bleguț și la adăpost în brațele lupului."

El se călăuzește după preceptul înțeleptului hindus Tagore, care zice: „Viața este un dar, și ca să-l meriți, trebuie la rîndu-ți să-l dăruiești". „Bogat este nu cel care are, ci cel

care dă; nu cel care primește, ci cel care dăruiește", adaugă el.

„O lacrimă picurată peste amintirea unei jigniri aduse pe nedrept cuiva este mai frumoasă decît o cîntare de slavă, iar căința este mai înălțătoare și mai purificatoare decît orice euharistie."

Ce-am mai putea spune despre firea și gîndirea naratorului?... Da, un amănunt paradoxal: pe cît este de tandru, de milos, de blînd, de bun și de înțelegător, se transformă brusc într-o fiară apocaliptică și devine de-o cruzime și-o ferocitate dincolo de orice închipuire omenească, atunci cînd i se arată înaintea ochilor dezmățul și nerușinarea samavolniciei și-a tiraniei...

Și-acum să ascultăm povestirea spusă nouă, un grup de prieteni, într-o noapte împresurată toată de aștri, pe creasta muntelui Dălbi-dan din țara Baragavanilor.

Stăteam tolăniți într-o rînă, cu falca-n palmă și coatele rezemate de piatra muntelui, iar el, în picioare, aidoma unui druid pe amvonul unei fără de margini catedrale, a istorisit, transportat cu fruntea și fantazia într-alte zodii decît cele care ne înconjurau, pînă ce s-au stins, una cîte una, toate stelele și-a apărut lumina zorilor.

Odată cu lumina zorilor, fața și mintea i-au revenit pe pămînt, și-a tăcut. „Acum să ne vedem de-ale noastre..." a zis.

2. IDILĂ-N CODRII DACIEI ȘI POVESTEA MARELUI MELC

Undeva, în spațiul cosmic al Daciei, soarele tocmai răsare și inundă cu lumini aurii somnul întregii naturi, care se trezește lent la viață, cutremurată ca de un sărut adînc, îndelung stăruitor.

Un suspin euharistic este, la acest ceas, pămîntul Daciei întregi, o extatică înfiorare, o totală dăruire întru voluptate, soarelui.

În inima bătrînului codru, se arată, iată, un ochi mare de lumină, un luminiș anume... prin care parcă ar comunica inima lui, a codrului, cu nucleul solar. Te întîmpină la tot pasul trunchiuri de stejar și de alte seminții ale florei, retezate de puterea furtunii. Picioarele ți se încîlcesc între brusturi, curpeni, ferigi și alte stihii venind din imperiul ctonic, iar răcoarea pe care ți-o strecoară-n carne ele o resimți ca pe-o chemare a adîncurilor pămîntului, ca pe un alb orgasm al contopirilor cu el.

Ochiul acela-poiană este luminat de licărirea tremurată multicolor și adormitor mirositoare a florilor de tot neamul lor. Ce templu înmiresmat, cu podirile înflorate luminător și cu codrii de jur-împrejur drept columne negre și pilaștri foșnitori, și cu cerul însorit deasupra — catapeteazmă!

Așezările omenești, trezite și ele din somn, intră lent în ritmul unei liniștite hărnicii. Bărbații tocmesc vreo unealtă, cioplesc grinzi, potrivesc coadă la topor, încearcă tăria arcurilor cu tăria brațelor albe, vînjoase, și mai necăjesc niște cîini tineri, ciobănești, care în zadar se tot gudură răsturnîndu-se cu labele-n sus, doar doar se vor încumeta stăpînii să se joace cu dînșii.

Într-un țarc, stau laolaltă mieii și iezii, adică vreau să spun că stau doar mieii, căci iezii, aceste scorniri ale diavolului, n-au stare, ci sar pe spinările bieților miei care-și fac siesta la soare cu rînzele pline de lapte înmiresmat, apoi, pufăind, sar de pe spinări, se pitulesc după gard, mijesc cu

șiretenie de drăcușori ca să vază cît de prostănaci sînt miei, iar după ce mieii au reînchis ochii reluîndu-și odihna, ei, drăcușorii, pornesc tiptil, tiptil și iarăși sar, pifăind, pe miei și de pe ei, ca de pe niște pietre ori cioate, zburdînd prin țarc și stîrnind pulberea bălegarului.

Alături, într-un mic ocol îngrădit, un mînz roșietic exersează pe loc mersul pentru deprinderea mai tîrziu a trapului, a galopului sau a buiestrului, iar vecin cu el, într-o altă îngrădire restrînsă, un viteluș poartă un amarnic război, război angajat între botul mirosind încă a corastră și-a raze de luceafăr pe de-o parte, și mușchii care-l cotropesc furtunatic, aidoma unor hoarde de tătari iuți și mărunți, înarmați cu suliți și arcuri și țipînd foarte subțire.

Și bietul viteluș se lasă învins, necăjit foarte că nu-i poate ajunge cu coada prea mică și neîndemînatică, nătîngă, ca să-i smintească pe tătari și să facă din nărăvitele mușchi la bot de vițel mînjit cu lapte, un adevărat măcel.

Tinerii daci par, unii istoviți, alții nervoși și fugoși, după cum și-a petrecut fiecare dintre ei noaptea, iar femeile, viguros de frumoase, deretică prin case și prin curți, sapă-n grădini, țes la războaie, se luptă în pădure, retezînd arborii, ară chiar, îngrijesc cu asprime și nu cu prea multă duioșie de pruncii care mișună prin preajmă asemeni cățeilor și tulucilor pe lîngă mamele lor, lupoaice ori ursoaice, avînd ele o condiție de viață foarte dură la daci, fiind, în același timp, principala forță de muncă a familiei, muiere la îndemîna bărbatului, folosul casei și-al plăcerii lui, al celui care pleacă fie în vînzoliri, fie la încăierări cu alte triburi.

Femeia, așadar, oricare dintre ele, bătrînă, nevastă ori fată, de regulă, se supune tăcută, căci aceasta îi este soarta: să trudească și să se supună .-. .

La acest ceas al zilei, deasupra poienii, la marginea ei, se ridică o înfricoșată, prăpăstioasă stîncă, enigmatică foarte, cu creasta parcă aciulită înspre depărtările zării și-ale înălțimilor, adulmecînd și slomnind acolo numai ea știind ce anume semne și înțelesuri.

Peste ea vuiește vag, înfricoșînd vietățile toate, un stindard-dragon. Vuietul seamănă cînd a alean venind din tenebre, cînd a geamăt opintit, cînd a jalnică, tragică chemare, cînd a urlet și-a îndemn la luptă.

Din stînga, suind parcă de-a dreptul din genunea codrului, escaladînd trunchiuri și buturugi cioturoase, încolă-

cîndu-li-se la răstimpuri peste picioare cîte un șarpe de pădure, apar ținîndu-se de mîini, Dorada și Micapor, tineri în jur de 18—19 ani.

De abia s-a ridicat roua de pe vegetația... care s-a preschimbat în abur îmbălsămat.

Pînze diafane și răzlețe plutesc înmirezmate-n văzduhul însorit, iar poiana, pătrunsă de căldulra molcomă a dimineții ca de suflul unei fecioare în așteptare, parcă ar vrea să se tăvălească-n iarbă și-n flori și să se alinte în lenevire dezmierdată.

Mulțimea de raze ale soarelui acum bîzîie și zumzăie amețitor, preschimbate și ele în albine, viespi, tăuni și băzgăuni..., iar cînd foșnesc, ele se preschimbă-n fluturi felurime.

Ea poartă vestmînt alb, tivit cu negru. Fața-i albă de abia i se ghicește și i se deosebește de albul vestmîntului. Părul negru de tot îi atîrnă greu peste umeri și spete, pînă la coapse, aidoma greului vieții și-al pămîntului, sublim și elocvent blestem peste albul trupului și-al vestmîntului.

Din albul feței se disting limpede, săgetători, ochii negri — toată alcătuirea ei pare să fie făcută numai din alb și negru — adumbriți de gene lungi, mult răsucite-n sus, pînă peste sprîncele scrise deasupra ochilor, negre și ele, de bună seamă, aidoma unor arcade peste ocnițele unei sihăstrii plină de mister nocturn.

Haina sau mantila de pe ea îi ajunge numai pînă la genunchi, așa că poate fi ușor pradă ghimpilor, urzicilor și altor viețuitoare cu dinți.

El, Micapor, înăltuț și suplu, numai vînă și nerv, cu privirea ochilor căprui ageră ca vîntul sub talazurile castanii ale pletelor, cu sprînceana mult și prelung arcuită peste găvanele aprig iscoditoare, cu gura frumos scrisă sub nările în continuă veghe și nasul în continuă adulmecare, strașnic împlîntat în oasele feței pe cît de feciorească pe atîta de gravă, parcă ar fi un alt fel de întrupare a soarelui, omenească.

Poartă o tunică scurtă pînă deasupra genunchilor, de culoare azurie, tivită cu alb, de sub care se arată mușchii într-o continuă mișcare de neastîmpăr, ca o înverșunată întruîncolăcire de șerpi.

În picioare poartă amîndoi un fel de sandale, legate grațios peste glezne, peste pulpe, pînă sub genunchi.

S-au lansat, aproape zburînd, prin aer, peste așternuturile proaspete și proaspăt îmbălsămate, a dimineață, ale poienii, și s-au cuprins în brațe cu dor mare răsturnîndu-se și tăvălindu-se peste florile, — ochii, — și luminițele pămîntului, — ierburile.

Erau un singur dor, un singur strigăt, o singură dorință, o singură așteptare, o singură bucurie; una singură ființare în două albiile aceluiași fluviu.

Apoi, întinși întru destindere pe spate, unul mult aproape de celălalt, cu pălmile perini sub ceafă și ochii în vîltoarea văzduhului, au început a se tachina unul pe altul. A început necăjitul, după cum era și firesc, ea:

— Uite-aici. Aici l-am întîlnit... Se tîra liniștit și anevoie printre pomi, apoi printre ferigi, întocmai ca un solomonar moșneag, către creasta stîncii... Era uriaș! Casa ce-o ducea-n spinare era... cît o măgură... cît un munte de mare!... Se răsucește spre el și, căscînd ochii ei negri și înălțînd mîinile ca să-i arate cît anume de mare era melcul, îl cuprinde năvalnic în ele și-l pedepsește cu strînsoare dușmănoasă și și mai dușmănoase sărutări.

— Nu mai spune, bolborosește de sub buzele ei răspuns Micapor. Mare cît furtuna din ființa ta, cît eresurile din mintea-ți puțină, dar minunată, o drege el cumva.

Acuma el o cuprinde-n brațele-i de viteaz și-o strînge de s-o sfarme, și-o sărută, ce zic, o strecoară-n sărutări.

— Nu mă crezi, îngaimă de data aceasta Dorada de sub încleștarea buzelor lui șoaptă, și-ți rîzi de mine, dar eu îți jur că spun adevărul. Poți tu să gîndești, și să te îndoiești cît poftești cu mintea ta de bărbat... nătîng... Avea în spate o căsoaie... cît un munte de var... Uite-atîta! Ridică din nou brațele-n aer ca să arate concret cît de mare era casa melcului, dar el i le cuprinde iute și le adună la pieptul său, și i le alintă acolo descîntîndu-le și mușcîndu-le mincinos. Atunci o întreabă:

— Cît zici că era de mare?..

— Nu mai mare decît neobrăzarea ta... Îi vîră cu putere pumnii în piept ca să-l îndepărteze de ea, dar el rîde spre și mai mare întărîtarea ei, deoarece, oricît de tare se silește ea să-l înlăture, nu izbutește nici măcar să-l clintească nițel din loc. Văzînd că nu poate face nimic prin forța mîinilor, îl amenință cu vorba:

— Vezi, ai grijă . . ., poate că stă ascuns undeva aici prinprejur, de pildă după stîncă, te aude . . . și-apoi să te văd eu pe unde îți scoți cămașa, viteazule.

— Uite, m-am speriat tare de tot și te ascult . . . pentru că vorba ta e tot atîta de adevărată ca și buzele tale atunci cînd sărută.

Și continuă pe un ton de seriozitate prefăcută: ori că te-aș săruta, ori că te-aș asculta vorbind, aceeași îmi este bucuria.

O sărută lung-îndelung și se adună unul în celălalt într-o înfricoșată tăcere, căutîndu-se febril, contopindu-și respirațiile care sfîrșesc în suspin.

Se desprind lent unul de celălalt, dar, privindu-se, în ochii lor par a fi una și aceeași ființă . . . El rupe tăcerea minunatei comuniuni:

— Și . . . cum zici că era melcul? Cît de mare? . . . Poate că te-a agrăit și ți-a dat binețe . . . Poate că te-a alintat pe față cu coarnele și te-a sărutat . . . Apoi, poate că te-a ademenit și te-a dus în loc dosit, acolo ți-a ghicit în palmă cine știe ce amăgitoare lucruri, căci prea-mi povestești cu zel despre acel melc al tău uriaș, melc-himeră.

— Ai să te miri și-ai să te îndoiești, și-ai să rîzi iarăși de mine, dar a fost chiar așa cum spun.

— Cum adică! . . . Vrei să zici că este adevărat că te-a sărutat dihania? . . . Se frămîntă trepidînd pe loc a mînie, mai de grabă a șagă.

— Mai mult decît atîta, îi întoarce ea vorba, făcîndu-l să caște ochii mari ca de înjunghiat . . . Dacă vrei să știi, află că mi-a . . .

Micapor își iese din fire de-adevăratelea; izbucnește:

— Pe Zamolxe, Dorada, am să-l spintec . . . Mă duc să-l caut. Trebuie să fie pe-aici undeva, pe-aproape. Îi arăt eu intrusului și monstrului, iar pe tine, stricato, (îi mîngîie și-i sărută lin pletele negre) am să te leg de răsuri, lîngă cuibul cu tăuni, și-am să te dau lor și viespilor să . . . te sărute ei, și ca să le fie mai dulce sărutarea, am să te ung cu miere aleasă din florile de pe crestele muntelui celui mare . . . Apoi la ureche, lipindu-și obrazul de al ei: Spune-mi repede, ce ți-a descîntat băiatul? . . .

— Te conjur pe Zamolxe, Micapor al meu, că mi-a vorbit. Da, da . . . mi-a vorbit întocmai cum vorbește un om, un dac.

— Bine, să zicem că ți-a vorbit, dar despre ce? ... Despre cine? ... Ce fel de glas are? ... De om burduhănos, de bărbat zdravăn, ori de spîn și de famen? ... Bubuie ca tunetul? ... Băsnește a jale ca buciumul? ... Strigă sfîșietor ca uliul? ... Răcnește ca vulturul cel mare? Urlă ca lupul singuratic la lună? ... Înlumînează cu triluri în toate culorile curcubeului văzduhurile nopții precum privighetoarea, ori scîncește ca broasca și ariciul, broasca fascinată de ochii șarpelui, — șarpele voi fi eu în cazul de față —, ariciul atunci cînd își iubește soața? ... Ori te pomenești că va fi șuierînd ca șarpele nopții săgetat de cine știe ce chemare? ...

— Mi-a arătat și mi-a deslușit semne pe cer ..., semne întunecate pentru noi, Micapor!

— Poate că va fi fost vreun celt astfel ascuns în carapacea de melc cu gîndul să te ademenească în culcușurile lui, ca să afle de la tine taine și să se desfete întru superba taină a ființei tale, *care va fi numai a mea*, apasă el. Am să-l fac ciozvîrte! ... Prea ni se viră-suflet și-n viață de la o vreme-ncoace. Cată să ne răpească și fecioarele și toate frumusețile, toată mîndria și bucuria noastră, să ne despoaie de tihna și fericirea de-a fi noi înșine ... Unde-i! Mă duc să-l caut!

Doamne Zamolxe, mare praznic are să fie! ... Ți-o jur, Dorada: Dă să pornească. Dorada însă rîde cu înțeleaptă drăgălășenie de el:

— Potolește-te, mistrețul meu zănatic și pizmaș. Îi ciufulește chica și-așa zburlită de mînie, apoi îi cuprinde capul la pieptul ei și i-l alintă. Îi zice murmurat: Acuma, și așa cum arăți acuma, ca un copil bosumflat și necăjit, murdărit pe față cu noroaie, cu șiroaie de lacrimi și cu zgîrieturi, parcă ești mai bun de sărutat ... În învălmășeala buzelor care se sărută, ea îngaimă abia deslușit: ce-ți năzare? ... ce-ți cășună, nătîngul meu drag? ...

— Cum ce-mi cășună?! Cum ce-mi năzare?! N-ai spus chiar tu că ...

— Ce?

— Că te-a ...

— Că mi-a, nu că m-a ...

— Și ... ce ... ți-a ... dacă nu-i cu supărare?

— Mi-a vorbit despre ceea ce tu nu ești în stare să înțelegi. Ai înțeles?

— Cum să înțeleg dacă nu vorbești ca oamenii, deslușit, ci mă perpelești pe jăratec, uite-așa, ca pe-un păstrăv?

— Dacă vrei să știi, află de la mine că melcul acela nu era melc... Era zeu! Poate că era chiar El, Zamolxe!

— Să fie cine-o vrea. Să fie chiar Zamolxe: ce este al meu nu-i al nimănui altcineva, fie el chiar stăpînul și creatorul a toate. Tatăl nu poate fi bărbatul femeii fiului său... Am să detun și-asupra lui dacă se poartă astfel cu nerușinе. Am să detun cu arcul în neguri pînă ce-l dobor grămadă la picioarele mele și, mai cu seamă (cu emfază) la ale tale. Să afle cît îi prețuiește cutezanța. Și-l rup în bucăți, și-l dau de hrană păsărilor și fiarelor. Iar din pielea lui zeiască voi face balaur mugitor, stindardul cel mai mare și mai măreț peste toate ale noastre stindarde, și-am să-l port chiar eu în luptă, cu brațele acestea ale mele... (Își arată cu sfătoșenie mușchii de pe ele, izbind cu pumnii în bicepși.)

— Pe cît de brav te ții, pe atîta ești de năuc.

— Da, da, reia el cu și mai mare înfocare, eu, acesta pe care-l vezi, netotul, nătîngul, năucul, eu am să-l port în luptă alături de craiul tînăr și prieten al meu, Burebista. Urletul lui în vîltoarea bătăliei se va auzi pînă-n temeliile lumii și va sparge catapetesmele cerului, și va face să înghețe sîngele în vinele dușmanilor, iar în cele ale dacilor va aprinde flăcări pustiitoare. Cine le-ar mai sta în cale atunci? Poate că numai Zamolxe cu armatele lui de tineri sacrificați înainte de prihana vieții, a nunții. Dar ei nu se vor lupta, ci vor merge în zbor înaintea noastră, cîntînd albe cîntări de biruință.

— De acest tînăr rege al nostru să nu-mi vorbești. El vine cu primejdie asupra noastră. De cînd s-a ridicat pe tron, pămîntul Daciei parcă nu dă roade dintr-însul, ci aruncă-n sus vîlvătăi, de pretutindenea, iar fruntariile seminției par încinse toate cu jăratec fremătător... Să nu-mi vorbești despre el.

— Dar de cine ai vrea să-ți vorbesc?... De-al Sarmaților?... De înfoiatul de Critosiros al celților?... Ori de făloșii, burduhănoșii împărați ai Romei?... Eu despre el am a-ți vorbi, căci el este al nostru și nu-i ca oricine. Ehei!, răspunde cu emfază Micapor.

— Află că nu-mi place de el deloc, întoarce vorba cu moft grațios Dorada.

— Desigur, îi retează el vorbirea, bărbătește, ție-ți plac numai melcii cei mari, cu casa-n spinare cît un munte și...

așa mai departe. De marele nostru crai nu-ți place... Ca și cum lui are să-i facă mare plăcere cînd am să-i spun că te ții cu dihăniile întunecimilor jilave, cele care lasă dîre de argint bălos în urma lor. Și... pentru ce motiv, mă rog, nu-ți place de tînărul nostru crai?... Pentru că e frumos ca un răsărit de soare?... Ca un aragonit arătat la lumina lunii?... Pentru că-i chipeș la înfățișare precum zeii din Cogainon?... Pentru că-i viteaz cum nu se află altul ca el sub stele și că se luptă cu ursul așa cum m-aș mădări eu cu un viteluș, sau (o zboară pe Dorada-n aer smulgînd-o fulgerat de pe pămînt, și iar o cuprinde din aer în brațe) așa cum m-aș juca eu cu tine de-a-azvîrlita?... Și mi-l strînge-n brațele lui de piton din văgăunile Scorilei, uite-așa: (O cuprinde cu strășnicie și-o strivește la pieptu-i, sărutîndu-o cu sălbatică lăcomie).

— Stai, scîncește ea și cu necaz, dar și cu oarecare plăcere, nu fi tîlhar; potolește-te, hoo, (îl îndepărtează de la ea cu năduf) că doară nu-s tuluc de ursoaică să te lupți cu el precum regele tău cu ursul. (Iarăși este cuprinsă și adunată la piept, și iarăși ea se zbate — nu chiar de-adevăratelea — ca să se smulgă din încleștarea lui, chipurile, anevoie. Încinsă toată ca o pară de foc și cu părul vîlvătaie neagră vălurind peste ea, îl dojenește cu asprime mare, dar nu chiar atît de mare: „Să-ți fie rușine!").

El însă, cuprins de fervoare și admirație pentru rege, cu ochii aruncați undeva departe, își continuă ditirambul:

— Pentru că prinde cerbul din fugă, îi sare-n spinare și, apucîndu-l strîns de ramurile coarnelor ca de hățuri, îl călărește și zboară cu el peste păduri și peste genunile muntelui pînă la cer?... și-apoi îl răsucește, tot din coarne, îl îndoaie și-l răstoarnă la pămînt? Pentru că înșfacă zimbrul de coarne, tot din fugă, și-l frînge din grumaz, îl îngenunchează, și-apoi îl întinde grămadă peste poiană?...

Ori poate pentru că atunci cînd, fie ursul, fie mistrețul, fie cerbul, fie zimbrul, fie orice altă fiară viețuitoare pe pămînt, zburătoare, umblătoare ori tîrîtoare îi întîlnește din întîmplare privirea, simte deodată ca un fel de furnicare rece pe la încheieturile care încep încet încet să se înmoaie, se uită-n ochii lui rugător cerînd îndurare, iar dacă el le lasă-n pace ori le zîmbește, ele pornesc după dînsul ca niște miei mănari?...

Din fața lui, de arătare a codrilor, nu i se zăresc decît doar ochii ca niște grote încinse de un foc vîlvăitor, vetre

incandescente, primordiale! (Cască înspre ea ochii mari ca să o convingă astfel).

— Ori poate pentru că-i lat în spate cît un zid de cetate, vînjos ca un trunchi de carpen și hotărît în tot ceea ce spune și făptuiește precum furtuna?... Sau, te pomenești că nu-ți place de el pentru că este bărbos, colțuros ca o creastă de munte stîncoasă peste care au crescut mușchii și tufa și smîrdarul?...

Da, da! (cade în extaz) cînd apare, parcă de-a dreptul din ponoarele cele mai din adîncuri ale pămîntului nostru răsare, cu palosul în mînă aidoma cavalerului călare, ucigătorul de balauri, leviatani și zgriptori!... Nu un rege oarecare este el, ci... întruchiparea înfricoșată a marelui și întunecatului duh de la temelia vetrelor noastre, ale celei mai numeroase, nemuritoare seminții a tracilor.

Firește că o atare arătare fioroasă nu este o plăcere, nici bucurie pentru o fată gingașă ca tine, și mofturoasă (o alintă lin) și... care povestește cu melcii cei mari...

Nasul îi stă împlîntat cu înverșunare-n oasele feței cu colți de cremene, cu niște nări arzătoare, atente, adulmecînd departe ca fiara pădurilor și-a nopții; fruntea îi stă deasupra ochilor, — grote de jăratec incandescent, — albă, înaltă, rece, ca o moarte..., ca o prăpastie cu revărsarea apelor și-a luminilor parcă în sus, lată și neînduplecată precum o judecată, o instanță cum spun juriștii romani, peste care nu se mai poate trece, adică, tot după spusa juriștilor romani, nu există recurs. Atît! Gura nu i se vede deloc, căci n-are gură. El vorbește cu fapta, iar faptelor lui le poruncește mintea luminată de fulgere din adîncuri și inima-i înflăcărată. Minte luminată ca de un cer răsturnat acolo, cerul Daciei cel spuzit noaptea de stele... și-o inimă care arde-n pieptul lui și clocotește precum lava și luminile de aur arzînd în inima Munților de la Apus... Aidoma miezului acela incandescent care se zbate căutîndu-și craterele, izbucul cum îi spun Costobocii din acei munți ai detunării, așa este inima lui.

Și dacă vrei să știi încă ceva, află că nu are gură și din altă pricină, și anume din pricina bărbii viforoase cu mustățile vălmășindu-se-n ea ca-ntr-o încrîncenată întunecime. Iar acea gură a lui, așa cum am arătat-o, n-are buze, căci n-a fost făcută ca să se desfete întru sărutări cu alte buze ca... ale tale de pildă (și iarăși o sărută, de data aceasta cu nițică mînie) ci ca să tacă și să țină ferecate-n genunea

lor pietroasă mîniile și gîndirile lui înfricoșate. Iată de ce gura lui este doar ca o tăietură de sabie, închisă, încleștată, zăvorîtă și pecetluită cu blestem de moarte peste ursita lui cea fără de asemănare întru menirea Daciei.

Dorada, după ce l-a ascultat cu uimire frumoasă, dar și, cum să spun, și cu nițică pizmă și, de asemenea, cu o adiere de zîmbet compătimitor ironic din colțul buzelor ei viclean trandafirii, i-a zis:

— Oare, cînd ai să-mi vorbești și despre mine cu același foc, cu aceeași ardoare nestăpînită și aceeași iubire înflăcărată, ca despre el?... Unei fete n-ai voie, băzgăunule, (îi ciufulește chica și-l sărută pe ochi) să-i vorbești despre altcineva, indiferent cine ar fi acela ori aceea, mai frumos decît cea care ți se află de față... adică eu... nătărăule drag mie cum nimeni altul și nimic altceva pe lume. (Își mîngîie unul altuia părul — ea cu o înfiorare ca de frică venind din neunde — fața, umerii, alunecînd de-a lungul brațelor pînă cînd își întîlnesc mîinile, și-le încleștează unele într-altele, odată cu încleștarea mîinilor și pe aceea a buzelor unele întru celelalte.)

— Nici nu mă gîndesc a vorbi despre tine; nicicînd nu-ți voi vorbi..., asta s-o știi... Nu mă interesează și nu mă interesezi... (cu șagă rostește ultimele cuvinte.) Ție nu vreau să-ți vorbesc, ție... vreau să-ți cînt... și să te descînt.

— A, da, răspunde ea la ironia lui, înțeleg: așa cum i-am descîntat eu melcului... meu...

— Iarăși melcul?... izbucnește el fugos; iarăși dihania aceea? Să știi că acuma nu știu ce-ți fac... Îți tai capul... îl azvîrl apoi în stele așa sîngerat și-l fac acolo, între stele, luceafăr.

Sîngele am să-l strîng într-o batistă țesută-n fir de aur, iar cînd oamenii mă vor întreba: ce ascunzi acolo? am să le răspund: sîngele iubitei mele. Așa am să fac... dacă-mi mai pomenești de...

— Da, despre melc, pentru că tu, în pornirile tale nestăvilite, nu mă lași să-ți spun pînă la capăt gîndul. Eu te-am ascultat cu luare-aminte atunci cînd tu mi-ai îndrugat toate fantasmagoriile tale despre regele și prietenul tău Burebista... Acuma, te rog, să mă asculți și tu pe mine ca să-ți mărturisesc pînă la capăt minunea ce mi s-a-ntîmplat cu melcul acela mare... Este drept că de regele și prietenul tău Burebista acela — încrețește din nas a moft și-a femeiască viclenie —, nu-mi place deloc!... Nu-l pot suferi și

gata... E urîcios ca... o ciumă... Cînd se uită la tine de sub sprîncenele acelea dese și întunecate, crescute ca volbura peste ochi, de sub arcadele acelea cumplite, dintre barba-i neagră ca o gheenă, numai frumos nu poate fi și numai de iubit nu-ți arde... ce să-ți spun!... L-ai cuprinde la piept și l-ai alinta sărutîndu-l ca pe-un bebeluș... Ochii aceea verzi ca veninul helești eielor apar din întunecimea încîlcită a bărbii, mustăților și sprîncenelor ca dintr-o grotă niște lei mînioși. Atunci tu îi închizi pe ai tăi ca să te aperi, pui palmele înaintea lor ca să nu te atingă cumva focul lor vuitor și să te ucidă. (Rîde și se amuză cochet de ceea ce a spus.) Pas de te drăgostește cu un asemenea bărbat, cu o atare arătare spăimoasă... Ce? vrei să îngheț în brațele lui... ori vrei să mă mistui ca-ntr-o dîră de fum de jertfă?... Și dacă vrei să-ți mai spun ceva, ți-oi spune.

— Vorbești ca vrăjitoarele din marea și ascunsa vale a Gîlcevilor. Se vede că te-a tulburat la minte melcul... Ce vrei să-mi mai spui?... Ce-ți mai umblă prin căpșorul acesta diavolesc de fată?

— Îl urăsc! Îl urăsc de moarte! Asta am vrut să-ți spun. Și într-adevăr, spune, dar nu chiar din toată inima, cu toată convingerea. Mai mult cochetează decît crede-n ceea ce zice.

— Pe Zamolxe, Dorada, că te voi înjunghia ca pe oaia cea îndrăcită dacă nu-mi mărturisești deslușit pentru ce-l urăști cu-atîta înverșunare...

Dorada, însă, îl ia în serios și se avîntă fremătător:

— Iată, îți spun deslușit cum nu se mai poate: Pentru că ne va lăsa singure. Pentru că ne va răpi bărbații și-i va duce pe drumurile vijeliei din capul și inima lui... Pentru că mi te va răpi de lîngă mine întîi și-ntîi pe tine, și nu vreau să te... (îl cuprinde cu durere la piept ca și cum atunci ar vrea cineva să i-l răpească) mănînce fiarele, să te ciugulească păsările și să te stoarcă șerpii și libărcile peste cine știe ce pămînt străin... (plînge).

— Numai pe pămîntul Daciei mă vor ciuguli păsările văzduhurilor, mă vor sfîșia lupii și șerpii gliei noastre mumă!... Și ce-ai tu împotrivă de va fi așa? Există și lucrează asupra noastră rosturi și ținte care stau mult deasupra persoanei și numelui nostru, despre cari nouă nu ne este îngăduit a afla adevărul. Împotrivirile tale sînt cu păcat... Și-apoi, nu din Pămînt este zămislită viața noastră?, nu din apă și văzduh?... Atunci de ce să ne fie teamă de a ne

întoarce în același pămînt din care ne-am născut?, în același aer al soarelui din care am primit respirația, în aceleași ape din care-am sorbit nestatornicia?... Unde aiurea ai vrea să ne ducem, și de ce, cu ce drept am pretinde să stăm noi mai presus decît pămîntul, soarele și apa, să fim noi înșine aceștia, nesfîrșirea și eternitatea? Cu ce drept? Alt loc, altundeva nu se află. Mai mult decît atîta și peste atîta nu se află nimic.

— Ba se află, filozofule, ceea ce le-a creat sau născocit pe toate acestea și trăiește dincolo de ele, trimițîndu-și doar ceva din răsuflarea lui în ființa lor, fără de care ele n-ar mai fi ceea ce sînt.

Poate că ceea ce este cu adevărat se află ascuns altundeva, dincolo de ceea ce vedem, simțim și gîndim noi că ar fi... Poate că pămîntul, aerul și apa izvorăsc de dincolo de ceea ce numim noi pămînt, apă și aer. Cine poate ști dacă nu cumva aerul este respirația a altceva, a altcuiva, iar pămîntul și apa ar fi ceea ce acel altceva aruncă din el afară, așa încît apa și pămîntul să-și aibă șipotul, izvoarele în cine știe care alt îndepărtat și tainic tărîm...

Toate cele trei elemente sînt stări ale uneia și aceleiași ființări: pămîntul este aer condensat, apa, pămînt lichefiat, curgător, de curățire, iar aerul, ape și țărîni evaporate, regăsite-n starea lor esențială, pentru ca astfel să se reîntoarcă acolo de unde au purces.

El, Micapor, însă, stăpînit de ideile lui și furat de avîntul tineresc, continuă astfel:

— Și-apoi, a te întoarce în humusul dătător de viață, în apele izvoditoare de povești și-n văzduhurile izvorîtoare de lumini, și pe de deasupra ca un erou, este lucrul și fapta cea mai de preț și mai plăcută lui Zamolxe decît oricare altele.

— Dar mai este undeva un loc..., insinuiază ea.

— Unde? se miră el prostește.

— Aici, — arată ea stăruitor cu degetul, — în inima mea.

— Inima lui, replică Micapor cu fanfaronadă înaltă, este inima noastră a tuturora, locul unde bat toate, toate inimile adunate laolaltă a întregii semințiii.

— Ești neghiob. Vorbești aiurea, pe de rost... Acum, de pildă, parcă-l urăsc și mai tare, iar pe tine te-aș lăsa aici părăsit, drept pedeapsă pentru spusele tale tenebroase, și m-aș duce...

— Știu, știu, te vei duce la dihania aceea multă, albă, băloasă care spune numai lucruri înțelepte, fermecate...

— Îl urăsc pentru că tu iubești mai mult nebunia din capul și inima lui, decît iubirea mea pentru tine și-a ta pentru mine, iar marele melc spune, așa după cum bine ai mărturisit însuți, — chiar în batjocură — lucruri înțelepte, cu mari tîlcuri ascunse-n ele.

Îl urăsc pe prietenul tău și regele nostru acesta (accentuează cu patimă) pentru că te *iubesc pe tine,* iar tu, în loc să stai lîngă mine, la casa ta și lîngă pruncii noștri, tu abia aștepți s-o pornești după dînsul, la porunca lui, ca un bezmetic. Decît bucuria și tihna casei și-a dragostei mele, tu dorești mai mult focul și răcnetul de luptă. Decît cîntecul și alintul meu lîngă vatra chemării noastre, tu visezi la șuieratul paloșului și la urletul balaurului de stindard în furtuna luptei... Și astea toate din cauza lui, a acestui bărbat întunecos, stăpînit de duhurile furtunii și-ale vijeliei... și care se crede a fi reîntruparea în nordul Istrului a lui Alexandros, cel care, — zice și crede tot el, — ar fi fost aceeași reîntrupare a aceluiași geniu războinic al seminției tracice, unic, neîntrecut pînă astăzi și de neîntrecut nicivreodinioară în viitorul istoriei omenirii.

O să ne lase fără bărbați în pustia vieții și-a îndatoririlor ei, departe de logodnicii și soții noștri — se uită la el lung, tînjitor, — și-atunci noi o să ne iubim cu zmeii și solomonarii... (se sfătoșește cu alint).

— Cu solomonarii?!... Ehei! atunci o să se nască pe acest pămînt, răspunde-n răspăr Micapor, uriașii cei de demult despre care ne vorbește marele nostru mag cititor în stele și-n ape, Decéneu.

— Iar o iei razna cu închipuirile tale.

— Iar cît despre ce ziceai mai înainte, cum că o să ducă bărbații departe-n vijeliile bătăliilor și-o să-i mînce fiarele pustiei pe pămînt străin, și că ai vrea mai degrabă să rămîn lîngă tine, acasă, lîngă pruncii noștri, aceasta înseamnă mare rătăcire a minții tale puține de fată. Ceea ce gîndești tu înseamnă moartea noastră întru ființa cea mare și de dincolo de noi înșine, moarte în trup și suflet. Și așa a fost pînă deunăzi, pînă n-a venit el.

Ființa, trupul și sufletul nostru trăiau întru moarte, deoarece erau risipite-n sute de părți ale aceluiași trup, ființă și suflet. Da, da: o mînă-și făcea de „capul ei", cealaltă făcea numai ce-i cășuna-n degetele ei, picioarele ac-

ționau și ele după gustul lor și călcau aiurea, pe căi străine, chiar vrăjmașe unității trupului; la fel se purtau și celelalte părți dinlăuntru: plămînii respirau unii către apus, alții către răsărit, altul către miază-noapte, celălalt către miază-zi, în loc să respire într-un singur piept, pe verticală către cer: pieptul întregii semințiii, cu întreg și unitar trupul, ființa și sufletul ei pe drumul suitor al menirii sale.

El va strînge, — pe cei mai mulți i-a și strîns —, la un loc toate mădularele răzlețite ale trupului nostru și va face din noi o putere de temut — puterea vieții, libertății și rostului nostru în lume.

Semința aceasta a noastră, despre care marele înțelept elen Herodot spune că este cea mai numeroasă dintre toate din lume și, dacă s-ar uni laolaltă, (norocul nostru este că nu este în stare să se unească, subliniază dînsul,) nimic nu le-ar sta în cale, căci în cîteva ide numai ne-ar face să dispărem prin puterea covîrșitoare a numărului lor, a rapidității cu care se înmulțesc, a sfruntării cu care privesc spre moarte, ca și prin deschiderea mărinimoasă din cale-afară a sufletului și concepției lor despre viață în stare să aducă la sînul ei și să topească convertind la felul lor de a fi pe orișicine.

— Se vede c-ai umblat la școli și-ai învățat acolo de la retori greci lucruri . . . mari!

— Nu de la retori străini am deprins eu aceste adevăruri, ci de la ucenicii marelui nostru dascăl Deceneu, ba chiar de la el însuși, și dacă vrei să mai știi, le-am deprins din propria mea dorință și năzuință de-a învăța, adevăratul, singur mare dascăl întru învățătură.

— Și pe acela, pe . . . marele mag cititor în . . . pustie îl urăsc. Îmi este urît și omul acela alb de tot, și la față și la vestmînt . . ., mă înfricoșează. Parcă ar fi întruparea duhului-dușman al vieții. Albul în care se-mbracă, și se ascunde, mă înfioară și înspăimîntă mai tare decît barba ursuză și ochii de fiară a pădurii a celuilalt.

Ochii albaștri azurii, licăritori ca cele mai depărtate stele, peste zîmbetul acela nelumesc al preotului Deceneu îmi sînt parcă mai străini de ființa mea decît fulgerele verzi din ochii celuilalt, și mă acoperă în pînza unei frici mai mari, mai nefirească.

Și mai sînt pornită asupra acelui om — căci bărbat nu-i pot spune — acelui bătrîn demon alb, pentru că el este cel care-l ațîță, îl îndeamnă și-l pornește pe drumurile primej-

diilor celor mari pe tînărul rege ambițios. El îi sminteşte minţile şi stîrneşte-n inima lui furtunile şi vijelia.

— Între cei doi este o dreaptă şi aceeaşi judecată şi năzuinţă. Iar tu prin felul tău de a cugeta urăşti şi urgiseşti întreagă Dacia. Te urăşti pe tine. Mă urăşti pe mine. Pe copiii pe care ţi-i voi dărui. (O sărută lung strîngîndu-o cu alean la piept.) Urăşti acest sărut al meu tot atît de mult cum urăşti pe al tău pentru mine... dacă mai gîndeşti aşa. (Ea lăcrimează.) El continuă:

Urăşti iubirea noastră. Nesocoteşti poruncile părintelui protector, sus, al acestui pămînt al nostru, Zamolxe.

Pînă la urmă (insidios) ai să-l urăşti şi pe misteriosul melc acela despre care vorbeşti cu atîta... cum să spun... părtinire.

— Şi despre care îţi voi mai vorbi, îi smulge Dorada cuvîntul din gură, dacă, bineînţeles, ai să-mi dai cît de cît niţel răgaz, deoarece văd că întreci în vorbă multă nu numai pe toate femeile, dar şi gîlceava apelor de la prăpăstii. Da. Îl urăsc şi pe uriaşul acela de melc bîlbîit, căci mi-a proorocit lucruri înfricoşate.

— Ţi-a proorocit?! se miră şi întreabă Micapor. Şi cum anume?

Cu voce omenească?... N-ai să-mi spui că da. Poate, — mai ştii, — că te-a cuprins între coarnele lui ca-n braţe un nepot, ori o nepoată — în cazul de faţă, — un bunic, ca să le povestească...

— Chiar aşa, cu grai omenesc şi cu sfătoşenie de moşneag, zîmbind ghiduş şi făcînd din coarne felurite figuri hazlii..., nu ca tine, aşa cum vorbeşti tu, furtunatec şi încîlcit, uitînd de mine şi rătăcind cu privirea, cu toată fiinţa ta, numai pustiul ştie unde, de nu mă vezi şi nici nu mă mai simţi aproape, aşa cum aş dori eu, ci vezi doar arătările ce ţi se năzăresc cine ştie unde departe şi care te cheamă cu glas mai săgetător decît al meu, şi cu o neprihană mai diavolească...

— Mie mi se pare că tu acuma ai vízii mai ciudate, mai ceţoase decît ale mele, care ţi se nasc nu dintr-o stare de fervoare — ca la mine — ci dintr-una de pizmă, de egoism.

— Drept care, îi ia Dorada vorba din gură, iarăşi, — şi întinde înspre el faţa, — te rog să mă săruţi, dar cu pizmă şi egoism, cu tot egoismul tău pentru mine şi cu toată pizma cum că m-aş gîndi la altcineva decît la tine.

— Va să zică tot am eu niţică dreptate cînd...

— Ba, află că n-ai nici un pic... Ești mai bleg și mai prostănac decît mielul bălțat și pintenog pe care l-a fătat aseară-n poiată oaia noastră cea mare cît o ursoaică, cu mițe pe ea cîte să ajungă să-mbraci toată armata regelui, care dă lapte cît o zimbroaică și care are ochi grozavi, de ghionoaie. (Îi zburlește chica.)

— Bine, răspunde el stîngaci și încurcat ca măgărușul între muște între sărutările ei, fie așa cum spui tu și precum crezi tu... Cine s-ar încumeta să se prindă la vorbă cu tine? N-ar scoate-o la capăt nici toți grecii adunați buluc în agora, nici chiar apele cele iuți și guralive de la prăpăstiile Carpaților... Dar să-ți mai zic una despre omul *negru* și omul *alb* pe care tu îi urăști: Ar trebui să le fii cu recunoștință mare, cu toate femeile din Dacia și din toată semînția lor! Au nu ei au nimicit viile și v-au mîntuit de la mare urgie? Din mintea albă a celui alb s-a născut și-a pornit gîndul cel bun...

— Bun pe dracu, a sărit ea ca vipera, dar el nu o lasă să-și continue gîndul...

— ...iar aducerea lui la îndeplinire s-a făptuit cu brațul și voința de vifor a celui cu barba neagră, sălbatic tălăzuită. Cu același braț și cu aceeași voință de nestăvilit va aduna laolaltă, sub același acoperămînt și același soare, — sceptrul său! —, sub aceeași lege și-același nume, aceeași vatră și sub același cer, pe toți cei de-o semințe și-o limbă, și-a menire..., toate vetrele cele risipite ale tracilor, ce se smintesc între ei cu zurbe și pizme mărunte, cu funest de anarhic fel de a înțelege ei însușirea libertății...

Asta nu se cheamă libertate, ci răzlețire în neant, sau în pîntecele altor seminții, dacă nu mai numeroase decît noi, atunci mai unite, mai strașnic adunate laolaltă sub steaua — chiar oribilă uneori — a unui ideal.

El va face din noi cea mai mare, mai temută și mai înțeleaptă, și, mai ales, cea mai dreaptă putere și stăpînire din cîte a cunoscut pînă azi lumea, dar între fruntariile propriei sale etnii, restul n-au decît să-l imite, dacă vor să trăiască-n pace și cinste omenească.

Iar tu, ca o minunat de dulce otravă ce ești și cu minte departe văzătoare, urăști pe cel mai frumos vis al nostru, al celor de-un sînge, de-o sorginte, de-o limbă și de-o menire. Mai drept și mai cuviincios ar fi din partea voastră a femeilor din Dacia, să veniți la el, să înclinați genunchii cu smerenie mare înaintea lor și să sărutați mîinile care v-au

scăpat de marea urgie a îmbătării nesăbuite a oamenilor voștri.

— Ba, deloc, dacă vrei s-o știi, replică ea cu țîfnă șăgalnică...

Puțin vin nu strică bărbaților, căci puținul acela vin pe care-l beți voi nu ne supără deloc. Ai înțeles?... Ce, parcă tu, atunci cînd ai golit două cupe de vin nu ești mai blînduț, mai ușuratec și mai drăgăstos, mai ghiduș și mai copil, așa cum ne place nouă?...

Căci almintrelea rămîneți ursuzi și stîncoși, reci și nepăsători, fuduli și scîrboși, cu aere disprețuitoare față de noi, voi cei care sînteți în stare să vindeți orice și să vă pretați la orice umilință atunci cînd vă... cășună, ceva...

Decît să vă împietriți în sumeția voastră de bărbați și pînă la urmă tot la noi să veniți a cerși, nu-i mai bine să vă înșelați nițel firea cu puțin vin și să vă purtați cu noi copilărește, și nu să vă așteptăm înfricoșate în așternutul... necazului?

— Ba mai înfricoșate așteptați atunci cînd se-ntorc acasă beți, și, pentru că nu sînt în stare să facă ceea ce trebuie, răcnesc la voi, vă suduie și vă bat...

— Nu știu... Sper să nu-mi vii beat ca o fiară rănită acasă. Eu vorbesc de nițel vin și nu de beții descreierate... Eu una îți spun că n-a fost deloc bine că le-a stîrpit de tot. Nici răul cel mai rău nu ar trebui stîrpit de tot, pentru că atunci n-am mai înțelege ce-i binele și s-ar nimici și acesta. Răul este ceva împotriva căruia trebuiește să lupți necontenit, nu să-l distrugi cu totul...

Ne-au răpit și puțina bucurie pe care o mai aveam și noi uneori... Adică, eu mă iau după felul tău de-a te purta atunci cînd te tulburi nițel la minte cu puțin vin... (Îl mîngîie cu alint.) Dacă, de pildă, acuma eu ți-aș da un strop de vin cu miros de tămîie, nu te-ar mai purta gîndurile aiurea, la regi negri și preoți albi, ci te-ai îndeletnici doar cu dragostea pentru mine, mai prostește decît atunci cînd ești treaz... adică, vreau să spun... bleguț ca acuma. Îi ciufulește părul.

Acum, însă, Deceneu cel alb și cu regele îi vor aduna uniți laolaltă — o bună parte deja au fost adunați — sub același scut, sceptru și streașină a noastră, și vor face din unirea sub același acoperămînt al tuturora, a brațelor aprige, a inimilor adînci ca marea și pădurea, a forțelor risipite

pînă ieri, un uragan mișcător în timp, căruia nimic și nimeni nu va fi în stare să i se împotrivească ...

Încît, cei care pînă ieri rîdeau de netrebnicia noastră, acum visează-n somnul lor, spăimîntați, cum că venim asupră-le și nu ne pot nicicum stăvili, nici cu iscusința minții, nici cu viclenia, nici cu puterea brațelor, și-i scutură frigurile, noaptea, cînd le apar în vis, înaintea ochilor, noianurile albe, viforos mișcătoare ale dacilor.

— Nu știu cum să-ți spun, reia vorba, cu o înfiorare ciudată, Dorada, dar de la o vreme trece la răstimpuri prin ființa mea o adiere rece, ca o aripă de pasăre a pustiei, și mă sperie, și mă fac palidă de tot, mai cu seamă de cînd cu visul acela afurisit, cînd te-am visat pe tine că stăteai singur într-un cîmp liber, singur și îmbrăcat în alb, și parcă așteptai nu știu ce anume. Strigam către tine iar tu nu întorceai capul spre mine... Am tot strigat, am tot strigat, pînă ce tu, încet, încet... te-ai prefăcut într-o dîră de fum, dîră care semăna leit doar cu vedenia ta, iar eu am tot strigat după tine, dar strigătelor mele nu le răspundea decît, batjocoritor, doar ecoul, iar tu te tot suiai pînă ce nu mai erai nimica.

Cealaltă parte a ta rămăsese pe pămînt, în mijlocul cîmpului, ca un fel de vatră de cenușă, pe care, venind vîntul, a risipit-o-n văzduhuri ca pe-o roire de nimicuri...

Visul acesta al meu nu-i a bună, dragul meu... Dar, să nu ne luăm după eresuri, cine știe, poate că după moartea Deceneului ai să-i urmezi pe jilțul înțelepciunii, și-atunci, te pomenești că ai să dai poruncă să fiu arsă pe rug de vie, ca o vrăjitoare, o eretică, o iscoadă primejdioasă pentru așezările noastre statornicite temeinic de marele preot și de marele rege al tău... Sau m-ai azvîrli în prăpastia șerpilor și-a tăunilor...

— Întocmai așa aș face cum zici; în ăst fel m-aș răzbuna pe tine dacă m-ai părăsi și te-ai da altuia, chiar dacă acel altul ar fi zeu, solomonar ori... melc vrăjitor, și tot la fel aș face dacă ai să ponegrești pe mai departe persoana și gîndurile mărețe ale omului alb și-ale regelui dacilor, atletul nepereche al seminției noastre. Nu ne putem bucura de iubirea noastră, nici nu avem dreptul de-a spune că ne iubim, dacă urîm tocmai ceea ce ne ține și ne sus-ține.

Călătorim pe-o corabie cu iubirea noastră, iar ceea ce poartă și duce corabia spre liman este marele ocean, iar dacă marele ocean va seca, noi vom pieri negreșit, sau dacă

apele oceanului nu vor fi ale noastre, ci străine, atunci și noi vom fi străini de noi înșine și de lume, și iarăși vom pieri. Oceanul corabiei-noastre este întreagă semințiа noastră, iar peste jurîmprejurul care ne împresoară și ne poartă spre împlinirea menirii noastre, — despre al cărei secret numai Zamolxe poate ști unde și-n ce fel se-ascunde, nici măcar marele preot, — peste toate depărtările lui misterioase stăpînesc și călăuzesc, precum niște vedenii ale voinței cerurilor, mintea omului alb și brațul înalt al întunecatului la chip crai al nostru.

— Eu văd acuma că tu descînți mai frumos decît mine. Mai repede și mai cu iscusință m-ai vrăjit tu pe mine și m-ai adus pe făgașul tău, decît am izbutit eu, cu toate dibăciile mele, să-l fac să grăiască omenește pe melcul acela. Mi s-a dezvăluit o altă putere a iubirii mele pentru tine: patima de-a pune voința mea întreagă în slujba voinței tale. Iar dacă vei pleca în furtunile urnite de fantasia lui Deceneu și-a lui Burebista, atunci mă voi face și eu oștean, și nu unul oarecare, și voi veni cu tine... la porunca (vorbirea ei îmbracă același ton cochet ironic și năbădăios simpatic) acelui om urît și ursuz ca o creastă de munte-n asfințit, prietenul tău acela mare... Burebista.

— Dar eu tot țin să aflu ce anume ți-a spus ție melcul acela solomonar...

— Ți-aș spune un lucru de care mi-e frică să ți-l spun... Dar tot am să ți-l spun lucrul acela de taină... Ca să-l înțelegi, va trebui... nu cutez a rosti cuvîntul acela, să... (îl sărută dureros, a presimțire rea) dragul meu drag... să... *mori puțin*... așa cum am murit eu de frica lui atunci cînd s-a uitat la mine lung și-a început să-mi vorbească, întocmai cum sună vorba aceea spusă de nu știu care înțelept: „Ca să știi ceva cu adevărat, trebuie să mori întîi."

Mi-a spus cam ceea ce mi-ai pălăvrăgit și tu acum cîteva clipe mai înainte. Mi-a vorbit tot atît de încîlcit și de aiuritor, întocmai ca tine, și tot cam despre aceleași fantasmagorii care bîntuie și prin mintea ta... Cam bolborosea dihania... așa ca tine, dar am desprins eu ceea ce-mi trebuia din toată bolboroseala lui... că doară de aceea sînt femeie, ba mai mult: fecioară. Căci numai fecioarele, copiii și marii bătrîni, cei orbiți de ani, și care nu zăresc cele din preajma lor, văd pînă în adîncul alcătuirilor, departe.

Numai noi sîntem departevăzătorii, noi iscoditorii-n stele și dincolo de ele.

Devine insidioasă și continuă mîngîindu-i pletele, resfirîndu-le între degete ca-ntr-un descîntec, adiindu-le cu buzele ușor: căci să știi, continuă ea, că dacă nu eram fecioară, ci... soția ta, melcul nu m-ar fi agrăit în veci.

— Bine, bine, am înțeles... Și... cum a fost? Cum s-au petrecut lucrurile, cum au decurs convorbirile? Cum ai izbutit să-l farmeci în așa hal, încît a devenit povestitor papă-iarbă ăla?

— Întîi s-a arătat îndărătnic și neghiob și căpățînos, așa ca tine cînd vreau să te fac să înțelegi unele lucruri, și să le faci, și nu izbutesc.

N-a vrut nicidecum, oricît de stăruitor și de frumos l-am rugat, întocmai cum faci și tu... Își mișca nervos, cabalistic coarnele-i cu stranii licăriri în vîrful lor fosforescent, și-și căuta alene și oarecum sfielnic de drum, vădit încurcat de prezența mea, vădit complexat.

Eu, însă, îndărătnică și stăruitoare cum mă știi că sînt...

— Adică, vrei să spui pisăloagă... și o sărută a împăcare pe ochi.

— Eu nu m-am lăsat. O apuca dumnealui la stînga, eu mă puneam pup înaintea lui. O apuca spre dreapta, eu țuști în cale-i. Încerca, luîndu-și mersul — adică tîrîișul — înainte, eu iarăși hop, îi ațineam drumul. Se răsucea anevoie ca s-o apuce îndărăt, eu iarăși în față-i ca obrăznicătura.

— Trebuia să te împungă cu coarnele și să te trimeată de-a berbeleacul la vale, uite-așa: (învîrtește mîinile una în jurul celeilalte.)

— Te-ar fi distrat, nu?... Ei află că n-a fost așa. Sîc! Ciudă!

— Dar, ia spune-mi, tu ce căutai pe-aici singură?

— Uite numai așa, ca să te roadă pe tine pizma... E bine? (Schimbă tonul, arătîndu-se cînd foarte serioasă, cînd de neînțeles, enigmatică și tandră în același timp, ascunsă și totodată arătată).

Am venit, continuă ea, după niște buruieni dintr-acelea despre care se zice cum că ar vindeca orice beteșug. Numai tata le cunoaște taina și zice că i-ar fi dezvelit lui acel miez ascuns al lor, la un ceas de asfințit, un vraci din ceata aceea care se cheamă a „iscoditorilor în fum", și despre care se spune că după ce mor se fac pomi stingheri pe cîte o măgură, sau piatră grăitoare ivită fie pe cîte o creastă, fie la răscrucile drumurilor. După acele buruieni tămăduitoare de orice beteșug și suferință umblam. Acum ai priceput?

— Întocmai... Nu mi le-arăți și mie pe acele buruieni satanaelice?... (Ea îi închide atunci brusc gura — la rostirea cuvîntului „satanaelice" — cu buzele gurii ei, dojenindu-l astfel pentru necuviința săvîrșită.) Iar el continuă, bolmojind, pentru că Dorada nu-l slăbește din încleștarea brațelor și-a buzelor, rostind cuvinte mutilate, de prunc neîmplinit: poate că sorbind din duhul lor taumaturgic, din veninul lor luminos, să nu te mai iubesc atîta, să mă vindec de veninul și dulce și întunecat al iubirii ce mă bîntuie.

Sau să te iubesc și să te doresc mereu, mereu ca acuma, numai ca acuma, necurmat, pînă la capătul lumii și-al nelumii... Numai așa ca acuma, mereu!.... (Alunecă alb, cu ochii închiși, în ființa ei ca-ntr-o genune viscolită de omături toride, sărutînd-o.)

— Numai atunci am să-ți destăinuiesc numele lor, răspunde ea de-abia articulînd cuvintele, pierdută de tot în torentul bucuriei de fecioară dezmierdată-n brațele voinicului iubit, și-am să-ți arăt locul unde cresc — căci este loc de mare taină acel loc, ascuns și de ochiul soarelui dar și de vraja bozgonitoare a ochiului lunii — ca să te duci să le culegi, — și numai plîngînd, căci numai atunci ți se dăstăinuiesc în toată taina lor —, numai atunci cînd am să mă îmbolnăvesc de moarte din cauza ta.

Nu te speria; am vrut numai să te necăjesc nițel... Îi trebuiau tatii acele buruieni vindecătoare sau vindictoare — spune-le cum vrei — ca să se vindece ori să se răzbune... să-și astîmpere dorul după mama care s-a prăpădit (o podidește plînsul, iar el îi netezește buclele) acum doi ani... Tata zice că arăt leit ca mama, de aceea mă iubește el pe mine atît de mult. Și-am venit ca să le culeg și să-i fac pe plac.

— Am înțeles. Și... umblînd după buruieni ai dat peste tata-melc.

— Da, am dat peste iubitul meu cel adevărat, melcul. Îți place?...

Și ne-am cuprins în brațe, ne-am strîns îndelung, și ne-am sărutat frumos de tot, nu ca și cu tine...

— Și... (ea îi acoperă gura cu palma.)

— O, stai!... Întîi m-am speriat rău de tot și-am căzut la pămînt de frică. Nici n-am putut măcar să strig, atîta de mare mi-a fost spaima.

Cînd și-a îndreptat coarnele acelea mari cît niște strămături subțiri și lungi de tot și luminiscente la vîrf asupra

mea, mi-a pierit glasul... și-am murit... Dă-ți seama; stai singură în acest loc pustiu și te îngîni cu niște gînduri și visuri frumoase și...

— Te gîndeai și visai la mine?, se bucură el.

— Ai fi vrut tu, răspunde ea dînd părul peste umeri din mișcarea capului, dar te rog ascultă-mă: deci, stai singură în acest loc pustiu și deodată, din adîncul codrului apare o dihanie albă de melc, mare cît un bou din aceia albi, cu coarnele drepte ca lumînările, cu o căsoaie-n spinare cît o colină de var... Cînd și-a dat seama că m-am speriat, s-a rușinat tare, a lăsat coarnele-n jos a plecăciune, s-a răsucit dinaintea mea cu jenă mare și-a apucat-o smerit la deal. Din cînd în cînd întorcea capul spre mine milos dar și surîzînd, a rușine, dar și-a îmbiere, ca și cum și-ar fi cerut în felul acesta iertare pentru necuviința făcută. Iar eu atunci m-am trezit deodată din moarte, am prins repede curaj și, hai după el...

El atunci a rîs ca un copil, ca un unchiaș cînd aleargă spre el o nepoțică, și, oprindu-se din mers, mi-a făcut semn cu coarnele, mișcîndu-le în sus și-n jos, să mă duc la dînsul. „Hai, hai la moșu", zicea și-mi tot făcea cu coarnele vino-ncoa. Mișcîndu-se, coarnele făceau prin aer lumini ca niște curcubee. Obraznică din fire cum sînt, și inimoasă...

— Îndeosebi inimoasă, încearcă el să o ironizeze...

— Fii fără grijă... M-am dus la el, făcîndu-i grații... îți place?... și l-am întrebat cine este și cum îl cheamă, din ce soi de oameni face parte...

El a rîs de mine cu înțelepciune, dar nu mi-a răspuns. A mișcat doar înainte și-napoi coarnele-i lungi, luminiscente-n vîrf.

Am înțeles îndată că se simțea bine în tovărășia mea, căci se uita galeș și cu o nespus de dulce blîndețe la mine... Am prins atunci curaj și mai mare. Vorba aceea: cu cît dai mai mult cuiva — mai cu seamă uneia ca mine — cu atît mai mult îți cere, cu atît mai nerușinată devine... Vorbește! m-am răstit cu asprime mare la el, ce stai așa ca o cultură de hamei, mălai mare ce ești!... Ce te tot uiți așa ciondîș la mine și galeș?... Cine ești? Răspunde odată! Ești vreun papă-lapte dintr-aceia de care-și rîd grecii?

El a dat, zîmbind, din coarne, semn cum că așa ceva ar fi fiind, cum ziceam eu, și-a purces a rîde înfundat, amuzîndu-se foarte de știința și cunoștințele mele.

— A, da. Am priceput, reiau eu: ești un papă-iarbă sadea.

El iarăși a rîs cu și mai mare poftă de mine și iarăși n-a vrut să-mi vorbească. Și-atunci văzînd eu că drăguțul meu de unchiaș nu se hotărăște nicicum să-mi vorbească — după ce l-am auzit lămurit vorbind ca oamenii — mi-am adus aminte de ceva... De un descîntec pe care l-am auzit și l-am învățat pe de rost, „pe de-asupra", așa cum spun pe cît de înfumurații pe atîta de încuiații noștri frați de la sud, Sucii, de la bunica. Îi zic: am să te vrăjesc cu descîntec și-atunci, negreșit, ai să-mi vorbești... Bine?

El a dat prostește din cap că da, zîmbindu-mi totodată. Se pare că melcilor, ca și oamenilor blegi și curați la suflet, le place poezia — cea cu descîntec în ea — nu cea... știi tu bine care...

Și-atunci m-am așezat la umbra coarnelor lui cu luminițe-n vîrf, întocmai cum stau acuma în fața ta, aproape de tot, ca sub nasul tău, îndoind genunchii și adunînd picioarele sub mine, m-am uitat lung și pătrunzător în ochii lui blegi, așa cum fac cei care știu să adoarmă pe oameni cu privirile, și i-am descîntat astfel, îngînînd cuvintele ca-ntr-un cîntec spus iarna tîrziu de tot, noaptea, sub zăpezi, cînd ești singură și împresurată de vedenii:

„Ploilor, ploaie de mai,
Mume-ale melcului-crai;
Ploilor, ploi de florar,
Har peste melc solitar;
Ploilor, lacrimi solare,
Duhuri dintr-alte hotare,
În ele
Ca-n stele
Mi-l spele,
În de-alde
Mai calde
Mi-l scalde...
În dulci
Preluci
Să mi-l culci,
În line leiri
Să-l usuci...
L-împlîntă
Și-l zvîntă
'N cea sfîntă
Răspîntie

Unde fata pustiului cîntă
Pentru el
Cătinel,
Cu chemare
De jale
Sub cetini amare,
În greauă de pîrg
Așteptare.

Și-i coace
Pogace
Din albă făriną,
Din lapte, ușor,
Din trup de-alior,
Pentru melcul aliodor.

Și-i coace pogace
'Ntre două răstoace,
Și alb colăcior
Din zodia lor,
'Nalt mistuitor,
Să-i treacă de dor.

Ploilor, ploi,
Rogu-mă de voi
Udați-l să crească
Peste lege lumească,
Frumos și mare
Cu coarnele pînă la soare."

Se uită lung la Micapor așteptînd ceva. Uite-așa i-am descîntat.

Ți-a plăcut?

— Nu bănuiam că-am să-mi iau de soție o joimariță și o sibilă, o... vîntoasă ca tine. Și, după ce i-ai boscorodit astfel, ți-a vorbit?

— De bunăseamă, și încă anume cum! Părea pierdut ca-ntr-un fel de nour, vag luminat dinlăuntru, cu privirile întoarse undeva adînc și departe... Cu săgetătoare dulceață și blîndețe îmi vorbea, de parcă psalmodia, transportat și risipit aiurea undeva, într-o altă zodie. Pierdut și tulburat de un simțămînt ca acela care te-a cuprins pe tine și te-a înfrigurat atunci cînd ți-am mărturisit pentru prima dată că

mi-ești drag. Îți amintești?. Te-ai zăpăcit de tot și te-ai smintit din firea obișnuită, și te bîlbîiai ca solomonarii solomnind înțelesuri de neînțeles și dibuind anevoie cuvintele, și potrivindu-le de tot aiurea. Erai atîta de caraghios, de nostim și de... cum să-ți spun... mai bun ca oricînd de strîns la piept și de sărutat.

De pildă, ca acuma. Îl sărută strengărește necăjindu-l. El se ferește, încurcat de tot, ca un măgăruș între muște... Îngînă abia:

— Și ce ți-a spus?... Ce ți-a...

— Lucruri înfricoșate mi-a spus... Pe cît de greu de a le înțelege, pe atîta de pline de înțeles.

— Cum? Ce anume lucruri înfricoșate?

Am a-ți mărturisi ceva ce nu vroiam să-ți mărturisesc. De la o vreme încoace, dimineața și înspre seară mai ales, mă încearcă și pe mine un fior ca de răcoare. Parcă niște mîini albe fantomatice îmi torc firul vieții și mi-l subțiază cu încetineală, apoi mi-l trec parcă dincolo de mine, într-un fel de zare a tăcerii depline, mute de tot, și-acolo mi-l destramă pînă ce nu mai rămîne nimic din acel fir astfel tors și petrecut în acea zare misterioasă a tăcerii. Nu pricep ce poate să-nsemne această visare dinspre seară...

— Mărturisește-mi, ce anume ți-a spus?

— Cam așa mi-a vorbit... A fost totul ca un fel de amețeală aidoma aceleia pe care o simți atunci cînd te afli pe un pisc și te uiți de pe el în genunea fără capăt de sub dînsul.

Iată ce mi-a grăit. Ascultă, te rog, cu băgare de seamă mare: „Eu sînt cel care știe, iar cel care știe nu are voie să sminteaască adevărul, din firea sa mijlocindu-l în cuvinte. Asta înseamnă cădere și decădere; cădere a adevărului în sminteală, iar a omului în păcatul trufiei și-al șarlataniei. Vorbesc numai cei cărora li se pare că știu sau care vor să înșele. Singurii fericiți, înafară de păcat, sînt cei care vorbesc din nevoia de a se amăgi frumos, creatorii cei săraci cu duhul de amăgiri sublime. Ceea ce ni se dă cu adevărat pentru a-l cunoaște este tăcerea. Ceea ce știm cu adevărat este ceea ce tace cu desăvîrșire.

Cunoaștem cu adevărat ceva din viața noastră, poate, după ce murim. Deci, (aici a rîs cu șiretenie) vom muri și vom vedea, vorba noastră a dacilor. Eu sînt cel ce vede sus și departe, iar cuvîntul, oricît de tare s-ar îndemna el, nu cuprinde pînă la capăt înălțimea toată, nici depărtările de

tot. Poate că numai atunci cînd îmbracă mantia de in spălat în apele prăpăstiilor și zvîntat în razele lunii, să izbutească a adia cît de cît ceva, a sugera — așa cum se exprimă retorii greci — din tăcerea cea vie cu adevărat și cu adevărat grăitoare a adevărului. Eu sînt cel ce vede, iar cel ce vede nu are timp, nici dreptul de-a vorbi. Ar însemna să săvîrșim marea necuviință față de cele dintru început pecetluite sub tăcere. Căci ceea ce se vede cu adevărat tace, și cu cît tace mai adînc și mai îndelung, cu atît mai în deplinătatea lui departe înluminată ni se arată, întru el însuși, adevărul."

Uite-așa bătea cîmpii, precum nebunul acela de la palat care distrează la ospețe pe rege, pe sfătuitorii și marile sale căpetenii de oaste, și-am uitat să-ți lămuresc ceva de la bun început, că se suise peste stînca aceea mare și prăpăstioasă care se vede deasupra noastră, și, de-acolo sus, de pe creasta stîncii slomnea în cuvinte, iar coarnele-i de codobelc, ca niște șerpi fosforescenți întărîtați, se agitau înfiorate, pînă-n zodii, arătîndu-se astfel, în plină zi, stelele și, nebulos, soarele.

Uite-așa le mișca, parcă-ar fi fost lumînări lungi și subțiri de lumină.

— Întocmai precum mișcă acum genele ochilor tăi, de se zăresc departe, în adîncul lor alte stele-făclii și un alt soare — inima ta împresurată ca de nuntă de luminile iubirii mele.

— Și-a mai bolborosit ceva în continuare, reia Dorada: „Iată, zicea, o să-ți vorbească-n curînd, mai limpede și mai hotărît decît mine, cel ce vine împreună cu ai lui care se cheamă că sînt și ai tăi... Eu mă duc acuma să descînt fetei celei de la răspîntiile văzduhurilor, care mă așteaptă, și care mă așteaptă să mă nască iarăși.

Pentru că ceea ce a fost să se nască s-a născut pentru a renaște mereu, pînă la întoarcerea din urmă în izvorul de dincolo de timp de unde au izvorît ele întru devenirile — al căror tîlc este *tăcere* — timpului. Totul este tăcere, iar cuvîntul este opusul acesteia, adică minciuna."

Apoi și-a ciulit coarnele și-a ascultat cu atenție mare tăcerea care-i vorbea doar lui: „O auzi cum mă strigă?, a zis, și-a continuat: Ascultă-i chemarea... Fata aceea este de cînd lumea și pămîntul, și, poate că dinainte de-a fi lumea, și este toată numai o necontenită strigare-n singurăta-

te, o sfîșietoare tînguire întru ea însăși... Mai mult și mai multe decît ție am să-i vorbesc ei.

Iar tu, fată a acestui pămînt al Daciei, vorbește-le lor, dacilor; trimite-ți și arată-ți către ei frumoasa ta minune, căci tu ești plămada din care va rodi seminția aceasta a lor, pe cît de numeroasă pe atîta de puțină, pe cît de puternică pe atîta de slabă, pe cît de capabilă, pe atîta de lăsătoare, pe cît de harnică, pe atîta de săracă, pe cît de vrednică și de omenie, pe atîta de hulită și disprețuită, pe cît de aproape de Sine însăși pe atîta de prigonită tot de Sine însăși... Tu ești pentru ei țarina roditoare dăruită lor de timpul cel care curge dincolo de vremi, pentru eternă și exemplară statornicie.

Iată, vine trimisul care vă va face tot atît de mulți pe cît de numeroși sînteți, tot atît de tari pe cît de puternici, tot atîta de temuți pe cît de neluați în seamă și tot atîta de serioși pe cît de zurlini, tot atît de nendurători și de fermi pe cît de răbdători și de lăsători. Vine marea bucurie și vijelia cea mare.

Așa cum m-ai descîntat tu pe mine și m-ai îndemnat să grăiesc — deși îmi este neîngăduit, sub pedeapsă de moarte — tot astfel va descînta el timpul și va despărți apele de pămînt, văzduhurile de negură, rostul vostru de rosturile altora.

Iar pentru tine, prietena mea, se arată întristare multă și plîngere, pentru ca din acea întristare și plîngere mare să renaști mai limpede ca lumina cerului, mai curată, mai departe văzătoare și mai mulțumită decît cea mai deplină, urîtă lui Zamolxe, mulțumire de sine.

Apoi s-a oprit, a tăcut, și-a trimis coarnele sus, sus de tot, de nu se mai zăreau de loc, decît doar luminițele din vîrful lor, pierdute undeva în adîncul cerului de amiază, și-a tras sufletul și-a urmat: Iată, Ursa Mare îmi arată semn că duhul lui cel uriaș se va mai naște întru alt viteaz. Marele fulger din inima lui va să se reîntrupeze în alți fii ai acestui pămînt, la zodie sorocită, cu aceeași clară, departevăzătoare și cutezătoare cuprindere, și aceeași viforoasă fervoare ca ale acestuia de-acuma.

Vei îndura pătimiri și înjosiri grele, dar nu vei pieri nici nu te vei împrosti...

Te vor răstigni întru mișelie căpcăunii toți cîți vor pofti și pe cîți îi va pofti urgisita ta ursită să te uzurpe, dar nu vei muri, ci vei rămîne vie, acolo sus pironită sau cît de jos

undeva, pînă ce vor pieri în pulbere și pustie, cu toată trufia lor umflată pînă la cer, cu tot dezmățul hohotitor, zgriptorii cocoțați asupră-ți împărătește.

Pătimirea ta va fi spre o nouă naștere, sporită-n frumusețe, bunătate și înțelepciune, iar nepieirea ta va rămîne drept pildă departe călăuzitoare a mereu ascunselor înțelesuri din care se hrănește minunata și dureroasa încercare care este viața.

Iată, dincolo de stelele ceasului, — căci mi-a scăpat să-ți spun că ne furase timpul într-atîta încît uitasem de el că trece, și răsăriseră stelele, iar coarnele lui se vedeau acum lămurit cum tot iscodeau între ele, — și-ale cerului, se arată cele trei constelații ale tale: veghea șarpelui, supunerea mielului și cutezanța vulturului... Acestea ți-s date ție spre călăuză.

Astfel îmi îngînă mie Ursa Mare, astfel Oreonul, la fel Aldebaran, aidoma Cloșca cu puii mereu forfotind sub aripile ei, și Lucifer, și toate celelalte cruguri... Iar eu acum mă duc să mă pierd acolo... în acele cruguri, acolo unde mă așteaptă fata vămilor celor mari, la marginea tuturor marginilor.

Auzi?... Auzi tînguirea ei ca un minunat cîntec de chemare a iubirii?"

Și, într-adevăr, s-a auzit atunci îngînare ca o dulce sfîșiere, o chemare de dincolo de timp... M-am înfiorat de moarte.

În aceeași clipă în care Dorada povestește încă pierdută, un ecou aievea al acelei chemări de dincolo se face auzit... Amîndoi pălesc și ascultă cu uimire înfricoșată.

Sfielnic, abia îngînînd, ea mai spune: Apoi și-a grăbit tîrîișul și-a dispărut, lăsînd în urma sa dîre largi de arginturi lichid luminiscente... Adieri răcoroase ca de brume veneau spre mine și mă învăluiau ca-ntr-un giulgiu de nuntă..., vreau să spun ca de cu totul altceva.

Brusc, în timp ce ea îngăima ultimele cuvinte, se ridică larmă mare din pădure. Parcă nu a răscolire de vînt, nici a năvală de oameni ori ropote de fiare hăituite răsună pădurea, ci a înalt răscolitoare cîntare.

Pe creasta stîncii de unde a vorbit melcul și peste care urlă balaurul-stindard, apare statura lui Burebista.

3. APARE BUREBISTA, APOI AI SĂI, ADUCÎND UN CIUDAT VÎNAT

Parcă ar fi răsărit din însăși alcătuirea stîncii deasupra căreia și-a făcut arătată vedenia. Parcă ar fi făcînd trup comun cu ea, închipuind antropomorfizarea ei la acea oră.

Cuprins de luminile soarelui, pare a fi o zeitate a pămîntului acesta. Totul lasă impresia unei neobișnuite forțe fizice și morale.

Nu pare să aibă mai mult decît trei zeci de ani, dar aerul sumbur în care este nimbat îl arată a fi mai înaintat în vîrstă.

Parcă-s adunate-ntr-însul, într-o concentrație de-o unică, teribilă intensitate, toate lavele unui vulcan, lave ce-și caută orbește izbucul. Telurică și solară totodată arătare cu frunte de solomonar.

Peste umeri ține aruncată neglijent, o enormă piele brună de urs, parcă tocmai atunci răpus, deoarece aburește răspîndind mireasmă grea de fiară și de somn al codrului.

Pare un Hercule trac așa cum stă pe creasta stîncii, înconjurat de oceanul verde al codrilor fără capăt și cuprins de focurile soarelui de-a binelea ridicat în genunea bolții.

(Ne îngăduim a interveni aicea, doar pentru cîteva clipe, noi, pentru a da răgaz de puțină odihnă fabulosului nostru narator, — căci, așa cum am lămurit de la bun început, noi am preluat doar, în felul nostru, istorisirea făcută nouă pe creasta muntelui Dălbidan de către minunăția-sa, — și pentru a face unele completări la cele spuse de dînsul din perspectiva celor peste douăsprezece secole scurse de-atunci pînă-n zilele noastre:

Luînd drept o serie interesantă de date aperceptive trăsăturile fizice și de caracter ale portretului articulat din doar cîteva tușe energice, înflăcărate, de către povestitor, ne permitem îndrăzneala, siguri fiind că facem un lucru necesar, de a schița la rîndu-ne o evoluție în timp a extraordinarului personaj evocat aici, el, adică acesta, reprezentînd o

sinteză superbă în prefigurare a tuturor celorlalte ale sale reapariții în istorie.

Așa ne îndeamnă pe noi închipuirea noastră, să facem această completare, deoarece ea vine să întregească traiectoria în timp a unui destin, a unui arhetip.

Deci, la statură Burebista-Crai acesta parcă aduce leit cu Mihai cel de la 1600 an de la Hristos; dar nu numai cu Mihai are el înfățișări comune, ci cu toți oamenii de frunte ai istoriei Daciei, de la el pînă azi, și pînă de-a pururea.

Deși avea ochii de culoarea codrului întunecat, care-l aminteau tot pe Mihai — așa precum tot naratorul ne-a mărturisit nouă — în acei ochi ai lui se putea observa o neliniște fără astîmpăr, de veghe în toate părțile, de credeai că n-au cunoscut în toată viața lor somnul, aidoma ochilor și neastîmpărului care vestesc pe aceia ai lui Ștefan, cu toate că ai acestuia erau albaștri. Ai lui Burebista erau, ca să ne exprimăm așa, de un albastru abisal. Și, zice tot naratorul, că uneori ei se pierdeau cu privirea într-o stare de blîndețe stranie, stare de rugăciune adîncă, undeva foarte sus și foarte departe, ceea ce ne îndreptățește să-i prevedem pe aceia ai lui Iancu... Viforul verde din ei și dilatarea teribilă uneori amintesc aievea de aceiași ochi reîncarnați, reînviați în persoana — aceeași de altfel, dar în alt timp — a lui Dracula.

Iar smerenia, smerenia în care se drapau alteori, nu era smerenie ci, viclean ascunsă, o cumplită tenacitate, ceea ce amintește, prefigurează, altfel spus, de ochii lui Horia.

Monumental, așadar, ca Mihai, abil și imprevizibil ca Ștefan, de o hieratică demnitate ca Mircea, feroce, la ceas necesar, ca Țepeș, îngăduitor, atunci cînd era cazul și încăpînd în îngăduința lui tot ceea ce înseamnă omenia acestui pămînt și-a seminției sale, precum Alexandru cel Bun, Frumos, demn și cuminte ca celălalt Alexandru, Ioan Cuza, iubitor la răstimpurile de tihnă ale vieții — căci tihna este pentru oamenii acestui pămînt al Daciei lucrul cel mai de preț și mai scump plătit, mai mult ca orice altceva, dorit și așteptat —, de marea și veșnica frumusețe a ceea ce înseamnă poezia ei.

Eu unul mai cred, că, dacă i-am tăia, — ferească Domnul —, barba aceea tenebroasă ca a haiducilor din țara lui Alexandru-Crai, cel Mare și cel Machedon, și i-am reteza pletele, aranjîndu-i-le într-altă formă, așa cum se purtau ele, mai cu seamă de către artiști, prin anii lui 1800 și ceva,

chipul lui ar prefigura atunci aievea chipul celuilalt Mihai, — Hiper-Eonul.

Toate virtuțile, așadar, cu care Dumnezeu a înzestrat pe marii bărbați reprezentativi, arhetipali ai istoriei acestui pământ și-ai menirii acestei etnii au fost prefigurate și concentrate în persoana unică și exemplară a lui Burebista.

Și-acum să închidem paranteza noastră și să-l lăsăm să ne băsnească pe mai departe, pe însuși naratorul — martor viu al acelor locuri, oameni și timpuri de atunci.)

Poiana în care stăteau cei doi tineri îndrăgostiți față-n față, el dintr-o rînă și cu picioarele întinse de-a lungu-i, iar ea drept în ochii lui, rezemată cu-o palmă de pămînt și cu genunchii adunați sub dînsa — poziție obișnuită la fecioare, ca și cum ar vrea să apere de ceva primejdie, ceva foarte de taină, provocînd, totodată, ademenitor, tocmai prin această poziție, și mai mult pe cel de față stătător, era toată așternută cu un covor viu și imens de flori în toate formele și culorile misterioaselor chemări.

Văzduhurile pîlpîiau și fremătau lin, pierdute în beatitudinea superintimă, de mirezme nețărmurite, armonios îmbinate, ca-ntr-o cîntare imnică într-o nuntă mirifică, în care Creatorul se unește cu Opera-i creată.

O fără de margini bazilică părea a fi la ora aceea lumea toată cîtă putea fi cuprinsă în ochii lor, bazilică avînd drept ziduri întunecimea codrilor din de jur împrejur, drept fresce, pe pereții dinlăntru, vedeniile miresmelor arătate în chip de icoane înălțate-n văzduhuri, iar drept catapeteasmă avînd cerul cu ochiul soarelui arătat drept în crucea lui și vărsînd din ochii lui lumini podidite de lacrimi. Fața lui toată — a soarelui — era acoperită de surîs și de lacrimi.

Coruri nevăzute de copii, de tineri și de fecioare, intonează preaslăvire marelui astru, iar florile toate și tijele lor păreau a fi un alt cor, intonînd aceeași cîntare, în șoaptă și surdină. În mîini, se poartă pe ele însele drept lumini.

El, acolo sus, pe creasta stîncii, stă în nemișcare, de parcă el ar fi ctitorul și profetul acelei magnifice ctitorii...

Miresmele prindeau aievea forme de candelabre în care ardeau felurit, miresme felurit înluminate.

Albinele, bondarii, viespii și alte diptere păreau și ele a fi îngemănări netrupești, edenic de asurzitor sonore, iar fluturii, în nestarea lor, erau parcă duhurile tuturor copiilor morții înainte de prihană și astfel reînviați acuma ca să

se veselească, zburdă ameţitor, nesupuşi nici unei porunci, decît doar bucuriilor pure ale acelei ore.

Dintr-o dată zidurile cosmicei aceleia arhitecturi au început a se legăna şi a cînta din adîncuri, — gigantic cor bărbătesc numai din başi şi baritoni format.

Parcă ar fi vrut să vestească astfel intrarea ziditorului, a Lui, în gigantescul acela templu.

Drept temelii, uriaşa ctitorie, deosebită fundamental de cele ale Eladei — albe şi abstracte —, ale Egiptului — geometrice şi cenuşii, ale Romei — monumentale şi severe, şi tot abstracte —, ale Sumerului, — abstract hieroglifice —, ale Incaşilor — sumbre şi absurde —, avea pare-se, toate vieţile sub formă de oseminte suprapuse şi stratificate, acolo depozitate şi astfel adăpostite, ale tuturor inşilor cîţi au fost să viеţuiască pe acest pămînt de cînd lumea fiinţează.

Iată, aşadar, o deosebire de neasemuit. De aceea etnia aceasta nu va pieri decît odată cu pieirea întregii lumi şi-a vieţii dintr-însa... Acolo, în acele temelii nedivulgabile, intangibile, inalterabile şi nedocumentare, numai ale lui, acel miez-Bermud fatal, unde dacă cumva ai reuşit să pătrunzi, rămîi îndată acolo încorporat şi mistuit şi asimilat, rezidă misterul şi miracolul nepieirii lor.

Cunoscîndu-l astfel, mori întru învierea şi sporirea acelui miez de temut, a acelei zone oculte, funeste — zona Bermude.

Coboară, deci, liniştit, într-o magnificentă demnitate şi siguranţă de sine, ducînd după el luminile soarelui şi pe umeri grozava piele de urs.

Tinerii se ridică emoţionaţi, el cu faţa transfigurată, trecută într-o extatică admiraţie, ea, viclean spăimîntată, dar nu mai puţin extaziată.

Se opreşte-n dreptul lor şi-i priveşte-n ochi surîzînd uşor.

Apoi, îndreptînd vorbă către Micapor, zice cu subînţeles fin:

„Tot tu eşti cel mai iscusit dintre noi toţi, viteazule Micapor...

Apoi către Dorada: „Am auzit hulire de la tine asupră-mi... cum că ţi-aş fi cu urît. Aşa zici şi ai zis mereu despre mine". Ultimele cuvinte le-a rostit învăluindu-le într-un zîmbet care-a trecut prin întreagă fiinţa Doradei ca un fel de răsărit de soare foarte ceţos, ceaţă cald luminiscentă... Răspunde fîstîcită:

—Nu, nu așa am vrut să spun, adică vream să... să spun că nu ești tocmai urît, ci... că ești... cum să zic... (apasă șăgalnic pe cuvînt ridicînd înspre ochii lui ochii ei) urîcios... fioros... încîlcit de tot. Cînd te uiți în ochii omului inima lui se face mică de tot, cît un purice.

Și... cine m-a pîrît la măria-ta cum c-aș fi rostit vorbe de ocară, mă rog?

— Am eu un solomonar al meu care-mi spune tot ce gîndesc și vorbesc oamenii despre mine. Iar tu, Dorada noastră frumoasă, ia spune-ne, cum anume ai vrea să arate inima ta atunci cînd se uită la tine bărbații din Dacia? (Se uită cu subînțeles la Micapor.)

— Așa... răspunde Dorada, brusc înflăcărată și inspirată, ca o casă ridicată-ntre izvoare cîntătoare și acoperită toată de stele, sus.

... Cu ferestrele larg deschise, ca să se reverse prin ele luminile cerului peste odăile ei împodobite cu plocăzi albe și scoarțe țesute-n toate văpăile răsăritului și-n toate melancoliile asfințitului, cu ștergare atîrnînd pe pereții aidoma plaiurilor înflorite și alintate de adierile vîntului venind de peste culmi..., aidoma dealurilor încărcate de rodul pomilor sau de floarea care așteaptă înrodirea... Aidoma viilor, (aici ezită nițel gîndindu-se în sinea ei «pe care le-ai nimicit») aidoma viilor și freamătului din holdele cîmpurilor cînd se înfioară de ideea apropierii secerișului și culesului.

Așa să se deschidă inima ei inimii bărbatului ei, și cu jerbii de busuioc și niramză și de mătărgună în ungherele și grinzile amirosind încă a trunchi viu, retezat, de brad ori de jugastru.

Așa am vrea să se înfățișeze inimile noastre bărbaților noștri.

Burebista o ascultă cu luare-aminte mare și cu uimire, stînd cu fața spre ea și sprîncenele mult ridicate, și cu un zîmbet foarte îngăduitor pe față, apoi răspunde adresîndu-se lui **Micapor:**

— Așa să fie, Micapor, viteazule, cum a zis Dorada. Silește-te așadar, a fi vrednic de o atare primire... Ce gîndești? Merita-o-vei?...

Micapor răspunde zîmbind cu sfială mare:

— Mă voi strădui din răsputeri, Măria-Ta.

Dinspre pădure se aud larmă și răcnete. Acestea cresc și se tot apropie lămurit. Parcă ar fi un tumult ori o goană înverșunată după ceva fiare. Tinerii dilată ochii: Dorada a

spaimă, iar Micapor a uimire și-a iureș. Regele observă starea lor de spirit. Zice:

„Am întîlnire cu sfat aici, în această poiană ascunsă și ferită, înspre care, ca s-o apuci și să ajungi, drumurile sînt viclene și cotite, cu ceilalți soți ai mei... Iată-i!".

Din pădure ies la lumină nouă bărbați. Trei sînt daci, iar ceilalți șase sînt de altă seminție și poartă-n cap coifuri semețe, împopoțonate și sînt îmbrăcați în haine scumpe, vopsite-n culori aprinse, vopsiți și pe corp și pe fețe, așa ca să înfricoșeze lumea, așa ca niște papa-gali uriași.

Cei trei daci duc în spate sulițele și săbiile străinilor, precum și, fiecare dintre ei, cîte o piele, aburindă încă precum cea care o poartă peste umăr regele. Ei ridică fețele-n sus luînd energic un fel de poziție de drepți, cum ar fi în zilele noastre, și răcnesc într-un glas grav răsunător:

— Iată-ne, Măria-Ta!

Regele-i cumpănește și cu severitate, dar și cu o vădită prietenie, și răspunde:

— Văd că v-ați îndeplinit cu vrednicie legămîntul dintre noi, acela de-a răpune fiecare cîte o fiară, ca semn și zălog că veți răpune de-acum înainte tot ce ni se va arăta în cale cu dușmănie... orice inimiciție oricît de mare și de dură ar fi ea.

Cum anume ați uneltit și reușit nu vroiesc să aflu acuma. Îmi este destul să văd că ați trecut cu bine peste încercarea la care am fost datori de-a fi supuși, almintrelea nu ni s-ar fi cuvenit cinstea și meritul de-a fi căpetenii peste alții, peste toate vetrele din seminția tracică... Almintrelea ne-am numi a fi niște nemernici ajunși prin josnicii, tertipuri și crime, și mîrșăvii pe jilțuri de conducere, nu pe vrednicie și chemare.

Apoi, arătînd, prin întoarcerea mîndră din cap, enorma piele de urs care-i atîrnă pe umăr, a continuat surîzînd, vrînd adică a spune prin acel surîs că n-a fost cine știe ce minune...

Deci, de acuma pot a vă face vînători de balauri. Sînt încredințat că-i veți răpune și pe aceia ca pe aceștia. N-or fi ei mai cu moț decît fiara codrului.

— Atîta doar, Măria-Ta, întoarce cuvînt Daziu, unul din cei trei, că balaurii sînt mai vicleni și mai pidosnici, și mai răi decît fiarele, care nu cunosc nici ticăloșia nici răutatea precum le cunosc și le folosesc balaurii cei mari ai subpămîn-

tului, ce din seminția oamenilor, zice-se, s-ar trage, seminție blestemată și pedepsită... oameni care, avînd putere, au săvîrșit hidoase nelegiuiri.

— Le vom răspunde, așa după cum binemerită, și lor. Vom găsi noi ac și de prețioasele lor cojoace. De aceea a fost dată omului mintea, drept armă: unora — ca balaurilor — ca să hrăpărească, iar altora ca să se apere și să se ferească...

Privind apoi, adică fulgerîndu-i întunecat din privire și stăruitor pe străini, cumpănindu-i de jos în sus și de sus în jos, își întreabă ortacii: Dar cu ăștia ce-i?... Ce soi de vînat este acesta?

Răspunde Duras:

— Tot hăituind fiare, Măria-Ta, am dat peste dînșii... adică întîi au dat cîinii peste ei și s-a întîmplat încăierare mare de tot între cîini și — arată cu mîna către musafiri — aceștia pe care-i vedem.

Cîinii — fiindcă uitasem să spun că cei trei feciori erau însoțiți de șase cîini: unii murgi, alții negri sau albi, și unul cenușiu avînd o pată sumbră peste unul din ochi de credeai c-ar fi fost reîntruparea într-un cîine a lui Hanibal, punul, toți mițoși, mari, din cale-afară de fioroși —, cîinii, deci stăteau acuma cu boturile peste labe și limbile întinse peste ierburi, lihniți de-atîta trudă, mulțumiți de isprava săvîrșită și așteptînd laudă de la rege.

Duras continuă:

— Dacă nu ajungeam la timp ca să-i scoatem din fălcile dulăilor, mare minune ar fi fost să ne înfățișăm nu cu dînșii, ci cu osemintele lor. Se învîrteau domniile lor ca moriștile de jur împrejur, cu sulițele și săbiile întinse spre inamicii mițoși, învîrtindu-le cu mare sîrg și pe acestea, tot în jurul lor înșiși, și strigînd tare nu știm ce anume, pe limba lor.

— Cînd ne-au văzut că apărem, ridică și Daziu glas, și după ce ne-am dat seama că nu după fiară se înverșunează cîinii, ci după ceva oameni, și-am poruncit la cîini să înceteze lupta — și cîinii s-au supus îndată — ei, în loc să ne mulțumească, s-au aprins strașnic de mînie și-au năvălit asupră-ne cu suliți și paloșe, răcnind pe limba lor cu mare asprime și aprindere.

— Și...? se încruntă și se întunecă la față, regele.

— Și atunci, reia Daziu vorbirea, s-a dovedit pe loc, fără de nici o întîrziere că ghioaga pumnului nostru este mult

mai ageră decît paloșele și sulițele lor. Cînd vroiau să împungă-n noi, împlîntau cîinii dinții în fesele și pulpele lor — nesăbuitul acela de Semos, cel cu pata lui Hanibal pe ochi, i-a sărit unuia drept în față, în loc de fesă, iar pe un altul — pe acela din dreapta care se schimonosește și-acuma de durere — l-a apucat direct de-acolo... undeva, de era gata gata să-l lase fără perpetuări —, iar cînd se asmuțeau buluc cu armele asupra cîinilor, ne dădea nouă răgaz ca să-i însfăcăm de cefe și grumazuri și să-i țintuim astfel locului. În această stare ne era mai greu să potolim și să înlăturăm cîinii decît să-i odihnim pe dînșii.

I-am țintuit, Măria-Ta, de trunchiul arborilor, pe trei dintre dînșii, căci pe ceilalți trei îi țineau țintuiți cîinii suiți cu labele peste ei și cu fălcile încleștate-n umerii lor, întocmai precum însuți ai făcut atunci cînd ai fost supus la aceeași încercare a morții și-a tăriei de către marele nostru sfetnic alb, după care te-a rînduit rege peste toate semințiile geto-dace, întinse din septentrion pînă-n miază-zi, și de la Tiras la munții de la Soare-Apune.

Cîntărindu-i bine, încă o dată, de jos în sus și de sus în jos pe musafiri, Burebista întreabă: (Ei își mai protejau și-și mai fereau scărpinîndu-se pe la locurile mușcate.)

— Cine sînteți, și cu ce treburi pe la noi? Și cum de v-ați rătăcit prin aceste locuri încîlcite?

— Sînt Vojerix! răspunde cu țîfnă mare cel mai moțat dintre ei, bătînd din pași pămîntul de indignare, vexat din cale-afară de tare.

— Da? Și mai cine?... Mai ce?, pune din nou întrebare, Burebista.

— Sînt marea căpetenie care răspunde de rezervațiile de vînătoare ale marelui și strălucitului nostru rege al celților taurisci, măreția-sa Critosiros!

— Mmmda! Și... cu ce rosturi pe-aici? Ce anume vînezi? Te pomenești că țara noastră ar fi vreo rezervație de vînat pentru voi!

— De asta nu am a-ți da ție socoteală, răspunde cu sumeție și dispreț Vojerixul, întocmai ca acasă la dînsul.

Calm, dar observîndu-se limpede cum cresc cotele mîniei într-însul, și cum se-ntunecă-n adîncuri, Burebista reia:

— Atunci, te rugăm supuși a ne spune ce anume poftești de la netrebnicii de noi aceștia?

— Întîi de toate, mie să nu-mi vorbești cu *te* și cu *tu*, ci cu excelența voastră, se stropșește celtul.

— Un bob zăbavă și-am să te excelez... Fii fără grijă, dar spune-ne, te rugăm încă o dată, ce poftește *execrația-voastră* de la noi? Vojerix, înțelegînd că vorba execrație ar fi un fel de apelativ de mare politețe, s-a simțit foarte măgulit și-a continuat — cu gesturi, căci erau lejer legați, și rostiri ferme, decisive, irefutabile:

— Să fie pedepsiți cu moartea prin schingiuire, numaidecît, acești trei mișei! Asta poftim!

Burebista, în loc să-i dea răspuns la cerere, poruncește celor trei ai săi, Duras, Badras și Daziu, căci așa se numeau, spre bucuria musafirilor care au crezut că a și purces în a-i pedepsi, deoarece nu pricepeau limba băștinașilor decît foarte slab:

— Dezlegați-i!

Cei trei se uită nedumeriți unul la celălalt și șovăie.

— Dezlegați-i, am poruncit, apasă pe poruncă Burebista, ca să putem vorbi pe dreptate, liberi și de la egal: frunte către frunte, om liber către om liber, deoarece insul slobod nu poate înțelege pe cel înlănțuit, nici cel puternic pe cel odidit. Ca să se poată cunoaște și pricepe unul pe celălalt, ei trebuie să fie liberi și egali.

Cei trei daci ezită, dar Burebista reia apăsat porunca: dezlegați-i!

Alene și cam mîrîind în sinea lor, cei trei îi deznoadă din legături pe cei șase oaspeți. Cîinii mîrîie și ei a nemulțumire de la locurile lor, stînd cu boturile pe labe. Regele se uită și la ei cu surîzătoare dojană. Ei ridică voioși cozile în aer, le mișcă încordate și făloase, în semn că au înțeles și, totodată, în semn de înaltă prietenie.

Badras, care pînă atunci a tăcut, zice, cîrtind, către ceilalți doi: ia te uită, jigodiile împopoțonate, nici măcar multam n-au catadicsit a spune regelui nostru... Așa i-aș păli peste obrazurile lor neobrăzate! și ridică înviforat pumnul...

— Nu te cătrăni, Badras, ci vino-ți în fire și așteaptă... Apoi, răsucindu-se către cei șase celți taurisci, întreabă: Așadar, ce poftiți de la noi?

— Dacă ești mai marele peste ei, pedepsește-i numaidecît, țîșnește cu vorba din nou, tot Vojerix.

— Ești cam grăbit, excelența ta, răspunde scrîșnit Burebista.

— Ba nu, ba nu, reia celălalt cu și mai mare hotărîre. Pedepsește-i chiar acuma, în fața noastră! Dă-mi numaide-

cît satisfacție pentru jignirile și umilințele, și maltratările la care ne-au supus, și după aceia îți voi răspunde.

— Dar de ce a trebuit să vă lăsați umiliți, că doară sînteți șase la număr, iar ei numai trei, și pe deasupra ați mai avut și arme asupra voastră, în timp ce dînșii erau înzestrați doar cu niște bîte?

— Sînt niște varvari fioroși și puturoși, ca și cîinii lor, și poruncim a fi pedepsiți pe loc, cu pedeapsă aspră.

— Iată, i-am pedepsit: v-am dezlegat... Acum răspunde la întrebarea mea: ce căutați aici?

— Numai după ce-mi vei da satisfacție, replică, tot ofuscat, dar fanfaron eroic, Vojerix, și te mai..., adică poruncim, vreau să spun, că mai cerem să fie omorît și druidul acela alb al vostru, căci, după cîte am aflat, el...

— Și... de unde ai aflat, îi curmă Burebista perorația, distant și acrit...

— El este geniul cel rău care vă învață să fiți atîta de duri, de varvari.

— Nu care cumva doriți a ne fi voi sfetnicii vieții noastre? Da? De pildă chiar tu, căci văd că ești vivace la vorbire nevoie mare și și cutezător pe deasupra.

— Să-i pedepsești fără întîrziere pe acești tineri sălbateci, lotri de codru, și să-l ucizi prin ardere și pe preotul acela alb, și să ne eliberezi cît mai repede și fără a se sminti un fir de păr măcar de pe capetele noastre..., se răstește, într-o retorică vibrantă, bătînd pămîntul pe loc de nevricos ce era, Vojerixul, așa cum tropotesc la hore feciorii de la Mara-Mura; numai că acei feciori bat pămîntul dintr-o voioșie aprigă a lor și dintr-o năvalnică iubire de viață, în timp ce acesta o face din trufie... *vexată*, cum spun ei.

— Ai zis capetele voastre? Ei bine, jupîne, despre mintoasele voastre căpățîni din care nu se poate pierde nici măcar un fir de păr, un poet-vates al nostru, Bàrbos pe nume, spune undeva într-o frumoasă poezie din numai două catrene, sculptată ca o inscripție tombală pe mormîntul unei zeități:

„Iar capetele noastre, dacă sînt,
Ovaluri stau, de var, ca o greșală..."

Vi se potrivesc cum nu se poate mai bine aceste stihuri... Iar cît despre celălalt cuvînt pomenit aici fără de rost, cuvîntul *lotri de codru*, țin a-ți spune și-a te învăța

lucruri la îndemîna oricui, și anume, că lotru de codru nu-i acela care umblă cum îi tihnește prin bătătura casei lui — iar codrii aceștia sînt casa noastră a tuturor dacilor, — ci acela care încalcă, precum voi, bătătura casei altora.

— Nu-ți dai seama ce vorbești? se oțărăște și clocotește fermentînd Vojerixul. Încă o dată îți ordon să-i ucizi pe cei ce i-am numit mai sus, iar în zilele ce urmează să vii cu aur, cu argint, precum și cu alte daruri dintre cele scumpe, să cazi în genunchi și să le depui la picioarele măritului nostru împărat Critosiros și, căzut astfel în genunchi înainte-i, să ceri iertare ca să te dezlegăm de greșeala alor tăi și să te scăpăm de la moarte. Altmintrelea vei fi nimicit cu toată țara ta și toți ai tăi!

— O, Ho! stai în loc. Ogoiește-te. Nu te stropși în halul ăsta c-ai să faci gălbinare neagră, și-i păcat de... vestmintele scumpe de peste tine, și nu te umfla de atîta mesianică asmuțire, ca nu care cumva să pleznești cu detunet și să ne umpli minunea de poiană neprihănită cu profeticele revărsări din burdihanu-ți fără astîmpăr, nici îndestulare, de pandocrator.

Uite ce, jupîne: La noi lucrează o datină străveche, cu putere de lege moștenită. După această lege a noastră nescrisă, dar vie în sîngele și alcătuirea noastră, înainte ca oamenii să cuteze a vorbi și-a făgădui, ei sînt supuși la o încercare grea, de moarte. Se cere adică încuviințarea zeului marilor sacrificii, dacă acelui ins cuvine-se a se i se încredința o atare cinste — aceea de a se pune în fruntea unei mulțimi — au ba. Dacă trece cu succes peste ea, bine, i se încredințează lui slujbe, dacă nu, el rămîne atuncea un simplu ins care pălăvrăgește-n pustie, întocmai precum faci tu, excelență, acum.

— Ai să-o plătești scump cutezanța ta! răcnește vijelios Vojerix, cu orgoliul în flăcări al persoanei sale, ofuscată din cale-afară de către un... varvar.

— Nu sîntem răi de plată, nici de pagubă, răspunde liniștit Burebista, o liniște ca aceea care stăpînește peste mare și peste pădure înainte de izbucnirea furtunii, de a se prăvăli vîntul peste munte. Nu te oțărî, nu te înfoia, nu te sumeți la noi cu amenințare, ci — și aici vocea regelui a devenit rece și tăioasă ca de fier — mărturisește drept și deplin, ce cauți aici, pe glia părinților mei din părinți și din veac?

— Am cucerit cu sabia acest pămînt! țipă magnific celtul, într-o stare de exoftalmie vecină cu delirul, deci, este al nostru! A apăsat dînd și cu talpa-n pămînt pe cuvîntul al *nostru*, Vojerix.

— Și nouă ce ne rămîne? întreabă cu prefăcută umilință, Burebista.

— Ceea ce nu aveți dreptul de-a avea, i-o taie scurt și inspirat Vojerix.

— De pildă, întoarce cuvînt Burebista, noi n-am avea nevoie de voi... și, după o tăcere sumbră, în care timp fața lui s-a înnegurat: ia spune-mi înălțimea-ta cocoțată peste neant, cu cine v-ați luptat atunci cînd ați cucerit acest pămînt, așa precum te lauzi? Deoarece, ca să cucerești ceva cu adevărat trebuie să te lupți, și nu numai atîta, ci trebuiește să și ai pentru ce anume să te lupți.

— Noi am luptat și-am cucerit, iar ceea ce am cucerit cu sîngele și armele noastre se cheamă că este bunul și dreptul nostru.

— Să zicem că-i așa cum declami matale, dar atunci, ia spune-mi, viteazule, cu cine ați luptat?... Împotriva cui?...

— Împotriva unor nemernici, dă răspuns disprețuitor, curcanul înfoiat.

— Nemernic și becisnic, și ucigaș, dă răspuns Burebista, ucigaș de rînd este acela care se bate în război cu sărmanii, cu cei care-și văd de necazul lor, lipsiți de apărare. Am să-ți spun eu împotriva cui v-ați vrednicit a vă bate, dacă, din cauza trufiei răs-umflate și zgomotoase îți este greu a mărturisi. V-ați luptat cu cîinii de la stînile și cătunele noastre și-mpotriva unor bieți oameni cu mîinile goale... Asta nu se cheamă cucerire, ci jaf, mișelie și tîlhărie.

Clocotul dintr-însul se simte cum urcă și dă să izbucnească afară. Dorada îl aude și-l vede — clocotul — și se aprinde-n sinea ei cu mîndrie mare și cu spaimă totodată. Îi șoptește la ureche lui Micapor, care este tot, cu întreagă ființa lui, numai admirație pentru teribilul crai: „Doamne, Zamolxe, cît poate fi de frumos!“ Dar Micapor, trezit din extază, îi răspunde tot la ureche, șoptit: „Cum adică, nu este urît, urîcios, ursuz? Ți s-a schimbat vederea deodată ca prin minune?... Ehei!... Așteaptă numai pînă cînd se va aprinde-ntr-însul mînia cea mare! Atunci ai să vezi tu cît este de frumos! Este atunci ca un Zamolxe-Ares al nostru!“.

Deodată, pentru cîteva clipe, s-a aprins în trupul ei de femeie dorința..., căci a simțit-o alergînd ca o nălucă nebună, despletită prin pustia din ființa ei făr de prihană, iluminîndu-o nefiresc de plăcut, întru toate ale ei. Își simțea fața îngropată în întunecimile bărbii aceleia dese și încîlcite, îi simțea pînă-n adînc respirația gemută, și tot trupul ei părea a fi o prelucă ascunsă din munte, cotropită de floare și stînd supusă sub aripile tăcute, înalte, grele ale soarelui, și, în același timp, simțea o dureroasă vinovăție față de Micapor pentru acele trăiri nesăbuite și nedorite.

A închis ochii ca să alunge din fața lor crîncena, solara vedenie, sau ca să nu o piarză din trăire. Parcă era toată o întunecată, crepusculară stupină.

— Nu-l mai urăști acuma?, o necăjește Micapor, dibuind parcă simțămintele care o stăpîneau și-i tulburau neprihana în ciudată clipa aceea.

Vojerix, indignat mai presus de orice răbdare, tropotește tot mai cu zăduf, gata gata să-i sară-n ochi cu ghearele și să-l sfîșie pe sfruntatul rege dac, (numai rege nu putea fi numit un ins ca acela îmbrăcat în cămașă de canabis, cu cioareci grosolani din lînă țurcană trași peste picioarele lui osoase și mușchiuloase de bădăran uriaș, avînd cheptar din piele de vițel, împodobit cu ininteligibile forme geometrice, — nu degeaba a fost Deceneu adeptul lui Pitagoras, grecul, — cu mînecările și gulerul și mai de neînțeles brodate cu basme și legende oculte, cu o căciulă mițoasă răsucită cu țuguiul către frunte a sfidare și-a nepăsare în fața relelor, oricari ar fi ele — cu niște plete tălăzuind tumultuos peste umerii de un stînjen, și-n picioare cu niște încălțări simple, dure, din piele de zimbru, fără ținte țanțoșe la călcîie care să zbîrnîie, avînd doar jungher dac la șold, fără cizme roșii ori galbene, nici straie alese, cu mantii ori mantile peste ele, albastre, roșii, verzi, galbene ori pestrițe și-acelea și somptuos podobite cu flori și păuni strălucitor desenați, și coif măreț cu penaje care să fîlfîie a sărbătoare, acestea la rîndul lor tot strălucitor colorate, și, mai ales, fără decorații, medalii, ordine și colanuri peste piept cu nemiluita, ca lăcustele peste holde, înaintînd pînă peste pîntecele imperialist burdușite pe dinlăuntru și, era să uit!, fără fireturi, pompoane, galoane, egrete, pănuși, mănuși, schiptru bătut în pietre scumpe pe aur din cel scump, pietre și aur pe care nu le-a săpat din subpămînt, nici nu le-a meșterit cu pricepere și răbdare în cămările meșteșugărești etc. etc.,

acela numai rege, împărat și faraon nu poate fi numit...) țîșnește din nădufu-i greu, cu aprindere delirantă, și urlă:

— Ar trebui să te...!

— Mai încet cu... *să te*, jupîne, și mai modru cu... *ar trebui*... Așteaptă numai... Și cum îți spuneam, dacă n-ai avut cinstea — continuă ideea de mai înainte Burebista — nici norocul de-a cuceri ceva prin dreaptă vrednicie și prin luptă adevărată în viața ta, îngăduie-mi să-ți ofer eu, chiar astăzi, aici, acel noroc.

Am să te supun unei probe simple, ca după obiceiul nostru, simplă și nu așa de grea ca aceea prin care au trecut aceștia trei slujitori ai noștri — arată înspre cei trei daci pieptoși — *nemernicii*, cum îi consideră excelența-voastră, — chiar astăzi cînd te-au vînat, te-au cules și mi te-au adus aici plocon... Astîmpără-te, nu gesticula, nu trepida. Vino-ți în firea omenească. Proba la care au fost supuși n-a fost prinderea ta. Cu aceasta n-ar fi săvîrșit cine știe ce ispravă. Nevrednici s-ar fi arătat înaintea noastră și-a seminției.

Dar, după cum te poftim a vedea, ei au supus, fiecare, cîte o fiară, teferi rămînînd. Și nici eu n-am ocolit cerința acestei legi care din străvechimi ne vine și ne poruncește.

Uite, excelență, și îi arată pielea enormă, brună de urs, pe care aproape că-i-o pune-n față, deoarece Vojerix strîmbă din nas, se schimonosește îngrețoșat și iritat... Zice dumnealui:

— Fiara fiară răpune, animalul sălbatic animal ucide.

— Iar tu, excelență, și voi excelențelor-voastre, oameni sărmani. Da? Iată, n-am să te răpun. Te voi pofti numai să ne luptăm împreună. Tu ai voie să mă ucizi, după legea ta. Îți acord acest privilegiu de... cuceritor. Nu care cumva nu vei fi vrînd...! Nu șovăi, viteazule vicerege Vojerix, purcede-n dreptul tău și dă, lovește.

Ofensat iarăși peste limitele acceptării, Vojerix dă, dar nu cu paloșul, ci în clocot de mînie: Rage: „Tu calci, dac troglodit, în picioarele tale nespălate, onoarea mea de celt și de vice-rege?! Apucă viforos paloșul strigînd ca apucat: „În gardă, canalie, în gardă!“

— Hoo, stai. Nu te repezi așa. S-o luăm cu treabă bună, amice, răspunde cu reținut tumult înlăuntrul său Burebista, înlăturînd cu mîna, lin, paloșul ridicat în văzduh al amicului. Mai trage-ți nițel sufletul... (cîtă vreme îl mai ai în tine, zice-n sinea lui). Uite, facem legămînt: Tu vei lupta,

de data aceasta nu împotriva cîinilor de la stînile şi cătunele noastre, ci cu mine, tu folosind — ca un semn al îngăduinţei noastre — toate sculele de care ai trebuinţă: suliţă, paloş, scut, iar eu cu mîinile goale, întocmai ca mişeii contra cărora ai purtat război mare de... *cucerire!*

Dacă izbuteşti să mă învingi, atunci se cheamă că ai cucerit de-adevăratelea această ţară şi-această seminţie, dar dacă nu, atunci faci degrabă calea-ntoarsă la ai tăi, vă strîngeţi, tot în grabă, bulendrele, încărcaţi harabaua, vă ridicaţi corturile şi o luaţi la sănătoasa cît mai repede cu putinţă de-aici. Şi să mînaţi de zor carăle voastre, pînă nu vă ajunge din urmă vijelia.

Tace cîteva clipe, apoi detună cu asprime-ntunecată-n glas asupra lui: *Loveşte!* (Dacii şi celţii se dau deoparte ca să le facă loc). Loveşte, scrîşneşte strecurînd în vorbă ucigătoare otravă, Burebista.

Vojerix ezită, ca paralizat o clipă de privirile adversarului. Adversarul, însă, de unde pînă atunci îi cuvînta în surdină aproape, amabil, acum irumpe brusc asupra lui cu voce de tunet: „Loveşte, mă, cînd îţi poruncesc! şi înalţă asupra lui, a excelenţei-sale, nişte braţe albe, păroase cît nişte fluiere de picioare muşchiuloase foarte... Repede, că mă grăbesc, n-am timp", sau, în sinea sa «îmi trebuieşte timpul pentru alte treburi mai folositoare».

Vojerix atunci lasă paloşul la o parte şi apucă, ridicînd, suliţa. Cu faţa spre cer, ca vitejii de la nordul blond cînd aud glasul scalzilor, strigă: „În gardă! În gardă!"

— Nici o grijă, răspunde liniştit, dar foarte atent, Burebista.

— Am să te rostogolesc la pămînt şi-apoi am să te jupoi de viu ca pe urs, cască gura, dilată ochii şi ameninţă celălalt. Face mai multe gesturi de lovire — un fel de fente — dar Burebista rămîne nemişcat, dar foarte atent, cu privirea ţintă la mişcările adversarului.

Celălalt, cu un icnet mare, dă să împlînte suliţa în duşman; Burebista se fereşte scurt, ghicind cu precizie intenţia adversarului. Suliţa însă nimereşte într-un trunchi de arbore din marginea pădurii. Burebista surîde. Asistenţa celtă tresare cu frică şi-şi duc cu toţii palmele la gură, vrînd parcă a zice ceva dar neîndrăznind. Ceilalţi din asistenţă, în schimb, privind unii la alţii, dau din cap şi rîd discret ca şi cum s-ar fi întîmplat ceva ce ei ştiau de la bun început

că se va întîmpla, un lucru obișnuit. Cunoșteau ei bine extraordinara dibăcie-n luptă a craiului lor.

Luptătorul, adică Vojerix, șovăie o clipă între mînia sporită, ciuda aprinsă-n el năpraznic și simțămîntul unei eventuale expuneri la lovire din partea adversarului... Își revine însă repede, deoarece Burebista poruncește celor cinci celți să-i aducă înapoi sulița pe care, cu mare grabă se reped buluc s-o aducă, unul dintr-înșii, mai iute în mișcări, o apucă și i-o și aduce, dar o ține-n mîini neștiind ce să facă, cui s-o deie. Se uită la unul, se uită la celălalt întrebător, pînă ce Burebista face semn să i-o înmîneze celui care o pierduse.

Vojerix prinde atunci mai mult curaj. Iarăși ridică-n aer sulița, face iarăși cîteva fente subtile și cîteva fandări derutante, și chiar grațiii din fese, ochește cu viclenie, și iarăși lansează sulița asupra lui Burebista cu mai multă ahtiere. Dar Burebista iarăși se ferește scurt cu o sutime de clipă înainte de a-l atinge sulița, rînjește senin, amuzîndu-se, și din nou sulița nimerește cu vîrful, mai adînc în pădure, în trunchiul altui arbore.

În ăst timp, Dorada, lipită de trupul lui Micapor, încolăcită cu brațele de jur împrejurul pieptului acestuia, stă speriată, cu privirile-n pămînt, neîndrăznind să ridice ochii de frică. La scurte răstimpuri doar ridică cu viclenie capul, privește scena de luptă pentru cîteva secunde, apoi iarăși îl apleacă închizînd ochii, fie bucuroasă de ceea ce vede, fie înfricoșată.

Și se adună și mai tare, mai strîns lipindu-se de trupul lui Micapor, la subțiorii lui. Micapor însă nici măcar nu-i simte apropierea deoarece el este tot numai un strigăt de admirație pentru marele său prieten, fără nici un pic de îndoială că răfuiala avea să se termine nu altfel decît credea dînsul, deoarece știa el prea bine că pentru Burebista această așa-zis înfruntare nu era altceva decît prilej pentru el de a face niște demonstrații, un fel de antrenament.

Adversarul de data aceasta rămîne descumpănit și intră la idee, dar preopinentul îl aduce-n fire și-l cumpănește din nou, zicîndu-i:

— Aide, nu te speria. Lasă naibii sulița aia netrebnică și poftim, — îi întinde paloșul — dă cu ăsta.

Vojerix îl apucă aproape smulgîndu-l din mîna lui Burebista și se și asmute îndată ca un vultur, cu hainele pestrițe de pe dînsul vînzolindu-i-se prin văzduh, aidoma unor

pene de curcan înfoiat, dar cînd să trăznească venind cu unealta nouă de sus în jos, ca un arhanghel cuprins de mînie, Burebista iarăși s-a cîrmit cu neobservată repeziciune într-o parte, iar adversarul său a nimerit, de data aceasta, îndoindu-se din mijlocul trupului său domnesc, mult înainte, cu paloșul, icnind, în pămînt. Mica galerie a dacilor rîde cu hohote, în timp ce galeria celților nu se simte deloc bine.

— Încă odată, mai cu putere, și mai cu atenție, îl îndeamnă aproape cu rugare, de batjocură, Burebista.

Celălalt își iese cu totul din minți: înșfacă viforos paloșul, cu ambele mîini, și dă să lovească întocmai cum ai da cu toporul într-un buștean, isterizat pînă la incandescență, transportat într-o demențială stare eroică.

Burebista însă, omul naibii, face iarăși o altă mișcare fulgerată, adică un pas înapoi, cu înclinarea mult în spate a corpului pe cît de puternic pe atîta de suplu, pentru ca sublim lansatul în atac Vojerix să vină cu botul peste paloș, paloș care s-a înfipt cu tăișul, adînc, tot în pămînt. Era și firesc, avînd în vedere forța cu care a fost lansat.

Dacii rîd din nou zgomotos, iar celții se adună ca prinși de frig unul într-altul. Burebista îl ajută, cu tandrețe chiar, pe Vojerix să se ridice, și-i înmînează din nou paloșul ținîndu-l întins în palme ca la nu știu să spun care anume ceremonie cavalerească. Zice, cu protocolară gentilețe: „Mai dați o dată. Acum nu mă mai feresc. Dar repede că n-am timp de pierdut". Îl respinge cît colo și repetă cu asprime rugămintea: „Dă, mă! N-auzi?"

Vojerix, exasperat, se concentrează adînc, apoi încearcă de data aceasta niște figuri de luptă din paloș și din corp, mult mai ale dracului, mai iscusite, mai iuți, mai subtile, mai imprevizibile, mai șirete, caută să ochiască locul unde va trebui să lovească, cu ascuțită atenție, face scherțouri și fandări derutante, aproape că s-ar fi angajat într-un fel de dans de caracter... Cînd socotește că e momentul să lovească la țintă, Burebista aruncă neașteptat, ca șarpele piton, brațul asupra brațului care manevrează paloșul spre lovire, și-l prinde brusc în mîinile sale ca-ntr-o menghină.

În clipa aceasta Micapor se apleacă drăgăstos peste umerii Doradei și-i băsnește la ureche încet, alintîdu-o: „Uite-așa a apucat în mîinile sale și lăboacele ursului celui mare. Vezi?"

— Îhî, a dat din cap Dorada, trecîndu-i nasul ei mic pe sub nasul lui mai mare.

— Întocmai așa, întărește Micapor. Și tot așa are să-l țintuiască-n loc și pe acest cocoș uriaș cu penele vîlvoi la această oră. Ai să vezi îndată. Așteaptă numai nițel. Un bob zăbavă...

La aceste vorbe duioase și înflăcărate de fericire, Dorada exclamă, revărsîndu-se parcă toată, ca-ntr-o stare de beatitudine, din ochii deschiși mari, a uimire și-a altceva, greu de numit, către bărbatul bărbos, Achile sobru și-nțelept, și străniu fachir totodată: „O, zei din Cogainon, cît este de frumos!... Apoi, foarte confidențial, vrînd să-l sărute pe Micapor, dar neîndrăznind, suflîndu-i doar din nările-i vibratoare în obraz cu moft: „Dar să știi că tot mi-e frică de el."

Căpetenia chelților acuma își pierde cu desăvîrșire mințile și, ieșindu-și din fire ca din niște cratere pleznite, vuiește:

— Tîlharule!... Lotru de codri!... Cum ai cutezat a pune mîna pe mine?!...

Burebista însă, întunecat de tot de mînie, se dezlănțuie din toate brîiele asupra excelenței-sale, aidoma unei furtuni de grindină peste o pădure arzînd în flăcări. Pădurea era Vojerix.

— Tîlhar în casa mea?! detună nimicitor Buerebul. Împotriva cui, mă, tîlharule, tîlhar? Îi apucă-n mîna stîngă și cealaltă mînă a lui vice-regele Vojerix, apoi, încet, sigur, întocmai ca pitonul, constrictor peste victimă, cu liniște înfricoșată și străpungîndu-l drept în ochi adînc, din priviri, înaintează cu mîinile peste brațele excelenței-sale de parcă i le sfărîmă după cum se schimonosește dînsul la față și scîncește, ajunge la umeri, îl apleacă din umeri cu destulă ușurință în genunchi, după care, izbindu-l cu podul pălmii peste ceafă îl prăvale grămadă la pămînt.

Cei cinci celți cad în genunchi și, tîrîndu-se înspre picioarele regelui, imploră cu mîinile împreunate ca-n fața icoanelor, iertare:

— Nu ne ucideți! Nu ne ucideți! clamau ei în cor. Fie-vă milă de viețile noastre, de viețile copiilor noștri!

— Noi nu sîntem ucigași, se sumețește dînd răspuns Micapor.

— Întocmai precum ai auzit din gura acestui tînăr al nostru, nici noi, nici înaintașii noștri și nici cei care vor

veni după noi nu trăim, nu am trăit și nu vom trăi din uciderи cuceritoare, jafuri și tîlhărirea muncii altora. Noi ne hrănim din munca și necazul nostru.

Un mare străbun al meu, prin gura marelui nostru Poet-Vates, pe nume Eminens, i-a răspuns unuia ca tine astfel:

...„Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul,
Și de-aceea tot ce mișcă-n țara asta: rîul, ramul
Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman ți-este“...

Auzit-ai? Ascultă, cu luare-aminte, și ia seama, deci, înfoiatule. Un alt al nostru mare poet, Argedas, ar zice mai cu patos decît mine: „Bobosatule, bubosule, umflatule“...

Și-acum te poftesc să te ridici și să-ți scuturi straiele vice-regești de praf, deoarece praful este al nostru și el trebuie să rămînă aici, pe pămîntul din care s-a ridicat, și... mînă iute.

Cum Vojerix nu se-ncumetă a se ridica de jos, nedumerit, dar în același timp, păstrîndu-și întreagă demnitate, sfidător din privire, privire pe care de data aceasta o mișcă de jos în sus la propriu, spre adversar, Burebista insistă politicos: Nu care cumva grămada de podoabe de peste tine, din tot soiul de metale, nu te lasă... îți îngreunează scularea de jos? Ei vezi, dacă nu te pricopseai cu ele și nu te îngreunai într-atîta întru mulțumire de tine însuți, n-ai fi căzut astăzi cu atîta ușurință... Mă, cînd mă uit mai bine la tine, îmi dau seama că tu nu semeni atîta a om, cît a un fel de paparudă dintre-acelea cu care dacii noștri combat seceta, adică, vreau să spun, sau a ceva perete din grinzi, tot de prin casele noastre, încărcat cu tot soiul de blide pictate, numai că acele blide nu zornăie ca blidele de pe pieptul tău, ci stau acolo la locul lor cuminți ca niște semne magice... Adevărata, singura podoabă este virtutea dovedită și nu tinichelele atîrnate ca prapurii pe piept și preste pîntece. Așa ceva se cheamă, în vorbirea grecilor, paranois. Și mai cunoaștem noi și alții ca voi suferinzi de o asemenea boală, căreia ei, în plinătatea lor de sine înșiși găunoasă, îi zic mesianismos.

Ori poate ai adormit amețit de cădere — ca de trufie un anghel — și-atunci să poruncesc oamenilor mei să aducă iute apă rece de izvor, — auzi-l cum descîntă colea lîngă inima pădurii pre limba lui, — și să te trezească?

Dacii intră iute în alertă, bat pașii pe loc precum caii nărăvași și fugoși — numai de-ai dracului ce sînt — cătînd

a se repezi către izvor care mai de care mai repede... Burebista însă le curmă elanul: Stați în loc, nu-i trebuință; păstrați-vă elanurile pentru alte mai vrednice fapte.

În ăst timp Vojerix se urnește de jos cam descumpănit, dar nu lipsit totuși de-o anumită magnificență în atitudine, mai mult impusă decît firească, mai mult a unui altuia decît a lui cel de acuma.

De îndată ce s-a ridicat și s-a aflat în picioare, față către față, frunte către frunte, Buereba îi zice, liniștit dar apăsat:

— Și-acum, excelență, pe-aici ți-e drumul... Îi arată o cărare ce se scufundă-n codru. N-ai trecut cu vrednicie peste proba noastră, la care ne supune legea pămîntului nostru, deci, nu ești cuceritor. N-ai cucerit nici măcar cu sabia această țară care a stat, după cum bine și cu plăcere ai constatat însuți chiar acuma, înaintea superbiei tale cu brațele goale... Acasă, așadar, la tine și la ai tăi, și nu numai singur, ci cu toți ai tăi cîți v-a adus apa și v-a mînat vîntul și sminteala minții, aici, peste noi. N-avem nevoie de stăpîni. Ni-i destul necazul nostru cît îl avem... și ne prisosește.

Celții, și nedumeriți, dar și bucuroși, cată a o lua din loc uitîndu-se ciondîș spre locul unde stăteau armele aruncate aiurea. Totuși pornesc șovăind, cu spatele înainte.

Burebista, intuind ce anume gîndeau ei atuncea cînd se uitau cu jind înspre grămada de arme, adaugă: Dați-le și cîte o bîtă-n mînă să aibă cu ce se apăra de piaza rea în calea lor.

Nici n-au apucat musafirii bine a se mișca din loci și cîinii, care pînă atunci au stat la o parte respirînd din greu și arătîndu-și limbile mari și roșii, aidoma unor suporteri civilizați și la locul lor la un spectacol sportiv din zilele noastre, s-au ridicat brusc — parcă bucăți din pămînt vii s-au smuls din el în chip de dulăi enormi — mîrîind mînioși și mișcînd viguros cozile mițoase în văzduh și așteptînd poruncă de la stăpînii lor înspre care tot roteau ochii... Porunca stăpînilor a fost să stea-n loc. S-au așezat iarăși peste labe cu boturile, căscînd a lehamite cu jalnic schelălăit scurt.

Vojerix nu știe ce să creadă: Mărinimie din partea adversarului?... Așa ceva era cu neputință în felul său de-a gîndi. Atunci capcană?... În cazul acesta va trebui să fim ageri și s-o ocolim. Mai degrabă este batjocură... Nu-i bai: va trece și o vom uita. Deocamdată e bine să scăpăm cu

viața și nu mă privește prea mult din ce cauză barbarul ăsta care-și zice rege ne dă în felul acesta ciudat slobozenia. Așa gîndea în sinea sa excelența-sa celtul, șovăind între a-și păstra demnitatea de rix și un impuls elementar omenesc de-a prezenta mulțumiri. Dar, ce fel de mulțumiri unei brute — își zicea iarăși în sinea-i de cuceritor — unui păcurar sălbatic și necioplit ca ăsta, cu cămașă de canabis peste el, piele de urs peste umeri și încins peste mijloc tot cu un fel de piele dură și lată cît de trei ori latul pălmii și bătută-n ținte de aur?

— Spune-i lui Critosiros, îl oprește din mers Burebista, că nu i-aș dori să dau cumva cu dînsul față.

Celții au luat-o din loc cu bîtele-n mîini, cam spăsiți, dar cu o anume stare de vioșie în ochi și tot cîrmind înapoi capetele să vază ce anume au de gînd să facă ceilalți: întocmai ca aceia cărora li se dă drumul să plece, pentru ca în clipele următoare să fie uciși pe la spate. Se bucură în sinea lor tot mai mult — lucrul acesta devine din ce în ce mai vizibil — căci inamicii stau în loc uitîndu-se unii la ceilalți și zîmbind fie a dispreț, fie a distracție, și dau ceva mai iute drumul la pas.

Duras se burzuluiește: „Să nu-i urmărim?“

— S-ar putea întoarce cu vicleșug asupră-ne, îl completează Badras. Să-i urmărim, să-i însoțim. Bine zice Duras.

— Urmărească-i și însoțească-i corbii, aruncă vorbă Burebista. Dacă s-ar întoarce cumva asupră-ne cu vicleșug? ... Asta ar însemna că singuri și sigur se dau pieirii.

— Eu totuși mă gîndesc, intervine și Daziu în discuție, dar cu o ușor de înțeles insinuare, să le dăm și ceva merinde cu dînșii, căci nu se cade a suferi de foame niște ființe alese ca acestea și cu atîta ifos înpodobite pe dinafară ... Nu care cumva să flămînzească trupurile lor gingașe, deosebit plămădite și alcătuite decît ale noastre ..., mărita-ta.

— M-aș duce eu după excelențele lor, sare cu vorba tot cam în felul lui Daziu, și Dorada, împreună cuuu ... (privește cu subînțeles spre Micapor) și-aș chema și dulăii, și i-aș însoți pînă ce ajung departe, departe, de unde nu se mai află întoarcere ... Păcat să rătăcească drumurile și să ...

— Și ... îi smulge din gură vorba Doradei Burebista, să nu cumva — mă tem — să rătăciți voi drumul și cărările cele drepte și de cinste ale vieții ...

— ... Că nu-i tare departe pînă la taberile și așezările lor, intră-n vorbă și naivul Micapor, cel în a cărui plămă-

dire nu se strecurase încă nici strop cît de vag de ceea ce retorii numesc *perversitas*, perversitas în a cărei farmacotomie intră și ironia, sfichiul veninos. (Dar trebuie să completăm că, totuși, ironia este o iscusită armă de luptă împotriva ticăloșiei și-a nesimțirii.)

— Au nasurile lungi, de vulpi, n-ați băgat de seamă? Vor dibui ei cu adulmecare fină potecile care duc spre rosturile lor și se vor descurca și îndruma cu pricepere. Să-i lăsăm în plata lor.

Regele devine dintr-o dată grav, sumbru, preschimbat ca printr-o vrajă în vultur, întinde mîinile roată prin aer, mîinile se preschimbă-n aripi, apoi acele aripi se lasă să cadă de-a lungul trupului său statuar, după aceea le desface din nou, mai face cu ele un ocol prin aerul din jur, apoi le împreună, parcă foșnind ușor, peste piept. Zice:

„Bravii mei soți, a sosit timpul să trecem la faptele cele mari. Proba morții și-a bravurii ați trecut-o cu toții fără vătămare. Am privit îndelung și cu adîncă cercetare, adînc după voi de pe stînca ce se cheamă Marea Caraulă, ca să văd ce se petrece cu voi; la fel a făcut — dar în felul său — și marele nostru sfetnic departe văzător în vremi și-n zodii, Deceneu, de pe cealalată stîncă, Priveghiul Veșnic, dar niciunul dintre noi n-a putut deslușì cît de cît o vedenie măcar despre muncile voastre cele cu primejdie.

Doresc să aflu deslușit, de la voi, totul. Spuneți, cum s-au petrecut faptele. Duras, întreabă El, răsucindu-se ușor înspre acesta, spune, cum ai răpus cerbul?".

Duras, arătare zveltă, cu părul mai mult vîlvătaie decît păr peste o frunte lată, albă, cu irizări albastre, limpezi, frunte dintre acelea care nu cunosc nici șovăiala nici frica, dar nici nesăbuința, cu ochii de un albastru atîta de pur și de strălucitor încît credeai că-l țin deasupra pămîntului, într-o intenție tainică de a-l sui la cer, cu mijlocul subțiratic dar înaintînd cu pieptul înspre umeri într-o deschidere amplu triunghiulară pentru a face legătura cu superbu-i cap de zeu barbar, ramat de buclele bărbii ca de focuri vălurite, cu un gît numai mușchi și artere atroce, toate acestea purtate pe niște picioare parcă înaripate, de Hermes, începe a cuvînta, întîi dibuind cuvintele anevoie, apoi izbucnind în ceea ce astăzi se numesc rafale:

— M-am suit în arin, arborele care umbrește și colorează atîta de ispititor apa rîului de sub el, acolo unde pîrîul face un ademenitor loc de odihnă pentru cerbi, un fel de

bulboană liniștită care-i place mult cerbului — știu aceasta de la bunicul meu după mamă, Bucubala, și unde-i place să vină să se adape după ce a fugărit cerboaica, și să se ogoiască. E umbră și e răcoare-balsam pentru trupul istovit de goană și de alte cele... Și a venit, cu răsuflet greu, și și-a adîncit botul în mrejile apei limpezi și pustii la acea oră, tot pustie și ea, și-a pornit a înghiți pierdut de plăcere, ca-ntr-o pierdere din împreunarea puterilor vieții. Și, cînd el gemea mai cu poftă, eu i-am sărit precum un ghepard în spinare. A ridicat nările-n aer și-a slobozit geamăt mare din piept, a întunecime săgetată. Parcă la fel de tare mă durea și pe mine durerea lui. Am lăcrimat în sinea mea, dar nu m-am lăsat biruit de simțămintele ce mă cuprinseseră față de amarnica lui stare. Apoi ne-am tot dus împreună. Eram una și aceeași forță, una și aceeași viață, una și aceeași moarte. Sărea, îndoind genunchii pînă sub burtă, cu atîta disperare, încît am crezut că va zbura și că mă va trece dincolo, în cer. Dincolo de negură și de vedenii.

Apoi l-am apucat strîns de rămurișul coarnelor, cam de pe la rădăcina lor, cu toată puterea mușchilor ce se zvîrcoleau în mîinile mele ca niște șerpi ai iadului, i-am frînt grumazul cu coarne cu tot și l-am prăvălit sub mine la pămînt. Am tras jungherul de la șerpar și l-am mîntuit. Apoi l-am jupuit, mărturisesc drept, la lumina nu a zilei, ci a lacrimilor... Asta a fost. Așa s-a petrecut, încheie Duras relatarea.

— Dar tu, Badras, se răsucește înspre acesta cu august surîs Burebista, cum ai izbutit a răpune dihania aceasta zurlie de mistreț?

Badras, cel care pare turnat în bronz viu, într-atîta este de ars de soare, aproape pămîntiu la culoarea pielei — mai bine zis culoarea lutului decît a pămîntului — (cel cu fața tăiată în colțuri lungi și încadrată de revărsarea pletelor arămii și aspre ca părul de la coamele cailor și în continuu neastîmpăr, cu sprîncene nefiresc de lungi și foarte drăcește arcuite peste ochii cam lunguieți și de culoarea oțelului atunci cînd arde-n soare, pe cît de ademenitoare — pentru anumite ființe — pe atîta de tăioasă pentru alții, cu pupilele negre așezate mult peste mărgeaua teribilă, arzătoare ca un vîrf de suliță, cu mușchii clădiți peste dînsul cu atîta tărie, încît aveai nălucirea că dacă i-ai fi atins și strîns în palme ar fi răsunat, într-atîta de metalomorfozată a fost carnea de pe el, cu buzele gurii tă-

ioase, în arcade fin și sever desenate, și încordate, în așa fel ca să se potrivească întocmai cu nările și mai încordate, ca-n zăbale, ale nasului puțin cam lătăreț și osos, cu spetele late, cît poarta cetății, legănîndu-se el amenințător din mersul picioarelor vag crăcănate, dar sigure pe dînsele și dure ca niște promontorii, cu pumnii mîinilor, atunci cînd îi strîngea — și-i strîngea la dese răstimpuri din cauza unui anume neastîmpăr al firii — ca niște adevărate ghioage, cu barbă deasă dar aspră, de țap arămiu), și-a alungit colțurile buzelor diavolești într-un fel de surîs numai al său, cu stranie chemare în el, și a început a cuvînta:

— A fost circ, măria-ta, mai ceva decît cel din piețele romane: Au fulgerat în el, în ochii lui, ieșindu-i înainte, cu țîșnire de săgeți. Cum știam că este prost din născare — și este într-adevăr, a dovedit-o chiar și-acum — s-a mîniat cu nesăbuință mare și-a pornit-o puzderie spre mine. Ca bolidul venea, grohăind întunecat ca din fundul iadului, cu colții strălucitori ca niște junghere gata gata să rupă și să spintece.

Eu stam bine proptit cu spatele de un gorun. Cînd să repeadă colțul-jungher în mine, m-am cîrmit iute deoparte, așa încît bietul mistreț a izbit cu toată puterea mîniei, orbește, taman în trunchiul gorunului. Pînă să se dezmeticească l-am înjunghiat eu cu repeziciune și-a căzut prăbușit. Apoi l-am jupuit... după cum se vede. (Arată înspre pielea-trofeu din spate.)

— Știu că te pricepi și în a ademeni și-a prinde lupi. Cum anume îi dibăcești? mai face regele întrebare.

— Asta treabă este ceva mai la îndemînă, măria-ta. Mă strecor tîrîș, ca șarpele, din partea opusă bătăii vîntului, ca să nu mă adulmece, pînă-n vărful măgurii unde ei prăznuiesc la lună, în cumetrie, cu cîntece și hăulituri prelungi. Săgetez de mai multe ori, năpraznic, într-unul din ei, de regulă în starostele lor, cel care stă în coadă, drept în mijlocul sindrofiei, ca un preot atunci cînd slujește unei taine, el fiind cel mai mare și cu hongul sus sunător; din locurile săgetate începe a curge sîngele și, cum pe lupi îi impresionează mai tare vederea sîngelui decît participarea la extaze lunare, se arată mult mai interesați de spectacolele sîngeroase, decît de cele mistice — ca mulți dintre semenii noștri oamenii de altfel — ceilalți lupi sar „ca lupii" asupra rănitului, îl smulg din el însuși, din pielea-i de bulibașă-prelat respectat și adorat pînă atuncie, și se pun pe de-

vorate. Atunci eu trag cu grămada de săgeți în grămada de lupi ospătari — adică puși pe ospăț — ei se învălmășesc unul peste altul făcînd prin aer figuri de dansatori, și dansează astfel cu disperată voie bună, — în care timp eu îi mîntui pînă la unul. Apoi — treabă ceva mai grea și mai plicticoasă — urmează belirea.

Ultima dată, cînd am lichidat o asemenea sindrofie de casapi comitagii, unul, viclean din cale-afară și cu un instinct de apărare personală excesiv de ager, bănuind el că s-ar putea întîmpla să fie astfel atacați, s-a cam ferit de grup dînd tîrcoale mai pe de lături ceremoniei selenare, ținîndu-se la distanță, ca și cum ar fi efectuat un act de vigilență, s-a ferit din raza săgeților mele și-a supraviețuit masacrului. Apoi, în loc să se cumințească, dimpotrivă, a purces a face mari pagube, pe furiș, asupra oilor, mai ales asupra mieilor vițeilor și mînjilor, ca un fel de răzbunare. Intra chiar în curtea gospodarului atacînd orătăniile, pe copii la nevoie, și se încăiera cu cîinele, de multe ori sugrumîndu-l.

Pînă la urmă i-am venit de hac și acestuia, într-o seară ploioasă, cînd l-am pîndit și l-am răpus cu ajutorul? și-al dulăului nostru, care înainte de a-l junghia eu, îl înșfăcase el, cîinele, cu dinții de la fudulii, după ce-l răsturnase cu labele-n sus.

Dar, ce să vedeți, cînd să-l jupoi, am dat ochii cu fața lui de lup parșiv, și, spre înfricoșarea mea, fața aceea nu era de lup, ci aievea de om!

La rostirea cuvîntului „înfricoșare" tocmai de către Badras, toți au ridicat a uimire hazlie din sprîncene.

— Și ce-ai de gînd a face cu atîtea pieile lor?, adaugă întrebare Burebista.

— Le-am predat pe toate baciului Scubras, cel cu mîini măiestre, să le argăsească și să facă din ele balauri vuitori pentru stindardele oștilor noastre cele mari.

— Bine, foarte bine, Badras al nostru cel vrednic și la faptă și la cuget.

Dar tu, șiretule — cuvîntul șiretule este rostit cu drag — al nostru Daziu, tăinuitorule de gînduri, în măsură de-a înfricoșa pînă și moartea cu strășnicia ferecată în care știi să te retragi — și cuvîntul tăinuitorule este spus cu alint — ce i-ai făcut bietului urs?

Daziu, cel cu înfățișare de tînăr rege grec, cu aerul acela de demnitate rafinată, hieratică aproape, înaltă, avînd toate

părțile alcătuitoare ale arătării sale articulate într-o armonie desăvîrșită, cu mersu-i aproape aerian, de parcă pașii săi ar cînta un cîntec de o rară, discretă solemnitate, cel cu fața albă de tot, misterios încadrată de pletele-i negre, cîrlionțate și de barba tot neagră-cărbune și numai în inele evoluînd spre gîtul alb, vînjos, cu ochii aceia pe cît de absenți pe atîta de pătrunzători dincolo cu mult de straturile materiale ale lucrurilor, ochi de culoarea verdelui crud cu șirete adieri căprui, cu nasul drept ca la statuile lui Miron, cu nările adulmecînd atente în mai multe părți deodată, bine înălțat în boiu, dar fără să fie prea înalt — ca Duras de pildă — nici prea lat — ca Badras, — pe cît de strîmt în mijloc pe atîta de bine legat în spate, necontenit învăluit într-un fel de surîs vesperal, surîs enigmatic, vrînd parcă a spune: „nu sînt ceea ce vădesc a fi, ci ceea ce ascund", surîs al insului deținător, numai el, al unei meniri de peste fire, sau al unui dulce, de negrăit secret, Daziu își desface acel surîs către ai săi, cuprinzîndu-i ca-ntr-o boare boreală, ca-ntr-o înserată arătare de nefirești cozi de păun, și vorbește:

— A fost circ mai de șagă decît acela despre care a mărturisit Badras al nostru mai înainte... Am legat un biet ied, dintre cei mai guralivi, de trunchiul unui fag, în inima pădurii, aproape de bîrlogul boierului... La rădăcina fagului am săpat o groapă mare și adîncă, din care să nu poată ieși afară, așa fel tocmită, iar peste groapă am potrivit găteje și rămurișuri, ca să o ascundă vederii, multe. Am presărat de asemenea peste găteje și peste crengi frunze uscate ca să ascund și mai bine capcana. Apoi m-am pitit, nu departe, într-o hățaie.

Măratul de ied, cuprins de spaimă în acea singurătate de abis al codrului și-n starea-n care se afla, cu totul de neînțeles pentru puțina lui minte de ieduț, unde n-a purces a striga mai rău ca din gură de șarpe. De bună seamă, zicea el ceva despre mine pe limba sa... Și striga necontenit cu frică și deznădejde mare. Ursul a auzit... din cămările sale țipetele iedului: Ohohoo! Și-o fi zis el în sinea lui, ia te uită ce mai trufanda, și s-a lins îndelung pe bot cu limbă mare dar și cu o tot atît de mare prostie, și-a pornit agale, mîrîind de plăcere, către locul unde trebuia să aibă loc festinul Carnea de ied, se știe, este una dintre cele mai gustoase și mai sănătoase, deoarece capra se hrănește numai cu frunză și mugure, și nu numai pentru urs.

Mergea alene — mai că nu-și trecea labele peste burtă — aidoma unui stareț gurmand înspre trapeza cu bunătăți după ce și-a terminat oficierea misterului. Iedul meu — mi se rupea inima de mila lui — cînd a văzut cum vine spre el uriașa dihanie brună, a încetat de-a mai țipa, tremurînd tot de groază, scîncea doar și-și aștepta, cu resemnare — ca orice victimă înaintea morții— sfîrșitul. Ce altceva poți face cînd te afli față-n față cu moartea, decît sau s-o privești cu sfidare sau să i te oferi cu resemnare amarnică? Dar... cînd să mai facă un pas, iar apoi să se ridice-n două labe, ca oamenii, ca să apuce mizilicul de pe trunchiul fagului, buf! cu arhontele urs în groapa pregătită de mine. Iedul, sărmanul de el, închisese ochii, vorba ceea, ca-n fața morții, dar, auzind bufnitura, s-a trezit brusc din acea stare de transfigurare în care te aduce apropierea morții, a clipit din ochișorii lui gălbui a nedumerire, iar cînd m-a zărit și pe mine că ies din bîrlogul meu și cu zîmbet mare pe față, s-a dumerit deplin și unde n-a început să chiuie de bucurie și să bată din lăbuțele-i vioaie nevoie mare. Tot sălta de fericire, așa legat cum era, și tot izbea din lăbuțe, strîmbînd din năsucul lui de viitor țap către mine a complicitate.

Ortacii rîd cu poftă, Burebista surîde doar mustăcind. Zice: Și?...

Daziu, după ce face să se stingă pe fața lui îmbujorată acel zîmbet enigmatic: pudoare și încrîncenare totodată, blîndețe, dar și primejdie, mărinimie și, în același timp, mînie, bunăcuviință, și, în egală măsură, distanță, reia calm:

— Și am tăbărît asupra lui cu ghioaga, iar după ce l-am adormit din loviturile ghioagei, am sărit peste el în groapă cu jungherul... A gemut din străfundurile alcătuirii sale de urs, a răsuflat a ușurare mare și s-a săvîrșit. Asta a fost.

— Dar tu, fericitule al nostru vlăstar, întreabă din nou Burebista adresîndu-se cu vădită grijă și simpatie lui Micapor, ia povestește-ne cum s-a petrecut întîlnirea și drăgostirea — aici regele strecoară o undă de șagă privind cu subînțelesuri spre Dorada, care-l primește cu ochii superb măriți — cu năpîrca? Plăcut foarte i-a fost sărutul tău?

— Plăcut și dulce din cale-afară, măria-ta, încît cred că s-a tămăduit pentru toată viața ei și-a întregii sale semințiii, de această satanaelic de plăcută boală: sărutul.

— Spune-ne, te rugăm, amănunțit cum s-a petrecut... iubirea.

— Păi cum să fi fost..., măria-ta... Am apărut ca năluca deasupra stîncii peste care ea se foia lin, desfătîndu-și la soare broditu-i trup de viperă. Și se părea că sta să aţipească în moleșeală dulce, mădărită-n căldura soarelui care o învăluia, — ezită a rosti cuvîntul următor, dar pînă la urmă, roșindu-se, îl rostește — ca-n sărutul cel din zorii zilei. (Se pierde într-o stare de sfială și jenă feciorelnică. Dorada îl apără cuprinzîndu-l foarte aproape de ea, ceilalți se uită îngăduitori, dar și cu o oareșoare complicitate la el, Burebista tace.)

Aflîndu-mă înaintea ei, am șuierat subțire și prelung ca-ntr-o pustietate o chemare depărtată, urmează a povesti Micapor. Ea a foit încet, fie a deranj, fie a ispita cine știe cărei amintiri cu dulce nălucă-n ea. Am fluierat mai departe: „mai încet, tot mai încet". Ea a deschis ochii somnoroasă și și-a ascuțit auzul ca să deslușească ce anume se petrecea, care depărtare o chema. Apoi, zărind chipul unui om înaintea ochilor — adică al meu — s-a agitat brusc, ca o regină ofensată, — ca o regină de albine —, a ridicat capul și l-a repezit asupra obrazului meu, mișcîndu-și limba afară precum o săgeată trisulcă de foc. Cînd să lovească însă peste fața mea, am retezat-o scurt din muchia pălmii stîngi drept în grumaz, iar ea, icnind subțire, și-a înclinat veul frunții înaintea buzelor mele, și eu atunci, scurt, l-am sărutat.

I-am dat drumul: Ea s-a asmuțit cu și mai mare iritare ca să muște din bărbia mea... A doua oară am croit-o fulgerat sub același grumaz, și a doua oară dînsa s-a frînt din gușă oferindu-și fruntea spre sărutare buzelor mele, mărturisesc, uscate de emoție.

— Foarte plăcut, foarte plăcut, intervine a șagă, Badras.

— ...Firește, răspunde Micapor, și continuă: a treia oară s-a ridicat nu din gușă, ci de-a dreptul în coadă, lansînd un fel de șuier sfîșietor, a mare mînie, cu amenințare — de parcă și-ar fi chemat într-ajutor oastea iadului — și s-a repezit, vărsînd spume din gură și din coadă — spumă deasă, gălbuie, — de data aceasta asupra creștetului din capul meu. N-a apucat să-și vîre dintele-n mine, căci iarăși am retezat-o nălucitor din muchia pălmii, de data aceasta și eu nervos, nerăbdător, reacție la care marele

preot și cu ai săi care urmăreau lupta de după stîncă nu la mare distanță, substreașina codrului, s-au arătat îngrijorați, ea din nou și-a oferit — ce era să facă — spre sărutare Veul ei afurisit, iar eu am sărutat-o a treia oară pleznind din buze, a ciudă.

Ortacii mei și discipoli lui Deceneu au rîs. Le-am auzit rîsul, numai vedenia lui, a celui alb, a rămas de gheață, ba chiar nițel îngrijorată de ieșirile mele afară din rigorile regulei.

Îmbufnată și întîrîtată peste orice măsură — numai otravă era toată — a făcut o întoarcere, cu țîfnă, a dinapoiului către mine și s-a dus — împroșcînd din coadă un fel de terci gălbui — nălucindu-se în văgăunile stîncii, prin niște crăpături dosite, mistuindu-se-n hades. Neofiții din preajma lui Deceneu au slobozit strigăte de bucurie, sărind în sus și bătînd din pălmi, numai el, magistrul n-a rîs, ci a arătat spre mine semn din degetul arătător, a dojenire...

— Vrednic ești de-a-i urma înaltului nostru cititor în vremi și zodii, harismatule, multiscusitule al nostru Micapor, îi dă răspuns Burebista. Apoi continuă pe altă idee: bine, foarte bine, bravii mei soți, de cuget, simțire și fapte. Iată: tu, Duras, vei lua sub comanda ta oștirea călare, cea alcătuită din cai albi și care se va numi „Călărimea cerbilor".

Tu, Badras, vei conduce pedestrimea tînără alcătuită din Apuli, Suci, Carpi și din Burii mei, căci de la numele lor mi se trage numele, și care se va numi „Oștirea lupilor și-a mistreților"; dar să ai grijă să faci din lăcomia lupilor și nesăbuința mistreților mari virtuți și fără de seamăn renume.

Tăinuitorule, tu, Daziu, tu vei strînge laolaltă pe toți Dacii Mari de la miază-noapte, îi vei însoți cu Geții, cu odrișii din rîpile stîncoase de la sud, îi vei spori cu scordiscii cei cît niște zimbri de mari și de furtunoși, și vei aține cu acea oaste calea trecătorilor peste munți, precum și trecerea peste ape. Ca ursii și zimbrii veți sta acolo unde am poruncit, și nu vă veți clinti de-acolo decît numai la porunca mea. Oricare ar fi vrăjmașul, să se izbească de tăria voastră mai dur decît de promontoriile romanilor, și să se facă rîpă și pulbere. „Oștirea ursilor" să se cheme oștirea de sub porunca ta, și-a „Zimbrilor".

Nu apucă a termina vorbirea regele, căci Micapor se arată, stînd cuminte la locul său, tare mîhnit. Regele observă. Zice oftînd a necaz:

— Ce supărare ai, Micapor? Ce gînduri amare te muncesc?

— Ai spus, Măria-Ta, despre scodrisci, că arată ca niște zimbri, și chiar așa este, asemănă leit cu zimbrii, mai cu seamă la mutre: frunte, priviri și nasuri. Desprinde-i, te rugăm, de sub porunca lui Daziu, și să facem din ei încă o călărime, neagră ori murgă, și care să se cheme „Călărimea Zimbrilor", care să stea sub porunca mea.

— Micapor, dă răspuns Burebista cu fața și vocea elevate, tu ești menit luminii și nu luptelor. Altul este rostul tău. Marile tale războiri sunt acelea pe care va trebui să le porți cu tine însuți, pe acel cîmp de luptă al marilor și înfricoșatelor tăceri și singurătăți pe care nimeni nu le vede, decît numai cel ce le încearcă, și Zamolxe. Cu fiecare asemenea bătălie asupra ta însăți cîștigată înseamnă că ai cucerit o nouă treaptă pe scara care urcă în Lumină, precum și o mai cuprinzătoare zare asupra înțelegerii și cunoașterii. Drumurile care ne așteaptă pe noi ceștialalți au trebuință de oameni duri, iuți și aprigi, și chiar vicleni, și nu gingași, sfielnici, candizi și deplin încrezători în semenii lor...

La auzul acestor cuvinte, mai ales cele de la urmă, Micapor a aplecat cu amărăciune capul și și-a șters cu mîneca tunicii niște lacrimi, ca un copil căruia i se interzice să intre în joacă.

— Și, totuși, Măria-Ta, se roagă el cu mîneca peste ochi, faceți și-o călărime a zimbrilor și... jur pe Zamolxe, că mă voi preschimba din tînărul sfios și gingaș și cuminte cum ați zis, într-un adevărat zimbru furtunos.

— Întocmai, întoarce vorbă Burebista: în zilele ce urmează vei căuta în poienile marilor dumbrăvi de la muntele Hațegus, zimbrul cel mare, cel alb ca neaua, îl vei vîna, îl vei înfrunta și, dacă-l vei dovedi cu brațul și iscusința ta de viteaz, sub mîna ta să steie oștirea călăreților-zimbri.

Învăluit de-o mare lumină sufletească, Micapor privește spre Dorada, apoi zice către rege din toată ființa sa:

— Va fi întocmai precum ai spus, Măria-ta!

Dorada, fără a-și da seama de primejdia în care se avîntă Micapor, absorbită de gîndurile proprii, rănită, se

pare, în amorul ei pentru că n-a fost deloc luată-n seamă, sare burzuluită, cu ochii și pletele-n flăcări:

— Iar eu cine sînt aici? . . . Nimeni? . . .

Micapor dă răspuns prompt la tresărirea indignată a Doradei:

— Ei să-i dăm o oștire de melci . . ., de melci călări, Măria-Ta! Nu-i va ajunge din urmă nici vîntul, nici gîndul.

— Ia nu te ține atîta de grozav, i-o retează Dorada, că . . . (îl caută în creștetul capului, printre valurile părului, a ghidușie,) uite, au și-nceput a-i miji-n capul ăsta mintos cornițele de . . . zimbru.

Cei trei rîd; Burebista tace cu luare-aminte către cei care rîd.

— Tu, Dorada, zice Burebista, îndreptînd privirea și cuvînt către ea, ai să iei calul acela năzdrăvan din grajdurile mele, cel care a rodit în pîntecele iepei cu chip de meduză, adusă de mine din cîmpiile geților nemuritori, din sămînța depusă-n trupul ei de un zmeu coborît din Cogainon, zmeu centaur, armăsarul cel cu aripi pe umeri, și-ai să fii săgeata zburătoare care va face legătura nentreruptă dintre oștile mele și cîmpurile de bătaie. Dacă-ți va ieși în cale om bun ori vrăjmaș, celui bun îi vei da binețe lăsîndu-l în voia lui, iar pe vrăjmaș, după ce-l vei descînta . . ., căci te pricepi de minune în această diavolească artă, așa după cum am înțeles din povestea melcului acela . . ., vei zbura din calea lui săgetîndu-l în piept, prin răsucirea trupului tău de tînără amazoană călare, și vrăjitoare, dîndu-l morții.

Iar dacă vor fi mai numeroși, vei înfige adînc pintenii în pîntecele calului, care va țîșni în zbor și va dispare într-o clipă în nouri.

Săgeata-ștafetă trainică și neîntreruptă dintre noi să fii!

Nu termină bine vorba Burebista, căci se pornește vuiet mare din fălcile înfricoșetor desfăcute ale dragonilor-steag care veghează pe stîncile cele mari, mai ales de pe cea care se înalță drept înaintea lor, nu la mare depărtare, ridicîndu-se spre soare parcă aievea unui braț uriaș, a amenințare, de-a dreptul din trupul întunecimilor codrului.

Cu toții — Burebista mai puțin — rămîn tăcuți și ascultă, cuprinși de-o stranie înfiorare.

Vuietul cuprinde, străbate în ecouri și răscolește pădurile, coclaurii, toate tăcerile, toate depărtările și cerul, care se tulbură și el și începe a tălăzui.

Vuietele se izbesc de stînci, se întorc în ecouri repetate, se contopesc, se adună apoi într-un fel de stîlp sonor uriaș, și năzuiesc, arzînd parcă, într-o univocă vuire de proslăvire sus, parcă înaintea porților cetății celei din cleștare, din de dincolo, a lui Zamolxe.

Tac cu toții, uniți și îngemănați și ei într-un alt fel de columnă sonoră, dar mută: — o singură forță și năzuință către înălțimi, — și ascultă, și se ascultă.

4. APARE DECENEU CU AI SĂI. SACRIFICAREA LUI MICAPOR

Sub streașina pădurii de dimprejur se năzăresc albe năluci mișcătoare. Nălucile înaintează lin, tăcute, aproape plutind deasupra ierbii, cu privirile pierdute-n nicăieri sau spre undeva anume unde numai ele deslușesc și văd aievea ceva . . ., lucruri și semne pe care mulțimile oarbe nu le văd ori nu au îngăduința a le vedea.

Erau, arătările acelea, egal de înalte toate, auster mlădioase și veșmîntate-n cămăși lungi pînă la glezne, albe, din in ales, și încinse la mijloc cu șnur, tot alb și tot din in și acesta, purtau coroniță peste frunte din flori de albăstrele, iar în picioare, sandale ușoare din lemn de molid, legate-n barete din piele de căprioară și, în continuare, cu nojițe, tot din aceeași piele, șerpuind pînă sub genunchi.

S-au desprins din întunecimea verde și răcoroasă a codrului, au înaintat cît au înaintat, iar apoi s-au desfășurat, alcătuind unii dintre ei, — căci ați ghicit cine erau, — un fel de grup compact cu sulițele strîns strînse-n mîini și cu vîrfurile-n sus, iar restul rînduindu-se mai la distanță de primii, într-un fel de cerc rărit. S-au oprit din mișcare și cei grupați în centru și cei aranjați în cerc de jur împrejurul lor. Regele surîde înalt, ceilalți cinci de lîngă el se minunează, tot înalt, dar se și înfioară . . . Pe creasta stîncii ce se ridică de-a dreptul din genunea codrului ca un înfricoșetor semn de piatră, piatră-strigăt către cer, mut, apare ca zămislit prin farmec din văzduhuri, alb, înalt, mult mai înalt decît cei rînduiți jos, într-o hieratică tăcere, marele preot al Daciei, Deceneu, chiar sub stindardul-balaur care urlă întruna, pînă departe foarte, deavălmășindu-și urletul cu al celorlalte toate care vuiesc de peste tot, răgușite.

Cei cinci răsucesc gîturile încet spre acel loc al arătării și privesc, cuprinși de răcori. Sînt palizi, vădit înfiorați. Burebista însă pare mai puțin, dacă nu deloc, înfiorat de alba vedenie.

Vedenia coboară lin, abia atingînd pămîntul cu tălpile, iar în ăst timp, celelalte vedenii albe, alcătuite-n cerc sau grupate stog în centrul cercului, murmură stins ceva ca un cîntec foarte misterios, în care bucuria nunții îndelung așteptate se contopește parcă în albul morții care așteaptă.

Departevăzătorul se oprește. Acum se vede limpede că este mai înalt decît toți ceilalți, poartă aceeași cămașă din în ales, tors și cusut de mîini neprihănite, și cu mijlocul subțiratec strîns bine într-un fel de brîu de culoare galbenă. Peste fruntea-i înaltă, pleșuvită și lucioasă ca de porțelan, cu stranii palori pîlpîind ca un fel de nimb în jurul ei, poartă și el cunună, dar nu de albăstrele, ci din flori galbene, presărate ici colo cu argintii, de colț.

Cîntecul tinerilor neofiți amuțește, preluat parcă și topit în adîncurile codrilor de către marginile lor mișcătoare. Tăcere albă s-a lăsat apoi peste toate...

Deceneu învăluie pe rînd cu privirea ochilor săi prelungi, crepusculari, în a căror cuprindere albul arctic străjuiește niște încercuiri de un albastru glacial, pur, pe cei cinci, apoi, oprindu-se în fața lui Burebista, cuvîntează limpede, rar și înalt, ca-ntr-o bazilică fără de margini, înlăuntrul căreia mulțimea nesfîrșită a brazilor ține loc de cavaleri falnici în smerenia lor, opriți într-o uimită așteptare, florile poienii țin loc de lumini și făclii, iar bolta albastră, cu albe mișcări de nouri, parcă pictați, și cu soarele — uriaș candelabru în crucea ei, atîrnînd peste capetele oceanului enoriaș, închipuind catapeteasma:

— Ți-am cetit și ți-am auzit, rege Burebista, gîndurile toate... Drepte și mărețe gînduri. Din împlinirea lor se va naște o mare, frumoasă și perenă statornicie a noastră. Ai strîns laolaltă, fulgerător, sub un singur sceptru, toate triburile din provincia Transcodrinia și o bună parte din cele din Geția și din ținutul Tiras. Acum deslușesc cu mîndrie în mintea și inima ta temerară cum că plănuiești să strîngi la sînul Daciei, întreagă seminția daco-getică de pe oriunde ar fi ea răzlețită prin Evropa: din miază-nopțile neguroase pînă-n vijelioasa Machedonie a fratelui tău întru geniu și etnie, — dar nu și întru ideal, căci el a făcut războaie de mare poet și cuceritor, nu de aducere la împlinire a ceea ce se cere de la sine de-a fi împlinit, el fiind fulgerul îndreptat împotriva satrapiei, iar tu uriașul magnetism al seminției tale, — cu același foc vuitor în sîngele lui ca și tine..., peste Tracia celuilalt frate al tău, teribilul brat,

cum nu va mai vedea altul ca el soarele pe acest pămînt, al gladiatorilor, al dreptății împotriva domniei tiranice, Spartacul..., de la cîmpiile apusului pînă la cele ale răsăritului...

Vei afla însă de la noi și vei ști că nimic din ceea ce avem și nimic din ceea ce vom mai dobîndi, pe drept, nu vine de la noi, din vrednicia noastră numai, — vrednicia însăși este un dar și un har —, ci de la Zamolxe, marea putere din Cogaionon. El este creatorul și mînuitorul a toate cîte sînt, și trăiește, și lucrează în două ipostazii, în două persoane, ca să zicem așa ca oamenii; deci Zamolxe este doi în aceeași ființă: unul care sălășluiește în lumea de dincolo de ceruri și dirijează lumea aștrilor, arătîndu-se uneori și dincoace de aștri, în nourii furtunii ascuns și-n pînzele ninsorii, și pe cea a sufletelor, iar altul sălășluiește în cămările pămîntului, adînc în el — aceasta este ființa tectonică a aceluiași Zamolxe — și de-acolo dă naștere vieții de pe pămînt, mînă apele, așează zăcămintele și face să răsară în lumină toate formele de viețuire cîte sînt în lumea vegetală, animală sau subpămînteană. Două principii sînt îngemănate creator în ființa sa: cel celest și cel teluric, htonic.

Deci, tot ce avem și vom mai avea, de la El. vine. A noastră este numai dăruirea de noi înșine, vitejia și mărinimia, bunătatea și înțelegerea: ofrande aduse pentru a ne face vrednici de-a primi ceea ce El ne dă.

Lumea nu este nici pomană, nici întîmplare oarecare. Lumea nu este o vomitație oarbă a mișcării materiei in aeternum așa cum crede un filozof grec nebulos și fantasmagoric, Heraclit, ci creația unui geniu care stă *în* și *deasupra* ei totodată. Deci viața este ceva ce trebuiește luat foarte cu atenție în prețuire. O prețuiești, vei fi prețuit, o disprețuiești, vei fi disprețuit; o degradezi vei fi degradat, o respecți vei fi răsplătit; o brutalizezi vei fi mai de vreme ori mai tîrziu aspru pedepsit. Acestea toate să le știți și să luați seama la ele pururea și pretutindeni unde vă veți afla.

Tot ce ni se întîmplă în viață — sau mai bine zis în viețile pe care ni-i dat să le trăim — ne vine fie din iubire, din respect, din voie bună, din gratitudine, fie din mînie, amărăciune, jignire, indignarea ori trebuința de-a pedepsi a acelor genii ascunse care creează și cîrmuiesc.

Oricît de puternic ar fi pumnul tău, oricît de înalt brațul tău regesc, oricît de temerară inima ta, oricît de înțeleaptă

mintea ta, oricît de cumplită și neînduplecată puterea voinții tale, nimic n-ar prețui ele pentru noi, nimic nu ne-ar da ele nouă, dacă prin ele n-ar lucra mîna, brațul, inima, cugetul, voia bună și mărinimia lui Zamolxe — Biens, și n-ar gîndi și n-ar hotărî mintea lui cea dinlăuntrul și de peste toate. Răul care ne tulbură și ne amărăște într-atîta nu e altceva decît condiția binelui, fără de care binele n-ar avea rațiune de-a exista; existența răului este hrana mirifică a virtuților.

Dacă răul n-ar exista, virtuțile și-ar pierde obiectul asupra căruia să se afirme. Răul adevărat, răul-răurilor este renunțarea de-a lupta împotriva lui, iar renunțarea la afirmarea virtuților înseamnă abolirea, nimicirea lor, iar atuncea răul devine divinitate, iar omul o deriziune și-o măturătură. Cu cît răul e mai rău, cu atît virtutea va trebui să fie mai înaltă, mai vrednică de numele său și de darul care de la Zamolxe vine.

Așadar, virtuțile tale toate nu sînt ale tale, adică de la tine, ci date ție pentru a împlini un ideal, de la geniul protector al acestui pămînt al Daciei.

Să luăm aminte, deci, și să nu alunecăm căzînd în greșeala de moarte a nesocotinții acestor adevăruri: că nimic nu se primește pe nimic, darul se dă pentru a fi dăruit la rîndu-i; nimic nu e al nostru cu adevărat, decît în măsura în care-l merităm de a-l avea. Nimicul se plătește cu nimic, iar pomana nu-i un dar, ci o rușine; nu e favoare de la zei, ci cădere și mizerie, căderea și mizeria aceluia care a ieșit înafara cercurilor universalei armonii și solidarități întru menținerea eugeniei acelei armonii.

Pentru tot ceea ce ai primit de la zeu pînă acuma, ca și pentru ceea ce năzuiești a mai primi, va trebui să dai la rîndul tău — adică la rîndu-ne — cu egală mărinimie și curăție sufletească.

Ai unit triburile din Transcodrina, Geția și Tiras într-un singur trunchi viguros, călcînd în picioare pe toți aceia care au cutezat a se împotrivi. Crezi, oare, că la picioarele tale i-ai doborît?... Nuu! La picioarele aceluia care a vroit și ți-a poruncit să faci aceasta unire au îngenunchiat sfruntații, căci prin voința ta lucra voința Lui. Acuma pîndești cu nerăbdare clipa cînd să zbori în cele patru puncte cardinale ale marei noastre semințiii, pentru a o aduna pe toată sub același acoperămînt și-același sceptru. Află că în această

cutezătoare voință a ta lucrează voia lui Zamolxe-Biens, părintele protector al semințiilor toate cîte sînt, pe cînd tu ești brațul lui.

Pentru a împlini acest măreț și firesc lucru, va trebui să înfrunți promontoriile romane, cele rînduite pe coasta Pontului Euxin, cetățire dinspre noi. Va trebui iarăși, atunci cînd vei începe lupta, să înfrunți aceleași ziduri și promontorii în mișcare, adică legiunile Romei. Cu cît îți va fi mai greu de a le înfrînge, cu atît mai frumoasă și mai curată va trebui să fie jertfa către El și darul Lui. Nu trebuiește să dăruiești orice și oricum... și nici, mai ales, pe oricine. Dărnicia marelui nostru zeu va fi cu atît mai mărinimoasă și mai de preț, cu cît prima noastră danie, cea de preîntîmpinare a darului, va fi mai curată și mai frumoasă... și mai dureroasă.

Zeul nu cunoaște prihana, de aceea poftește lucruri ale neprihanei. Numai oamenii, în nesăbuința lor, au căzut din starea de grație în cea a dizgrației.

Cu cît jertfa noastră va fi făcută mai din adîncul curăției, din cerurile încă albe ale inimii, din arderile încă fără scrum ale iubirii, cu atît dărnicia celui de deasupra noastră va fi mai luminătoare departe și mai mănoasă.

Toți cinci îl ascultă uimiți și cu mare luare aminte, numai Burebista pare mai puțin uimit, ca unul care a mai auzit acele vorbe, sau ca unul care nu are voie a se minuna copilărește.

Marele solomonar face un răgaz în vorbirea lui, ridică ochii albaștri spre albastrul încins de soare al amiezii, apoi îndreaptă un surîs săgetător de senin asupra lui Micapor. Zice:

— Cel mai curat, mai frumos, mai iubit și mai bun de dăruit la acest ceas al nostru, la această hotărîtoare cumpănă este..., și își așează palma albă, cu degetele resfirate magic, peste pletele lui Micapor.

Acesta tresare ușor, ezită, un tremur îi cutreieră lin întreagă ființa și dă să scape de sub mîna oblăduitoare a albei fantasme, dar lent, își revine ca la o chemare căreia nu-i poate rezista, pălește și se resemnează, privind, totuși, implorator, cînd spre Burebista, cînd spre Dorada, cînd înspre ceilalți trei, care tac.

Dorada, după ce s-a întunecat toată la auzul cuvintelor rostite de marele preot — înțelegînd ea foarte bine unde anume băteau, s-a simțit cuprinsă dintr-o dată de furtună.

ca marea, și din mare răscolită s-a preschimbat, iarăși dintr-odată, într-o înfricoșată flacără năzuind cu strigăt mare către cer: „Nuuu! Nuuuuu!“

Strigătul gemut către cer al Doradei a cuprins într-însul, arzîndu-l și preschimbîndu-l în scrum, textul rostit în continuare de către albul sacerdot care a replicat:

— Totul este rînduit, zice, și face un semn enigmatic către tinerii neofiți grupați stog și cei desfășurați în cerc.

— Iată, continuă Deceneu, sulițașii și arcașii pe care i-am ținut în curăție desăvîrșită timp de una rotire a lunii pe cer și i-am primenit îmbrăcîndu-i în albe straie de in spălate-n ape de izvor și zvîntate la vînturile de pe culmi, așteaptă îndeplinirea înaltei datorii.

Face alt semn către tinerii în alb, iar aceștia, la semnul primit, pornesc tăcuți, în același pas lin spre poalele stîncii înfricoșate. Acolo, unii se strîng stog, înfig și mai zdravăn sulițele-n pămînt, cu vîrfurile-n sus, ceilalți se rînduiesc în cerc și ridică-n văzduhuri arcurile . . . Marele preot atunci s-a îndreptat spre Micapor, adresîndu-i acestuia nu cuvînt, ci gestul ferm de a-l urma.

— Nuuuuu! a urlat și mai cu sfîșiere, cu mai neagră durere acum Dorada, tîrîndu-se în genunchi și implorînd — dar în pustiu — clemență, îndurare, cînd spre preot, cînd spre picioarele regelui, cînd spre Duras, Badras și Daziu, acesta din urmă dovedindu-se mai slab de suflet căci i s-au arătat în colțurile ochilor mărgele lucitoare, și-a mîngîiat-o lin peste păr . . .

Deceneu ține stăruitor ochii asupra lui Micapor — pe Dorada nici nu o bagă-n seamă — și îi surîde misterios înfricoșîndu-l. Micapor nu știe ce să creadă la început: Se uită la rege, la Dorada, la ceilalți trei, așteptînd parcă gest de împotrivire la semnul preotului, iarăși privește spre Dorada, care cu ochii încinși și șiroind în lacrimi urlă necontenit: „Nuuuuuu! Nuuuuuu!, se zbuciumă, geme, suspină din străfund și se agață de el cu deznădejde vană, căci Deceneu îl smulge lin pe Micapor din încleștarea brațelor ei, — regele tace împlatoșat într-un fel de înțeleaptă învîrtoșare a inimii — îi surîde hipnotic, de data aceasta de foarte de aproape, ochi în ochi, și-i face semn să-l urmeze

Palid, șovăind, speriat la început, Micapor acum se dumirește că nu este scăpare și se supune voinții albe. Frica de pînă atunci se preschimbă lent într-un fel de resemnare

îndurerată, apoi trece dincolo și de resemnare, într-un fel de mîndrie sfidătoare.

Înainte de-a porni după preot la gestul acestuia, s-a mai uitat odată la Dorada, care a rămas cu ochii a groază dilatați asupra lui. El îi zîmbește nefiresc de duios, străbătut ca de-o aripă de vînt rece de dorul de ea. Patul lor nupțial va fi stînca aceea oribilă. O altă cămașă și mai albă decît cea de in de pe trupul său cel fără de pată se arată acum îmbrăcîndu-l: jalea celui fără de nici o scăpare, deznădejdea pură, candida accepțiune. Înainte de-a porni, face un ultim gest: pune mîna pe umerii ei... Ea se cutremură toată. Surîsul lui — ultimul — la început podidit de licăriri, se preschimbă într-o stare de beatitudine. În fața morții, voluptatea devine stare paradisiacă.

Dorada îl cuprinde, cu ultimă disperare și dorință, parcă nu în brațe, ci în întreg trupul ei năpădit de plîngeri, și geme cu rupere grea, pentru ultima oară: „Nuuuuuu!"...

— Nuuuuu! au răspuns ecourile, de pretutindeni, mai ales acela care veneau direct din peretele stîncii sacrificiilor, cu stindardul-lup urlînd răgușit deasupra ei. Urletele acelea s-au adunat laolaltă cu vuietele ecourilor, cu „nuuu-rile" acelea venind din toate părțile, într-un singur vuiet în formă de piramidă sonoră, s-au ridicat spre cer, l-au despicat în două, din acea desfacere în două a cerului s-a arătat o zare albă de tot, nefiresc de albă, dincolo de el, și, din zarea aceea a nefirii, s-a desprins un nour negru, nourul apoi, mișcîndu-se, a luat forma unui vultur uriaș, care a pornit a face ocoluri, răcnind la răstimpuri, peste păduri, peste cataracte, peste prăpăstii și genuni, peste ape, apoi peste grupul de oameni din mijlocul poienii, și s-a oprit, așezîndu-și pentru cîteva clipe umbra-i imensă peste statura lui Burebista care tăcea ca de piatră. Apoi vulturul acela mare s-a răsucit cu pliscul în sus, a răcnit din nou puternic, despicînd din nou văzduhurile în două abisale clinuri, din nou s-a arătat acea zare nefiresc de albă dincolo de văzduhurile desfăcute-n două, și a zburat ca o întunecată, gigantică săgeată, pierzîndu-se acolo, în acea zare alburie a nefirii în care s-a mistuit, iar cele două clinuri ale văzduhurilor despicate s-au strîns din nou laolaltă, omogen.

Micapor pornește supus ca un miel mănar după cel care tace și înaintează spre creasta stîncii de pe care va fi sacrificat, iar în vremea asta, Dorada, scîncind înăbușit, aproape și ea resemnată, cu glasul stins, umilă, se aruncă pe rînd

la picioarele lui Burebista, ale lui Duras, ale lui Badras, stăruind mai mult la acelea ale lui Daziu, cel cu surîsul acela enigmatic, în care au licărit mărgele de rouă.

— Nuuuu! Nuuuuu! mai mult îngăimînd și suspinînd de data aceasta decît strigînd.

— Acest *nu* al tău, strigăt al întunericului, răspunde din mers albul eleusin, ar trebui să fie un *da* al luminilor . . . , și-și continuă drumul cu Micapor după dînsul. Urcă peste funesta stîncă amîndoi și din ce în ce mai mult plutind decît călcînd. Urletele stindardului-lup devin parcă mai puternice, ca și cum ar da un anume, misterios semnal. Micapor nu mai privește înapoi, ci-l urmează pe vrăjitor, pierdut, ca-ntr-o hipnoză.

Rămasă singură de tot, Dorada nici măcar nu se mai uită spre nimeni, ci stă ghemuită, scîncind stins din cînd în cînd, cu suspine. Ceilalți patru tac și așteaptă. Stogul de sulițași de la poalele înfricoșatei stînci foiesc între dînșii, apoi împlîntă puternic coada sulițelor în pămînt, așijderea și cei rînduiți circular, își încearcă arcurile. Apoi, toți, cu fețele ridicate spre cer așteaptă încordați.

Deceneu și Micapor au atins creasta stîncii. Balaurul-steag și-a surdinizat urletul, apoi a amuțit de tot, cu gura sa de dragon fioros căscată-n văzduhuri. Se arătau dinții aprigi împlîntați în niște maxilare feroce.

Preotul îl dezbracă încet pe Micapor de tunică și-l lasă numai în cămașa albă de in. Brațele albe ale preotului care ies afară din mînecile cămeșii sînt din cale-afară de lungi și de tăcute. Apoi se face liniște deplină, pînă și-n frunzarele codrului dimprejur. Tînărul, la un alt semn al marelui oficiant, ridică spre ceruri fața-i transfigurată, albă ca de var, — e ușor palid peste albul de var și pare cuprins de-o înfrigurare ciudată, — ridică apoi încet și brațele, și se aruncă-n aerul din abisul de sub stîncă, zburînd și săgetînd cu un strigăt sfîșietor văzduhurile și pădurea, pînă ce cade-n vîrful sulițelor din mîinile neofiților.

Strigătul s-a stins, cîștigînd și, totodată, pierzînd din intensitate, înainte de a atinge vîrful sulițelor, deoarece, în timp ce cădea zburînd, arcașii cei rînduiți în cerc l-au săgetat toți deodată, așa că, atunci cînd a căzut peste suliți poate că era deja mort, căci el trebuia să moară oricum, de aceea se luau măsuri suplimentare, ca nu cumva jertfa să dea greș și să nu fie primită.

Odată stins strigătul lui Micapor, alte strigăte au țîșnit, din piepturile neofiților de data aceasta de bucurie mare că Zamolxe este fericit. Pe vîrful stîncii, sub steagul-dragon, care parcă rîde, nu rînjește, preotul alb nu mai arăta a ins omenesc ci a surîs îmbrăcînd formă omenească, căci era tot numai un surîs de fericire. Regele a aplecat capul a nu se putea înțelege ce anume stare de spirit, ceilalți trei au respirat ușurați — bine că s-a terminat — Daziu oftînd discret în sinea lui, iar Dorada încolăcită-n ea însăși ca un șarpe — durere mută, ajunsă dincolo de orice rostire — tăcea . . . Sufletul ei era o văgăună neagră.

Strigătul sacrificatului mistuit în strigătele neofiților a luat chip, iarăși, de uriașă săgeată sonoră care a despicat văzduhurile în două prăpăstii, și iarăși s-a arătat vederii acea zare nelumească, alburie, din adîncul căreia, iarăși, s-a desprins un nour care s-a preschimbat, mișcîndu-se, în vultur, vulturul acela a început a face rotiri largi sub soare, apoi iarăși s-a oprit runic pentru cîteva clipe așezîndu-și umbra peste statura magnifică, magnific reculeasă a lui Burebista. Și iarăși a săgetat drept în sus mistuindu-se în acea zare alburie de dincolo de cele două prăpăstii ale văzduhurilor, după care cerul și-a revenit la starea lui de albastru omogen.

Tinerii neofiți aduc pe suliți în mijlocul poienii trupul lui Micapor, împlîntă sulițile cu vîrfurile de data aceasta în pămînt, roiesc și adună, și aduc trunchiuri de brad și alte feluri de lemne pentru foc, ridică un fel de rug mare, îl aprind, bolboroserile flăcărilor întunecate și îmbălsămate-n mireasmă de rășini se îmbină cu îngînările unui fel de cîntec tenebros ce ieșea din gura tinerilor, dar și din aceea a preotului alb, care coborîse de pe creasta stîncii, iarăși au ridicat în vîrful sulițelor trupul mort al lui Micapor bolborosind cîntecul acela — un fel de pean barbar — și l-au purtat pînă la marele rug în flăcări fumegoase, l-au aplecat și l-au așezat în mijlocul lor, spre ardere. Și, după nu mult timp, trupul fără de prihană, dar și fără de viață al lui Micapor s-a prefăcut în cenușă și funigei. Dorada, ghemuită-n durerea ei mută simțea ca și cum acea ardere a trupului mort al lui Micapor în trupul ei s-ar fi petrecut și nu în limbile de foc ale rugului. Mai geme doar atîta: „Vai mie!“ și iarăși se scufundă-n văgăunile negre din ființa ei singură, pustie.

Nu s-au potolit bine flăcările care l-au mistuit pe Micapor, nici n-au apucat a termina de cîntat tinerii albi împreună cu preotul alb, că de peste tot, stindardele-lupi au pornit a mugi umplînd văzduhurile toate de răscolire și tumult. Și urlau pe felurite și mulțimi de răgete, încît s-a cutremurat pămîntul cu pădurile și apele toate, tălăzuind a ceas rău și-a-nfricoșare. Prăpăstiile s-au întunecat la față. Din această răvășire a stărilor din natură se desprinde într-o clipă o nălucă. Aceasta țîșnește din pădure, aleargă și se oprește drept înaintea regelui și-a preotului și gîfîie abia trăgîndu-și răsuflarea. Este un om al pămîntului; împreună mîinile la piept, apleacă — frînge aproape — capul gol cu pletele lungi, ude și răvășite, de comat, înaintea celor doi și zice, gemînd:

— Rege al nostru și părinte al Daciei, satele și cătunele noastre au fost atacate cu foc mare și ard pînă la cer. Oamenii fug îngroziți și se strecoară ca șerpii în văgăuni. Cei neputincioși sînt călcați sub copitele cailor ori răpuși din săbii. Unii din năvălitori poartă-n vîrful săbiilor și-al sulițelor trupuri de copii care se zbat încă. Femeile țipă disperate cu pruncii atîrnînd de ele. Soții lor zadarnic încearcă a se opune, căci sînt sfîrtecați, iar dînsele atunci țipă și mai tare dimpreună cu copiii, care le sînt tăiați și azvîrliți în toate laturile în bucăți, iar mamele lor sînt tîrîte de vrăjmaș după dînsul de pletele părului... Cotropitorii răcnesc precum fiarele turbate, beți de bucuria biruinții asupra unor necăjiți, și împroașcă sudălmi cumplite asupra bietelor femei care cutează a se împotrivi. Unele sînt fioros necinstite, în chiote diavolești și-n fața bărbaților și-a pruncilor care se tînguiesc acoperindu-și ochii cu pălmile ca să nu vază ce se petrece. De aceea urlă fără contenire dragonii Daciei de pe toate crestele. Scapă-ne, Măria-Ta, a mai apucat să îngaime omul pămîntului, apoi s-a prăvălit și și-a dat duhul.

— „Blestemul! Blestemul cel mare!“ țîșnește din bezna grea în care stătea ghemuită Dorada, strigînd. Ochii ei par a fi două vetre aprinse în fundul unei tenebre.

Scrîșnind cu aprindere întunecată, Burebista detună apăsînd puternic pe litera u:

— Dùras!

— Poruncă, Măria-Ta!, aruncă răspuns Dùras din toată ființa sa, încremenind cu fața spre rege și ațintind aprig privirea asupră-i.

— Vei trăzni grabnic dinspre miazăzi, pe Alutus și apoi pe Marisia. Nu vei face ostateci. Nu avem timp. Ridică ochii spre cer, stă puțin cu ei fixați acolo undeva, apoi scrîșnește cuvînt de groază: Pe Zamolxe! Nici pulbere nu va rămîne din ei!

Dùras se răsucește fulgerător și dispare înghițindu-l pădurile.

Burebista se îndreaptă către cealaltă căpetenie și strigă apăsînd lung și dur peste litera a;

— Bàdràs!

— Aici, Măria-Ta, răspunde în poziție împietrită, Badras.

— Vei izbi dinspre miază-noapte, de-a lungul Samusei și-a Cerusiilor făcînd legătura cu celelalte fronturi care vor înainta dinspre miazăzi. Ca lupii să sfîșie lupii tăi și ca mistreții să intre-n ei cu jungherele. Fără nici-o cruțare. Nu vei face nici tu ostateci! Badras se răsucește și el, cu mîna pe jungher, și se avîntă din loc nălucindu-se.

— Dàziu! strigă regele către al treilea oștean, iarăși cu apăsare peste litera a:

— Ascult, Măria-Ta, răspunde Dàziu stînd drept și cu același surîs enigmatic pe față, singurul senin în acele clipe, căci însuși Deceneu părea tulburat foarte. Privindu-l pe Dàziu parcă și chipul lui Burebista s-a înseninat oarecum, ieșind la lumină din negura care-l acoperea.

— Vei lovi cu puhoaiele de zimbri și prăvălirile de urși, căzîndu-le în spate. Vei ști tu cum să te strecori neobservat. Precum muntele să te surpi asupră-le și ca uraganul să nimicești tot vrăjmașul în calea ta. Eu voi fi prezent pretutindenea. Își întoarce lin capul către Dorada, cu înțeles. Dorada stă încolăcită-n ea însăși și mai scîncește la răstimpuri. Totuși i-a simțit mișcarea — poate că și gîndul și s-a liniștit deodată. Burebista zice mai departe către Dàziu: nălucile albe ale călărimii mele vor zbura de la un capăt la altul al vijeliei. În toată clipa voi fi alături de voi. Ne întîlnim la munții cei mari de la Alpi. Acolo le vom face numărătoarea înainte de a-i înghesui în trecătorile prăpastiei, încheie apăsat, scrîșnit.

— Poate că era mai înțelept, îndrăznește a adăuga vorbă Dàziu, să nu le fi dat drumul la . . .

— Cu zîmbetul tău enigmatic vezi pe cercuri largi, dar nu și ascuțit, Dàziu. Mai ai de învățat încă multe pînă să ajungi să înțelegi.

— Dar cu cei statorniciți în cetatea Tomisia de pe țărmul mării noastre, ce facem, Măria Ta?

— Nu le purta de grijă, Dàziu, le vine și lor rîndul. Singuri s-au îmbrăcat în cămașa morții.

Dàziu îl acoperă pe craiul său în vraja plină de iubire, admirație și ascultare a ochilor săi, cîrmește din trupul său suplu și se năluce ște și el în pustia pădurii.

— Slăvite al nostru întru veghe înțeleaptă, Deceneu, vei păzi rînduielile palatului și-ale țării pînă la întoarcerea noastră. Ne bizuim pe iscusința luminației tale întru toate. Apoi vocea lui devine tunet: „Să urle dragonii toți peste întreg pămîntul Daciei noastre! Peste toate măgurile, peste toate piscurile și la toate vămile... Să se aprindă focurile cele mari de semnale și legătură între oști pretutindeni. E ceasul cel înalt al limpezirii neamului și țării... Sunați din buciumele toate, măăiii!

Îl înghite și pe el ca pe ceilalți trei pădurea și tumultul de buciume și de dragoni ce s-au dezlănțuit ca din temeliile gliei și-ale tuturor timpurilor ei, de peste tot. Ca din adîncul ponoarelor se învălmășesc armonios trîmbele și răsunetele, și mugetele. Parcă ar fi începutul lumii, ori sfîrșitul ei. Pentru unii una, pentru alții celălalt.

Vedenia albă a preotului se mistuie și ea prin văzduhurile de dincolo de stînca sacrificiilor. A suit-o încet, încet, pînă ce, odată ajuns în vîrful ei, a fost încorporat, inspirat ca un abur într-însa, luînd parcă înfricoșata stîncă înfățișare de uriaș druid.

Stolul de sulițași care pînă atunci tăcuseră albi ca și cum n-ar fi fost acolo, s-a mișcat aranjîndu-se în șir lung și s-au strecurat și ei în întunecimea pădurii, tăind prin ea ca o cărare mișcătoare de năluci.

Numai Dorada a rămas singură în locul pustiu, ghemuită în durerea ce pulsa și zvîcnea tot mai din adînc în ființa ei, toată, cu părul ei negru cu tot nefiind altceva decît o încîlcită rană neagră. Înalță capul, rotește privirea, o oprește asupra stîncii de pe creasta căreia a fost azvîrlit Micapor, o întoarce înspre locul unde înălțară rugul care l-a mistuit în flăcări și l-a prefăcut în cenușă și funingini, șerpuiește pînă acolo, mai face cîteva ocoluri împrejur cu ochii, — nu zărește nimic și pe nimeni, numai păduri, văzduhuri și singurătățile lor — apoi cuprinde-n palme cenușa iubirii, o alintă, o amestecă din plin cu lacrimi, o aduce în pălmi, cînd la obrazul drept cînd la cel stîng, o aduce și-o apasă peste

sîni și începe a se legăna din umeri și din cap tînguind și alintînd totodată sacra nimicnicie din pălmile făcute căuc. Apoi tace, se oprește din legănare, lasă să se scurgă ca dintr-un orologiu solar, o clepsidră, cenușa peste pămînt și-n vînt, strînge pumnii, îndreaptă bustul într-un soi de superbie și mînie totodată, își adună toate puterile rănite dintr-însa, — parcă o uriașă rană năpădită de stindarde ardea năzuind cu vuiete în văzduhuri — și, ca rupte din acea rană-n flăcări, rană incendiară, întîi încet, din adînc, apoi din ce în ce mai în izbucuri, cuvintele se desprind din inima ei și se pierd în ecourile ce vin de pretutindeni, din toate depărtările și de sus, a iureș de luptă. Un zigurat-vindictă, o vedenie pedepsitoare, cu mîinile ridicate la cer păreau cuvintele ei încorporate laolaltă:

„Pustiu ca mine acuma să rămîi în pustia din tine, atunci cînd lumea va fi toată a ta! Atunci cînd vei fi stăpînul ei deplin, pustiul să stăpînească asupra ta, el să-ți fie zeu și iubire. Așternut să-și facă năpîrcile cele păroase-n inima ta, și ca vipera să umble și să șuiere prin vinele tale sîngele-ți, și să te zvîrcolești ca șarpele lovit, de cînd răsare și pînă cînd apune soarele, apoi iarăși de la scăpătat pînă la ivirea zorilor — ploaie mărunță de veninuri peste nesomnul și rănile tale.

Să urli de sete, iar cînd atingi izvorul ori pîrîul, izvorul și pîrîul să sece într-o clipită dinaintea buzelor tale aplecate ca să beie. Așa precum mă doare pe mine dorul după el și mă usucă vîntul chemării lui, așa să te zvîrcolești tu sub scorpioni și să te usuci după apa pe care nimeni nu ți-o va îmbia. Buzele tale să cheme neîncetat numele cel drag, noaptea sub dunele neauzirii, în zorii dezmeticirii din tainițele somnului, în amiaza nemișcării, cînd te răstignești pe stîlpul de foc al soarelui în oprire absolută deasupra, seara cînd te hăituiesc de oriunde, nemilos harpiile căințelor, iar numele acela după care strigi, de nicăieri să nu-ți răspundă, niciodată, niciodată. În mutenie desăvîrșită să răsune el... Lumea să-ți aștearnă la picioare toate frumusețile și bogățiile ei, iar tu să te uiți la ele cu încrîncenată greață, silă și amărăciune. Urîte să-ți fie toate ca urîtul din tine, și spre nici una să nu te-ndemne dorința apropierii. Stăpînul peste toate bunurile pămîntului să ajungi, iar în mijlocul lor să te simți pustiu de sărac, ticăloșit de simțămîntul unei fără de margini goliciuni a sufletului tău, fără tămăduire de singur, sărac și ocolit de orice bucurie.

Toată puterea lumii să se adune sub pumnul tău, iar pumnul tău să atîrne nevolnic, mort de-a lungul trupului tău scîrbit de el însuși, putrezind de el însuși.

Noaptea să-ți străjuiască la porți, noaptea la ferestrele sufletului, noaptea să-ți fie așternutul și cu vedenia nopții desăvîrșite să te acoperi în somnul tău cu foire de vipere și libărci, sub coaste și la căpătîi. Bezna cea grea să-ți fie acoperămîntul casei și-n beznă să sfîrșești, fără nimeni a veghe și-a mîngîiere-n preajma ta. Noapte să se arate-n toate ușile intrărilor din tine și din casa ta. Hidra cea neagră să te pustiască, și să fii numai o pustiire de hidră, așa cum mă pustiește pe mine-acum nempăcarea. Așa cum nimeni nu mă aude, nimeni să nu te audă nici pe tine la ora marilor cumpăniri.

Oricine va încerca să se apropie de tine, tu să simți acea apropiere ca pe-o fantasmă de ciulini și ca pe-o gheară de vîrcolac.

Năpîrca verde să te muște; vicleană și unduitoare să ți se strecoare-n inima ta răvășită, și de-acolo, din rănile ei, să muște, să smulgă, să rupă! . . . În otravă și-n sînge să te adune sărutarea ei satanaelică. (A se ține minte acest moment al blestemelor Doradei, pentru că el ne va ajuta să înțelegem niște lucruri ce se vor petrece către sfîrșitul acestei istorisiri, și, de asemenea, să vedem cum unele din aceste vorbe oarbe se împlinesc într-un anumit fel, aievea.)

Ghemuit în otravă și sînge să te adune . . . și să te muște harpiile, așa cum mușcă din mine și mă rup și mă sfîșie, și mă deapănă . . .

și m-adună
în abur de mătrăgună,
noaptea-ntr-una,
fără stele
fără lună
în de negre flori cunună,
de nebună!

Nu se poate înțelege limpede împotriva cui anume erau îndreptate aceste imprecații, dar împotriva marelui deținător de taine nu erau îndreptate în nici un caz. Împotriva altcuiva se năpusteau cuvintele lovind în deșert — dar totuși deșertîndu-i sufletul de amarul dintr-însul — iar dacă priveai mai adînc în ele și înțelegeai ceea ce scapă înțele-

gerii, o altă față a urii, chiar opusa ei se arăta, se năzărea. Parcă erau, cuvintele acelea ale blestemului, bucăți rupte dintr-o inimă de două ori rănită: o dată pentru că i s-a luat ceea ce era al ei, iar a doua oară pentru că cel de la care aștepta să intervină și să oprească sacrificiul, și pentru care nutrea nu numai simțăminte de admirație, ci, undeva, în adîncurile fără de înțeles ale ființei sale de față, și un altul... care o tulbura și o înfricoșa totodată plăcut, nu intervenise, ci rămăsese de piatră.

A fixat ochii din nou asupra vetrei de cenușă și parcă simțea nevoia s-o cuprindă și s-o adune-n ființa ei, dar cum tot privea și se gîndea s-o cuprindă-n brațe, minune mare s-a arătat ochilor ei: Din liniștea cenușii care a pîlpîit cîteva secunde și-a vibrat încet s-a ivit chip de pasăre, pasăre care nu semăna cu nici una din cîte se cunosc pe acest pămînt al Daciei, care nu era nici lăstun, nici vrabie, nici presură, nici graur, nici gae, nici rîndunică, nici cuc, nici ciocîrlie și nici privighetoare, nici una din cîte se cunosc pe nume, dar avea trup cenușiu, cioc și gît alb, coadă de asemenea albă, era mare, hai să zicem, cît un uliu, dar, spre marea și înspăimîntata ei uimire, avea ochii și privirea aidoma ochilor și privirii lui Micapor.

Și pasărea aceea, privind stăruitor la ea, s-a pornit îndată a cînta nestăvilită, tot mișcînd de sus în jos, repede, coada, iar cîntecul ei aducea cu al lăstunilor și-al privighetorii uneori, alteori cu al mierloiului și-al ciocîrliilor, ba chiar cu strigătele sfîșietoare ale eretelui peste munte, dar nu era al nici uneia din păsările acelea, și, mai ales, lăsa impresia că era mai degrabă un fel de vorbire decît cîntec glasul ei.

Dacă ai fi avut ureche de solomonar, ai fi putut desluși din acele ciripituri cîntate ori vorbite, de pildă, aceste înțelesuri: despărțirea noastră este nu spre pieire, ci spre o alta, mai înaltă reîntîlnire... Trecem prin toate formele de ființare supuse timpului, locului și vremelniciilor, pentru a ne putea reîntoarce și regăsi întru desăvîrșirea statorniciei pure. Viața noastră este făcută din niște picături, niște picuri care au scăpat afară din izvorul fără de început, fără de capăt și fără de curgere, iar picurii aceia îmbracă toate formele pe cîte le implică viața, le trece prin sita timpului, le zvîntă și descîntă în cămările spațiului, le supune la fel de fel de ispite și încercări, și, astfel purificate, — nu se poate afla în numele cărei legi, rațiuni sau cerințe sîntem

supuse acestei purgatoriale treceri, — să se readune și să se regăsească reîncorporîndu-se în lumina fără de curgere a eternului izvor.

Cam aceste ciudate înțelesuri ar fi putut deslușì solomonarul în ciudatele cuvinte-cîntec ale păsării aceleia străine de lumea noastră.

Speriată, a dat să fugă din acel loc al înfricoșărilor. S-a strecurat pe cărarea care tăia șerpuitor pădurea și și-a iuțit pașii. Pasărea aceea însă nu dispărea și nici nu rămînea în poiana pustie ca să-și spună mai departe cîntecul-vorbire cine știe cui, ci, cu înverșunare, o urmărea, cînd din dreapta de pe-o creangă, cînd din stînga pe alta, cînd, mai ales, stăruitor, înaintea ei, pe cărare ori pe-o altă creangă ce se înclina peste cărare. Uneori, Dorada resimțea trilurile păsării parcă pe buzele ei cîntînd, aidoma unor ciudate, reci sărutări, iar alteori se simțea toată cuprinsă ca-ntr-o nuntă în vraja acelui cîntec-omilie ale neomenescului sol.

Cînd a intrat ca năluca prin porțile palatului, glasul păsării a încetat deodată, iar pasărea-sol s-a făcut nevăzută, de parcă ar fi intrat în pămînt.

O sfîșietoare tristețe a cuprins-o, fără de margini. A alergat drept în camera reginei Chimbria, care și ea la rîndu-i sta în jilț și tăcea mohorîtă, cu bustul drept și ochii aceia crepusculari împresurați de neguri lucitoare. În clipa aceea îl pierdea și ea pe cel care era al ei, pe cel care era, tot, numai *ea*.

Și-au oglindit îndelung singurătatea în oglinzile ochilor fiecăreia, apoi Dorada a îngenuncheat, i-a cuprins în brațe genunchii stăpînei, învăluindu-i pînă dincolo de glezne, peste lespezile podirii, în căldura neagră a pletelor ei revărsate, a culcat obrazul în poala reginei, și-a adormit acolo, dormind pînă tîrziu, sub mîngîierile blînde și tandre ale singuraticei Chimbria, cea care de la un timp simțea un fel de mușcături cîinoase-n sînul ei.

La răstimpuri, după ce Dorada s-a trezit și continua să-și aline pustiul cu fața-n poalele reginei, răsucea obrazul și întîlnea ochii celeilalte: aveau, în adîncul lor, luciri mari de aștri și ei.

Ochii Doradei și ochii reginei — două ceruri care se răsfrîng unul în celălalt euharistic.

PARTEA A DOUA

sau

MARELE VULTUR DESFACE ARIPILE

1. UN ASEDIU CU BUCLUC

A fi început operațiunile militare printr-o mișcare de învăluire totală, venind, cu una din aripile oștirii sale, dinspre miază-zi, pornind de dincolo de Danubiu, acoperind toată Geția și înaintînd spre miază-noapte, cu ocoluri prin sud-vest, iar cealaltă aripă mișcîndu-se tot dinspre miază-zi, dar de la gurile Danubiului înspre miază-noapte, curățind astfel țara carpilor, a tira-geților și-a costobocilor de nefastele cuibărituri de celți, escaladînd munții și străbătînd pădurile, ar fi însemnat o adevărată risipire de forțe, vană, cu riscul ca, în loc să atingă ținta cea mare, să se destrame în neant.

Iarăși, a fi atacat înspre Danubiu, chiar de-a lungul lui, prin învăluirea, izolarea și nimicirea așezării celtice zdravăn apărată de ziduri groase și oștire multă, Singidunum, ar fi însemnat să smintească tihna și bunul trai al oamenilor din coloniile de pe Pontul Euxin și din castrele de pe decindea Istrului, toate sub tutelă romană, și, prin aceasta manevră să stîrnească mînia romanilor care, la cererea celților — cu oferte politice și materiale zdravene — să intre-n luptă împotriva „marelui vultur", așa cum îl porecliseră acele cetăți și colonii pe Burebista. Căci intrase de mult viermele neliniștii în inima Romei, de cînd Burebista, întunecatul rege dac, unise, mai de grabă cu puterea geniului și a necesității, mulțimea de triburi de aceeași semințe a tracilor, și de cînd îi ghiciseră gîndurile ce se mișcau în mintea lui ca nourii înainte de furtună și, mai ales, de cînd intuiseră forța geniului care lucra în el și-i văzuseră, în ceasurile de nesomn, vedenia venind cu vînzolire mare, albă, de oști, în urma ei, și astfel așteptau prilej potrivit pentru a-l ataca, a-l învinge și a-l vedea purtat la Roma, pe Via Apia, în cușcă, după carul de triumf al împăratului, mai cu seamă că acel împărat nu era orișicine, ci Iulius Cezar Divul, care mai purtase astfel după carul său triumfal, în cușcă, și pe alții, printre

cari pe frumosul, falnicul, tînărul și sfătosul Vercingetorix al Galilor.

Riscurile unei atari cutezătoare acțiuni ar fi fost din cale-afară de mari. Numai un smintit de capul care nu l-ar fi avut decît spre sminteală, în a cărui încăpere ar fi vuit trufia goală și exaltarea de sine însuși s-ar fi asmuțit într-o atare prăpastie, nu însă și sobrul, sumbrul, limpede văzătorul departe, temerarul chibzuit și inexpugnabil în fermitatea sa care era regele Burebista al Daciei în acele timpuri vulturești.

Așadar, s-a gîndit el să purceadă cu treabă bună, încet și modru, luînd rînd pe rînd lucrurile și fiecare la vremea sa, întocmai ca bunul și înțeleptul gospodar din totdeauna și de pretutindeni în lumea asta.

Văzînd furia oarbă, nimicitoare a tot ce-i ieșea în cale, chiar bătrîni, femei și copii, a lui Vojerix, — cel căruia i-a cruțat viața și i-a redat libertatea și care acum bîntuia peste țară cu foc și fier, drept răsplată, — a dat poruncă, spre nepriceperea și mirarea tristă a căpeteniilor și oștirii lor, — după ce opusese o slabă rezistență atacurilor furibunde ale vrăjmașului, cu totul de neînțeles pentru firea lui războinică ce nu știa a da înapoi în luptă, ba dimpotrivă, lovea cu mai multă tărie și iscusință pe măsură ce dușmanul sporea opintirile năvalnice, — a dat poruncă lui Dùras și lui Bardas să se retragă în mare grabă, chiar în neorînduială vădită și vădită derută, cu întreaga oștirea lor între zidurile cetății celei mari, ridicată anume pentru a supraveghea asupra dealurilor mănoase din centrul Transcodrinei, cele care, pe lîngă alte bunătăți, dau și acel minunat vin, fără seamăn, căruia băștinașii îi spun „fetia împărătească", strălimpede de auriu la culoare și înalt ademenitor în mireasmă și tărie, între zidurile duble ale Buridavei, cetate de scaun.

El însuși a făcut primul acel lucru, spre mîhnirea amarnică a lui Dùras și Badras care credeau că regele lor este, vai!, sau ar fi, un laș, și nu un zeu, așa precum li se arătase în atîtea prilejuri pînă atunci... Dar unde se afla Dàziu cu oștirea lui de urși și de zimbri? Nimeni nu știa nimica; nimeni dintre cei întrebați — nici chiar regele — nu dădea răspuns. L-or fi încercuit, poate, întinzîndu-i o cursă, celții și l-au nimicit de tot cu toată oastea. Apă și pămînt l-or fi făcut! își ziceau cu mare mîhnire ceilalți. De aceea, poate, atunci cînd apleci urechea la pămînt și

asculți cu atenție mare, într-o tăcere desăvîrșită, auzi cum se ridică din adîncul pămîntului și de sub ape, stranii mîrîituri de urși în pîlnia urechii, și tropote de zimbrii.

Porunca însă a fost poruncă, iar ei au fost nevoiți a o îndeplini. Abătuți ca de moarte, cu sulițele îndreptate-n jos, ca la îngropăciune, și scuturile atîrnîndu-le amărîte de-a lungul genunchilor, s-au retras, au intrat ca o apă tulbure pe porțile uriașei cetăți, închizînd și ferecînd cu mare scrîșnire, după dînșii, grelele porți, cu drugi și grinzi de-a latul și de-a lungul lor și de-a curmezișul, apoi grupîndu-se ici colo posomorîți au înclinat falnicele lor frunți în pămînt... Ce putea să-nsemne una ca asta venind chiar de la rege? Așa ceva nu găsea înțeles în mințile lor viteze, dar cam puține. L-or fi călcat umbrele cele mari ale nopții, își ziceau în taină, pentru că de frică ori de lașitate nu putea fi vorba în nici un caz, căci îi cunoșteau bine firea... În loc să se preschimbe în incendiu, așa cum îi este felul, și să pîrjolească toată inimiciția din cale-i, el, neînfricatul și vijeliosul Buereba — așa îl mădăreau ei prietenește — se adună în cochilie precum marele melc acela cu care se sfătuia omenește Dorada, își ascunde coarnele ca-n fața primejdiei morții, coarne din care trebuia să arunce limbi de foc, și, pitiș, pitiș se retrage din fața inamicului... mișelește, (se loveau peste gură) într-o altă cochilie — cetatea, își mai ziceau ei în gîndul lor amărît. (Acest lucru..., așa ceva nu are înțeles.

Regele însă tăcea și, pipăind cu mintea lui ascuțită gîndurile ce-i munceau în căpățînile lor posomorîte, surîdea înalt și viclean totodată, spre și mai marea încîlcire din labirintele creierilor de sub sfătoasele lor căști.

Părea chiar vesel și mulțumit regele, lucru care pe ei îi descumpănea de tot, iar vistiernicul cetății, cel care deținea cheile intrărilor în depozitele cu bucate și udături de tot soiul ale cetății, trecea dintr-un loc într-altul fluierînd și cărînd felurite feluri de bunătăți și împărțindu-le oștirii, care, și ea, la rîndu-i, nu știa ce să facă: să mănînce, ori să azvîrle cît colo demîncarea și să plîngă jalea luptătorilor daci.

Altă nedumerire care stăruia necontenit și-i biciuia cu întrebarea usturătoare era aceea a sorții lui Dàziu. Ce să se fi întîmplat cu el?... Unde a dispărut cu totul din fața vederii și-a înțelegerii?... L-a înghițit pămîntul? — căci se aud aievea, cînd clipa se oprește din mers, mîrîituri de

urși din adîncul pămîntului și ropote de zimbri, — apele? — căci aceleași semne ne vin și se aud și de sub ele, noaptea cînd se opresc din mers pentru cîteva răstimpuri —, sau l-au risipit vînturile în pustie? — căci și glasul vîntului aduce a glasul lui, al lui Dàziu... Numai regele ori marele deținător al tuturor tainelor, Deceneu, puteau slomni și deslușì cît de cît vreo noimă în toate acestea lucruri ciudate.

Dar de ce, — se întrebau iarăși ei în sinea lor, — de ce regele nostru îl porecleste pe Dàziu „tăinuitorul"? Să așteptăm să se limpezească de la sine, în timp, lucrurile, suspinau ei din rărunchi răspuns la întrebare, și să mai vedem ce ne mai așteaptă.

Ce altceva să-i aștepte, sărmanii, decît doar necazuri, și încă dintre cele mari, căci la scurt timp după ce s-au închis în cetatea cea mare care cuprindea între zidurile ei duble o întreagă măgură cu suprafața de peste o mie de leghi, celții s-au și năpustit după dînșii slobozind din piepturile lor de biruitori niște răcnete și niște urlete atîta de mari încît burdufurile văzduhului, cutremurate, s-au rupt, și unde n-a pornit a ploua ca din jgheaburi. „Parcă ar ploua cu capete bărboase și cu... de femei despletite", a aruncat vorbă metaforică Dùras, vărsîndu-și afară dintr-însul zăduful. Ploaia a copleșit urletele de biruință ale oștirii triumfătoare, dar a răcorit, totodată, și inimile dacilor, mîhnite, refugiați ca vai de ei între zidurile sure.

Vojerix, căci el era fericitul comandant de oști celtice, a strigat porunci aspre, și îndată, armata sa a purces a se așeza în poziții anumite, întinzînd corturi de jur împrejurul asediaților și rînduind posturi de veghe și de iscodire la locuri potrivite. Apoi, ca să le facă în ciudă sălbaticilor și fricoșilor daci, celții s-au apucat a-și pregăti demîncare: au fript în frigări boi întregi, ghiboli, porci și berbeci, chiar și țapi, noateni și viței — chiar și cocoși, emblemele lor de pe coifuri și scuturi — iar în niște cazane mari, au făcut fierturi felurite, căci se știe prea bine că celții erau mari mîncăi, așa cum sînt și urmașii lor din zilele noastre, aruncînd înlăuntrul cazanelor, găini, rațe, gîște jupuite cu grijă, potîrnichi, pești, chiar fazani și curcani de toată frumusețea, precum și toate măruntaiele de la ele ca și de la vitele mari sacrificate și care acuma sfîrîiau fumegînd în frigări cît țepile lui Dracula, — chiar mai mari, — apoi au desfătat acele bunătăți din cazane și fri-

gări cu mirodenii multe și alese, încît parcă le lăsau gura apă nu numai celților și dacilor, dar chiar și dealurilor dimprejur, doldora de rod.

Astfel trebuiește a se ospăta o adevărată armată aparținînd unei semințiii avansate-n civilizație, și pe deasupra și biruitoare, nu ca cea a oropsiților de daci. Și s-au pus dînșii pe hrănite. Dacii, în ăst timp, sătui la rîndul lor, dar mîhniți pentru că nu știau ce-i așteaptă, își arătau de după crenele doar nițel din profilul lor năsos, trăgînd cu un singur ochi, și săgetau din cînd în cînd pe cîte unul, poate tocmai cînd acesta îngurgita mai cu plăcere dumicatul. Celții se mîniau indignați cum de mai și îndrăznesc încarcerații în cetate să mai și tragă cu arcul, și iarăși ridicau pumnii și glasurile lor spre cer, amenințînd cu mare strășnicie. Drept răspuns, dacii mai săgetau încă în vreo cîțiva care se rostogoleau pe spate strigînd de durere și căscînd gurile pline cu dumicat de-ți venea nu atît milă cît greață de ei.

Au replicat și ei săgetînd asupra dacilor, dar fără țintă, decît doar în zidurile morocănoase și nepăsătoare ale cetății sau în golul dintre crenele.

Așa cum bine știm și așa cum este și firesc, după niște antreuri atît de bogate, variate și gustoase și, mai ales, după niște bucate atît de consistente și copioase, se recomandă băuturi și fructe. Băuturi mai aveau ei în burdufuri și ploști, iar cît despre fructe, n-aveau decît să cotropească viile și livezile cu pomi fructiferi care gemeau — vorba aceea — de rod pe dealurile din jur împrejur și care le stăteau la libera lor voie și plăcere, ispravă pe care au și făcut-o turnînd cu nemiluita în burdihanurile lor pline de cărnărie și brînzeturi: struguri, mere, persici, pere și prune, și alte cele . . .

Dar, ciudat, nici dacii nu păreau a aduce lipsă de bucate, dovadă voioșia și roșeața de pe fețe atunci cînd se arătau pieziș de după crenele, mai și lansînd la răstimpuri și cîte o săgeată — drept desert — în pîntecele asediatorilor.

Dezmățul acelei orgii de nutremînt însă se potolea cu fiecare zi care se scurgea, deoarece proviziile se terminau, iar pe dealurile năpădite de rod nu rămăsese nici măcar frunza, într-atîta au fost de jefuite, încît vîntul șuiera printre crengile pomilor și butucii viilor și se văieta ca un copil părăsit de părinți. Problema s-a rezolvat însă

urgent: Serviciile de aprovizionare ale armatei lui Vojerix au început lucrarea... Au pornit-o voioase cu carele lor înzestrate cu roți de fier — în vreme ce ale dacilor erau din lemn răsucit, — care-ncotro, ca să aducă hrană. Hrană era din belșug și se vedea cu ochiul liber pe dealurile nu prea depărtate, peste care păștеau liniștite cirezile de bovine, turmele de oi, hergeliile de cai — și celților le place să mănînce și carne de cal, — și pe altele, nici ele prea depărtate, de pe clinurile cărora îmbiau strugurii și fructele în pîrg, neatinse încă de mîna omului.

A fost, astfel, amiază, și-a fost seară în prima zi a acelei acțiuni de manutanță, dar oștirea lui Vojerix a așteptat zadarnic să sosească demîncarea, căci demîncarea nu se arăta, iar cei plecați ca s-o procure nu se arătau nici ei, nici cum, de nicăieri, nici măcar semn cît de cît despre viața lor nu se arăta, de parcă i-ar fi înghițit pustia pămîntului sau i-ar fi preschimbat în vedenii de pulbere vîntul.

Se lăsase noaptea, iar cei trimiși să aducă hrană nu se arătau, nu se arătau. A cinat atunci armata asediatoare, cu moduri în gît, de năpîrcă, din ce nevoia le mai rămăsese. Parcă le venea să plîngă copilărește, căci așa se-ntîmplă cînd te obișnuiești prea tare cu binele: îți vine foarte greu să te obișnuiești apoi brusc cu lipsurile și devii nevricos, îți pierzi chiar controlul asupra comportării tale, uitînd de tot de demnitatea și mîndria pe care le arborai ca pe scenă pînă atunci. Și cum să nu te indignezi și să devii nevricos cînd bărboșii aceia de daci acum ieșeau mai des la vedere, cu fața întreagă, și rupînd fiecare cu poftă din cîte o halcă de berbece? Cum naiba să nu crăpi de ciudă și să nu te mînii pe niște asediați care te sfidează cu atîta nerușinare? Își vor fi bătînd ei joc de moarte, dar nu și de noi, își ziceau ei, celții, cu stropșeală.

Au trimis celții alte așa zise-servicii de aprovizionare, însoțite de detașamente armate ca să le protejeze, dar s-au făcut și aceștia toți nevăzuți, cu toate ale lor. Nici o urmă după dînșii...

„Ce se-ntîmplă aici, omule, se întreba vibrînd de necaz și mînie Vojerix, tremurînd, trepidînd, bătînd pămîntul sub tălpi, dar nu așa cum îl baat feciorii din Maramos la joc, ci așa, ca apucat de pîntecăraie.

Să se fi preschimbat oamenii lui toți în niște dezertori? Dar la cine dezertori? la niște nemernici? Să-și fi schimbat

identitatea așa într-o clipă? Cu neputință la un celt. Atunci care să fi fost misterioasa cauză?... Nu care cumva s-au lipit de muierile acestui pămînt și s-au dedat unui alt mod de viață, legat de rosturile casei și-ale familiei și nu vînzolelii cuceritoare și cruzimii mesianice, căci, este lucru știut, femeile acestui neam au, cum nu au toate celelalte muieri de pe întreg pămîntul, un fel de talant al lor de a atrage la dînsele pe bărbat și de a-l robi apoi trupului lor alb și frumoseții și înțelepciunii lor, tot albe. S-a mai întîmplat așa ceva și cu alți cuceritori veniți peste ei, care pînă la urmă, acei viteji și îngîmfați cuceritori de oameni și pămînturi, și bunuri nu de dînșii lucrate, s-au dedat cu multă plăcere și sîrguință pe lîngă ele și casa lor, la altfel de trai."

Astfel cugeta în amărăciunea și nedumeririle sale Vojerix, iar apoi, pentru că oștirea mîrîia a răzvrătire, a poruncit să fie tăiați caii, proprii lor cai, și mîncați aceștia pînă una alta...

Îți era mai mare mila de sărmanii cai... De atunci, de la acea tristă întîmplare, urmașii celților au deprins obicelui de a mînca sălămuri făcute din carne de cal.

Dar afurisiții aceia de daci — asediații — tot mai cu sfidare se arătau vederii la crenele, rupînd cu dinții lor de fiare din hălcile de carne friptă, apoi, rîzînd cu hohote, turnau gîlgîind vinul din ulcioare și bărdăci pe estuarele grumazurilor lor la vale. Ba, ai naibii, la răstimpuri chemau și un soi de cîntăreți din strune sau suflătoare ca să le cînte și se porneau a juca, ai naibii.

După ce au mîntuit pe toți bieții cai, cu iepe și cu mînji cu tot, firește că nu era cazul a se apuca să se înjunghie pe ei înșiși și a se trage-n frigări, ca pe cai, pe boi, pe porci ori berbeci, („Ehei! dumnezeești zile de mai deunăzi, cît de repede ați trecut!" oftau ei în adîncul ființei lor pustii și flămînde.) de aceea...

De aceea rexul lor, atunci, copleșit de mînie — oricît a încercat și oricum să trimeată după hrană, cei trimiși nu se mai întorceau — urlînd ca un leu turbat — adică pierzîndu-se de tot cu firea — a ordonat pregătirile pentru asaltul cetății. Pînă atunci nu asaltase, deoarece era sigur că dacii, încercuiți și rămași fără pîine, fără apă și nici ajutoare din vreundeva s-ar fi predat în mîinile lor cu cenușă-n cap și sărutîndu-le picioarele.

A dat așadar ordin pentru asalt, adică își săpa una după alta gropile în care-l ademenea să cadă, cu liniștită viclenie, celălalt rix, Burebista.

S-au săpat și s-au ridicat cu chiu cu vai, căci hrana se împuținase de-a binelea iar cei cu aprovizionarea se profuzionau, valuri de pămînt înaintea zidurilor cetății ca să se suie pe ele și de-acolo să salte înlăuntrul cetății, au tocmit scări lungi ca să le proptească de ziduri și astfel să le escaladeze, au motrosit, de asemenea, din lemn de brad și pin uscat îmbibat cu rășini, șomoioage mari care, odată aprinse, să lanseze asupra inamicului nu numai pale de foc, ci și trîmbe de fum des, înădușitor, ca să se aiurească și să nu vază ținta, a umplut cu nisip și pămînt saci mari în dosul cărora să poată înainta fără a fi săgetați, precum și alte mijloace și obiecte necesare atacării și cuceririi unei cetăți.

Astfel, într-o urgisită dimineață, au răsunat cu stridență înfricoșată trîmbițele lor toate, și asaltul s-a dezlănțuit. „Nici urmă să nu rămînă din ei și nici pulbere din cetatea lor!“ a urlat către oștire cu glas mare Vojerixul, a ridicat sabia în semn de atac, iar oștirea lui, atunci, într-un iureș catastrofic, acoperită de nouri de fum și de strigăte de luptă, s-a năpustit asupra zidurilor cetății. Furtună de oameni și de urlete era priveliștea asaltului și nu armată în mișcare, încît s-a cutremurat pămîntul, a tremurat văzduhul, au înghețat apele în albii și și-au oprit codrii și dealurile din depărtări răsuflarea. Uragan părea să se fi dezlănțuit asupra cetății nu asalt de oaste. Cerul s-a întunecat, iar dacii, cuprinși, se părea, de spaimă, tăceau ca — vorba aia — purceii în cucuruz, așteptîndu-și moartea. Oștirea vrăjmașă a început a urca, urlînd, valurile de pămînt, cărînd unii dintre ostași scările peste care, după ce le vor propti de zidurile cetății, mulțime de atacanți să deie năvală cățărîndu-se repede, repede, de fuștei și ajungînd cu strigăt de biruință sus, pe platforma marelui parapet. Odată ajunși însă acolo cu chiote de triumf, în loc să zboare asupra cetății ca vulturii și s-o preschimbe-n scrum, iar pe așa-zișii ei apărători să-i treacă prin vîrful sulițelor și-al săbiilor, ei s-au pomenit în fața unui hău care se deschidea între zidul cel mare dinafara apărării și un altul, furisit, ceva mai scund decît primul, pentru a nu putea fi descoperit, care înconjura cetatea pe dinlăuntru. De după acel zid blestemat s-au arătat ca un al treilea zid, dar

acesta mișcător, dacii, cu arcurile încordate-n brațele lor vînjoase, cari, în scurt timp, i-au săgetat pe celții biruitori ca-ntr-o furtună de grindină, de-au căzut ei, văietîndu-se, clătinîndu-se și rostogolindu-se, fie în hăul mlăștinos dintre cele două ziduri colcăind de mormoloci, broaște și șerpi, fie căzînd pe spate ca niște trunchiuri de lemn, peste locurile de unde începuseră suișul.

„În zadar striga [Vojerix] ca și leul în turbare,
Umbra morții se întinde tot mai mare, și mai mare . . .“
vorba poetului profet al acestei seminții a dacilor.

Șomoioagele aprinse și fumegoase le-au căzut din mîini taman peste ei înșiși, pîrjolindu-i.

Au mai încercat odată celții asaltul, cu mai puțină convingere de data aceasta, dar s-a petrecut din nou aceeași tărășenie: i-a înghițit fie hăul dintre ziduri, fie spațiile libere dinafara celui exterior.

Într-o astfel de situație, un conducător de oști căruia i-a mai rămas nițică judecată omenească — în cazul că trufia paranoică nu i-a anulat-o de tot — nu are altceva mai bun de făcut, decît să ordone retragerea. Și Vojerix, cu adîncă tristețe, aproape plîngînd de ciudă, a ordonat despresurarea satanaelicei cetăți și retragerea în grabă înspre pozițiile de unde au purces, nu de altceva, decît că viața, salvarea ei, stă mai presus de orice altă vanitate, oricît de măreață ar fi ea.

Și de îndată ce s-a trîmbițat semnalul de retragere, unde nu s-au pornit asediatorii a fugire, mai ceva decît iepurii, în salturi mai mari decît ale cerbilor, în șerpuiri mai nălucitoare decît ale șerpilor și în înaripări mai agere decît ale găilor și potîrnichilor, cuprinși, în același timp, și de spaimă, — căci veneau cu nemiluita asupra lor săgețile dacilor care țîșniseră de-acum pe porțile cetății afară și-i fugăreau săgetînd după ei — dar și de o oarecare veselie.

Picioarele lor înaripate au prin avînt și mai mare în clipa cînd, ridicate peste tot deasupra cetății, stindardele-dragoni ale dacilor au pornit a vui. în urma lor și peste ei a întunecată urgie venind parcă de altundeva, de dincolo de lume. În avîntul nestăvilit al iureșului de-a-ndăratelea, însă celții s-au izbit ca berbecii și mistreții orbi de un alt zid, nu din pietre și bolovani durat, ci din niște arătări, cînd albe, cînd sure, cînd brune, dar toate mișcătoare, arătări de urși avînd în mijlocul lor, arătările acelea, o alta

mai înaltă decît toate și parcă înaripată, cu înfățișare de om, om tînăr, frumos și falnic, cu un foarte enigmatic surîs în ochi și pe buze.

Ai ghicit, iubite cititorule, deîndată, cine erau ursii aceia și cine omul acela, așa cum au ghicit și cele două căpetenii, Dùras și Badras, care acuma se țineau de pîntece de atîta rîs cît îi pălise deodată. Burebista însă surîdea înalt, trăgînd cu coada ochilor către ei, cei care abia acuma se dumireau de năstrușnica strategie a sa.

Atunci abia s-a lămurit și Vojerix că *asediatul*, adică Burebista, era adevăratul asediator, iar *asediatorul*, adică dînsul, era cel asediat cu adevărat. Și, ca un vrednic celt ce era, și încă pe deasupra și rix, Vojerix s-a oprit în loc, a meditat cîteva clipe, apoi s-a îndreptat cu mers falnic și hotărît spre Burebista, iar cînd s-a apropiat cam la cîțiva pași depărtare de acesta, a slobozit armele toate de pe dînsul — aidoma fratelui său întru semințe, înaintea lui Cezar, Vercingetorix — la pămînt, la picioarele întunecatului vultur, a smuls și-a aruncat, așijderea, tot înaintea acelorași picioare, și toate zorzoanele zornăitoare de pe piept, cu multă și magnifică sfidare, și-a sfîșiat hainele de pe dînsul, apoi, încrucișîndu-și brațele și ridicînd sfruntător capul, în semn că de nimic nu-i pasă, a privit drept în ochii lui Burebista fulgerîndu-l aprig și nepăsător de orice i se putea întîmpla și-a zis, precum Danton, un alt celt, în fața eșafodului: „Iată-mă la picioarele tale, învins de tine! Fă tot ce poftești cu mine, dar cruță-mi, te implor, oștirea. Am, Măria Ta, toată încrederea în mărinimia care vă împodobește brava și înțeleapta fire. Mi-ați arătat-o și altădată... De această dată nu o mai merit, dar arătați-o sărmanei mele oștiri, căci nu are nici o vină pentru ce a pățit. Vina este numai a mea, toată, și faceți cu mine ce poftiți: pedepsiți-mă exemplar, chiar înaintea ei."

— Adună-ți de pe jos straiele, strînge-ți de pe unde se află îngrămădită și risipită oștirea, și întoarceți-vă la trosturile voastre, adică acasă la voi, lăsîndu-ne pe noi, părăsiți, a ne vedea de treburile noastre, fără săbiile și sfaturile cu care ne-ați onorat, a dat răspuns Burebista, privindu-l cu teribilă asprime drept în albastrul ochilor pe Voje-Rix, iar acestuia nu-i venea să creadă...

— Repede, pînă nu mă răzgîndesc, a adăugat regele dac. Spășit, și el și ai săi, Voje-Rix a poruncit să se trîmbițeze peste oștirea lui risipită și dosită pe unde a apucat,

adunarea, iar apoi, înclinîndu-se înaintea milostivului adversar, a pornit-o agale la drum.

— Cu o condiție, l-a oprit din mers Burebista reluînd vorba apăsat: să te retragi drept pe același drum pe unde ai venit... pe unde ai pustiit cu jaf și omor, ca să simți și tu, pe spinarea și sufletul tău obida, foamea, neajunsurile și moartea. Așa poruncesc! Aceasta este singura condiție pe care ți-o impunem, nu ți-o punem. Nu de alta, dar ca să nu faci și-n alte ținuturi, prin alte locuri de trecere ceea ce ai făcut pe unde ai trecut la venire. Atît! Drum bun.

Voje-Rix a dat din cap a încuviințare, apoi s-a urnit din loc cu întreagă oștirea, bine înțeles, dezarmată. Numai lui Voje-Rix în semn de respect pentru rangul său de rix i-a îngăduit să poarte asupră-i arma albă, adică spada. Și s-au dus ei cu capetele în pămînt, amărîți, dar și bucuroși într-un fel, pe undeva în sinea lor, c-au scăpat cu viață, întunecînd încetul cu încetul zarea.

Iar regele i-a chemat pe ai săi, care iarăși au rămas în cumpănă neștiind ce să înțeleagă din modul cum stăpînul lor, care spusese cîndva „nici pulberea nu va rămîne din ei", acuma îi lăsa slobozi...

— Dùras!

— Aici, Măria Ta, țîșnește înainte-i Dùras.

— Badras!

— Iată-mă, Măria-Ta, țîșnește înainte-i și Badras.

— Dàziu!

— Poruncă, Măria Ta, răsare înainte-i și Dàziu,

— Fiți cu băgare de seamă: insul acesta, pe cît de viclean pe atîta de prost, — de altfel viclenia este sora prostiei și inteligența prostului, — pe cît de îngîmfat pe atîta de găunos, își caută cu lumînarea moartea. La urma urmei n-o să avem încotro și-o să i-o dăm. Pînă atunci însă mai are de nădăjduit, și trebuie să-l lăsăm să-și ducă pînă la capăt neghiobia și viclenia care, fără să-și dea seama, asupra ei însăși lucrează. I-am arătat înțelegere și mărinimie odată cînd l-am lăsat să plece din strînsoare... El, după ce a mulțumit cu plecăciuni, a răspuns, la scurt timp, cu jaf, omoruri și alte nelegiuiri. I-am dat a doua lecție de mărinimie și de învățare de minte, acum, nu de altceva, dar ca să vadă și ei ce înseamnă a trăi în obidă și, mai cu seamă, pentru ca și ai noștri să-i vază pe ei în necaz și suferință, pentru a-și răcori cît de cît

rănile din suflet și a îngădui durerea celor de pe trup. Să nu credeți că i-a venit cumva, în orgoliul său incurabil, mintea — pe care n-o are — în capul — pe care iarăși nu-l are, decît pentru a-l legăna cu sumeție-n văzduhuri.

Mare lucru n-ați înțeles din cele ce v-am spus. Să lămurim, deci: omul nostru nu se va retrage, așa după cum a făgăduit, și ne-am înțeles, pe drumurile pe unde a venit și pe care i le-am impus, pentru motivele mai sus pomenite: să nu facă pagube și-n altă parte, să încerce și ei bucuria necazului și să dau cît de cît putină mulțumire celor care au pătimit din cauza lui. Orgoliul și sfidarea sînt pentru dînsul funestele călăuze care-l îndrumă spre pieirea sigură, chiar dacă mai tîrziu nițel decît s-ar fi cuvenit. Noi nu ne-am grăbit, dar este aici în această negrabă a noastră un anume tribut pe care sîntem datori să-l plătim zeilor, adică rațiunilor care acționează de dincolo de necazurile și voința noastră, a oamenilor... Cei cu adevărat puternici sînt generoși; opușii puternicilor sînt tiranii.

Așadar, va face calea-ntoarsă nu pe unde-l obligau angajamentele asumate față de noi, ci pe unde-i va cășuna lui, și anume pe cursul Marisiei cu pămînturile-i mănoase, doldora de rod, neatinse încă de mîini de hapsîni binevoitori, ca să aibă cu ce-și îmbelșuga rînza de cuceritor și să-și refacă energiile irosite-n cursul asediului. Asta am văzut-o, am cetit-o și-am înțeles-o de la bun început, atunci cînd m-am uitat pentru prima dată în ochii lui tîmpi de albaștri.

Deci: deși le-am dat îngăduința de a-și înmormînta după legea lor morții; deși le-am redat viața și libertatea; deși — aici regele strecoară puțină ironie — le-am dat și hrană rece de drum pentru zece zile: cîte un turtoi de fiecare și o legătură cu dulceață făcută din fructe-căzături, căreia i se mai spune și mormoladă — ei vor disprețui aceste daruri ale noastre și vor apuca — au și apucat-o — pe drumul pierzaniei totale.

Acum ați înțeles: tu, Dùras, vei zbura pe drumuri ascunse și-i vei ieși înainte la pădurile ce coboară dinspre Zaradnia. Chiar din păduri. Ș-i vei da onorul, așa cum se cuvine unui cuceritor și... cum bine știi tu să-l dai.

Tu, Badras, vei înainta pe dreapta, tot pe drumuri ocolite, ca să nu prinză de veste și, la semnalele pe care le

voi da eu prin urlete de balauri, vei strînge dinspre dreapta cercul.

Tu, Dàziu, vei înainta, protejîndu-l, ca nu care cumva să rătăcească drumul, dinspre stînga, tot pe cărări de taină . . . așa cum îi stă bine unui *tăinuitor ca tine.*

Din urmă voi veni eu, purtîndu-i . . . cum se spune, apa sabatului. Căci războiul cu ăștia este nu numai luptă, ci și circ, distracție, antrenament. Și, spre nefericirea bietului rix cuceritor, lucrurile s-au petrecut întocmai cum le-a pre-văzut regele dac: în ziua a cincea a lunii Cuptor, sărmanul Voje-Rix a întrat în pălălăile adevăratului cuptor.

Ducea cu dînsul prăzi smulse din nou de la bieți oameni cărora le spunea în discursuri înflăcărate și zdravăn statornicite logic și dialectic, cum că el nu a venit să cotropească, ci să mîntuie pe daci de barbarie și să facă din ei un popor fericit, sivilizat, (rixul era cam peltic și nu putea pronunța litera *ce*, pronunțînd în locul ei pe siflanta *s*, de aici pronunțarea greșită) liber și stăpîn pe soarta și avutul său, că regele lor este un tiran, care, pentru a-i conduce mai ușor, îi amăgește cu minciuni fumigene și cu alte bazaconii mistice, dechenești și-i menține astfel în necunoaștere și întuneric etc. etc.

Ce mai tura-vura: el era trimisul fericirii, în timp ce celălalt era duhul adîncurilor celor obscure.

Cînd din nou au apărut la față, de jur împerjurul lui, cerbii, mistrețiii, ursii și lupii și zimbrii, el a ridicat brațele către cer cerînd îndurare de la zeii celtici, apoi le-a aplecat înaintea lui Burebista, cerîndu-i și acestuia, ca unui zeu, — pentru că, la nevoie, omul pe care l-ai disprețuit poate să se preschimbe-n zeu, după cum cere ceasul și interesul — pentru a treia oară, iertare, implorînd din nou clemența „mărinimiei-tale" . . .

— Șefule, superbule, excelență, de data aceasta ai băgat-o pe mînecă, cum se spune la noi, a întors răspuns răspicat Burebista. A ierta la nesfîrșit, vreau să spun, mai mult de cît este îngăduit, înseamnă că în sinea ta tolerezi la nesfîrșit ticăloșia, deci: ești mai ticălos decît ticălosul care o practică. Nu ticălosul este mai vinovat pentru nelegiurile sale, ci acela care, avînd puterea de a-l strivi, nu-l strivește, ci-l tolerează, ba, mai odios, dă mîna cu el și se îmbrățișează și stau la masă împreună veselindu-se. O viață întreagă de cuceritor și făptuitor de dreptate n-ai izbutit a face altceva decît să-ți sapi, cu fiecare ispravă

la ticăloșiei tale drapată-n vorbe mari și răsunătoare, groapa. Astăzi, aici, la poalele Zaradniei, ai aruncat afară din groapă ultimele lopeți. Nu voi face altceva decît să pecetluiesc ceea ce tu însuți ai făcut cu multă și magnifică osîrdie.

Apoi, regele a poruncit, cu asprime înfricoșată, căpeteniilor sale: „Dezbrăcați-l!"

Spre îngrozirea oștirii celte, care — uitasem a vă spune la timp, — a fost sporită cu alte niște grupări înarmate pe care i le trimisese repede într-ajutor mai marele peste rixii celți, Critosiros pe nume, dar care oștire, cînd s-a dumirit cum stau lucrurile, s-a mulțumit doar să-i însoțească și să-i ajute-n retragere, ajutîndu-i și încurajîndu-i de fapt la jafuri și blăstămății civilizatoare, decît să se angajeze-n luptă cu vicleanul rege dac, varvar între varvari.

Și căpeteniile l-au dezbrăcat deîndată, de l-au lăsat cu goliciunile toate la vedere... Mare și de neînchipuit rușine ca un rege să-și arate mulțimii, propriei sale oștiri, părțile rușinoase ale trupului său îmbrăcat în porfire și mătăsuri pînă atunci, deși, la urma urmei, munca lor, a mărimilor ăstora regești, îndeletnicirile lor, — ale unora, vreau să spun, ca să nu absolutizăm, — nu sînt altceva, decît o necontenită, preaslăvită și mereu felurită dare-n vileag a goliciunilor, ce-i drept, regești, o dare-a poalelor peste cap ca boiemienele. Dar nici răzbunare mai dreaptă, nici bucurie mai îndreptățită nu există pentru cei încălcați și batjocoriți, ca aceea de a-l vedea pe asupritor exact în starea în care se afla acuma, fălosul cîndva în lume, Voje-Rix.

Iar în mijlocul acelui loc deschis se afla un uriaș stejar. Și, tot la porunca aspră a lui Burebista, l-au legat de trunchiul acelui stejar — după ce l-au uns cu miere și mirodenii, ca pe un adevărat rex, — și l-au lăsat acolo legat, ca să-l ciugulească păsările, să-l lingă șerpii și să-l sugă viespii, tăunii și căpcăunii... Albinele și fluturii nu s-au atins de el, nici măcar nu s-au apropiat cît de cît. Și bine-au făcut. Cinste lor. Au venit însă peste noapte lighioanele și l-au devorat pînă ce n-au mai rămas din ființa sa regească, decît osemintele atîrnate de trunchiul stejarului, care, zice o legendă, s-ar fi vestejit și uscat imediat în zilele ce-au urmat.

Iar oștirii lui i-a dat slobozenie, fără arme, să plece către trecătorile cele mari de la Munții Alpi. Știa el de ce, după cum vom afla mai tîrziu, din povestirea noastră.

2. MAREA BĂTĂLIE DE LA FOSATUM MAGNUM

Burebista știa foarte bine că șeful suprem peste celții din Răsărit, Critosiros, nu va uita lecția dată de el lui Vojorix, care, pe deasupra, mai era și ginerele lui Critosiros, nu-l va ierta și că îl va pedepsi cu asprime și neîndurare.

Adevărata confruntare dintre băștinașii daci și viiturile dinspre apus — singura de altfel năvălire dinspre soare-apune a fost cea a celților, pe care i-a pulverizat Burebista, — era să aibă loc abia după aceasta, și Burebista nu numai că se pregătea, dar chiar o aștepta, o dorea.

Marele rege celt, un fel de Vercingetorix al răsăritului, căzut însă pradă nu lui Iuliu Cezar, ci lui Burebista, își avea reședința undeva pe minunat cîntătoarele poieni din țara Boilor, trib celtic a cărui denumire nu are nimic comun cu numele, același, pe care-l poartă blîndele, răbdătoarele și folositoarele patrupede la arat... Aici, în această țară cucerită și stăpînită cîndva de celți, — pînă cînd i-a spulberat dacul Burebista, — s-a născut o seminție nouă, care poartă nume paleo-slav și vorbește idiom slavon, dar care la temelia alcătuirii ei are trei trainice plămezi.

Avea, așadar, Critosiros, marele și temutul rege al celților care stăpîneau peste aproape toate teritoriile Evropei de răsărit: Panonia, Boemia toată, o parte din Mezia și Iliria cu Singidunium, puternică cetate și centru administrativ, care se infiltraseră și aproape împînziseră întreaga țară a dacilor, pe Samusa — nume celtic, pe Cerasii, Tiranave și Alutus, încercuiseră amenințînd cu dispariția statul dac și cu mistuirea semințiilor traco-ilire. Se strecuraseră și-n sudul Istrului, smintind bunăcurățenia și bunăstarea neamurilor tracice de aici.

Cele două puncte de control — adică de jugulare treptată, lentă a lumii tracice, aidoma unui măgăruș prins în strînsoarea șarpelui boa, erau cetatea Tomis de pe Pontul Euxin și cetatea Singidunum de pe partea dreaptă a Dunăbiului. Critosiros acela nu numai că era un iscusit stra-

teg, dovadă cuceririle făcute și apoi rînduite și organizate, dar, era, mai ales, și un cap politic departe-văzător.

Într-o asemenea situație, de organism năpădit de virusi și fără putința de a ieși din mediul infestat, trebuia să pună în mișcare două forțe: unirea sub o singură comandă a tuturor triburilor din Dacia — unire pe care a făurit-o, și nu chiar cu vorba bună — iar apoi folosirea întregului său geniu și toate virtuțile de războinici ale dacilor pentru nimicirea bacteriilor cuibărite-n trupul Daciei, iar apoi imunizrea acelui trup prin statornicirea definitivă și menținerea pentru eternitate a uriașei uniri.

În Carpia, de pildă, și-n Costobocia atîta de numeroși erau celții, încît unii au scornit teoria cum că moldovenii și bucovinenii n-ar fi daci la obîrșie, ci celți romanizați, drept dovadă, argumentează dînșii, aceștia, ca și galii din țara frîncă, sînt foarte îndemînateci și plini de talent în arta de-a vorbi frumos și cu multe subînțelesuri, ca și de-a scrie frumos, dar rămîn cu desăvîrșire afoni — tot ca și galii din Frîncia — în ceea ce privește muzica poporană, muzică fără seamăn de bogată și variată și frumoasă la cei din Transcodrina și din Geția boreală.

Să ne întoarcem însă la oile noastre: Burebista, uriașul braț făuritor al strîngerii la un loc, în jurul aceleiași vetre și sub același soare a tuturor triburilor dacice, știa că va fi atacat de Critosiros cu gîndul, de data aceasta, de a nimici pentru vecie statul dac și de a-i îngropa în neființă seminția și numele..., iar în lupta începută mai de mult între cei doi adversari, Critosiros înfipsese cîteva suliți și săgeți în pozițiile deținute de Burebista, prin infiltrările celților în diferite coaste din trupul Daciei, despre cari am pomenit mai sus.

Știa, de asemenea, că va fi atacat din două părți, de la sud, dinspre Sciția-Minor și dinspre Mezia, și dinspre nord, din țara Boilor, cu grosul oștirii condusă de chiar măria sa Critosiros. Mai exista un alt pericol: cel al unor explozii din interior, prin lovituri pe la spate date de cuibăriturile celtice — adevărat arhipelag în apele oceanului tracic, aliate cu triburi dacice care se opuneau unirii. A se fi repliat în cetatea munților în scopul de a se apăra astfel, asta nu ar fi însemnat apărare, ci, pînă la urmă, capitulare ca aceea a lui Vercingetorix din Masivul Central al Galiei.

A fi crezut că-l putea ademeni pe Critosiros să se aventureze și să intre pe văile viclene ale muntelui unde l-ar fi așteptat noaptea veciei, asta ar fi însemnat iarăși nu atît o aventură pentru regele celt, ci, mai degrabă, pentru el însuși, care s-ar fi oferit singur drept victimă, printr-un asediu continuu din partea lui Critosiros, adăugînd la aceasta și libertatea celților răzlețiți, plus a dacilor în răzvrătire față de politica de unificare a lui Burebista, de a se organiza și de a se alătura oștilor celtice ajutîndu-le și ducînd război de gherilă.

Într-o atare situație, singura cale de urmat era, deci, nu apărarea, nu un război defensiv, ci atacul și, pe cît cu putință, în afara granițelor.

A înaintat, așadar, cu întreagă oștirea înspre nord-vest, întîmpinînd pe Critosiros cu asemenea manevre încît acesta să creadă că dacul intenționează să-l atace pe la spate, dar în fond dacul urmărea lovirea și din față și din spate și de pe aripi a armatelor celtului.

Potrivise în așa fel lucrurile și mișcările de trupe încît să apară chiar la locul unde trebuiau să facă joncțiunea cele două oștiri celtice, una înaintînd dinspre miazăzi, cealaltă dinspre miazănoapte, iar pentru a înlătura orice mișcări de răzmeriță ivindu-se dinlăuntrul țării, fie a cuiburilor celtice, fie chiar din partea unor căpetenii dacice nemulțumite de ceea ce făcuse Burebista, deoarece, considerau dînșii, le știrbise puterea deplină de care se bucuraseră pînă atunci asupra tribului pe care-l cîrmuiau și care, bucuroși, s-ar fi aliat cu dușmanul — așa cum s-a mai întîmplat în istorie și continuă să se întîmple — ca să-și recîștige vechile poziții și privilegii și pentru a se răzbuna, a lăsat în interiorul țării o parte din oștire sub comanda bătrînului oștean Diurpas, om de mare credință și încercat luptător, ca să sugrume-n față orice atari încercări, iar el, regele, cu restul, a înaintat spre locul de întîlnire cu Critosiros. Iar acel loc, afurisit, un fel de Chinos-Chefaleea, Granicos, Canae, Catalaune, Austerlitz, Waterloo sau Verdun al istoriei dacilor se chema, atunci, Fosatum, denumire ce se păstrează pînă astăzi în Dacia și anume Fosatum Magnum.

Aici, pe loc deschis — de neînțeles pentru daci, oameni de munte, adică tot atîta de neînțeles ca și retragerea din fața lui Vojerix între zidurile cetății Buridava... Ce anume gînduri umblau prin mintea negurosului rege dac,

ce anume demoni bîntuiau prin inima lui de Pluto ermetic, nimeni nu putea dibui, decît doar Marele Zamolxe, care, de altfel, și lucra prin el.

Odată ajuns acolo, înainte cu mult de sosirea lui Critosiros, a ordonat să se sape, în linie dreaptă — iarăși de neînțeles — și pe o lungă distanță, un șanț larg și adînc, pe care l-au acoperit cu crengi, iar peste crengi au aruncat un strat nu tocmai gros de pămînt. Apoi a efectuat cîteva exerciții de rînduire și plasare a trupelor pe diferite poziții și aliniamente, precum și de mișcare în luptă a acestora, a făcut manevre de bătălie împărțind oștirea în două armate și două fronturi „dușmane", încît ea știa acuma pe de rost ce anume trebuia să facă în timpul angajării în luptă cu armatele lui Critosiros. Ei, dacii, trebuiau să se miște și să acționeze așa cum se mișcă și lucrează mîinile maiestrului cîntăreț peste clape, peste găurile suflătorilor sau pe strune, în timp ce inamicul s-ar fi mișcat ca unul care atunci învăța cum anume trebuie umblat. Apoi oștirea s-a odihnit întru hrană și voie bună, așteptînd arătarea celților, iar aceștia s-au arătat.

Întîi s-au ivit patrulele de cercetare, care-au fost, repede, unele capturate, altele ucise, iar altele fugărite îndărăt ca să raporteze lui Critosiros că inamicul se află cu toată oștirea sa nu departe, pe loc neted, și să-l atragă, astfel, spre pozițiile ocupate și rînduite deja de către Burebista și unde urma să se poarte bătălia. Drept în fața marelui șanț mascat, — de unde și denumirea locului de: Fosatum de mai tîrziu, care înseamnă săpătură, gaură, groapă, — în spatele căruia era plasată, pe trei poziții, oștirea dacilor — una așezată frontal și condusă chiar de rege, a doua, cam pieziș, pe aripa dreaptă, sub comanda lui Dùras, iar a treia, tot cam pieziș, pe aripa stîngă a frontului, sub comanda lui Badras — se întindea o pădure, la distanță destul de mare. Ștafetele și grupurile de cercetași din avangărzile lui Critosiros, care fără doar și poate au fost trimise să iscodească dacă nu cumva barbarul rege pripășise acolo în pădure vreo armată cu care să-l atace pe la spate, n-au găsit în acea pădure, pe care au scotocit-o pînă-n ultima buturugă, nici țipenie de pasăre, dară mite de om ... și, de asemenea, se întorceau, patrulele de cercetare, întregi la număr și tefere de orice vătămare.

Ei bine, tocmai dinlăuntrul acelei păduri goale de orice viață, afară de cea vegetală, era să-i vină lovitura de trăz-

net, pentru că, ați ghicit, cred, totul, acolo se afla ascuns — una cu pămîntul, pădurea și tăcerea desăvîrșită, tăinuitorul Daziu, cu ursii și zimbrii săi. Unde anume erau strecurați?... poate că în niște găuri subterane ca șerpii ori în vreo prăpastie neagră din spatele pădurii, naiba știa și, sigur, Burebista.

Și, într-o dimineață, pe la sfîrșitul lui Răpciugă lună, dimineață îmbrăcată în stranii răcori aromate de brumă, cele două oștiri s-au aflat față-n față, cu cei doi regi în fruntea lor, călări, Critosiros pe un cal roșu, — calul roșu poate din apocalipsa lui Ioan, și Burebista pe unul alb. Hainele de pe cavalerul călare pe cal roșu ca și podoabele de pe dînsul erau multe, pompoase, strălucitor multicolore: roșii, verzi, galbene, azurii, mov; cele ale dacului — adică numai hainele căci podoabe nu avea — erau de fapt una singură și tot albă și ea ca și calul, încinsă la mijloc cu un șerpar foarte lat, bătut în ținte de aur, și cu două jungher cu mînere scump meșteșugite înfipte-n el. În mîna dreaptă, Critosiros ținea sceptrul puterii, iar în cea stîngă sulița, în timp ce Burebista în dreapta ghioaga, iar în stînga gladesul cu vîrful cîrmit în sus.

Nu mult timp au stat cele două oștiri așa, față-n față, pe de o parte cu Critosiros în frunte afișînd un aer regesc, de orgoliu și siguranță de sine, iar de cealaltă parte cu Burebista, cam... „nesigur" și „amărît". Dar, așa alb cum era veșmîntat și călare tot pe cal alb, părea mai de grabă vedenie din cealaltă lume decît arătare aievea de om, lucru pe care regele celt îl resimțea, la răstimpuri, ca pe-o undă de răcoare ce-l furnica lin pe la genunchi și alte încheieturi.

Și totuși, în aparență — amărîtul Burebista a dat semnal aripilor oștirii sale, prin vuiete de buciume într-un anumit fel slobozite, ca și din grumazurile stindardelor-dragoni, să atace puternic.

Indignat de această cutezanță. Critosiros a ordonat la rîndul său armatelor sale să contraatace cu strășnicie și să zdrobească cele două flancuri ale armatei inamice care au îndrăznit să-l atace. Încăierarea a fost însă foarte dură. Dùras și Bàdras atacaseră furtunos cu oștirea călare, ceea ce l-a obligat pe Critosiros să atace și el, tot furtunos, și tot cu oastea călare. Au fulgerat și-au scăpărat atunci spadele, sulițele și ghioagele-n aer, umplînd văzduhul de scîntei ca de o altă galaxie a laptelui. Strigau celții cu atîta

pornire, încît parcă pleznea pămîntul și se rupeau cerurile ca retezate de mari și nevăzute tăișuri, iar dacii, într-o tăcere de neoameni, numai izbeau, mereu, cu surdă înverșunare, icnind doar din cînd în cînd. Înaintările, din cale-afară de lente și anevoioase alternau, dintr-o parte și dintr-alta, făcînd scurte breșe în rîndurile inamicului, cînd la celți, cînd la daci.

Cei doi regi, Critosiros — nervos — în fruntea cavaleriei sale de elită, și Burebista — întunecat — în fruntea unei pedestrimi inerte, urmăreau desfășurarea luptei de pe flancuri. Celții devin din ce în ce mai aprinși, atingînd incandescența în angajamentul lor de luptă, în timp ce dacii răspund cu lovituri de ghioagă, rece, topindu-le astfel focul, așa fel, încît, încetul cu încetul păreau că izbutesc să împingă îndărăt pe adversar, spre ieșirea cu totul din fire a lui Critosiros care spumega pe gură și nări de mînie, ca limbile mării cînd se izbesc de țărmi. Atunci s-a gîndit el în sinea lui, cu iuțeală: am să atac în vijelie cu cea mai mare parte a cavaleriei de sub comanda mea, frontal, nemernica asta de pedestrime care stă ca o momîie și nu face nimic, în fața mea, am s-o strivesc sub copitele viforoase ale cailor mei, am s-o rup în două nimicindu-o, și-am să mă răsucesc în arcuiri prin dreapta și prin stînga ca să le cad astfel în spatele celor care îmi înghesuie din aripi frontul oștirii mele. Astfel prinși ca-n cercurile morții vor fi striviți și aceștia, iar bătălia va fi încheiată.

Zis și făcut, dar întocmai ce gîndise și bănuise că se va întîmpla regele dac, și nu cel celt.

O parte, așadar, din cavaleria de elită s-a repezit să susțină flancurile care începuseră să se cam clatine, iar cealaltă, grosul, s-a năspustit în iureș vijelios asupra pedestrimii care sta gură-cască dincolo de marele șanț, în frunte cu enigmatic de nepăsătorul, aproape nehotărîtul și timoratul Burebista. Pedestrimea lui Critosiros primise ordin să rămîie pe loc pînă la noi dispoziții.

Atunci s-a întîmplat minunea aceea monstruoasă săvîrșită nu de vreo putere supranaturală ci de mintea diavolească a tenebrosului rege varvar, cînd, lansată într-un iureș infernal, cavaleria lui Critosiros a nimerit de-a dreptul în infern, căzînd, adică prăvălindu-se, cai și călăreți de-a valma, unii peste alții în lungul, largul și adîncul șanț (fosatum) camuflat, ce aștepta să facă primirea generoasă în răcoarea lui, a armatelor inamice lansate or-

beşte în atac. Dacă atacul nu s-ar fi făcut cu atîta avînt, pierderile ar fi fost mai mici, aşa însă au fost tot atît de mari ca şi elanul cu care s-a declanşat.

Mare hohot de rîs s-a ridicat de pe marginea cealaltă a urgisitului şanţ, iar Critosiros atunci, turbat de ciudă cînd şi-a dat seama de cursa în care a căzut, a urlat către oştirea angajată-n luptă pe aripile frontului pe viaţă şi pe moarte, pentru a stăvili şi-a zdrobi asalturile lui Dùras şi ale lui Bàdras, care deveneau tot mai puternice, iar apoi, răsucindu-se către pedestrimea care stătea încremenită de cele ce vedea, a răcnit şi către ea, tot cu turbare, — ochii îi erau bulbucaţi şi-i ardeau ca-n orbite de balaur, aruncînd din ei limbi mari şi veninoase de foc — să se năpustească alături de cei care scăpaseră neînghiţiţi de săpătura diavolului şi care umblau acuma încoace şi-ncolo, pe jos sau călări, dar şi unii şi alţii cam zăpăciţi — fromtal şi mortal asupra acelei oştiri pedestre de popîndăi de sub comanda însăşi a regelui ei, alt popîndău.

Şi aşa a fost: trecînd şanţul blestemat peste podul viu format din trupurile cailor şi-ale oamenilor acolo prăvăliţi, şi mulţi încă vii, mai ales dintre cai, s-au rostogolit cu atîta forţă şi înverşunare asupra pedestrimii dace, cu atîta ură şi dispreţ — ca un uriaş tăvălug urlător — încît, întunecatul rege în veşmînt alb o — nouă stratagemă vicleană, iarăşi, sau? . . . — a trebuit să bată în retragere.

Dar, tocmai în acele clipe, cînd pedestrimea celţilor venea precum o cascadă asupra dacilor, în strigăte tot ca de cascadă, regele lor, care se înseninase brusc văzînd deruta pedestrimii celuilalt rege, şi urmărea cu săltăreaţă veselie desfăşurarea încleştării din faţa ochilor, în care ai lui se dovedeau în mod vădit biruitori, ş-a fost nevoit — tot brusc — să răsucească din frîu, cu smucitură aprigă, gîtul calului spre stînga, să-nfigă-n pîntecele lui pintenii pînă la sînge, şi-apoi să se facă nevăzut, zburînd aproape, ca-n poveşti, peste acea porţiune a cîmpului de bătălie care rămăsese liberă.

Ce se întîmplase? Ce înfricoşată vedenie i s-a arătat ochilor lui de rix în acea clipă? Ce auguri funeşti îi şoptiseră, şi ce anume la ureche, în taină mare, de-a săgetat cu cal cu tot în necunoscut, tocmai atunci cînd oştirea lui era pe punctul să decidă în favoarea lui netă soarta bătăliei? Ori poate l-a pălit sminteala minţii şi-a luat-o razna? . . .

Nu, n-a fost nici una, nici alta, ci, din gheena pădurii aceleia care se afla în spatele pozițiilor ocupate de armata celtă, în care cotrobăiseră și scotociseră patrulele de cercetași cu de-a măruntul fără să găsească nici măcar țipenie de pasăre ori gîză, darămite de ființă omenească..., venea zguduind pămîntul și cutremurînd văzduhurile sub urletele stindardelor-balauri purtate-n goana vîntului deasupra lor, și galopînd cum uraganul, oștirea de urși și de zimbri, cu zimbrul zimbrilor în frunte: sfielnicul, tăinuitorul și imprevizibilul Daziu.

Văzînd limpede, și amarnic, că a căzut într-a doua cursă, din care nu se întrezărea nici o licărire de speranță de scăpare, și mai văzînd fulgerătoarea întoarcere a pedestrimii comandată de Burebista asupra armatei lui de elită care ataca frontal, și tăbărînd acea pedestrime, de popîndăi pînă mai adineaori, ca niște vulturi albi asupra alor săi cei înghesuiți din nou în blestematul șanț, ridicînd gorgane și tumuluri de trupuri omenești asupră-i, și-a adus el aminte de vorba veche care zicea că „fuga-i rușinoasă, dar e sănătoasă", precum și de un alt adevăr care spune că viața-i stă mai presus și este mai scumpă decît onoarea, mai ales viața celor puternici..., a luat-o la sănătoasa și nu s-a mai oprit decît acolo unde — tot după cum mărturisește o altă vorbă veche — și-a înțărcat dracul pruncii, dincolo de munții cei mari de la Alpi, avînd în drumeția aceea lungă și pitorească fericit prilej de-a învăța și el ce-nseamnă să-ți cîștigi pîinea și adăpostul în viață, prin muncă proprie și necazuri, și nu primite de-a gata și încă în castele dintre cele ridicate-n soare pe creste de munte, pe insule, pe țărmuri de ocean, la izvoarele fluviilor ori în inima codrilor... Iar oștirea lui, prinsă în cercul acelui zid mișcător de fier și foc, s-a luptat cît s-a luptat — în disperare — ca să iasă din încercuire, dar zidul se strîngea tot mai dur asupra ei, și văzînd că nu e nici o scăpare, s-a împroșcat afară printre fisurile și crăpăturile zidului mișcător, — cîți au scăpat cu viața, bineînțeles — și-au luat-o la fugă risipindu-se-n toate direcțiile cîte i se iveau înainte, întocmai precum șobolanii cînd presimt scufundarea corabiei, precum păsările de curte cînd au simțit aripa uliului, precum tăunii din scorbură atunci cînd un om coțcar și rău a vîrît într-însa un băț, smintindu-i și împrăștiindu-i în văzduh cu bîzîială mare.

Iar cealaltă oștire, a zimbrilor, a cerbilor, a ursilor și lupilor și mistreților, adică a zidului acela umblător, zid boa-constrictor, după ce a trecut prin vîrful săbiilor și-al sulițelor și-al săgeților pe mulți, s-a pus pe urmele fugarilor, gonindu-i, hăituindu-i, hărțuindu-i, săgetîndu-i, pînă ce, îngrămădindu-i în trecătorile munților celor mari de la Alpi, acolo, precum caprele pe strungă, le-au făcut, întocmai după cum a făgăduit Burebista-Rege în poaiana ce se cheamă Inima Codrului, de unde s-a pornit războiul, numărătoarea.

Iar Burebista-Crai zbura deasupra urgiei, alb, pe calul alb, înaripat și acesta, aievea unui vultur alb cu aripile întinse peste tot, pînă la marginile marginilor. Era, El, parcă văzduhurile toate ale Daciei, și cele dinlăuntrul ei și cele de deasupra și de primprejur, astfel întruchipate emblematic, sub forma acelei arătări albe, alb înaripate la acel ceas.

Iar aceste două bătălii, cea de la Buridava, cîștigată asupra lui Vojerix, și cea de-acum, de la Fosatum Magnum, repurtată asupra lui Critosiros, au însemnat nu numai două mari succese militare, ci și alte două lovituri politice și anume: alungarea celților de pe teritoriul țării și sporirea prin acea alungare și întărirea armatelor din Galia ale lui Vercingetorix, ce luptau împotriva lui Cezar, singurul adversar demn de statura geniului lui Burebista, cu care urma să se înfrunte în final..., singura înfruntare care-i dădea de gîndit în mod serios, pînă la insomnii, redutabilă cu adevărat și inevitabilă.

Și pentru a cîștiga încă un aliat împotriva „marelui înfumurat“ — cum îi plăcea lui să-l alinte pe Cezar, de la Roma, — dar nu numai pentru asta —, a luat în căsătorie pe prea frumoasa, misterioasa Chimbria, cea care părea să se fi zămislit de-a dreptul din negurile albe ale Walhalei ca o legendă și-un cîntec de demult din alte înalte sfere..., sora viteazului Ariovistus, căpetenia triburilor germanice care luptau împotriva legiunilor lui Cezar, alături de Gali.

Vestea victoriilor catastrofice asupra celților a cutremurat din temelii Roma. Vestiții ei senatori, arătări de marmoră ori de fildeș cu creiere liniștit implacabile, au început a foi la dreapta și la stînga, mișcînd capetele albe și uitînd a le mai opri, de parcă nu senatori erau, ci niște manechini în vitrinele super-marketingurilor, iar la Athena cea cu fantezia-i bine cunoscută l-au poreclit „kelto-ctonos“

care pe limba elinilor se tălmăcește ucigătorul de celți... așa cum aceiași greci l-au poreclit pe Vasile cel Mare de la Vizantion, „bulgaro-ctonul", adică ucigătorul de bulgari, ajuns Vasilie acela, cel mai mic dintre cinci frații săi, împărat din grăjdar, întîi la monastire, apoi la grajdurile unui arhonte, iarăși grăjdar la o arhontesă de data aceasta, iar de aici, din staulele arhontesei, printr-o minune în care s-a arătat extraordinara lui forță și vitejie, de-a dreptul în porfira jilțului împărătesc.

Așa a fost să fie cu celții taurisci ai regelui Critosiros, așa au fost ei alungați și împuținați foarte de către Burebista, uriașul rege dac.

3. CUCERIREA CETĂȚILOR DE PE PONTUL EUXIN, UNIREA CU DACIA A TRIBURILOR TRACICE DIN SUDUL DANUBIULUI, ÎNFRÎNGEREA LUI HIBRIDAS GUVERNATORUL MACHEDONIEI, ȘI ÎNVĂLUIREA DALMAȚIEI

Drumurile întoarcerii la bucuriile și tihna casei au fost așternute cu flori, scoarțe nemărginite, cîntece și urale. Vulturi zburau liniștit în cele patru timpuri peste pămîntul Daciei în semn de omagiu și bună-vestire, iar dragonii vuiau necontenit de-a lungul drumului, la toate răspîntiile, la toate vadurile și peste toate înălțimile munților.

Deasupra mult, sus de tot, în chiar crucea mișcărilor siderale, în dreapta amiază, stătea desfăcut în două fără de capăt prăpăstii cerul, iar în lumina alburie ce se arăta dincolo de cele două prăpăstii ale cerului, se putea vedea limpede uriașul vultur stînd nemișcat, cu aripile întinse pînă peste marginile cele de dincolo ale lumii.

Serbările de la Daci-Dava, cettea de scaun a țării, au durat zile de-a rîndul, cu jocuri în care feciorii se lansau pierduți și deveneau cînd ființe zburătoare, cînd creste mișcătoare, cînd brazi în legănare, iar fetele, prinse și ele în vîrtejul horelor se preschimbau fie în flori pe înalte tulpini, fie în fluturi — care tot un fel de flori sînt, dar care zboară, fie în șerpuitoare plante cățărătoare.

Cele trei căpetenii s-au pustiit (năpustit mai degrabă) în așternuturile casei lor, iar acolo, lîngă și întru ființele frumoase îndelung visate și dorite-n greul luptelor, nopțile nu erau nopți, ci galaxii fuzionînd între ele pînă la contopirea în Lumina celei dintîi zile a Creațiunii, iar zilele nu erau zile, ci zări înstelate, iar ei și cu ființele lor de lîngă ei — adică ei înșiși cei din ele înșile și viceversa — erau parcă marile duhuri albastre ce se mișcă de jur împrejurul aștrilor, sus-ținîndu-le. Binemeritată răsplată! Mult binemeritată, sau, așa cum ghersuiește un mare poet frînc: „O,

recompense apres une pensé", adică o, răsplătire a unei mari fapte, în cazul de față.

Regele, retras în sala de odihnă și dormire, cea cu catapeteasma înaltă, în unghi drept, stătea de-amar de timp, drept, în mijlocul ei, cu regina Chimbria împletită cu brațele ei alb-gălbui pe după gîtul lui vînjos și ars de vînturi aspre, venind din soare, și cu capul culcat cu adîncă tandrețe peste umerii lui lați și puternici... Dar regina, învelind și spatele lui și ochii ei cu părul de culoarea mierei de mai, plîngea mut... A bucurie din cale-afară de mare plîngea, ori a alt oarecare presimțămînt pe care numai ea îl cunoștea? Nu se vedeau, dar ea le vedea prapurile negre care atîrnau din ultimul ungher al încăperii pînă peste cele mai tainice cămări din adîncul sufletului ei trecut parcă în tăcerea de dincolo pe jumătate, și le auzea freamătul prin sînge ca vîntul în preajma iernii prin desișurile pădurii. Parcă ar fi fost însăși luna coborîtă pe pămînt în chip de regină și atîrnată — ca după o foarte îndelungată chemare și căutare, întîlnire — de umerii soarelui, coborît și el pe pămînt în întruparea unui bărbos rege dac. Iar în genunea aceea eteric înstelată, de după aceea..., în clipele de supremă înluminare, din ochii ei crepusculari, de culoarea înserării vreu să spun, izvorau lacrimi ca niște minusculi luceferi din depărtate și dulci zările dimineții. Iar cînd el, simțind și văzînd acele lacrimi ale dis-de-dimineții în ochii ei, în temutele depărtări din ei, a întrebat-o îngăimînd: „de ce plînge, regina mea?", ea, drept răspuns, l-a acoperit într-un sărut adînc, nepămîntesc, și-ntr-o îmbrățișare mistuitoare, după ce l-a zvîntat în adierile, ca de pe niște piscuri venind, ale unui transfigurator surîs: — deschiderea porților parcă spre cealaltă zare a vieții.

În preajma lor, și atunci cînd ședeau în picioare încleștați unul de celălalt, și și cînd stăteau culcați alături, respirîndu-se și absorbindu-se în dincolo de ei, o umbră vicleană veghea, rînjind parcă, așezată-n jilțul din unghere.

Acel fel de-a sta uniți era, cum să spun, nu ca o împreunare, ci ca o ciudată despărțire fără de întoarcere.

Iar în ziua cînd a fost să pornească din nou oștile pentru stăpînirea țărmurilor Pontului Euxin, cu atîta de crîncenă, mută durere s-a încleștat de umerii lui, — magnific grup statuar burgund de o severă, tragică demnitate rece, — într-atîta de fierbinte îl aduna în adîncurile pecetluite din-

colo de orice cuvînt și orice altă arătare din ea, încît ca un fior de gheață a trecut prin toateă oștirea, care a lăcrimt . . ., fior pe care l-au resimțit pînă și caii, fiindcă au aplecat capetele în pămînt și-au plîns și ei, mișcînd hieroglific din copite.

În acele zile de sărbătoare pentru întreagă cetatea și întreagă țara, numai Dorada avea sufletul acoperit în doliu, iar superbul ei trup alb, în negru. În zadar aruncau asupra ei bărbații priviri cu jăratec în ele, în pustiu bătrînul Deceneu îi predica în taină despre sufletul fericit al lui Micapor dăruit jertfă lui Zamolxe, ea tăcea, ca noaptea și nu răspundea nici vorbelor deșarte ale preotului, nici privirilor acelea doritor admiratoare. Doar arareori, la negre răstimpuri îi ridica — negre pumnale sîngerînde — asupra lui Burebista, care rămînea în fulgerată cumpănă, și nu știa, nu putea ști a ce anume grăiesc acele priviri: a ură? a pedeapsă? a mustrare? a blestem? ori a cine știe ce altceva . . .

Cînd ea i-a văzut cuprinși pe cei doi în acel înfricoșat grup statuar, a simțit ca un geamăt ce se ridica din adîncul cămărilor din ființa ei, iar în gîndul ei, s-a arătat atunci vedenie înaltă: parcă luna se agăța de discul soarelui contopindu-se încet ea în celălalt, parcă apele, oprite din mers, încleștau pămîntul mistuindu-se în el, parcă pămîntul se prindea cu mii de tentacule de cer, absorbindu-l. Iar Deceneu sta retras în cel mai înalt unghi al cetății, slomnind de-acolo, toată noapte-n stele, și vorbind în șoptă cu cineva ori cu ceva ce își arăta numai lui în acele clipe cînd, zice-se, se dezvăluiesc mistere, taina, fața.

*

Cetățile de pe Pontul Euxin, de la Olbia pînă la Dionisopolis, locuite în bună parte de greci, în care demult se spune că nu trebuie să ai încredere: „Greca fides nula fides“ spuneau romanii, adică încrederea în geci este egală cu zero, sau tot vorba romanilor, „timeo Danaos et dona ferentes“, adică mă tem de greci chiar și cînd aduc daruri, precum și de celți în parte, mai ales Tomisul, în cari iarăși nu puteai avea încredere, mai ales după cele întîmplate cu Vojerix și Critosiros, cetăți aflate toate sub tutelă romană, altă sursă nu numai de neîncredere, dar și de primejdie, trebuiau cu-

cerite și supuse, pentru întărirea apărării frontierelor statului dac unit.

Ceea ce înfăptuise Burebista pînă acum părea lucru ușor față de ceea ce urma a fi înfăptuit: menținerea a ceea ce statornicise și, mai ales, confruntarea cu Roma, cu „marele înfumurat", Cezar.

Cu Vojerix, fanfaronul, și cu Critosiros, sărmanul, a fost cum a fost, dar nu tot așa de ușor era să înfrunți legiunile romane, mai cu seamă acum cînd în fruntea lor se afla nu un fanfaron, nici un sărman, ci... „marele înfumurat", dar mare cu adevărat.

Trebuia întărită disciplina în oștire, înăsprită instrucția, îmbunătățită mult dotarea cu arme și echipament, și cu ofițeri destoinici și viteji. Apoi trebuiau slăbite treptat forțele lui Iuliu Cezar, sau să aștepte epuizarea lor, odată angajate atît în Galia cît și în războiul civil dintre el și Pompei. În acest scop a sporit armatele galilor și germanilor care puneau la cale răscoale împotriva ocupației romane în acea parte a imperiului cucerită de Cezar, apoi a trimis un corp de oștire, sub conducerea lui Scupras, la Farsala, ca să dea ajutor lui Pompei, care se bătea acolo cu înfumuratul, căruia i-a cauzat mari pierderi și care era cît pe-aci să și piardă bătălia, dar oameni ca Cezar au nu numai geniu, ci și noroc, căci prin noroc a scăpat basma curată acolo, în Tesalia, la Farsala, și pe măsură ce slăbeau și se împuținau forțele divinului înfumurat, sporeau și se întăreau ale sale, iar la ceasul potrivit urma să atace. Etapa următoare în acest plan strategic era să întărească și să asigure liniștea frontierelor de la sud ale regatului, deci cucerirea cetăților de pe țărmii apuseni ai Pontului Euxin, faptă pe care a și îndeplinit-o. Cetățile care s-au opus voinței lui au fost asediate, înfometate și obligate să deschidă porțile, — deoarece aprovizionarea lor cu hrană se făcea exclusiv cu bunuri din interiorul Daciei, din cari mai și exportau, din belșug, îmbogățindu-se, de la pîine, carne, vinuri, brînzeturi și lemne de foc pînă la fructe, vinuri, sare și miere, — iar cele care s-au încăpățînat în a rezista au fost cucerite pînă la urmă prin foc și fier.

Momentul pornirii ofensivei era prielnic, deoarece armatele Romei angajate parte-n Galia, parte-n războiul dintre frumosul Pompei și rafinatul Cezar, nu le puteau veni într-ajutor bietelor garnizoane care aveau în sarcină apărarea prosperelor colonii de la Pontul Euxin.

Cu prilejul acelor cuceriri de colonii s-a arătat în fapte și o altă parte a firii regelui dac, partea justițiară, atunci cînd a ucis cu propria-i mînă pe toți aceia dintre ostași cari s-au dedat la jafuri, prădăciuni și violuri — și, slavă zeilor, erau femei din cale-afară de frumoase și foarte odihnite în acele colonii, — precum și alte asemenea fărădelegi oarbe.

Erau, ziceam, în acele colonii grecești, femei fericit și diavolește corcite cu geți, sarmați, romani, sciți și soldați romani aparținînd cine știe căror țări, seminții sau continent, încît puteai vedea, spre mare și crîncenă tulburare a sîngelui, unele cu ochii negri mari, în formă de știuci, la umbra unor plete bogate și lungi, dar aurii, altele cu ochi azurii, dar adulmecînd și iscodind de la umbra unui păr bogat și negru ca iadul, altele cu păr ca para focului și ochii verzui, suple și tremurate-n mers ca vedeniile din visurile sihaștrilor, altele înainte, cu ochi cenușii și păr coliliu, în contrast cu altele, durdulii și fundoace, sprîncenate, măslinii și cu păr inelat, negru și ochi rotunzi căprui și, în sfîrșit, — ca să nu pomenim decît de tipurile dominante — femei cu trupul sfîșietor de alb și ochii și părul de culoarea negrului blasfem, sau castaniu-beție.

„Noi nu sîntem tîlhari, nici fiare ale pustiei, nici leviatani"! răcnea regele către nelegiuiți, de se cutremurau văzduhurile, în timp ce le reteza fulgerător capetele.

Singura cetate cruțată de la necazuri și pîrjol a fost Dionisopolis, și aceasta din cauză că acolo, printre arhonții de la chinòtita politiei se afla unul Acornion pe nume, mare admirator și prieten lui Burebista. Acest arhonte Acornion a reușit să lămurească atît pe cei din chinotită (administrația) politiei (coloniei), cît și pe întreagă suflarea omenească înlăuntrul ei trăitoare, să se supună regelui Burebista, căci era ecornion om cu minte șerpească și vorbire iscusită, încît, pînă la urmă cetatea l-a declarat eroul ei salvator și i-a ridicat lui și statuie în platee.

Iar Burebista, după ce i s-au deschis porțile și-a gustat din pîinea și sarea oferite lui pe tavă de aur de către însuși fericitul său prieten Acornion, a intrat în cetate cu alai mare, copleșit de urale și nouri de flori, și cîntări.

„Zito! Zitooo! Zitooo! Zito o bazilefs!", strigau grecii din răsputeri în felul lor aprins, adică: trăiască bazileul (regele), dar mai din inimă și mai cu aprindere strigau

grecoaicele ochioase și toată mulțimea de femei frumoase așa cum le-am evocat în treacăt mai sus.

Apoi a rînduit conducere nouă în cetățile cucerite, din oameni nu numai de încredere, dar și destoinici și cinstiți, după ce i-a deposedat și de putere și de averi pe administratorii dinainte care se opuseseră lui cu încăpățînare, și i-a pus pe ei să deprindă meserii, chiar și munci manuale simple, cum ar fi măturatul străzilor și munca săpatului și-a aratului și-a hamalîcurilor de tot soiul, ca să înțeleagă și ei și să se bucure cinstit de venitul unei munci cinstite, adevărate și folositoare oamenilor, iar pe soldații și ofițerii din garnizoanele romane care s-au luptat cu demnitate și eroism, a dat poruncă — după ce i-a lăudat și le-a strîns mîna regește, să fie îmbarcați pe corăbii, apoi conduși și predați, cu arme cu tot, lui. Pompei — în nici un caz lui Cezar, — și știa el bine de ce face aceasta . . .

A mai profitat de faptul că armatele imperiului erau angajate în războiul civil dintre pieptosul Pompei și mintosul Cezar — două orgolii egal de mari, dar nu și egal de îndreptățite — precum și în luptele care nu mai conteneau în Galia Transalpină unde se răzvrăteau cînd Cimbrii, cînd Teutonii — triburi germanice aliate cu gali —, cînd Belgii, cînd Volsgii, întăriți cu ceea ce a mai rămas din celții lui Critosiros măturați din țara sa, și a luat legătura numaidecît cu Cotiso, căpetenia Geților și-a Sciților din Sciția-Minor pe care și l-a făcut aliat credincios, a înaintat spre miazăzi, peste pămînturile celui mai puternic regat trac din acea parte a Hemusului, cel al Odrizilor, peste care domnea viteazul și înțeleptul lor rege Oroles, cel care, ca și Burebista, nutrea în mintea sa să adune laolaltă, sub unic sceptru, pe toate triburile tracice din sudul Dunăbiului, pînă dincolo de Olimbos: Odrizi, Besi, Agrigeni din patria lui Spartacus, Pieri, Peoni, Scupi și Turgi, toți din patria lui Alexandros, precum și toate celelalte, mai mărunte ca: Amuri, Gorni, Bruzvalii cei năvalnici și pietroși, Brezi și Maracacioni, aceștia toți din patria lui Pyrus, și, în deplină înțelegere cu acesta, au purces la împlinirea marelui vis pe care l-au și înfăptuit nu cu prea mici eforturi, dar nici cu din cale-afară de mari. În felul acesta se năștea un imperiu în răsăritul și sudul Evropei cum nu văzuse altul soarele pe pămînt mai puternic, mai omogen, decît poate doar cel al manciurienilor din extremul orient . . ., nu unul pestriț, ci unul format din cea mai nu-

meroasă și mai ea însăși seminție, și mai bravă, din cîte trăiau atunci pe pămînt, după spusele lui Herodot, încît albeau văzînd cu ochii la vestea înfăptuirii acelei „monstruositas" cum numeau retorii de la Roma imperiul tracilor, nu numai vestiții senatori ai Romei, consuli, tribuni și guvernatori, ci, mai ales, capetele marilor elini, căci elinii erau mai la-ndemînă.

Pentru ca acel imperiu, astfel zidit, să dureze-n timp, trebuia distrusă puterea invincibilei pînă atunci stăpîniri romane, iar acesta era un lucru mult mai greu de isprăvit decît grandioasa unire de la Maramos la Olimbos, și de la Tiras la munții cei mari de la Soare-Apune a întregii stirpe tracice, și decît spulberarea viiturilor celtice. Și, întrucît ca să te poți consolida în tihnă trebuie mai întîi să creezi liniștea deplină la fruntarii și s-o consolidezi și pe aceasta, a atacat... Primul adversar care i-a ieșit în cale, dar și prima victimă a acelei temerare acțiuni, a fost Hibridas, guvernatorul Machedoniei.

Acel Hibridas, duplă cum ne dezvăluie lămurit însuși numele ce-l purta, fie că era adevărat, fie poreclă, tot adevăr grăia, era o corcitură dintre acelea care știu să răzbată și să se impună. Făcea parte din tagma marilor parveniți, care știu să-și atingă orice țintă, pînă chiar pe ultima treaptă a scării lui Avraam, neavînd nici o altă virtute decît dorința *de-a fi* și disprețuirea cu cinism a oricăror elementare îndatoriri omenești, afară de cele care privesc și satisfac exclusiv propriile lui pofte și plăceri, și desfătări. Deci, ambiție delirantă dublată de nerușinea proxenetă. Satisfacția lor continuă și supremă este apăsarea și înjosirea lumii. Dar, și-aici doar zeii mai pot dibui vreun înțeles, ei singuri fiind răspunzători de atari orori, mai puțin bieții oameni...

Deci, Hibridas, nume edificator, o îmbinare de alban și de patlagon, de banglad metisat cu claponi, intrat repede, (prin practicarea delațiunii pe scară înaltă și pe coordonate vaste și variate, a linsului și servilismului celui mai stăruitor, practicat în cele mai rafinate și mai multiple chipuri, a celei mai odioase duplicități, împinse toate aceste „virtuți" pînă la asceza iluminată) în grațiile Romei, ajungînd astfel guvernator și năzuind chiar la jilțul de împărat — și de ce nu la urma urmei: s-au mai văzut cazuri, și nu puține, — avea nefericita cinste de a-și măsura puterile și vrednicia — hai să-i zicem așa — cu întunecatul rege

varvar Vuierevistus — așa pronunța dînsul..., era peltic și vorbea ca retorii greci cu v în loc de b, cu țe în loc de ce, și s în loc de ș.

*

Înainte de începerea ostilităților pe cîmpul de luptă, Burebista a făcut să se strecoare cineva, un tînăr, nu numai pînă-n reședință, ci chiar de-a dreptul în inima lui Hibridas, și să se deie drept inamic de moarte al lui Burebista.

Acel tînăr iscusit, în jur de treizeci de ani, frumos și mlădios, dar mai ales ager din cale-afară la minte, cunoscînd la fel de bine limbile latină și elină, distins cunoscător al filozofiei și poeziei din cele două limbi, îndeosebi din cea elină, printre multele secrete pe care i le-a dezvăluit în pauzele dintre îmbăierări ori în timpul copioaselor ospătări, a fost și unul din cale-afară de important, hotărîtor în cîștigarea bătăliei dintre el și negurosul rigă dac, ceva care ținea de șiretlicurile strategice ale celui din urmă: „O să ne cadă-n gheare prin propriile sale arme și șiretlicuri și-o să fie prins în propria-i cursă", îi șoptea lui Hibridas la ureche tînărul fugar gîdilîndu-l plăcut cu suflarea din nări în ceafă pe guvernator. „Una din cursele pe care obișnuiește a le întinde inamicului, continuă destăinuirile intrusul, este și aceea că se lasă asediat în cetate prefăcîndu-se înghesuit de adversar, dar pînă la urmă din asediat devine asediator iar asediatorul adevărat se pomenește a fi cel asediat fără scăpare. Îi vom face aceeași figură; îi vom scoate ochii cu propriile lui gheare", broda ispita, cînd pe limba latinească cînd pe cea elinească iscoada.

Apoi, nu peste mult timp i-au ieșit înainte barbarului cu mare siguranță și măreție. Burebista, în marș liniștit, a înaintat spre sud-est, a trecut fără necazuri, ca pe sub niște uriașe, abrupte arcuri de triumf prin înfricoșatul defileu zis al Catarei, unde gîndea că-l va întîmpina Hibridas, căci era cel mai potrivit loc pentru romani ca să dea bătălia, unde bănuia că va avea pierderi, trebuind să se cațăre pe stînci și prăpăstii, biruind muntele, și astfel căzîndu-i în spate și închizîndu-l în defileu, operație grea și riscantă, chiar dacă dacii erau renumiți în iscusința de a se cățăra pe munți, „Daci inhaerent montes", zice proverbul, dar Hibridas, sfătuit de Brustor — acesta era numele tînărului „dezertor" din oastea lui Burebista — l-a

întîmpinat pe cîmpul dintre defileu și puternica Cetate de Argint, Arghiro-Castrum.

Cele două armate au stat față-n față ore întregi, nici una neîndrăznind să înceapă lupta, Hibridas lăsînd impresia că șovăie dinaintea temutului barbar, așteptîndu-l pe acesta să atace primul, Burebista, la rîndul său, părînd și el că nu cutează a ataca, impresionat că se află, chipurile, pentru prima dată în fața superbelor legiuni romane, în secret însă fiecare fiind sigur de victorie, mai ales Hibridas, care se uita cu subînțeles către Brustor, cel călare lîngă el acum, și zîmbindu-i, zîmbindu-i foarte mulțumit. Brustor îi răspundea tot cu zîmbete, dar, în adîncul tenebros al ființei sale mai zîmbea el și altcuiva, dar acestui altcareva în cu totul altfel.

Au stat, așadar, vulturii romani și lupii-balauri daci față-n față, ore în șir, vulturii privind de sus și de departe cu împărătesc orgoliu, lupii rînjind foarte de aproape, feroce.

Cînd soarele mai avea cîteva strămurări pînă să apună, cohortele din mijlocul aliniamentelor romane s-au pus în mișcare. Ziduri mișcătoare în mare și egal ropot păreau a fi, iar atunci cînd s-a pus în mișcare întreg exercitul, nu zid părea, ci promontoriu înaintînd asupra inamicului. Întîmpinînd cu mișcare înainte, au răspuns și dacii, tot cu unitățile din centrul frontului lor, și s-au izbit între ele, zidurile romane în mișcare, de stîncile dacice, tot în mișcare, întocmai cum s-ar izbi în coarne doi uriași berbeci din basme, pe vreun alt tărîm de lume. Parcă o fortăreață în marș s-ar fi lovit orbește de o abrupție a muntelui, în marș și aceasta, așa păreau cele două oștiri învălmășite-n luptă, iar zgomotul sulițelor și-al săbiilor care loveau în platoșe și-n scuturi era ca acela al unei năruiri în două părți a două baraje.

Nici cohortele romane, nici satiile dacilor nu izbuteau a face nici un pas înainte, iar peste cei care cădeau se iveau alții care le luau locul, și lupta continua, pe loc, cu egală încrîncenare. Și dîrzenia aceasta din ambele părți se datora faptului că romanii nu știau ce-nseamnă a da îndărăt, iar Dacii știau cu-nverșunare că trebuiau să biruie, căci așa le poruncea firea lor și viteazul rege Burebista.

Lupta a durat așa, egală, mult timp, iar zgomotul ei de ponoare ale Hadesului făceea să se-ntunece locul de jur

împrejur pînă departe, în vreme ce defileul Catara, în care pătrundea, vuia ca un sobor de fiare din apocalipsă.

Cînd lumina zilei amurgea, dacii, mai numeroși, au forțat înaintarea, lucru pe care Hibridas îl aștepta, și-au făcut breșe în zidul roman forțîndu-l să dea-ndărăt. Ca să-și ascundă gîndul din planul său strategic — acela de a se retrage în cetate simulînd că-i asediat, pentru ca astfel să-l asedieze dînsul pe adversar pînă la urmă . . ., Hibridas a ordonat aripilor armatei sale să intre în acțiune și astfel flancurile celor două armate s-au angajat și ele în luptă. În scurt timp aripile dacilor fuseseră pe cale să le rupă pe-ale romanilor, așa încît aproape întreagă oștirea guvernatorului să fie încercuită și nimicită. (Ehei, face aici paranteză povestitorul, dacă în locul bătrînelor legiuni ar fi apărut faimoasele falăngi ale lui Filipos, rege al Machedoniei, iar în locul lui Hibridas să fi fost Parmenion, Filotas ori Perdicas, ori însuși Alexandros, alta ar fi fost soarta bătăliei . . .)

În această situație, — lucrurile se desfășurau taman cum le plănuise și le dorise el, — Hibridas a ordonat retragerea-n cetate.

Burebista, în loc să forțeze lupta atacîndu-l viguros din spate și prin învăluire — căci putea s-o facă — s-a prefăcut că șovăie, amuzîndu-se de manevrele naive ale guvernatorului, victimă ușoară. Dar și Hibridas se amuza, din punctul său de vedere, grozav, săltînd într-un picior de bucurie, ca un copil, tot bătîndu-l pe umeri și îmbrățișîndu-l pe Brustor.

Iată-l așadar asediat pe . . . Burebista, căci, în toate punctele de acces și de ieșire din încercuire erau ascunși pe după stînci ostași, și alții în gropi oarbe, cu poruncă aspră de a ucide fără cruțare pe toți aceia care ar fi îndrăznit să iasă din zona asediului afară, după hrană ori alte lucruri trebuitoare asediatorului.

Liniște deplină a domnit timp de mai multe zile, în ambele tabere, și nu numai liniște, ci și o deplină voie bună . . . Numai că, numai că după ce au trecut nu multe zile, ci o mulțime, Hibridas și cu oastea sa întreagă zadarnic așteptau să iasă la crenele înfulecînd din hălci și turnînd pe grumazuri din ploști vinuri roșii, ca să le facă sînge rău și otravă dacilor asediați și flămînziți, deoarece înșii care învirteau pe jăratec, în frigări, necontenit, ba-

talii, și rupeau din hălci și se îndestulau cu vin, și jucau și cîntau, și chiuiau erau tocmai dacii.

E lesne de închipuit, iubite și cinstit cititor, ce s-a petrecut: Burebista a poruncit serviciilor aprovizionării să iasă și să aducă cele de trebuință pentru oaste. A poruncit însă și lui Dùras să însoțească, pe-ascuns, la distanță oamenii serviciilor de manutanță. Aceștia au fost atacați neașteptat, de către ostașii pitiți după stînci și-n gropi camuflate de guvernator, cu o violență orbitoare, dar din lături a apărut Dùras cu ai săi, iar încăierarea a fost ca de fiare, din cale-afară de dură și de sîngeroasă... pentru ambele taberi. Lucrurile însă le-a lămurit Dàziu tăinuitorul, care a căzut ca trăznetul în spinarea inamicului de-acolo unde fusese pitit anume cu poruncă de la Burebista, din văgăunile lui Beelzebut, cu oștirea lui călare, așa încît de-acuma oștirea dacilor putea fi aprovizionată în tihnă și din belșug, în timp ce în cealaltă armată începuse a urla pustiul foamei. Asediatul care se credea asediator a devenit un asediat în toată puterea cuvîntului datorită naivității și credulității lui, iar asediatorul pe care el, guvernatorul, îl socotea asediat, adică prins în cursa propriei sale perfidii, jubila liniștit în chip de asediator în toată legea.

Și unde n-au inceput să apară la crenele soldații guvernatorului și să plîngă acolo — lucru nemaiîntîmplat pînă atunci cu armata romană — de foame și sete, ca niște copii, mai jalnic atunci cînd dacii rupeau din ciozvîrtele fripte, ca fiarele, mestecau și înghițeau cu poftă sălbatecă.

Atunci Hibridas, fără a mai sta mult pe gînduri, s-a prins de brațul lui Brustor, a aplecat cu duioșie capul pe umerii acestuia și i-a zis: „Frate drag, și drag prieten, sîntem învinși. Viclenia lui a fost mai mare decît a noastră. Să deschidem deci porțile cetății, să mergem să depunem armele la picioarele lui, ale biruitorului — vorbea gîfîind și suspinînd — și să implorăm cu demnitate, îndurare... căci am auzit despre el că ar fi un generos. Haide, dragul meu!“ „Și lacrimile îi curgeau șiroaie pe obrajii palizi, nu cu multe zile înainte rumeni...“ așa relatează geograful Strabon în lucrarea sa, la pagina 103.

S-au deschis larg porțile, au ieșit pe sub ele afară din cetate, Hibridas aproape atîrnînd de brațul prietenului iubit, au înaintat cu frunțile aplecate — mai aplecată o ținea, al naibii, chiar Brustor, — pînă ce-au ajuns în dreptul regelui. Acolo ajunși, Hibridas a aruncat la picioa-

rele varvarului armele și-a îngenuncheat implorînd cu voce foarte lirică, îndurare.

Întunecatul varvar și-a așezat palma lui lată și grea peste chelia rece asudată a guvernatorului, — căci lepădase el, odată cu armele, și somptuosul coif, — în semn de blagoslovenie, apoi zîmbindu-i cu luminoasă admirație și simpatie tînărului Brustor, l-a cuprins l-a piept și l-a ținut acolo strîns îndelungă vreme. „Prețuiești, Brustor al nostru neprețuit, cît toate cele cîteva mii de oameni pe care iscusința și cutezanța ta i-a cruțat de la pieire." Așa a zis atunci Burebista, iar Hibridas, văzînd scena și ascultînd cele spuse de regele dac tînărului Brustor, a stat o clipă în cumpănă, cu ochii larg căscați a deplină nedumerire, — abia acum își dădea seama cît a putut fi de tîmpit, și, fulgerat de un gînd magnific, a smuls dintre armele care zăceau grămadă la picioarele biruitorului gladesul și, Ave, Hibrida! l-a vîrît între coaste adînc, în inimă, pînă-n mîner, și-a căzut.

— Vezi, Brustor, cum moartea înnobilează pînă și prostia, și ticăloșia, a zis Burebista către ambasadorul său.

— E singura scăpare și spălare de orice ticăloșie și nerușine, mai cu seamă atunci cînd ți-o oferi singur..., a răspuns celălalt.

— Numai că ea nu este o pedeapsă destulă pentru răul cît s-a săvîrșit.... Este doar o soluție, hai să-i spunem, onorabilă.

— Partea nerăscumpărată rămîne în seama zeilor.

— Așa este..., din păcate. Cu ce drept am pretinde noi să știm și să făptuim totul?... Decît doar cît ne este îngăduit și menit să știm și să făptuim.

*

Apoi regele a înrolat întreagă armata capturată în propria sa oștire, lucru lesne de făcut, întrucît majoritatea absolută a acelei armate era formată din traci și iliri.

Pe cei înaintați în etate, așa numiții veterani, zișI mai tîrziu bătrîni, i-a trimis la vetre.

S-a arătat însă, printre ofițerii lui Hibridas, unul osebit foarte, și ca înfățișare și ca purtare. Avea părul arămiu, retezat peste o frunte lată, de sub care te țintuiau rece niște ochi de culoarea oțelului, avea fața pătrată, cu maxilarele anguloase, încleștate-n craniu, și un nas drept, ușor agvilin, sub care se desena o gură de-o bărbătească frumu-

sețe, care și-atunci cînd ar fi surîs, mai de grabă ți-ar fi lăsat impresia că te taie, gură în continuarea căreia se rotunjea o bărbie teribil răsucită-n sus și cu gropiță-n mijloc. Era lat în spate, nu prea înalt, dar armonios și masiv dăltuit, ca o statuă. Stătea înaintea regelui cu piciorul drept împins înainte, a sfidare, cu mîna stîngă-n șold și capul ușor răsucit în sus, ușor spre dreapta, așa fel încît privirea lui reteza de jos în sus pe rege, și cam pieziș, de nu-ți puteai da ușor seama care dintre ei era învinsul și care învingătorul.

— De unde ești, din care latură a imperiului, l-a întrebat cu admirativă bunăvoință, Burebista.

— Nu sînt din nici o latură, ci sînt roman, a retezat răspuns celălalt.

— Și cum te cheamă?

— Mucius Apenius.

— Deci din Latium.

— Întocmai.

Regele, după o pauză gînditoare:

— Vrei să-mi slujești?

— Un roman nu slujește decît Romei.

— Ai părinți?

— Părinții mei sînt Roma și Senatul Romei.

— Dar genitorii îți trăiesc?

— Atîta timp cît eu trăiesc în cinste se cheamă că trăiesc și ei, dacă însă aș fi o canalie, ei ar fi murit în clipa cînd m-am născut.

— Frați mai ai? (îl amuza pe rege dialogul.)

— Da. Mai am doi, care au murit în Galia, slujind Romei.

— Și tu ai venit să mori aici, în patria lui Alexandros?

— Voi muri acolo unde-mi va hotărî moira.

— Ești un tînăr brav și înțelept.

— Într-adevăr, astăzi aș fi vrut să fiu brav, dar iată că mă văd a fi doar un prizonier.

— Slujești unei mari minciuni: imperiul.

— Imperiul roman este creația nu a unei sminteli mesiano-paranoice, cît a unui geniu anume, al unei forțe care operează cu puterea destinului . . ., deci el este o realitate, nu o . . . minciună.

— Este, să zicem, mai degrabă o idee năzărită-n minți nebunești și criminale, bolnavă de cuceriri și de jafuri și de nerușinea de-a trăi din munca și pe agoniseala altora.

— Întocmai precum face Măria-Sa, cel de față stătător nouă.

— Noi împlinim o lege: unirea întru unitate a întregii noastre semințiii, și asta nu este idee, ci un adevăr și-o datorie. Din tot marele vostru imperiu nu va rămîne pînă la urmă decît doar o amintire.

— Da, dar sublimă și exemplară.

— ... Și o singură realitate: peninsula unde v-a fost dat să vă nașteți și să trăiți întru voi și venitul muncii voastre.

— O peninsulă aureolată de lumini, ca de cîntece înalțe, în aeternum: luminile a ceea ce a creat ea pentru dreptatea și demnitatea vieții. Imperiul roman nu este o plăsmuire a minciunii și lăcomiei, a jafului și a crimelor în masă, a tiraniei și-a cinismului balonat mesianic peste neamuri, ci este un dat al înțelepciunii revelată și dăruită de zei, înțelepciune dătătoare de mari virtuți și dată la rîndu-i tot de virtuți. Iată de ce el va exista și după ce nu va mai fi. Atunci cînd nu va mai fi, el va aparține tuturor neamurilor.

— Nu ești numai un brav oștean, ci și un iscusit retor.

— Nu eu sunt cel care-ți vorbește, ci inima Romei.

— Bine. Foarte bine.

Apoi regele a poruncit lui Badras să-l conducă pe ostatec în cortul său, al regelui, în cinste, cu toate armele asupră-i.

Acolo, în cort, într-o taină deplină, Buerebul a folosit toată iscusința sa diplomaticească, întreagă delicatețea, farmecul personal și întreagă generozitatea, oferind ofițerului roman absolut tot ce poate da pămîntul și viața de pe pămînt: titluri, onoruri, putere, averi, cinstea de-a fi sfetnicul său cel mai apropiat și prieten, toate acestea pentru a-l cîștiga de partea sa.

— Vei avea din partea noastră tot ce-și poate dori un tînăr ... ales.

— ... se întunecă, tăcînd, din priviri celălalt.

— Vei avea aur cît să poți zidi cu el un palat și bogății cît împărații cei din depărtatul Soare-Răsare ...

— ..., tace Mucius cuprins parcă de o undă de mîhnire.

— Vei dobîndi toate onorurile lumii și te vei îmbrăca în toată cinstea ...

— ..., tace din nou ostatecul, mijind surîs din buzele-i sever desenate.

— Vei avea putere cît un rege, vei fi mîna mea cea dreaptă. Putere de viață și moarte vei avea. Vei face doar semn și ți se va pune ție înainte tot ce vei pofti...

După o tăcere grea, liniștită, ridicînd genele și împlîntînd oțelul ochilor în ochii regelui, ofițerul roman, în sfîrșit, răspunde:

— Dacă regele știe că un ofițer roman nu se vinde, de ce încearcă să-l cumpere... Iar dacă cumva își închipuie că s-ar vinde, la ce ar mai avea nevoie de el...

La primirea acestui răspuns, regele a tăcut în reculegere cîteva clipe, apoi s-a ridicat în picioare (același lucru l-a făcut și interlocutorul) și, ieșind din cort, i-a chemat pe ai săi la poruncă, iar ei au venit deîndată.

— Veți da acestui roman tăbliță scrisă, cu sigiliu, de liberă trecere pe la toate vămile și posturile noastre de caraulă. Îi veți da așijdere cal dintre cei mai chipeși și-i veți lăsa la purtare toate armele de pe dînsul.

Apoi a adăugat sentențios:

— Luați seama: pe tăria de caracter a acestui om și pe aceeași, dovedită de încă doi, unul anume Fabrițius, înaintea lui Pyrus, și altul, Cato, înaintea lui Hanibal, și-a altora mulți încă precum Mucius Scevola, Coriolan, Marcelus, Fabius, Cincinatus, Scipio, s-a zidit un imperiu magnific, cum nu va mai vedea altul soarele pe acest pămînt... Dacă și voi veți fi ca el, împărăția noastră asupra noastră înșine va dăinui și va străluci ca soarele. Acolo unde se ivesc atari oameni ca acesta — chiar dacă și-n chip de cuceritori — acolo nu se poate haște decît o lume liberă, dreaptă și demnă. Pildă să vă fie. O astfel de lume aș vrea să ctitoresc, în care slujitorii toți din cămările cîrmuirii să gîndească și să se poarte întocmai precum acest ofițer Apeninus, și precum Fabritius, ambasadorul Senatului Roman la curtea lui Pyrus. Vicleanul și viteazul rege al Epirului a încercat, ca și mine astăzi, să-l cumpere pe emisarul Romei, oferindu-i tot ceea ce poate să ofere un rege, dar Fabritius a refuzat totul cu demnitate. Atunci, Pyrus văzînd că nu-l poate îndupleca nicicum cu binele, a încercat cu răul, adică l-a scos înafara porților palatului, pe un cîmp pustiu, și-a asmuțit acolo către el niște elefanți furioși ca să-l calce sub tălpi și să-l motroșească-n trompe. Astfel a crezut bietul rege că va înfricoșa și că îl va cîștiga de slujitor al său pe Fabritius.

— Hei, Fabritius, te dai ori ba?, a întrebat triumfător regele.

— Mai de grabă își schimbă soarele mersul său pe cer, decît să se abată Fabritius de la datoria sa. Așa a răspuns ambasadorul Romei. Cum și ce mi-a răspuns mie astăzi acest tînăr ofițer, am să vă spun altă dată. Acum faceți cum v-am spus.

A strîns apoi mîna ostatecului — căruia îi licăreau parcă ochii aceia de culoarea oțelului — și s-a retras în cort ca să fie singur.

Acolo, în singurătatea cortului, pînză neagră s-a lăsat peste sufletul său și-a adormit sub acel zăbranic de pînze negre, și-a avut un tulburător vis. Se făcea că se află pe malul unei ape mari, curgătoare, iar peste valurile line ale apei plutea o nălucă omenească îmbracată-n alb iar năluca aceea întinsă cu brațele către țărmuri era vedenia Reginei Chimbria, care parcă-l striga să meargă cu ea. Și strigătul acela era, pe măsură ce năluca înainta pe ape în jos, tot mai sfîșietor. A dat să se trezească, dar din nou a căzut în somn și iarăși i s-a arătat altă vedenie. Se făcea că pe-o măgură undeva, oameni îmbrăcați în alb ridicau un rug mare, apoi dădeau foc acelui rug, iar fumul și flăcările ce se ridicau luau, sus, înfățișarea aievea a vedeniei aceleiași regine, care năzuia surîzînd înalt și pînă foarte departe, lui. Apoi vedenia aceea de fum și flăcări s-a tot subțiat ca un fel de strigăt de chemare după el și s-a topit în azurul cerului și dincolo de cer.

S-a trezit, s-a simțit cuprins de un fel de tremur ciudat, și-a chemat să vină cîntăreții din suflătoare și strune, și dansatorii, și bardul cel bătrîn, mare rostitor de legi și stihuri poetice, Aetus pe nume. Iar aceștia toți au venit pe rînd. Întîi, echipa de dansatori din Geția, care au dansat, zburînd aproape, ca niște fluturi mari prin aer, apoi cea din Machedonia executînd un dans pe cît de lent pe atîta de grav, de o tragică superbie. Parcă se răzbunau prin acele atitudini de magnifică bărbăție nu știu ce anume supraomenești dorinți neîmplinite, de neîmplinit.

Apoi au apărut, în grupuri compacte, ca de pe-o altă planetă, puși parcă s-o cucerească pe aceasta a noastră, izbind cu mînie, toți deodată, ritmic din picioare, a grea, de moarte cotropire, tot un fel de răzbunare exprimînd asupra vieții, însă mai încifrată, dansatorii din Maramos.

În răstimpurile dintre dansuri, se produceau rostitorii

de stihuri și de legi stihuite, însoțiți de cîntăreții cu vocea.

Regele sta și asculta și se înlumina și i se încețoșau ochii. Se vedea limpede acea ceață în ochii lui la auzul cîntecelor în care se spunea așa:

„Arde mi-te-ai, codru des,
Din tine să nu mai ies!
C-am intrat la tinerețe
Și-acuma-s la bătrînețe . . .“ sau:

Codrule răcătănat
Cătră mine te-ai jurat,
Că-ți-a rămînea frunza
Toamna ca primăvara . . .
Vezi, codrule, c-ai mințit:
Frunza-n tine-o-ngălbenit.

Măi, codrule, nu mă da
Că-s tînăr și te-oi prăda.
Măi codrule, nu mă vinde
Că-s tînăr și te-oi aprinde.
De nu te-oi aprinde eu,
Te-a-aprinde coconul meu:
Și te-a aprinde plîngînd
De-i arde pînă-n pămînt;
Și te-a aprinde cu jale
Și-i arde pînă în stele“.

Apoi s-a ridicat de la locul său bardul cel bătrîn și-a recitat noimi, adică legi stihuite. Iată reproducem cîteva din acele legi-stihuri:

„Fiți demni,
Căci numai demnitatea este liberă.
Și fiți cinstiți,
Căci cinstea este legea demnității.
Fiți drepți,
De vreți să dobîndiți cuviința de-a privi spre soare.
Nu ascultați chemarea parvenirii:
Ea e rușinea și mormîntul tuturor virtuților.
Mîndria voastră?:
O singură mîndrie omenească: Munca.
O singură grandoare: Modestia . . .“

La urmă, același bard bătrîn cît toate poveștile din pămîntul Daciei, i-a spus regelui poeziile care-i plăceau lui deosebi, cele despre moarte și iubire, despre Nesus și Ulyse . . . care încep așa:

„Nu credeam să-nvăț a muri vreodată,
Pururi tînăr înfășurat în mantă-mi,
Ochii mei ridicam visători
La steaua singurătății . . .,“ sau:

„De pe liman pe golfuri privirea ți-o rotește:
E liniște ca-n ziua cînd mă-ntorsei hoțește
Și ți-am golit de oaspeți ograda, pragul, tinda:
Ia seama, Penelope, ce netedă-i oglinda . . .,“ sau

„Vin păsări dinspre țărmuri, a nu știu ce vestind,
Cu strigăte deasupra, vîslind a mare spaimă . . .
Vînturi funeste-ncoace a secetă se-ntind,
Și-ultima stea-n deșertul de sus, descînt îngaimă . . .“

Stihurile citate sunt ale marilor poeți ai Daciei, Ermin Eminens și Celestin Lebădă-Neagră, iar ultimele ale unui alt poet dintre cei neînsemnați, Agri Amidazia, cel de la Tracii lui Spartacus.

Și s-a retras, după terminarea programului de încîntare, iarăși în cortul său, dar mai ales în acela al sufletului său mîhnit ca de moarte, iarăși cuprins sub acele pînze cernite, și iarăși și-a simțit ochii încețoșați și cu un amar nod oprit în gușă.

*

Ceea ce s-a făptuit pînă acuma, adică strîngerea într-o singură vatră uriașă a tuturor vetrelor răzlețe pînă mai ieri ale seminției, risipirea-n vînt a celților, cucerirea cetăților de pe Pontul Euxin și biruința asupra lui Hibridas a fost cum a fost, dar greul cel mare urma să vină după asta, iar greul acela era înfruntarea cu Roma însăși, mai ales acuma cînd în fruntea ei se afla marele Cezar, care n-avea să-l ierte pentru cucerirea Pontului Euxin, ajutorarea lui Pompei și jignitoarea înfrîngere a lui Hibridas. Dar nici Burebista nu putea rămîne nepăsător față de intențiile Cezarului de-a cuceri Dacia.

După ce fixase fruntariile stăpînirii sale pe uscat și-și asigurase controlul peste țărmii de apus ai Mării-Negre, trebuia să-și asigure și peste țărmii de răsărit ai Adriaticei același control, drept care, profitînd de faptul că Roma era angajată într-un război civil dezastruos — ca orice astfel de război — și că popoarele dinspre și din Dalmația în majoritatea lor erau înrudite cu tracii, vorbind aceeași limbă, cu mici deosebiri fonetice, a pornit în iureș și, în scurt timp, a pus stăpînirea sa peste țărmii Adriaticei, cucerind și încorporînd la marele regat pan-tracic, Iliria toată și Dalmația, fără sacrificii, deoarece a avut de lucru doar cu niște biete castre presărate ici colo care s-au dat bătute fără bătaie.

Armata de care dispunea acum se ridica la 350.000 de ostași toți aproape din aceeași stirpe a neamurilor traco-daciei, sporite acum cu furtunoșii iliri, trupeși și bruni și cam zurbalici din fire.

Aștepta, deci, și se pregătea tăcut și de zor, întîlnirea cu marele înfumurat. Aveau a se izbi cap în cap cum se spune, munții... Moira însă a vrut să fie altfel: Cezar a fost curînd asasinat în forum, dintre asasini făcînd parte însuși fiul său adoptiv Brutus — de aici credem noi, sau și de aici, se trage calificativul de brută dat unor inși cu apucături lombroziene — asasinat pus la cale de senat, pentru vină de uzurpare a rînduielilor democratice ale res-publicii, dar nici Burebista n-a avut o soartă mai bună, deoarece, tot prin uneltirile diavolești ale aceluiași senat, a fost, exact în același an, ucis și el ca unul care întruchipa o înfricoșată primejdie pentru imperiu.

Cum anume a fost asasinat Burebista vom afla mai tîrziu, reținem însă, căci este cu adevărat demn de reținut, amănuntul care ne va aminti de aceeași tărie și măreție de caracter la romani, așa cum le-am văzut la Fabritius și la Mucius Apeninus, ca și la celălalt Mucius, cel Scevola, și anume: atunci cînd conjurații asasini loveau în el cu pumnalele, Cezar, într-o augustă indiferență, nu făcea altceva decît să-și aranjeze toga peste corp așa fel, încît să moară într-o atitudine demnă de un adevărat împărat roman... Pe bună dreptate îl poreclea Burebista Marele Înfumurat, căci înfumurare magnifică, se cheamă a sfida în felul acesta moartea, de roman.

PARTEA A TREIA

TRIUMFALA ÎNTOARCERE
SAU
MOARTEA STĂ DEASUPRA ADEVĂRULUI

În interiorul așezămîntului regesc de la Dacidava, de-acum capitala marelui regat unit, domnea o atmosferă pe cît de simplă și de sobră pe atît de crepusculară și de înalt tulburătoare.

Stîlpii de susținere, pereții, podelele, bolta, toate sînt din lemn cioplit ciclopic, lemn tare — unele sînt trunchiuri întregi de gorun, cojite doar, — afumat de vremi. În fața peretelui din dreptul intrării stau două tronuri, tot din trunchiuri de lemn ciclopic cioplit, lemn de fagus alpinus, închipuind în speteze dragoni daco-geți în felurite atitudini.

Acele închipuiri himerice sculptate pe spetezele tronurilor mai erau țesute și brodate cu o misterioasă măiestrie și peste velințele, albe, albastre, solare, și peste scoarțele, cergile și plocăzile care acopereau pereții, toate închipuind zări oculte și stări de suflet geometric sugerate. Vasta sală — parcă acoperită de brume — se înnoda și se încheia sus de tot..., în nouri ai fi crezut, în ascuțite unghiuri sfîșietoare. Spetezele tronurilor erau acoperite cu niște cergi mițoase cît întreg amurgul și-nserările Daciei.

În semicerc, înaintea tronului stau rînduite scaune fără speteze dar așternute și acestea cu saturnale scoarțe. Ferestrele sînt mici, unele pătrate, altele rotunde, altele în triunghi, tocmite cu lărgiri de planuri laterale înlăuntru, așa fel ca să ai orizont de vedere cît mai larg, ca la cetăți.

Singur în mijlocul sălii pustii, ca un alt stîlp alb care ar susține-o din centru — misterioasă cariatidă — stă, veghează, visează sau așteaptă susținînd, fantoma străvezie a marelui preot de data aceasta adus nițel din umeri... ca să pară și mai aievea o cariatidă ce duce-n spate altundeva, sub o altă zodie, zidirea.

Tălăzuiesc undeva departe vuiete de bucium și urlete de dragoni-lupi precum și puternice, uriașe urale cu ecourile revărsate parcă-n niște genuni albe. Uralele și urletele, vuietele și mugetele, freamătul adînc al întreg pămîntului se aud tot mai aproape, a furtună care înaintează larg, torențial ca un prea înalt perete alb în mișcare.

În ăst timp, scîrțîind sfredelitor, se deschide încet o ușă în rama căreia se ivește silueta unei ființe tăcute, toată îmbrăcată-n negru.

Nu i se zăresc din noianul negru ce o acoperă, decît ochii ca niște lumini de ceară luminînd peste un adînc, nevăzut mormînt, și nasul de sub mahrama neagră cu ciucuri lungi pînă la brîu, care-i ascunde restul feții. Odată cu intrarea ei în sumbra încăpere, din cele patru colțuri, patru bufnițe au slobozit patru sunete — vreau să spun patru strigăte — de-ale lor, a întîmpinare ori a cee ce doar ele și Dorada ne-ar putea lămuri cît de cît. Poate că a fi nestă prevestine, căci Dorada s-a înfiorat atîta de tare încît se vedea prin vestmintele-i negre cum îi tremură albul trup de fecioară.

Cetatea de scaun era ridicată pe-o înălțime cu clinurile toate abrupte, peste cari șerpuiau niște drumuri cifrate, ce se pierdeau acolo de unde porneau, adică în niște hățaie pe care nici șerpii nu le puteau străbate, nici vîntul, decît numai băstinașii, oameni de încredere ai regelui și duhurile cele negre.

Zidirea era împresurată, la depărtări nu prea depărtate, de crestele orgolios albastre ale munților.

— Aprinde torțele! s-a auzit glas stins dar poruncitor, venind parcă dintr-o altă temelie a lumii acesteia. Parcă lumina unei mari lumînări ce se termină era glasul acela poruncitor.

Umbra aceea neagră căreia nu i se zăreau decît ochii, nasul și uneori gura — atunci cînd își aducea mîna albă la ea ca să-și potrivească mahrama — străbate lin încăperea, trece într-alta, pe-o portiță care scîrțîie altfel, iar după cîteva clipe reapare cu un muc de lumină într-un vîrf de toiag, apoi, tacticos, dă foc torțelor din unghere — niște șomoiage mari îmbibate cu rășini de pini, molid și brad. Ca niște mumii-vestale stăteau acele șomoioage acolo în ungherele pustii.

— Unde se află alaiul?, se aude a doua oară glasul aceleiași ființe eterice.

— De abia au cotit după muncelul cel mare, răspunde Dorada cu o voce ca din adîncurile unei nopți spuzită cu stele, căci ea era umbra neagră ce bîntuia cetatea și strania sală la acel ceas.

— Am privit din foișorul cel mare îndelung, cu palma streașină peste ochi, să văd dacă e teafăr... dacă toți patru sînt întregi, dar ochii nu mă mai ajută la vedere... N-am deslușit decît o vălmășire aburoasă de oameni și arbori... Tu te-ai uitat?

— Într-o doară, răspunse cam urîcios Dorada.

În vinele ei albastre ca azurul, șerpuind printr-un trup alb ca albul pîinilor de la sărbători, pîini liturgice, curge parcă sînge negru, într-atîta îi este vocea de neagră și de grea, pe cît de pură.

— Sînt toți patru?

— Toți, răspunde ea indiferentă.

— Întregi?

— Întregi...

— Falnici, așa cum arătau la plecare?

— Ce folos..., răspunde ca pentru sine Dorada.

— Trebuie să ne bucurăm. Trăim zilele celei mai mari dărnicii pe care Zamolxe a coborît-o asupra noastră. Toate apele seminției s-au adunat într-un singur fluviu uriaș și liniștit și limpede, revărsîndu-se în aceeași mare a noastră. Nu ne ajută cuvîntul nici sufletul ca să putem mulțumi așa cum se cuvine și să răsplătim prin cîntece de laudă și stihuri de preamărire Stăpînului din Cogainon pentru atîta mărinimie cu cîtă și-a îndreptat dărnicia înspre noi.

— Da, răspunde tot ca pentru sine Dorada, marele fluviu se varsă în marea cea mare, numai eu nu mă vărs nicăieri... Numai apele amărăciunii mele nu se varsă niciunde, ci le înghite deșertul sau zac în heleșteele pustiului din inima mea moartă.

— Fără jertfa ta și fără sacrificarea lui Micapor n-am fi primit de la zeul cel mare nimic. Nici ceea ce avem n-ar fi rămas să fie al nostru. Nu poți primi dacă nu dai la rîndul tău. Orice primire înseamnă o dăruire, sau așa ar trebui să însemne. Ceea ce primim nu este altceva decît, altfel întors spre noi a ceea ce am dăruit. Și cu cît dăruiești mai din adîncul și din curățenia inimii tale, cu cît e mai iubit și cu cît doare mai mult darul oferit, cu atît mai generos, mai frumos și mai de durată va fi dărnicia care vine din darul tău. Sacrificiile noastre cu cît

sînt mai curate sînt tot atîtea clemențe și ofrande de generozitate ale lui Zamolxe. Fără dăruirea lui — cel mai frumos și mai pur, — nimic n-am fi fost vrednici de-a primi de la El.

El, Zeul n-a creat lumea pentru ca ea să stea la deplina îndemînă a poftelor egoismului nostru, a împlinirilor vanității noastre, ci pentru ca noi s-o înfrumusețăm și s-o sporim în noblețe necontenit și cu iubire, înfrumusețîndu-ne și înnobilîndu-ne la rîndul nostru. Iar Dacia nu ne-a fost dată, așa bogată și frumoasă cum este, ca să ne dezmățăm întru bunurile și frumusețile ei, desfigurîndu-o, ci ca s-o ridicăm la ceruri și s-o-ntoarcem celui ce ne-a dat-o, sporită-n bogăție, frumusețe și lumină.

Fără sacrificarea lui Micapor n-am fi dobîndit nimica, pentru că ceea ce se primește pe gratis nu este altceva decît, fie pomană, — iar noi nu sîntem cerșetori mișei —, fie rușine, fie chiar nelegiuire uneori. Iar nerușinea, nelegiuirea, disprețuirea darului și-a omenescului fel de a fi vor veni pedepsite mai devreme sau mai tîrziu. Noi nu știm cum și cînd și nici nu avem dreptul de a ști. Noi avem un singur drept: acela de-a prețui darul vieții, oricît de amară și de dureroasă ar fi dăruirea... Da, daaa, va veni... Căci viața noastră cea adevărată nu este cea care începe la data nașterii și sfîrșește la data morții, ci este cea care am fost înainte, în lanțul nesfîrșit de înainte întruchipări, și, mai ales, cea care urmează după ce nu mai sîntem. Eu, tu, el existăm infim de puțin față de *noi* cei din nesfîrșitul lanț în care sîntem prinși și trăim cu adevărat. Eu înseamnă *ei* și *ele*, iar tu *ele* și *ei*. Eu înseamnă accidentul, în cel mai fericit caz evenimentul, în timp ce *ei* înseamnă eternitatea, perenul. Ia seama, deci, ce trebuie să însemni pentru *ei, ele, noi* cei în care și prin care trăim cu adevărat, și, mai ales, ia seama ce anume faci, cum răsplătești darul care de dincolo de tine și de ei toți ți s-a dat ție.

Nevrednici ne-am fi dovedit a fi înaintea zeilor, și ticăloșiei și nemerniciei ne-ar fi menit, dacă n-am fi jertfit... Jertfa către zei este asemeni — aici druidul dac stă puțin în cumpănă, atins de aripa unei îndepărtate melancolii — sărutului —, face pauză, cu ochii închiși —, sărutării pe care bărbatul iubit o depune pe buzele femeii dorite...

— Putea fi altul, dă răspuns înveninat Dorada, tot ca pentru sine, dar fără să rămînă nepăsătoare la cele îndrugate de marele vates alb.

— N-am găsit un altul, oricît de mult am cugetat și cercetat, mai bun, mai curat, mai frumos, deci mai potrivit pentru a face bucuria zeilor, decît el. Nu doare decît ceea ce iubești, și nu ajunge la zei, nu este auzit de ei decît ceea ce doare și se dăruie din mare și adîncă iubire, și nimic nu doare mai tare decît pierderea iubirii, iar noi am săvîrșit un dublu sacrificiu: iubirea ta pentru el și-a lui pentru tine.

Deci, am adus ofrandă lui Zamolxe pe cele mai pure și mai frumoase iubiri, care tot de la El izvorăște și vine. Fii, așadar, fericită, și nu păcătui cu mîhnirea ta fără de capăt. Fii fericită, căci numai bogăție și fericire înseamnă adevărata dăruire, și nu mă gîndesc la bogăția avuților, ci la bogăția săracilor, și nu la fericirea nerușinii, ci la cea a cuviinții. Fii fericită!

— Așa după cum mă vezi...

— Și să-ți mai spun ceva: fii fericită și pentru faptul că prin pierderea lui ai pierdut și ai ieșit din blestemul păcatului vieții. Căci este mai bine să duci cu tine-n viață povara amintirii celui care nu mai este, decît ca pe-o crimă, ca pe niște crime de neiertat, grele cît greul vieții, povara celor care îi aduci pe lumea aceasta, pe o lume ca aceasta..., căci nu se știe, dar se presimte, dacă nu există o alta mai bună.

S-au rînduit toate cele de trebuință și de cuviință?

— Toate, îngînă răspuns lăcrimat, Dorada.

— S-a pregătit camera? S-a încălzit apa pentru îmbăiere? Am coborît astă noapte în prăpastia cu izvorul apelor celor vii de la adîncuri, dar, semn funest, izvorul se uita la mine ca fața unui mort... A secat, se pare pentru noi... S-a pus în ulcioare licoare cu mireasmă de brad și de floare de codru pentru îmbălsămarea apei, așa precum îi place lui?

— Da.

— Cei treizeci de berbeci, de fiecare seminție a Dacilor cîte unul s-au jupuit?

— Mai adineauri au detunat din gropile cu spuză, dar nu treizeci la număr, ci patruzeci, adică și de fiecare seminție tracică adusă și adunată la marea vatră, din miaza-ziua Dunubiului, cîte unul.

— Așa trebuia să fie. Bine ai gîndit... Apoi, după o scurtă meditație, ca pentru sine, Deceneu îngaimă: atît avem cît dăm; atît ne aparține cît oferim celorlalți din noi și dimprejurul nostru în lume...

Iar Dorada, vorbind tot sieși, îngaimă și ea: „Soarele s-a oprit în crucea cerurilor îmbătat de miresme și parcă nu mai vrea să părăsească pămîntul Daciei Mari. Toate cele de la sînul ei și toți par ametite de aroma berbecilor fripți haiducește și de risipa adormitoare a duhurilor expirînd din flori, și toate se îngînă a iubire... Apoi îngînă și ea lin un cîntec:

Toată lumea-i dintr-un neam,
Numai eu pe nimeni n-am...
Toată lumea-i dintr-un sînge,
Numai inima mea plînge...

— Cei trei cerbi, de fiecare căpetenie cîte unul, s-au sacrificat de asemeni? reia întrebările Deceneu.

— După cum ai poruncit, dar nu trei, ci patru, căci printre cei trei se numără și-al patrulea, viteazul Oroles, regele Odrizilor pînă deunăzi, și-al Besilor, cei mai numeroși de la miază-zi de Istrus.

— Cum anume horeai mai adineauri în sinea ta? Mai cîntă-l odată cîntecul acela să-l aud mai deslușit... Parcă așa ziceai:

„Toată lumea-i dintr-un neam,
Numai eu pe nimeni n-am...
Toată lumea-i dintr-un sînge,
Numai inima mea plînge.“

— Așa cînta cîntecul?

— Întocmai, răspunde Dorada podidită de noapte și de nevăzute ploi căzînd în noaptea aceea.

— Te porți cu păcat. Vei mînia cu purtarea ta pe cel ce stă în Cogainon. Simțămintele tale amarnice, neguroase, pustii, acuma, cînd toți dacii se veselesc pe bună și slăvită și binemeritată dreptate (nu ca atunci cînd beau cu nemăsură, numai pentru a bea și a se sminti de cap...) mă tulbură pînă dincolo de marginile lumești ale ființei mele. Este ca și cum ar prevesti un mare rău, tocmai

astăzi, în cea mai falnică și mai larg însorită zi din viața de pînă acum a Daciei.

— Să sperăm că vor mai veni asemenea zile... dar eu... tot tristă voi fi și-atunci, și pururea. A pierit ce era al meu, eu nu mai sînt nici eu... Decît doar un strigăt și-o chemare după nimeni și nimic... Mai fericită este regina Chimbria, care nu mai este... Sărmanul rege!...

Cuvintele de mai sus au fost spuse privind cu ochii aiurea, foare departe.

Uralele, strigătele, vuietele, buciumele, trîmbițele se aud tot mai aproape, a uragan.

— Ai grijă cum vorbești despre ea, o roagă Deceneu cu mare blîndețe în glas, așa... pe-ndelete, cu vicleșug ales, cîte puțin, nu-l răni dintr-o dată, cu grijă și alint așa cum știi tu să farmeci și să descînți...

— Așa cum *am* știut, precizează Dorada.

— Cunoști bine cît de mult a iubit-o...

— Cunosc mai ales cît de mult l-a iubit ea pe el.

— Tot atît de mult cît a iubit-o și el pe ea.

— Nu știu... Eu cunosc doar simțămintele mele și după ele judec și pe cele ale altora.

— Crezi cumva că l-ai iubit tu pe Micapor mai mult decît el pe tine?

— Numai noi femeile știm ce-nseamnă a iubi. Bărbații știu doar să dorească și să stăpînească. Iubirea femeii este cea adevărată, ea fiind o însușire strict legată de alcătuirea ei, a femeii, numai a femeii. Iubirea bărbatului este un nonsens, a femeii, însuși sensul și rațiunea ei de-a fi, pentru că aici, la femeie ea înseamnă dăruire și jertfire de zi cu zi, de clipă cu clipă. Viața femeii este o iubire continuă, pentru că ea este dăruire continuă. Iubește și se dăruie ca fecioară, iubește și să dăruie ca mamă și soție, iubește și se dăruie senin ca bunică. Egoismul femeii este o îndatorire, egoismul bărbatului o... gogomănie și-o barbarie. Jertfire de sine necontenită și-n tăcere este iubirea femeii, iar singura lor mîngîiere este plînsul: singurele bucurii, lacrimile. Își sacrifică întîi frumusețea și neprihana dăruindu-se bărbatului, apoi viața, dăruindu-se casei, copiilor și soțului, iar la urmă bătrînețea, dăruindu-se cu bunătate îngrijirii nepoților. Voi — la acest cuvînt rostit cu oarecare mînie, aruncat a răzbunare asupra lui Deceneu, acesta a tresărit cu mare frică — nu

sînteți decît fericiții profitori ai tuturor iubirilor și sacrificiilor noastre.

M-ai întrebat dacă nu cumva gîndesc că l-am iubit eu mai mult pe el decît el pe mine? Adevărul s-a dovedit atunci... cu prisosință. Căci dacă m-ar fi iubit cu aceeași tărie cu care l-am iubit și-l iubesc eu, atunci ar fi rămas cu mine, aici, al meu, și nu s-ar fi dus după chemarea ta precum un nătîng miel mănar. Eu în locul lui, în loc să fi dat urmare chemării tale, dădeam mai degrabă cu pietre-n tine și-n... oricine!

— Îți voi spune ceva în legătură cu bărbatul și femeia. Ascultă-mă: Ea este pămîntul roditor, iar bărbatul este soarele care-l face să rodească. Ea este vraja ce-o revarsă peste lume luna, bărbatul este dogoarea și puterea de a face să reînvie lucrurile, a soarelui. Femeia este apa, nestatornicie întru eternă statornicie, iar bărbatul este constelația care cade adînc în ea, oglindindu-se acolo și cunoscîndu-se pe sine astfel în albiile ei misterioase, tăcute, ale femeii.

Principiul forță, el, principiul acumulării și prefacerii de forțe, ea. Risipă de forțe, el, preluare și perpetuare de forțe, ea. Activitatea pasivă și pasivitatea activă: cele două surse antagonice creatoare de viață. Iar filozoful acela elin, Platon pe nume, care pe limba noastră se tălmăcește pieptosul — căci, într-adevăr, pieptos era și ca înfățișare, dar și ca putere a gîndirii —, spune undeva în scrierile sale, cu un orgoliu și bărbătesc dar și grecesc: „Mulțumesc zeilor pentru trei favoruri ce mi-au dat: că m-au făcut om și nu animal, grec și nu barbar, bărbat și nu femeie". Zice dînsul ceva în această butadă, dar nu tot adevărul, adevărul cel de dincolo de aparențe, el, creatorul, adică descoperitorul adevărurilor arhetipale. Asta se cheamă filozofie de arhonte, nu de înțelept. Diogenes, cinicul, nu și-ar fi putut permite a rosti un asemenea cinism.

Spui c-a venit atunci la chemarea mea ca un biet miel mănar?... Află că mielul este unul din semnele zodiei noastre a Dacilor, iar în ziua aceea de atunci, crugurile toate stăteau rînduite-n jurul zodiei mielului...

— Nu picura venin peste veninul din mine. Nu-l tulbura și mai mult. Nu vreau să-mi aduc aminte.

— Ai scos din lăicere plocăzile, velințele, scoarțele, covoarele lucrate la război și la cicrichi cu mîinile ei, în

timpul cît el a lipsit?... Strigoiul neființei ei mai stăruie încă și-acum în căldura ori răcoarea lor întunecată... Sub acele ale lor acoperăminte doresc să se odihnească trudit de războaie și nesomn trupul său.

— Amarnică odihnă, răspunde murmurîndu-și iarăși sie Dorada, în care lacrima ochilor se îmbie cu picurul sudorii celei reci de pe frunte. Apoi, și mai pentru sine, cu o plăcere diavolească: Acum, în sfîrșit, va înțelege și el cît de cît din ceea ce înseamnă durerea de-a pierde pe cineva drag, drag mai presus decît propria ta ființă..., durerea de-a fi singur cînd lumea e toată a ta.

Afară, uralele, sunetele de bucium și răsunetele de trîmbiți au inundat curtea așezămîntului. Oamenii tălăzuiesc în tumult, bărbați, femei, copii și bătrîni de-a valma. Și strigă cu toții din răsputeri, aclamînd oștirea care se întoarce biruitoare și pe cei cinci supraoșteni din fruntea ei.

— Au sosit! exclamă cu înaltă bucurie, Deceneu. Du-te și grijește de buna rînduire a toate cîte trebuiesc.

— A toate... răspunde cu amar, dar și cu o de neînțeles bucurie de femeie, Dorada, apoi iese.

Ușa marei încăperi se deschide brusc și intră prin ea cei cinci: Burebista, Oroles, Dùras, Bàdras și Dàziu. Sînt toți acoperiți de pulberi și de niscaiva brumă pe bărbi și-n plete. Au trecut zece ani de cînd i-a prin vijelia războaielor și i-a mînat departe. Afară, în curțile cetății și dincolo de zidurile ei, uralele și răsunetele se potolesc încetul cu încetul, iar oștirea, cîtă a adus după sine regele, își așează corturile șuguind și îmbrățișîndu-se cu mulțimea care o aclamă.

Aici, în marea sală vastă și înaltă, durată din lemn, întunecat de-acuma, preotul alb îl strînge la piept îndelung pe Burebista, apoi la rînd pe ceilalți patru. Înaintea lui Oroles, cel lat în spate cît un părete, cu păr argintiu în cîrlionți pe cap și-n barbă, și cu privirea aspră, și față leonină, oricît de mult s-ar sili să zîmbească, druidul albit de ani și înțelepciune șovăie parcă. Din surîsul celorlalți patru, însă, a înțeles... și l-a îmbrățișat și pe acesta, ținîndu-l îndelung lipit de pieptul său firav. Dorada a intrat și ea între timp și șade de-o parte, zîmbind, cu fața ușor înclinată piezîș. Se bucură, dar ca pe un talaz al unei mari tristeți. Bucurie și întristare egal îngemănate. Se răs-

colesc și înviază în ființa ei, mai vii ca oricînd, amintiri ca strigăte, dar odată cu această sfîșiere strigată, și un simțămînt ciudat care nu l-a încercat niciodată pînă atunci, decît ca o undă doar, înfricoșată. A rămas cu ochii ațintiți ca furată de-o stare de vrajă adîncă, asupra regelui. Și nu se-ndură, nu poate să-i abată de la el. Ar plînge cu hohote și-ar rîde hohotind în același timp...

— Bine-ați sosit la cuiburi, vulturi ai Daciei nemuritoare, ridică brațele și întîmpină cu vorbă înaltă pe războinici, Deceneu.

— Bine să-ți fie ție în veci, înaltule păzitor, răspunde Burebista cu liniște mare.

— V-a fost greu, reia Deceneu.

— Nu atît de greu cît putem noi îndura, dă răspuns din nou regele.

— Despre vrednicia și vitejia voastră fără de seamăn am aflat lucruri mari și minunate... și le-am aflat nu numai eu, ci lumea întreagă.

— N-am făcut nimic deosebit decît ceea ce era drept și firesc să facem. Și l-am făcut. Ceea ce este firesc și drept a face nu e lucru cu neputință de-a-l face; totul e să vrei, și să *poți*. Ce poate fi mai frumos și mai minunat și mai ușor de împlinit decît firescul? Noi am împlinit ceea ce era menit de sus, de la Zamolxe, ca să împlinim. Atît. Nimic mai mult.

— Uneori, însă, reia cu viclean alean Deceneu, lucrurile se petrec pe de-a-ndoaselea... Se săvîrșește mult mai cu ușurință nefirescul, odiosul, oroarea, decît ceea ce este după legile firii de a se săvîrși.

Aceasta este una din fețele cele mai de neînțeles ale lucrurilor. Aceasta din urmă, adică ceea ce-i drept, dorit și frumos nu numai că ajunge a fi cu neputință de înfăptuit, ba mai mult: făptuirea lui este socotită a fi o mare primejdie, o crimă, o tîlhărie, și se pedepsește cu moarte și schingiuire. Se întîmplă des ca oamenii să obțină nu ceea ce li se cuvine după legile firii, ci ceea ce le oferă grozăvia unor apucați ajunși zeități printr-o iarăși de neînțeles mișcare de la locul lor, a lucrurilor, prin smintirea legilor firii. Și, pentru că oamenii întîi și-ntîi vor să trăiască și după aceia să-și înfrumusețeze viața, acceptă nefirescul, monstruosul, prostituția, ba ajung pînă acolo încît își preamăresc căderea, moartea decrepitudinea. Căderea din eden nu este altceva decît o răzvrătire a nefi-

rescului împotriva firii — care nu s-a terminat atunci, ci continuă a se săvîrși mereu în zilele noastre și-n cele ce vor veni — o faptă monstruoasă, săvîrșită la îndemnul demonului celui mai hidos la față și la cuget, Beelzebut. Avem destule pilde de adorare a decrepitudinii, a supunerii față de ea și a căderii în ea, în lumea barbară.

«Să fie, oare, Zamolxe o brută, un monstru», se întristează Burebista.

— Un tînăr grec cu minte aprinsă și mîncărici mare la limbă a scris despre vrednicia ta lucruri măreție. Și le-a scris cu fervoarea care-i definește pe ei. Am trimis după el soli ca să-l roage să vină pînă la noi, ca să-l vedem și să-l cunoaștem și noi cum arată. Solii au plecat demult și-n zilele acestea sperăm să sosească dimpreună cu el.

Dar, ca un făcut, de-afară din curtea așezămîntului de scaun se aud vorbe aspre, iar dintre ele se desprind altele stăruitoare, șerpești, care stîlcesc limba pămîntenilor Daciei: „trebuieste, trebuieste neaparat, lasați-ma va rog... Este țeva foarte urdzent. Lasați-ma sa intru la redzele, la redzele!"

— Iată minune: a sosit înainte de-al aduce solii trimiși de noi. A pornit din propriu îndemn, ca să te vază și să te cunoască aievea. Auziți-l. El este. Se luptă cu străjile ca să-l lase să intre... și cînd un grec vrea ceva cu tot dinadinsul, nimic nu-i stă în cale, zice Deceneu.

— Să intre la noi numaidecît, dă răspuns Burebista.

După cîteva clipe este introdus în sala cea mare un tînăr nu prea tînăr, mărunțel, cu privirea neagră, ageră și limbut din cale-afară și arzînd de înflăcărare, cu barbă și chică negre și inelate și cu buze mici, rotunde, pline. Este suplu și foarte elocvent în mișcările mîinilor. Poartă tunică albastră peste cămașa albă în pliuri, pînă la genunchi. În picioare sandale de lemn ca ale romanilor, încheiate sub genunchi în cureluțe roșii, precum nojițele la daci. Zice cu înflăcărare căscînd și mai mari ochii, și-așa exoftalmici, de sub niște sprîncene negre, dese, unite între ele ca la pizmași:

— Ne închinăm cu respect și admirație mare înaintea marelui Buerebista! Glorie in aeternum numelui său! Se apleacă făcînd cu mîna un gest larg în lături ca pe scena teatrului din Epidavros, ca și cum ar vrea să șteargă ceva de pe jos. În mînă ține un papirus și-un soi de condei.

— Cine ești și ce anume poftești de la noi, tinere cu șerpească înfățișare elinească? ... întreabă regele.

— Întîi și-ntîi, ca să văd cum arată măria-sa, răspunde, cu fața-n transă aproape, musafirul.

— Iată-mă, acesta sunt.

— Lumea povestește cum că ați semăna cu un munte care umblă pe picioare de om, că v-ar fi trimis pe pămînt zeii cei albi ai negurilor din Boreal. Că ați fi centaur și inorog înaripat ca vulturul cel mare. Că vocea voastră răsună ca tunetul de peste creste în prăpastie ... Că ochii pătrund cu vederea dincolo cu mult de marginile acestei lumi, pe care le sfarămă cu puterea lor, că acolo unde cade pumnul vostru țîșnesc izvoarele morții, iar acolo unde mîngîie mîna apar izvoarele apei celei vii ...

— Fantezia lumii se aprinde iute, mai cu grăbire a voastră a grecilor. Voi ați creat cu ajutorul ei și-a virtuții de-a vă înflăcăra înaintea lucrurilor frumoase, înaintea enigmelor, o filosofie, o artă și-un album de mituri și de legende cum nu va ajunge să le facă vreodată vreun alt neam. Superbă amăgire. Noi aceștia din semințiа tracilor trăim acele lucruri într-o stare nebuloasă, iar trăirea aceasta poate să întreacă tăria sentimentelor voastre, dar nu izbutim a le da trup viu în cuvînt, marmoră sau gîndire precum voi ... Ne vom strădui să creăm putința de-a izbuti.

— Mărite Burebista, numai atunci cînd are de ce și din ce să se aprindă acea fantezie a noastră numai atunci se aprinde ... ca de pildă în fața unor oameni ieșiți din obișnuitul oamenilor, cum este Măria-Ta.

— Așa cum am spus, vouă grecilor, însă, vi se aprinde deosebit de repede și de vîlvîitor, și-atunci vedeți în lucruri și-n fapte chiar și ceea ce nu se arată-n ele, ceea ce se află în adîncul de dincolo din ele. Fantasia nu născocește, așa cum spun cîrtitorii neputincioși, ci răscolește adînc pînă sub peceții le marilor taine și tăceri. Ea nu este o scornitoare de himere, ci o gîndire vizionară, o cunoaștere creatoare. Această goană a voastră neîncetată și mereu însetată după chemările ei și-acea năzuință tragică după adevăruri absolute, și-acel cult fanatic al libertății vă călăuzesc și-n viața politiei, drept care și datorită cărora ați descoperit și-ați impus cu înverșunata voastră fervoare după tot ce poate fi bun și-mpotriva a ceea ce este urîtul vătă-

mător omului social. Democrația, alt mare dar făcut de voi omenirii... (În sinea lui: în zadar).

— Creatoarea celor mai înălțătoare simțăminte și vizii departe, dar și a celor mai oribile... intervine în discuție, fără a-și spune pînă la capăt gîndul, Deceneu.

— Este tocmai așa cum spuneți, mărite rege Burebista, și cum adaogă marele vostru departe-văzător.

Voi fi scurt. Nu vreau să vă răpesc din timp. Pentru oameni ca Măria Ta timpul se identifică cu însuși omul, cu însăși lucrarea lui. Voi pune, cu îngăduința Măriei-Tale, doar cîteva întrebări... necesare pentru...

— Necesare la ce, răspunde întrebînd regele.

— Doresc să scriu o geografie și-o istorie a lumii...

— Și... cu ce-ți pot fi eu de folos la aceasta?

— Cu numele și faptele cele mari. Și, ca să nu ajungă la mine măsluite acele fapte — se mai întîmplă, cunoaștem multe cazuri — sau ca să nu-și însușească altcineva munca mea — căci am mai pățit-o — am venit însumi în fața adevărului, pentru a-l afla din gura celui cre l-a înfăptuit, și, văzîndu-i cum arată, adevărul și făuritorul lui, am vrut să-l pricep și eu mai adînc, mai departe și mai adevărat.

— Adică vrei să faci...

— Vreau să fac o istorie a Pămîntului și să dau un pămînt istoriei.

— Minunat gînd.

— Lucrează-n adîncul firii noastre, a oamenilor, o năzuință stranie, chiar dacă de rîs și de jale: dorința de nemurire. Nevoia de-a dăinui cu numele — dacă nu se poate cu viața — cît timpul și chiar cît veșnicia. Vanitate mizeră, dar eroică...

— Atunci cînd această năzuință se acoperă de fapte mari, intervine din nou Decenu, nu pe turpitudine și sminteală. Pe ce răspunde așteptării și dorinții tuturor oamenilor și nu stihiilor tîrîtoare din mințile puține dar supraîncîntate de ele însile ale căpcăunilor în cari nu sălășluiește decît spectrul uriciunii și-al spurcăciunii... Și care făptuiesc totul nu după voia oamenilor, ci după cum pritocesc noaptea-n cămările turpitudinii, așa-numitele, din greșeală, capetele dînșilor.

— Și... vrei să rămîi..., reia ideea Burebista fără s-o termine.

— Da! Prin tine, mărite Burebista, prin faptele tale strălucite, consemnate de mine chiar aici, acum.

— Mi-e să nu fie pe dos, răspunde zîmbind Burebista.

— Nu înțeleg, se miră Strabon.

— Adică eu să fiu cel care va rămîne prin consemnările tale, numele meu să rămînă prin numele tău, insinuează premoniție regele.

— Precum Hector și Achile, Eneas și Ulyse, Paris și Priam, Agamemnon și Menelaos și alții și... altele care au rămas în amintirea lumii prin numele lui Homerus? A, nu! nu! se leapădă de păcat cu mare scuturare din cap Strabon. Măria Ta este pe deplin vrednic de-a fi asemuit cu Hector și Achile, dar mai cu seamă cu Alexandros, eu însă în nici un caz cu Homeros. Asemănarea, apropierea ar însemna nu o necuviință ci un sacrilegiu.

— De ce nu, tinere, replică Burebista, care pare a fi săgetat în inimă de-o neliniște, de-un gînd scormonitor, de-o nedumerire: neapariția, încă, a reginei, oare?!

— Pentru că eu sînt doar un biet istoric și-un sărman geograf..., răspunde Strabon cu tulburată modestie.

— Istoric a fost și Herodotos... și geograf.

— Da, dar el avea într-însul pe marele daimonion... al fantaziei vizionar creatoare. Eu nu sînt decît o biată pasăre de curte, în timp ce ei, Herodotos și Homeros — acel uriaș vultur orb, orb tocmai pentru ca să poată vedea dincolo de ceea ce se vede — sunt mari păsări ale văzduhurilor de peste vremi. Zborul și planările lor și ocolurile se arată dincolo de vremi și deveniri.

— După cum te aprinzi de frumos și de sus s-ar părea că și-n tine se ascunde daimonion mare... Așadar, spune ce anume vrei să afli chiar de la noi?

(În tot acest imp cît a durat conversația dintre Burebista, Strabon și Deceneu, cei patru viteji, Oroles, Dùras, Bàdras și Dàziu au stat tăcuți la locurile lor, ca niște adevărați viteji, pe scaunele masive, acoperite cu scoarțe calde închipuind vedenii cu ademenire de descîntec în ele, se uitau la răstimpuri unii la ceilalți, făcînd ochii mari, mai puțin Daziu, și se minunau de minunatele cuvinte ce se înaripau de pe buzele celor trei interlocutori.

Iar Dorada, singură și dreaptă și învăluită toată-n negru, și peste ea și peste înlăuntrul ei, tăcea între lăicere ca o vestală a întunecimilor, acolo vie, ca o torță neagră, înaltă. Asculta și, pe măsură ce asculta, se umplea de răni cum

zarea dintre piscuri se umple de stele. Toată parcă era un geamăt cîntat în pustie și de nimeni auzit. Întreagă ființa ei care pînă atunci se aduna și se destrăma întru amintirea lui Micapor, acum parcă își îndrepta antenele înspre o altă zare, un alt deșert. Iar privirile ei, cu toate că stătea cu spatele către ea, Burebista le simțea cum îi pătrund adînc în întunericul alcătuirii lui bărbătești, ca niște gladesuri roșii, pînă-n plăsele.)

— Umblă știre prin lume, reia Strabon, cum că i-ai fi nimicit pînă la ultimul pe celții taurisci ai lui Critosiros — ați fost chiar supranumit celtoctonul, care pe limba noastră a elinilor înseamnă ucigătorul de celți, și că pe el, pe Critosiros l-ai fi ciopîrțit în ciozvîrte și l-ai fi dat spre îndestulare năpîrcilor și corbilor.

— Tinere, răspunde Burebista cu surîs pe sub mustața deasă; neagră încă spre deosebire de barbă și plete peste care au mijit brumele, nu este în firea noastră a dacilor de a face grozăvii dementiale de felul acesta; alții au fost înzestrați cu astfel de talent, de-a omorî numai din îndemnul poftei de-a omorî și încă cu savantă voluptate. Iată, îți voi cita niște cazuri despre atari dementiale plăceri săvîrșite de semințiile pustiei. Niște căpcăuni din neamul caphanilor au tăbărît la o nuntă de-a noastră, au tăiat mirelui mădularul bărbătesc, rîzînd ei cu poftă de această ispravă, i-au pus-o în gură, rîzînd și mai cu poftă, apoi au despicat pe mireasă, din săbii, de jos, de la născătoare, pînă la grumaz, tot rîzînd, apoi l-au prins pe nunul mare și pe preotul lui Deceneu care slujeau legilor nunții la noi, i-au dezbrăcat în pielea goală și, cu un fel de suflător de-al lor diavolesc le-au tot suflat din guri aer în mațe pînă ce, umflîndu-se, nunul și cu popa au pleznit cu detunare mare, fapt ce i-a înveselit din cale-afară de mult pe vitejii ispravnici. Acestea se cheamă răbufniri ale lașității și neputinței, și-ale unei alte porniri bolnave din fire pe care nu știu cum s-o numesc, căci nu o cunosc. Bine că nu mi-au căzut în mînă, pentru că m-aș fi dovedit atunci de mii de ori mai crud decît orice cruzime.

Nu i-oi fi omorît eu chiar pe toți, așa cum spune legenda, pe celți, dar, s-o recunoaștem: nici prea mulți n-au rămas dintr-înșii pe-aici.

— Dar doresc să aflu: de fălosul lor rege Critosiros și de aghiotantul său, paiața aceea de Vojerix ce s-a ales?... Odată s-a înfățișat Vojerix acela și la noi, la Athena, nu

știu în ce anume provlimă, — parcă pentru a cere sprijin diplomaticesc împotriva Măriei-Tale, — dar se purta aidoma unei foarte grațioase putane, făcînd grații din umeri și din dinapoi și trimițînd bezele viclene, cu tîlc, în dreapta și la stînga.

Cum a putut fi un asemenea papagal căpetenie de oaste, pentru mine nu are nici un înțeles... Vreau, dacă îngăduiți, a vă cere, să aflu care le-a fost sfîrșitul...

— Ca niște adevărați celți ce erau, cînd au văzut că n-au scăpare, au alergat la druizii lor, preoți ciudați, trăitori în întunecimea din desișurile codrilor, și i-au chemat la ei, și i-au rugat să-i ucidă după datina lor... Și, firește, i-au ucis după datina lor... Nu-i așa? întreabă răsucindu-se către Duras și ceilalți mijind surîs din coada ochiului.

— Chiar așa..., dar nu chiar tocmai așa, frate Burebista, răspunde Duras cu șireată vorbă.

Apoi, ridicînd cuvînt Deceneu zice:

— Ca să se dovedească ceea ce s-a spus de către înțeleptul care zice, că toată pasărea pre limba sa piere, iar Strabon cel ager la minte, preluînd vorba Deceneului, completează la rîndu-i:

— Sau ce-și face omul cu mîna lui nici dracul nu-i poate face, și rîde grecește. Și din nou îndreaptă întrebare către Burebista: spuneți-ne mărite Burebista, prin ce minune ați reușit să faceți din niște oameni ticăloșiți prin desele învrăjbiri dintre dînșii, printr-o viață de desfrînare nemăsurată, cu beție și încăierări de moarte, cu înjunghieri unul pe altul, printr-o risipire descreierată de energii în pustia nemerniciei, printr-o neunire aducătoare de haos și zavistie necontenită..., o lume unită sub un singur scut și-o singură lege a voastră, de care să se teamă azi și să-i viseze-n somn, noaptea, năluca-i uriașă însăși magnifica Romă?... Cum ați izbutit să întemeiați într-un timp atîta de scurt această mare, înțeleaptă și teribilă rînduială omenească?

— Prin muncă și cumpătare și ascultare de îndemnuri înțelepte, dar nu numai prin acestea, mai adaogă privind piezîș către ai săi. Dar, mai ales, prin aceea că ceea ce am făcut se cerea de la sine, imperios, cum spun romanii, a se face. Nu a fost o halucinație ca acelea care năzăresc în mințile apucate de daimonul cuceririlor ale cîte unui Darius sau alți dariviști îmbătați de propriul lor mare fecul,

ci un adevăr ce se cerea prin însăși puterea lui de-a fi preschimbat în realitate. Aparențe și fenomene disparate care se cereau integrate-n arhetip cum ar spune filozoful atenian. Eu, noi toți — privește spre cei patru viteji, făcînd semn cu mîna în sensul de-a cuprinde întreagă acea realitate — n-am făcut nimic altceva decît să împlinim ceea ce se cerea imperios a se împlini. Noi n-am fost decît brațul făptuitor.

— Se vorbește de asemenea, reia cu nebăgare de seamă, săvîrșind ceea ce se cheamă o gafă, Strabon, despre un mare preot alb care ar trăi între niște prăpăstii înconjurate de păduri fără capăt, ca despre un fel de... „șarlatan"... (Burebista și ceilalți patru se burzuluiesc ridicînd din sprîncene și iscodindu-se între ei a mirare) Da, da, reia Strabon, așa se spune... Cică ar fi un ins foarte misterios, făcător de miracole, un fel de Pythia a voastră bărbat, care cică ar fi umblat prin Eghipet, unde ar fi deprins anumite taine și semne prin care tălmăcește voința zeilor, și că dacii îi atribuie puteri peste fire de mari.

— Credința noastră în zei, răspunde cu înalt și înțelept surîs Deceneu, se arată a fi alta decît a voastră și-a altora. Întîi de toate noi nu avem zei, chiar dacă ei există și chiar dacă își arată puterile de pretutindeni. Noi ne sîntem nouă înșine zeii. Zeii noștri sînt legile noastre, ale pămîntului și vieții noastre pe acest pămînt. Ele ne vin din adîncuri și ni le arată unica putere în care credem, Zamolxe, legea legilor, a armoniei universale, a celui ce a creat-o și-o stăpînește și-o susține. Zeii sînt abateri orgolioase de la această lege a armoniilor. Mai degrabă ei sînt daimoni și nu zei. Zei se cheamă că sînt atuncea numai cînd lucrează înlăuntrul acelei armonii pentru menținerea și ridicarea ei mai sus în lumină. Iar cînd se arată nedrept Zamolxe, atunci îl sfidăm și pe el și asmuțim săgeți asupră-i, deoarece legea legilor pentru noi este să nu ne temem de nimeni și de nimic, decît de propria noastră cădere de la această lege. Iată de ce ni se spune c-am fi nemuritori. Și de ce să te temi într-o viață care nu se termină niciodată, nicăieri, și-ntr-o lume despre care niciodată nu vom ști nimic despre cum și în ce scop a fost creată, a apărut...

— ...Ca dovadă despre cît de mult ascultă dacii de puterile lui este și aceea că s-au lăsat convinși să stîrpească vița de vie și să se lepede de năravul de-a bea vin, ca și

cum — aici grecul devine puțin lingușitor — a-i convinge pe oameni de a nu se îmbăta și să nu se smintească la cap prin băutură ar fi o... — privește admirativ spre Deceneu, șarlatanie.

— Cît despre această șarlatanie, reia Deceneu, iată, chiar acuma am să vă servesc un vin de Apulum, bătrîn cît pletele mele, ager ca mintea matale și aprig precum sîngele acestor viteji ai mei. Face un semn către Dorada care arde o torță neagră, molcom, în ungherul ei.

— Nu se mărturisește chiar tot adevărul în ceea ce se spune, dar nici prea din cale-afară nu se greșește, subliniază Burebista, iar ceilalți rîd, în ltimp ce marele preot zîmbește cu viclenie superioară. Apoi, tot Burebista către Strabon: altceva?

— Uimire mare s-a arătat în lumea-ntreagă despre felul cum ai fulgerat asupra cetăților de la Pontul Euxin: Olbia, Tyras, Tomis, Histria, Apolonia, toate tutelate de Roma. Dar s-a arătat bucurie mare la cetatea Dionisopolis pentru că ați cruțat-o de lovire datorită înțelepciunii lui Acornion, arhontele.

— Singuri s-au cruțat, și cu ajutorul prietenului nostru Acornion, așa cum ați spus.

— Știați că locuitorii din această cetate Dionisopolis a voastră îi ridică acum lui Acornion, în semn de recunoștință veșnică pentru că i-au salvat de la urgie, un mare și frumos monumentum în platee?

— Minunat lucru.

— Umblă zvon prin lume, de asemenea, cum că oamenii acestui pămînt al tracilor într-atîta de mult v-au cuprins în sufletul și sîngele lor, încît cată a vă înălța o mare de tot statuă, călare pe cal alb, în piscul cel mai înalt al munților voștri, cu niște urme uriașe de-a dreapta și de-a stînga ei, care să arunce spre cer, în stele, necontenit, zi și noapte, uriașe flăcări iar el, cel de pe calul alb, înaripat, să poată vedea departe, limpede, pînă la capătul vremii și-a lumii, iar tinerii toți ai acestui pămînt să-l poată vedea la rîndu-le de pretutindeni unde s-ar afla, la ceas de moarte ori de iubire, ori la ceasul altor necazuri...

— Nu ești chiar pasăre de curte cum ai spus despre tine... Uneori zbori vulturește ca acuma, de pildă

— ...și că oamenii, continuă cu și mai mare aprindere Strabon, acestei țări vă pîndesc trecerea în mare taină ca să vă prindă umbra și să v-o cuprindă răsturnîndu-o în braz-

da aratului... La fel fac aceeași oameni atunci cînd își zidesc casa: vă pndesc trecerea pe-aproape și vă prind umbra și v-o zidesc la temelii... La fel fac și păcurarii atunci cînd își statornicesc stînile: cată a vă prinde umbra ca să v-o așeze la temelia lor ca un fel de scut al apărării din adîncuri...

— Același lucru misterios am făcut și eu cu ei: i-am prins și i-am răsturnat pe toți, cu toată ființa și sufletul lor în sufletul și ființa mea. Deci sîntem pentru vecie una și aceeași casă, una și aceeași viață, una și aceeași temelie, unul și același ideal.

...astfel, reia Strabon firul ideilor sale, încît sufletul, spectrul, uriașa umbră a sufletului tău stă ca o crucificare sub temeliile acestei semințiși și ale acestui tărîm.

— Întocmai așa am dorit să fie... Altceva?

— Mult se minunează iarăși lumea de felul cum s-au alăturat ție toți cei oropsiți și împilați ai locurilor pe unde ați călcat și trecut cu oștirea... Cum se explică această minune?

— Se explică prin aceea că nu le-am adus și nu le-am dat moarte, amăgiri și minciună, amenințări și batjocură, ură, discordie și frică de ei înșiși și de puterea mea tiranică, ci le-am dat omenie, adevăr și dreptate. M-am înfățișat lor nu cu trufie și fățărnicie ca un las, ci cu deplină mărinimie ca un trac. Așa m-am străduit să mă port.

— Tot astfel cum a făcut uriașul tău frate de la miazăzi, din muntele Rodopos, Spartacul! Gladiatorul și atletul fără de seamăn în lume al tuturor oropsiților și împilaților, steaua nădejdii tuturor robilor.

Între timp, revine Dorada aducînd șapte cupe. Toarnă în ele vinul care curge chihlimbariu uleios. Burebista privește roată a nedumerire. Zice:

— Cine este femeia aceasta? Să-și ridice marama de peste față ca s-o vedem.

Dorada se descoperă la față cu o mișcare ceremonioasă și tandră, ademenitoare totodată. Burebista îi surprinde prvirea. Da, da, am privit în ochii ei și-am văzut-o toată, nu era nevoie a se descoperi... Dorada fuge pe ușă, Burebista se uită lung după ea. Zice stînd cu ochii înspre ușa prin care ea a dispărut: Să știi, Dorada, că și el a fost cu noi în toată clipa grea și la tot pasul încercării. Năluca jertfei lui ne-a călăuzit și ne-a arătat ca prin minune drumul spre biruință. Prin el am învins. Fii mîndră. Peste

sîngele lui a curs sîngele nostru și peste sufletele noastre a vegheat umbra sufletului lui... Da să ridice cupa cu vin... Rămîne-n cumpănă... Zice înnegurat la ochi: este aici lipsă cineva... cineva care trebuia să mă aștepte mai altfel decît... mai presus... De ce nu...? De ce nu mi-a ieșit întru așteptare?

— Dorada tocmai s-a dus s-o poftească și s-o aducă. Pe semne a durat mult găteala și va fi fiind prea emoționată. Nițică zăbavă, rege Burebista, nițică zăbavă... Va să se arate curînd.

Spusele bătrînului vrăjitor au fost învăluite într-o rece, surîzătoare încețoșare.

Burebista, convins de cele spuse de Decenu, de adevărul din ele, ridică cupa și închină către Strabon:

— Pentru gloria și eternitatea frumoaselor tale gînduri, tinere elin! În sănătatea tinereții tale...

— Pentru gloria și eternitatea faptelor tale, mărite Burebista, — închină cu toții —, pe care am să le scriu eu.

— Mai așteaptă, mai așteaptă... Va trebui să aștepți mult timp după ce am murit, pentru ca să se arate limpede dacă am lucrat bine sau nu, dacă am împlinit lucru trainic ori faptă deșartă... Mai am de dat vreun alt răspuns, la altă întrebare?

— Voi spune lumii, în scrierile mele, cum ai adus tihnă și împăcare, pretutindeni unde trăiesc semințiile tracice, cum i-ai retezat din lungimea nasului de tapir al lui Hibridas sfruntatul, și nătărăul, cică guvernator al Machedoniei! că te-ai strecurat ca șarpele cel mare prin trecătorile munților de la sud și-ai zburat vulturește asupra Iliriei, aducînd sub uriașele tale aripi, într-un singur cuvînt și-o singură poruncă toate vetrele nemuritoarei semințiii a lui Spartacus... că romanii — însuși marele Cezar — tresar la auzul numelui tău, și că Elada cea dăruită de zei, harismata, așteaptă să fie eliberată de sub sandala Romei, prin brațul tău.

— Mulțumim din inimă pentru vorba frumoasă și frumos meșteșugită.

— Am scris și-un imn de salvă, o odă mare pentru preamărirea numelui tău... Scoate un papirus lung, începe să-l desfășure și să citească dintr-însul...

— Îți mulțumim... Lasă-l pentru cînd nu voi mai fi. Dacă atunci va suna frumos și adevărat, atunci să știi

că ai făcut un lucru minunat; dacă, însă, atunci va suna fals și de rușine, nu avem trebuință de el, nici noi, nici tu.

— Știți că sînteți iubit și prețuit de toți scriitorii și artiștii, și toți cuvîntătorii?

— Știu, știu că sînt iubit și admirat, dar n-aș vrea să fac parte dintre ei..., decît numai — surîde — dacă aș fi unul dintre aceia care stau deasupra lor... Se ridică de pe jilț. Strabon înțelege că trebuie să se retragă.

— Mulțumim din inimă regelui că ne-a cinstit primindu-ne și ne cerem iertare pentru că l-am tulburat.

— Mi-ar părea bine și m-aș bucura să te reîntîlnesc, răspunde Burebista.

— De bună seamă, de bună seamă, intervine Deceneu, timpul nu cunoaște oprire, iar lumea nu are margini; într-o atare stare totul este cu putință. De bună seamă că vă veți întîlni și reîntîlni. Aceasta este una din legile consolării noastre. Vă veți întîlni.

— Așa să fie, aprobă Strabon.

— Și-atunci se va vedea limpede cine dintre noi doi a avut astăzi mai multă dreptate... și care din noi va rămîne prin celălalt, răspunde regele, iar Strabon încheie:

— Unul fiecare după vrednicia sa.

— Să fie dăruit cu daruri dintre cele mai scumpe și mai frumoase ale noastre, încheie regele.

Înainte de a părăsi așezămîntul de scaun al Daciei, Strabon a asistat, chiar a doua zi, la cutremurata ceremonie a sacrificării celor patruzeci de tineri neprihăniți, unul mai frumos ca altul, de fiecare trib tracic cîte unul.

Au fost suiți pe stînca aceea ce se înălța ca un țipăt către cer, cerînd alte și alte sacrificii parcă, și-au stat roată în jurul marelui preot alb. Erau toți îmbrăcați în cămeși albe de in. Jos, la picioarele acelei dacice Tarpei stăteau rînduiți într-un cerc larg, săgetătorii, iar în mijlocul cercului acela, în stoguri strînse, avînd sulițele îndreptate cu vîrful în sus și implîntate puternic în pămînt cu cozile, stăteau și așteptau tăcuți grupurile sulițașilor. Toți, și aceștia și arcașii erau îmbrăcați în alb, iar albul acela oglindit în genunea verde a codrilor din jur, dădea fiori de spaimă. Și-au început a zbura unul după altul feciorii imaculați, prin văzduh, fără strigăt — tăcerea lor era parcă

un strigăt mai mare și mai sfîșietor — iar cei care nu mureau săgetați, mureau, sigur, atunci cînd cădeau în vîrful sulițelor.

Nici unul n-a scăpat, și nici nu putea scăpa, viu, Iar dacă, totuși, se întîmpla să scape prin minune, era aruncat în rîpa cu șerpi și tăuni, drept pedeapsă că n-a fost vrednic a fi primit ca jertfă de către marele zeu de dincolo de văzduhuri.

Tare s-a înfricoșat Strabon de acea priveliște. „Tromeròs, tromeròs", își zicea în sinea sa, „megàli, tromerì varvarìa", adică: „îngrozitor, îngrozitor, mare, îngrozitoare barbarie".

— Ce zici de acest liturgic sacrificiu?, l-a întrebat Dàziu.

— Ce să zic, a îngăimat abia Strabon. Crimă să piară așa tineri frumoși. Noi și romanii procedăm mai civilizat: în locul tinerilor sacrificăm de pildă, niște porumbei, pe altarele zeilor.

— Va trebui să treacă multă vreme pînă să atingem și noi acest fel de a judeca, a răspuns Dàziu. Aș fi vrut să strig, să se oprească nelegiuirea aceasta monstruoasă, dar legile sînt mai tari decît voința mea. Așteptăm să le vină sorocul pieirii și-a înlocuirii lor cu altele mai înțelepte.

— Mie unul mi-e teamă, reia vorba Strabon, să nu care cumva să se perpetueze sub alte forme deghizat acest obicei barbar, adică, vreau să spun, să nu care cumva să fiți sortiți pe mai departe a sacrifica mereu ceea ce este mai de preț în ființa voastră . . .

— Și spartanii aruncau în prăpastia muntelui Taiget copiii îl pune la punct Dùras.

— Da, dar ei sacrificau, în numele eugeniei vieții, pe cei schilozi și smintiți de la naștere, nu pe cei mai frumoși și mai curați, ceea ce este cu totul altceva, îl pune la punct și mai exact pe Duras care tace, Strabon.

— Noi ținem mai mult la ceea ce stă dincolo de viață, decît la viața însăși, nu se lasă învins și replică tăios Dùras.

Iar după ce lumea s-a retras din poiana aceea și s-a lăsat noaptea, rugurile au fumegat pînă-n stele cu freamăt de șerpi uriași, iar haite de lupi cu boturile îndreptate spre cer, psalmodiau cu urlete prelungi ca fîșiile de fum, nimeni nu știe ce anume lamentație. Una din acele haite se suise chiar pe vîrful stîncii de pe care au fost aruncați tinerii jertfă. Florile din poiană toate s-au smuls

din rădăcini și, prinzîndu-se în hore concentrice, jucau și cîntau în felul lor, de parcă tinerii sacrificați și-ar fi arătat astfel bucuria lor cea de dincolo, sau... mîhnirea.)

Revenit în marea sală, după plecarea lui Strabon, Burebista glăsui:

— Cele făptuite din voința și prin harul marelui Zamolxe a fost ușor. Ceea ce urmează să făptuim noi, prin voința și virtutea noastră va fi cu adevărat greu. Greul cel greu de-acum începe. Este ușor să cucerești, dar este greu să păstrezi ceea ce ai cucerit. Este mai lesne să agonisești, decît să faci să rodească agoniseala ta. Este ușor să stăpînești atunci cînd ai toată puterea în mîna ta, dar este mai anevoie să statornicești. Lucrarea ce urmează să o făptuim este una de așezare trainică, de întărire a trăiniciei, de veghe activă și luminoasă statornicire. Flacăra bravurilor de pînă acum va să fie preluată de către mințile înțelepte și brațele ziditoare de bine și frumos; elanurile bărbăției va trebui să se preschimbe în fapte de mărinimie, iar fervoarea, într-o voință vizionară și solid cumpănită. Iată ce vom avea de făptuit pe mai departe... și nu va fi ușor.

Pînă acum ne-am luptat cu prezentul; de-acum încolo va trebui să ne luptăm cu viitorul... ca să lăsăm un trecut urmașilor demn de noi și de gîndurile noastre cele bune, un trecut mare cît întreg timpul și adus ofrandă celuilalt timp, cel fără de trecere, Marelui Timp-Izvor, cel de dincolo de vremi.

Ați stat destul aici, continuă privindu-i drept în ochi pe ceilalți patru. Ați stat zece ani alături de mine ca leii. Ați tăcut destul... Duceți-vă acum la soțiile voastre... ca să mai tăceți și lîngă ele... despre altceva.

Timpul de ședere acasă vă este scurt și ne este de asemenea scurt. Soțiile v-au așteptat cu ardere și răbdare îndelungă... și-o să vă mai aștepte încă. Bucurați-le după vrednicia deplină a lor, și bucurați-vă după a voastră deplin dovedită vrednicie în lupte.

Căci lupta noastră n-a fost purtată din viclene îndemnuri hoțești, nici din tenebroase porniri dezumflate peste alții, a zgomotoaselor burduhane tembele dar mereu nesătule, nici pentru a acoperi trecătorul nostru nume cu gloria deșertăciunii. Nu. Mîinile și brațele noastre au fost brațele și mîinile Daciei care ne-a poruncit să împlinim ceea ce de la sine se cerea împlinit și nu din nebunia din

capul vreunui îmburicat căpcăun. Marele strigăt unit într-un urlet de uragan al celor peste patruzeci de triburi din semințiа tracică răzlețite de la matcă, ba uneori în sîngeroasă pornire unul împotriva altuia, acel strigăt al tuturora devenit uragan în voința noastră de-a înfăptui unirea și unitatea ne-a fost poruncă și îndemn și țel... și ne va fi în viitor lege a legilor, bucurie deasupra bucuriilor și datorie mai presus decît toate celelalte.

Cei patru răspund cu strigare din adîncuri: în unison: „Așa va fi! Sîntem ai tăi și-ai Daciei eterne pînă la sfîrșitul cel mare, zeescule Burebista al nostru!"

Apoi pe rînd:

— Vifor al sufletului nostru nemuritor! strigă Duras.

— Vijelie a inimilor noastre, ale Daciei perene! strigă și Badras.

— Furtuna brațelor noastre în luptă, înfricoșata furtună albă, sloboade glas din străfunduri și Dàziu.

— Cer veșnic înstelat și liniștit peste toate acestea!, încheie uralele Oroles.

— Avem de păzit și de păstrat ceea ce am făptuit din poruncă divină. Va fi mai greu ca pînă acum. Vom face din veghea noastră neobosită, necontenită, mereu trează, suprema noastră datorie. Din bucuria de-a ne jertfi vom face ultima noastră mîndrie. Din mîndria de-a ne dărui mereu vom face ținta cea mai de sus a orgoliului nostru.

— Așa va fi! răspund cu toții în același glas.

— Răspoimîine,-n zori, plecăm. Tu, Dùras, brat de uriaș al meu și-al Daciei, vei păzi hotarele de la miazăzi. Tu, nestăvilitule al meu Badras, vei veghea asupra fruntariilor de la soare-răsare. Iar tu cel iute al meu la minte și iute la picior ca cerbul, Daziu, aprig ca lupii și neclintit ca ursul, ai să-mi păzești hotarele dinspre soare-apune, așa precum le-am statornicit. Pe cele dinspre miazănoapte le veghează tînărul cu ochi de pajură, minte fără odihnă și braț fulgerat, Scorilos. Iar eu voi fi prezent pretutindeni și oricînd, urmat la dreapta mea de preacredinciosul nostru întru ideal frate, bravul și liniștitul Oroles.

Apoi regele se înnegurează la față și pare că se retrage înlăuntrul său, cel al marilor tăceri. Zice molcom: Mă încearcă un ciudat presimțămînt nou... că în curînd Zamolxe îmi va acorda marea favoare..., taina de-a putea

fi prezent pururea, oriunde, aici și-n veac, acum și oricînd, in aeternum... Că voi fi o prezență perenă, pretutindeni și-n toată clipa.

Iar acum, mergeți..., ca nu cumva femeile voastre să se ridice cu tumult asupră-mi. Vă conjur: va fi mai greu să le stăpînesc pe ele decît să mai fac odată ce-am făcut... Mai de grabă bat Roma, toate legiunile ei cu Cezar în fruntea lor, decît să înfrunt neamul femeilor din Dacia atunci cînd s-au pornit cu mînie. Porniți, deci, degrabă. Ceilalți rîd, apoi ies. Zic la ieșire răsucindu-se toți patru alene: sîntem ai tăi, bazileu Burebista!

Rămași numai ei doi, Burebista și Deceneu, primul zice către celălalt:

— Mă gîndesc ca de mîine să ridicăm opreliștea pentru daci de-a bea vin..., dar vom înăspri-o pe cea care pedepsește folosirea peste măsură a băuturii:

— Mărite, rege am și ridicat-o, chiar cu începere de astăzi, în cinstea întoarcerii tale acasă... și-a strîngerii laolaltă sub o singură streașină și sub același scut și-același soare a întregii semințiii.

Este, socotesc eu, păcat mare ca atunci cînd zeul te fericește, tu să nu te bucuri de acea fericire. Nu avem voie să-l mîhnim. Se poate mînia și să ne pedepsească. Ne poate lua îndărăt ceea ce ne-a dăruit cu atîta mărinimie. Să fim deci și noi mărinimoși, atîta cu Zamolxe, cît, mai ales, cu bieții daci. Cel ce nu bea vin n-are putere deosebită nici măcar la o adică, darămite la porunca ta? Cel ce nu bea deloc se împietrește-n el de tot inima și devine neom. Regele zîmbește-a rîde... Deceneu continuă: Un vin bun sporește puterea și bunătatea omului. Dacii sînt un neam de copii.

— Oarecum la fel am gîndit și noi, întoarce vorba Burebista, dar neapărat trebuiește înăsprită cealaltă poruncă a noastră de-a nu face din a bea vin veselie necurmată, praznic fără captă și prilej de harțag.

— Vom veghea și asupra acestui... hotar al Daciei, firește mult mai greu de păzit de cît cele temeinicite de tine cu sabia... Dar îl vom păzi.

— Ce înseamnă întîrzierea aceasta? întreabă copilărește aproape regele. Ce necazuri are regina noastră Chimbria de nu se arată? De ce nu mi-a ieșit înainte? Ce se petrece cu ea?

— Trebuie să apară... Puțină zăbavă încă, Mărit-Ta. S-a dus după ea s-o aducă aici Dorada. Pe semne că o gătește și-o împodobește... ca pentru o atare întîmpinare.

— Dacă-i așa, atunci, pînă ce sosește să te întreb ceva: aici totul s-a petrecut în liniște? Nimeni n-a cîrtit? Nu ai avut nici un necaz? Au ajuns la mine zvonuri cum că unul Zurdas din Sargeția ar fi cutezat să facă tumult cu răzvrătire asupra mea, asupra a ceea ce am făptuit din poruncă zeiască... Ce este adevărat din ce am auzit?

— Mmda, așa a fost... Dar a căzut în lațul întins de noi în calea lui de mîinile acestea — le întinde către Burebista — de... șarlatan. Rîde.

— Și care i-a fost pedeapsa, sfîrșitul?

— Cel pe care i-l vei hotărî și cea pe care i-o vei da.

— Cum adică?! se miră regele, mai trăiește? Se mai află printre Daci?!

— Nu se află printre Daci..., se află printre cloțani..., în beciul de sub așezămînt. Acolo se află.

— Adu-mi-l la vedere.

— Îndată.

Deceneu iese strecurîndu-se pe-o ușă mică, ascunsă vederii. Se apleacă mult îndoindu-se pe sub arcada ei. Regele rămas singur cercetează cu luare-aminte toate cele din jur. Observă lucruri noi; velințe, plocăzi, cergi mițoase așternute și atîrnînd peste lăicerele din unghere, în culorile toate ale curcubeului, măiestrit îmbinate, iar peste pereții tocmiți din bîrne masive atîrnă scoarțe mari cu tot felul de enigme și povești ciudate țesute-n ele. Recunoaște mîinile care le-au lucrat. Se încîntă și se emoționează adînc. Îngînă ca-n apropierea unei mari iubiri. Aproape că-i tremură glasul și de asemenea mîinile care se poartă peste cergi și scoarțe a mîngîiere:

„Frumoasa mea iubire, frumos așternută mie întru așteptare... Totul și toate adie aici a trupul și-a frumusețea ta cea fără de greșeală, și-a iubire. Toate respiră ființa ta cea sublim pămîntească. Duhul și suspinarea inimii tale stau sălășluite ca mireasma în trupul florii, în aceste minuni împlinite de mîinile tale, și toate vin spre mine așa cum veneau, atunci, spre mine adierile buzelor tale, aburul lor de caldă și castă genune. Uite..., (trece mîngîind cu mîna peste plocăzi și peste scoarțe) parcă dorm în adîncul lor și-n depărtările din ele toate zăpezile fierbinți ale trupului tău alb și-ale sufletului tău fără de asemănare, înfășu-

rate într-o adîncă așteptare și-ntr-o fără de grai dorință. Nu apucă să termine incantația verbală că se deschide scîrțîind aceeași ușă prin care s-a strecurat șerpește umbra albă a preotului.

Regele tresare ca săgetat de-o chemare din altă bare a lumii.

Apare pe ușă Deceneu iarăși îndoindu-se mult și tîrînd după sine de juvăț un dac zdravăn, ins jerpelit, cu vestmintele roase de soboli și decolorate de întuneric, cu barba și părul crescute într-o neorînduială umedă, sălbatică. E uscat la față de foame, dar din ochi aruncă flăcări de venin jur împrejur. E lat în spate și greoi din picioarele ușor crăcănate, din care cauză anevoie foarte se înghesuie să iasă pe ușă după Deceneu.

— Tu ești Zurdas din Sargeția? întreabă cu asprime Burebista.

— După cum mă vezi, răspunde cu întunecată sfidare, Zurdas.

— Te-am lăsat aici cu poruncă să păzești fruntariile dinspre miază-noapte, de la munții cei pădurоși, și să veghezi asupra tihnei și bunei stări din Transcodrinia, iar tu, nemernicule, te-ai răzvrătit cu tumult asupra mea și-a celor împlinite de mine?

— Chiar așa am făcut, răspunde cu apăsare neagră celălalt.

— Și de ce ai făcut așa?, i se strecoară ca un sfredel mare-n rărunchi cu întrebare Burebista.

— Pentru că așa mi-a plăcut, așa cum ție ți-a plăcut să faci ce-ai făcut... Pentru că de cînd te-ai ridicat în capul nostru al tuturora, ne-ai îngenuncheat puterii tale și-ai adus după tine veghea neîntreruptă și netihna și primejdii de tot felul, și ne-ai răpit plăcerea belșugului unui-fiecăruia și-al înfruptării în liberă voie bună de acel belșug. Nimeni nu ne lua în seamă pînă cînd ai... (cu sfidare) răsărit tu, și ne era bine. Ne bucuram de noi și de traiul nostru după placul nostru al fiecăruia. Dar de cînd te-ai sumețit ca să arăți că cine-mi ești, toți vecinii au ciulit urechile asupra noastră a primejdie, și însăși Roma și-a aruncat privirile asupră-ne, văzînd în tine mare dușman, și va veni peste noi și ne va supune cu război din cauza nebuniei din capul tău de... om neasemuit, menit să..., să nimica toată pînă la urmă.

Ca să scăpăm de o atare mare pacoste și să ne reluăm traiul nostru tihnit și vesel dinainte..., pentru asa m-am ridicat împotrivă-ți.

— Și..., retează în completare Burebista cu silă, ticăloșiți mereu de luptele, pizma și omorurile dintre voi. Și... pentru altceva, nimic? smintitule de cap!

— Ba da, răspude și mai cu sfidare dacul murdar și răpciugus cu ochii, nasul și gura de-abia năzărindu-i-se dintre barba și pletele slinoase, încîlcite; ca să te răpun. Să dărîm ceea ce ai clădit cu îngîmfare, și să-ți iau locul... Ne-ai ars pînă și viile în nebunia ta de trimis al zeului. Ți-ai zărit chipul în apă ca să-ți dai seama cît ești de derîdere și de plin de deșertăciuni?

— Dacă ai fi fost bărbat mi-ai fi luat locul înainte de-a-l lua eu. Dar tu nu ești bărbat! Ești o tîrîtură! Apoi către Deceneu: cum i-ai venit de hac acestui zgriptor?

— Cu brațul tînărului Scorilo, fratele Doradei, și cu descîntecele ei.

— Și, Scorilo se află acolo unde am lăsat eu poruncă să se afle?

— Da. Păzește fruntariile de la miazănoapte în locul dihaniei acesteia pizmașe.

— Cu... ce l-ai hrănit în cei ani petrecuți în „tihnă și deplină... voie bună", — face aluzie la cele debitate de Zurdas mai sus regele, — și... „îmbelșulgare", jos în bezna din subsol?

— Cu fiertură de verdețuri și cu boabe de orzișor mucezit.

— Prea bine l-ai ținut, răspunde cu răutăcioasă ironie regele.

— Da... Numai că, adaogă preotul, șobolanii flămînzi, locuind dimpreună cu dînsul în același devălmaș, liberi și nesmintiți de nicăieri și de nimeni, liber așa cum el a dorit să trăiască dacii..., se repezeau asupra blidului înaintea lui și, pînă să înghită el de două ori din fiertură, șobolanii hlepăleau totul.

— Ești rușinea acestui pămînt al nostru, vorbește în scîrbă către cel întemnițat, Burebista, rușinea menirii noastre. Crimă mai odioasă, mai de neiertat decît aceasta de-a te ridica împotriva acelei moire a seminției și să lucrezi pentru destrămarea a ceea ce s-a adunat laolaltă din iubire și poruncă zeiască, nu se află alta. Să desfaci ceea ce s-a închegat, să tulburi ceea ce s-a limpezit, să deznozi spulbe-

rînd ceea ce prin iubire și jertfă s-a înnodat și s-a unit, înseamnă să încalci legile cele din temelii ale armoniei celei universale.

Ai umblat cu sfruntare și nerușine întru nelegiuire, purtîndu-ți picioarele murdare și mîinile scelerate peste oglinda de rubin a sîngelui vărsat de noi, și-ai vrut s-o sfarmi și să-i spulberi strălucirea.

— Am făcut ceea ce mi-a poruncit voia mea și n-am a-ți da ție socoteală. Trimite-mă la moarte. Nu șovăi, tu, — cu sfidare și sarcasm —, *vijelia Daciei.*

— Nuuu, nu te voi trimite la moarte, nu-ți voi face o atare cinste, ci te voi azvîrli în cel mai de jos buboi din măruntaiele hadesului . . .

Înaltule veghetor, — se întoarce și zice către Deceneu —, să fie legat la grota de la ponoarele cele mari, către rîpa tăunilor și aproape de locul care foiește de șerpi veninoși . . . Să-l ciugulească păsările, să-l rupă lupii, să-l lingă libărcile, să-l încolăcească șerpii și să-l împungă necontenit tăunii.

— Voi fi, strigă răsucindu-se cu sfruntare și plecînd Zurdas, puterea care face să zboare pasărea, taina care face să alunece-n noapte și să șuiere șarpele, scînteia care dă iuțeală și săgetător venin viespilor și tăunilor, și demonul care dă recea moleșeală și băloasa lunecare înceată libarcei! Iese scuipînd în urmă-i.

— Atunci să-l lăsăm, întoarce vorba Burebista către Deceneu, să-l lăsăm pe mai departe în beci printre cloțani ca printre gîndurile lui. Du-l din fața ochilor mei!

Dar, înțeleptule al nostru sfetnic alb, de ce nu . . . vin . . . ele?

— După ce-l așez pe acesta printre „gîndurile sale", mă voi duce să cercetez de ce nu se arată încă . . . Se strecoară îndoindu-se mult și ducînd de juvăț după dînsul pe Zurdas, care, la rîndu-i se chinuie și el să se introducă pe ușa mică, de taină, ce duce-n întuneric.

Rămas iarăși singur, Burebista își poartă din nou privirile-n jur, peste plocăzile, cergile și scoarțele care i se arată-n fața ochilor, aidoma unor fabuloase ținuturi împărătești. Stăruie cu aceeași privire peste ungherele unde ard ca niște vestale-mbrăcate-n negru și roșu torțele fumegînd mirezme de rășină. Își vorbește șieși: „Iată-mă

iarăși cu tine... Ce cald și ce bine este aici." Apoi îngînă versuri din marele poet-profet al Daciei:

„Vino-n codru la izvorul
Care tremură pe prund,
Unde prispa cea de brazde
Foi uscate o ascund"

Sau, ca un fel de presimțire funestă: „Zadarnic către umbra ta dulce le întind,
Din valurile vremii nu pot să te cuprind," tot din același poet.

Nu a terminat bine de îngînat versurile de iubire și moarte ale poetului și, cînd să le îmbălsămeze și să le alinte în cîteva licăre de lacrimi, — de ce n-ar plînge, la urma urmei, și regele, oricît ar fi el de Burebista —, se deschide ușa cea mare din adîncul sălii și apare, singură, Dorada.

— Dorada, întreabă podidit de nu știu ce amărăciune grea el, unde este regina mea Chimbria?

— Aici... Aici... Nu simți?... Nu o vezi? dă magic răspuns Dorada.

— Nu-mi vorbi în dodii... așa cum știi să vorbești cu melcii cei mari... Spune-mi drept, unde-i regina mea?

— Aici, înfășurată-n dorul după tine, întreagă, toată, dă răspuns deschizînd tulburător ochii mari asupra lui, Dorada, aproape șoptit, ca-ntr-un așternut de mare taină.

— Unde?, se nedumirește ca un copil Burebista.

— Acolo..., arată ea cu mîna jur împrejur, aici, și-și împreună aceleași mîini ca pentru rugă la pieptul lui.

Burebista atunci îi cuprinde umerii... Ea tresare toată, din toată ființa, cuprinsă ca pădurea de molid de-un freamăt adus de vînturi ce bat de pe alte tărîmuri, ale adîncului. Îi spune: „Uită-te-n ochii mei... și spune-mi lămurit unde este"? Ea ridică asupra lui ochii mari, negri stăruind și lăcrimînd pe-ndelete... Din adîncul ochilor lui răsar, ca stelele depărtării, lacrimi... Înțelege tot... O năpîrcă parcă i se innoadă-n gușă. Înțelege acum totul, dar mai înțelege încă ceva... de aceea îi așează mîinile tremurător pe față, peste marama neagră... Ea se înfioară de-o fericire neașteptată, dar... Se adună la pieptul lui și-acolo se pornește să plîngă încet a nu se putea ști ce anume... El nu știe ce să facă... Îi ridică fața înspre ochii lui, —

ochii ei lăcrimați sînt chemări teribile, cărora nici chiar Burebista nu le poate rezista de a le privi și asculta. Ea se pierde în ochii lui, și nu se mai desprinde..., într-o înfricoșată așteptare. El se apleacă încet și-o sărută aspru, adînc, îndelung... Ea își vîră pătimaș mîinile-n barba lui brumată, vălurită, cu miros de pulberi și de zări străine și de ploi acolo rămase... și de duhul vînturilor care l-au bătut, și de fiorul zăpezilor care l-au răcorit.

Stînd cuminte adunată la pieptul lui, Dorada îngaimă: „Miroși a zări străine, a pulberile drumurilor pe care le-ai călcat sub copita calului, a vînturi pustii... În barba ta își ascund vedenia prelucile din țara Carpaților, zăpezile de pe Hemus și întunecatele ploi din țara de la nord... În adîncul și peste depărtările din ochii tăi scînteiază luminile cerurilor toate cîte ți-au acoperit nopțile și ți-au înstelat dorurile și singurătățile din tine... Să te speli... de ele toate. Am pregătit toate cîte trebuiesc. Să te speli, căci mi-e frică. Se strînge cu tremur și mai tare la pieptul lui... Mi-e frică...

Dar el, cu ființa lui jumătate aici, ținînd-o pe ea în brațe, jumătate altundeva, întreabă murmurînd:

— Cînd?... Cum s-a întîmplat?... A suferit mult?...

— Mai mult decît de gîndul morții, de dorul tău a suferit și de grija ta.

— Cînd a fost?...

— S-au scurs de-atunci cinci ani. Avea numai treizeci și era frumoasă... ca o superbă durere..., nu știu cum să spun. Care zeu n-ar fi fost căzut după frumusețea ei..., ce zeiță n-ar fi fost geloasă?

— Și plocăzile, cergile, velințele, scoarțele acestea?...

— Rodul mîinilor ei albe în timpul cît tu ai fost departe în războaie, și minunat cîntec răscolitor ție. Le-a țesut și le-a brodat ea pentru voi doi. Sub calda, nebuloasa lor poveste trebuia să vă adunați alături atunci cînd ar fi fost să te întorci la ea.

— Iar tu... ai fost bună cu ea?

— Ea așa zicea... Dar eu... nu știu... Îl cuprinde din nou în vraja ochilor ei adînc scăpărători.

— Și ce-ți spunea, o strînge el și mai tare la piept sărutînd-o iarăși cu asprime ca și cum pe alta... ar fi strîns-o și sărutat-o.

— Că nu-i pare rău, îngaimă de sub încleștarea gurii lui, Dorada, după nimic, — el tresare —, decît după tine, și îi liniștește tresărirea, ... că ai să rămîi singur.

— Cunoștea, de bună seamă, puterea iubirii cu care o iubeam ...

— Mult mai bine și mai amarnic decît ai cunoscut tu puterea iubirii ei cu care te-a iubit ea pe tine.

Se desprinde de trupul ei mîngîindu-i pletele, apoi zice bîiguind:

— Mîhnită este inima mea de moartea ei; mîhnit sunt ca niciodată. Mîhnită va fi toată viața mea de-acum.

Dorada, la auzul acestor cuvinte, se întristează. Se îndepărtează și îi dă răspuns:

— Neputința mea va face tot ce poate, voi sacrifica totul, numai ca să nu fii pururea mîhnit.

— Și-așa ai intrat în viață prin sacrificarea a ceea ce ți-a fost mai drag și mai de preț, completează Burebista gîndul Doradei, Micapor, așa că aceasta pare să-ți fie menirea: de a te sacrifica mereu.

Dorada a simțit că este de trebuință ca el să rămînă singur. A întrezărit în adîncul sufletului lui acea dorință de-a rămîne singur, iată de ce i-a zis și-apoi a plecat:

— Simt în tine dorință mare de-a fi, de-a rămîne singur cu... Aud cum te cheamă de departe și din adîncurile depărtării altă chemare ... Te las ... singur.

— Îți mulțumesc, răspunde Burebista cu, dar și fără prea mare, convingere ... mîngîind-o pe ochi și tot pe ochi sărutînd-o, nu cu asprime de data aceasta, ci cu un fel de suferință tandră.

Îmi pare rău, îngaimă mai departe el, că nu știu și eu să descînt și să blestem (în gîndul lui: — mai ales să blestem —) așa cum ai știut să faci tu atunci ... Îți amintești? ...

— Amarnic de bine, dă răspuns ea mîhnită, apoi se desprinde și dispare.

Din nou rămas singur în marea sală, rotește ochii împrejur. Bufnițile bat din aripi ... Torțele din unghere parcă încep să bolborosească, scoarțele care acoperă pereții parcă încep să miște, străbătute și înfiorate de un duh străin. Burebista trece pe rînd pe la fiecare lăicer și mîngîie lin plocăzile, cergile, velințele de pe ele, apoi scoarțele de pe pereți. Toate la atingerea mîinii lui se trezesc ca dintr-un somn și unduiesc alene înaintea ochilor

lui împăienjeniți. Cade-n pilțul cel mare. Printre plocăzi și scoarțe parcă a trecut o adiere de vînt. Foșnesc de parcă ar șopti ceva pe un grai necunoscut lumii acesteia. Își reazimă bărbia-n pumn, brațul pe genunchi, ascultă foșnetul, tace și-l podidesc pe dinlăuntru ploile nopții. Devine sumbru. Din adîncul inimii sau de altundeva, de după scoarțe și velințe de pildă, se aude deslușit un glas. Șoaptele acelea care foșneau mai înainte prin țesătura cergilor și-a covoarelor au devenit acum cuvinte aburoase, nimbate. Se desprinde dintre acele lumi țesute și brodate în basme și mistere, umbra reginei. Înaintează lin și se oprește înaintea lui. El tace sumbru, cu pumnul rezemînd bărbia și cu ochii închiși.

„Sărmane om al meu, cît poți să fii de singur", vorbește fără a-și mișca buzele umbra reginei. El tresare și se ridică brusc în picioare.

„Cine este duhul care-mi vorbește?", strigă. — „Cine este duhul care-mi vorbește?" îi răspunde ecoul, căci umbra s-a făcut nevăzută.

„Eu, singur?! Nuuu! Am lîngă mine toate semințiile din ginta mea adunate pentru vecie laolaltă... cu brațul meu acesta". Ridică brațul în sus cu pumnul strîns și-l arată amenințător către cineva, către undeva.

„Tocmai de aceea ești și mai singur, se aude din nou vocea. Îi ai pe toți lîngă tine, dar n-ai pe nimeni aproape... Ești stăpînul a toate, dar nimic nu este al tău. Îi ai pe toți, dar n-ai pe nimeni. Toată lumea este a ta, iar tu nu ești al nimănui."

„Sunt al lumii pe care am creat-o!"

„Ești singur în acea lume". Se uită jur împrejur să vază cine-i vorbește. Umbra albă a reginei apare nălucitor pentru o fracțiune de clipă în fiecare ungher, făcînd să se vază și mai limpede torțele, și iar se face nevăzută. Cuprins ca de-o deznădejde, strigă din toate puterile „Dorada! Dorada! Dorada!" Dar umbra se ivește iarăși, de data aceasta în ușa cea mare, — el nu o vede, — și spune: „În van strigi după ea. Îi vei spori și ei singurătatea cu deșertul din singurătatea ta. O vei face și mai nefericită, și mai singură, iar singurătatea din tine se va preface-n mînie de autopedepsire. Nu vei iubi-o. Acum cînd eu nu mai sunt, tu ești mai înrobit mie decît atunci cînd eram. Nu vei iubi-o. Te vei dărui ei numai dintr-o pornire de răzvrătit împotriva ta însuți, a singurătății din tine, por-

nire de autodistrugere, și vei distruge-o și pe ea, care te iubește cu adevărat, iar tu... *nu. Nuuu!* Nu vei afla liniște și împăcare și nu se vor risipi norii de deasupra casei tale decît numai atunci cînd te vei întoarce la mine. Pînă atunci, la acel ceas, dușmanul tău vei fi și al acelora care te iubesc. Eu sunt pacea și odihna ta. Alta nu e. Iar ceasul acela, al regăsirii noastre se apropie... este aproape". Îi apare drept în față, îi surîde înlăcrimată și-l sărută sorbindu-l parcă-n albul nălucirii ei. (Semn rău: Se zice din bătrîni, că atunci cînd visezi că te sărută un mort, mai ales un mort drag, este semn că vei muri curînd.)

Iar cînd el face mîinile roată ca s-o cuprindă-n brațe, umbra dispare într-o clipită din fața lui în nicăierea.

Rămas și mai singur, strigă din răsputeri: „Dorada! Dorada!... Chimbria, regina mea!"

Nu-i răspunde nimeni, decît ecoul, dar apare-n ușa cea mare Deceneu ca o vedenie de ger. Înaintează fantomatic și zice:

— Să fiu iertat că tulbur liniștea regelui meu... A sosit la curtea noastră un trimis al lui Acornion, prietenul credincios al măriei-tale de la cetatea Dionisopolis, și cere să intre...

— De la Acronion!, se bucură Burebista. Să poftească, să poftească îndată... Dar..., înaltule veghetor al pravilelor și departe-văzător sfetnic al nostru, unde mi-ați înmormîntat-o pe regina mea?

— Nicăieri..., răspunde cu enigmă Deceneu.

— Ce vrea să însemne vorba nicăieri?

— Vrea să-nsemne că frumoasa noastră regină și stpînă măriei-tale n-a primit lăcaș de odihnă în pămîntul acesta.

— Dar unde atunci?!

— În nourii pe care-i poartă vîntul sub ceruri..., răspunde transportat departe, druidul, în adîncile depărtări azurii, în văzduhurile toate cîte stau acuma peste marea ta împărăție.

— Nu înțeleg. Lămurește.

— Regina Chimbria a Daciei... a fost... arsă, dă a confirmare din cap Deceneul.

— Cum adică arsă?

— Arsă pe piscul celui mai înalt munte al nostru, Nevulozul, seara cînd răsar aștrii... Ca s-o vază toate crugurile și toate depărtările.

— Și de ce arsă?

— Aceasta a fost voia ei.

— A cerut ea să fie arsă?

— A cerut, da... și încă cu blestem mare asupra celor care nu-i vor îndeplini dorința.

— N-ai aflat de la ea, iscusitule vrăjitor, pentru care anume motiv a cerut arderea?

— N-am aflat din gura ei, — se jenează de pronunțarea cuvîntului gură — dar am bănuit slomnind în taina gîndurilor ei.

— Și ce anume ai slomnit în negura gîndurilor ei cele de dinaintea morții?

— Că dacă am fi îmbălsămat-o și-am fi depus-o în cripta cetății, mări-ta, întorcîndu-te, ai fi văzut-o moartă, iar ea nu dorea în nici un chip să apară moartă înaintea ochilor tăi..., ci să rămînă doar în amintire, vie și frumoasă, așa cum s-a arătat întotdeauna iubirii tale... Să rămînă în inima măriei-tale ca o floare fără de stingere... Nu rece, mută, moartă, cu ochii căzuți în genuni și gura întredeschisă înfricoșetor, buzele vinete, întrezărindu-se dinții de dincolo de ele ca niște fierăstraie moarte. Că cenușa ajunge la soare, în timp ce trupul mort ajunge hrană întunericului... Că cenușa ei te va întîmpina pe toate drumurile căutărilor și-ale rătăcirii... (nu cutează a spune cuvîntul *tale*) ca o șoptire cîntată stins, în vreme ce trupul, destrămat în groapă, îl vei fi resimțit ca pe-o foitoare rană neagă-n inima ta..... Că este mai curat să te înghită și să te mistuie flăcările focului, decît viermii subpămîntului, mai frumos să te preschimbi în funigei decît în viermăraie...

— Bine... Bine... Am înțeles, sau, mai bine zis, m-au încîntat cele spuse. Dar te rugăm, slomnitorule-n stele și-n tenebre și-n gîndurile oamenilor, să-l poftești pe oaspetele acela să intra la noi.

Deceneu iese.

Burebista monologhează sau mirologhează din nou. (A mirologa înseamnă a rosti un bocet.)

„Ca-n lințoliile unor cenuși șoptitoare se-mbracă inima mea. Cenușă risipită ca un cîntec de nuntă peste toate văzduhurile sufletului meu ești, și tot ce-i frumos în lumea aceasta ție îți seamănă, de tine îmi aduc toate aminte. Prin pierderea iubirii tale am dobîndit iubirea, pentru întreaga lume. Iată, în toată noaptea sufletului meu, mă voi

acoperi, ca sub cerurile înstelate ale pustiei munților și-ale deșertului și-ale apelor, sub plocăzile cenușilor sufletului tău, tu, singura mea cu adevărat iubire! Ochii i s-au încețoșat. Îi șterge și-i limpezește cu mîneca. Reintră Deceneu cu doi musafiri după el. Zice:

— Iată-i. Aceștia ne sînt musafirii. Intră-n marea sală, călăuziți de marele preot, un ciudat emisar, purtînd în mîini un obiect foarte scump, însoțit alături de ceva și mai foarte smup: o fecioară răpitor de frumoasă, cu păr solar, iluminată parcă de focuri adînci, ce o cuprind ca-ntr-un nimb mare cît făptura ei suplă, luminos tremurată, cu ochii verzui ca cerul iernilor și trupul frămîntat în făini de smirnă vie și-n ape vii din prăpastia nopții. Este Elinia, căci așa se numește.

Emisarul lui Acronion, om mărunțel, cu ochi mici rotunzi, sfredelitori și atenți în toate părțile fără a se observa, subtil onctuos în fizionomia feții, pirpiriu și vibratil, aschimodie eugenică, marțafoi angelicos, este îmbrăcat precum arhonții greci, zîmbește excesiv de binevoitor, dar mai mult pentru a-și ascunde privirile care iscodesc pretutindeni, amănunțind, — Deceneu l-a intuit, — se înclină din puținul său trup mlădios, pînă la pămînt și zice:

— Viteazule între viteji Burebista!... Burebista însă a rămas cu ochii ațintiți asupra fecioarei acoperită de nimbul unei nefirești feminități. Alexandros al tracilor din Septentrion, braț mai înalt și mai dur decît al fratelui tău Spartacus, inimă mărinimoasă ca a lui!... Burebista continuă a se uita la Elinia... Cinste și mărire perenă îți dorim!, continuă peroratia emisarul. Sănătate și bucurie din partea preacredinciosului tău prieten Acornion de la Dionisopolis, care ne-a făcut cinstea de a ne trimite la măria-voastră. Iată și semnul prin care măritul rege va cunoaște încrederea cu care s-a bizuit în noi... Scoate din tunică un mare și gros inel de aur cu monograma lui Acronion și efigia casei lui. Acesta — continuă emisarul — este inelul lui blazon. Îl cunoaște măria-ta... și ne-a rugat să-l înmînîm măriei-voastre drept simbol al marei și nobilei prietenii ce vă leagă și v-a legat. Poartă numele-i încrustat pe el... Îl dă regelui. Regele se uită la inel îndelung, dar mai cu plăcere la Elinia, care-i zîmbește sfielnic precum o arătare celestă dintre negurile văzduhului, înspre seară.

Iar aici, continuă solul, și dezvăluie de sub acoperitoarea țesută-n fir de aur un alt dar, acest dar din partea locui-

torilor din cetatea Dionisopolis, ca semn de recunoștință că i-ai cruțat atunci cînd i-ai lovit cu foc și fier pe ceilalți, din celelalte cetăți de pe Pontul Euxin, de la Oloia pînă la Apolonia... Depune înaintea regelui o frumoasă statuietă de aur închipuind pe Cavalerul Trac.

Iar aici, continuă și arată parșiv de amabil emisarul spre frumoasa fată solară, aici avem a vă dărui un dar de la inimă a acelorași cetățeni ai cetății lui Dyonisos, dar, mai cu seamă din partea aceluiași mare și devotat prieten al măriei-voastre, Acronion, care știind că ați rămas singur — știa el de mult că frumoasa regină a murit dar v-a ascuns adevărul ca să vă cruțe de la mîhnire — vă trimite spre mîngîiere..., consolare... și... încălzire (surîde subteran) acest dar. Își alunecă mîna cu degete lungi și subțiindu-se mult spre vîrfuri, de pe creștetul capului Eliniei pînă jos la cingători, peste umeri și bust. Se uită la rege stăruitor, stăruitor surîzînd a profundă amabilitate. Continuă vorbirea: este un semn că cetatea pe care ați cruțat-o vă rămîne pururi cu recunoștință și dragoste... A nu ne lua în nume de rău această dragoste, credință și recunoștință pe care le datorăm și vi le arătăm în chipul — arată iarăși insidios spre chipul Eliniei — acesta. Cuvîntul *acesta* îl rostește apăsat intr-un anumit fel.

— Care-ți este numele?, o întrebă regele pe solara fecioară.

— Elinia este numele meu, răspunde ea cu discretă șăgălnicie cuviincioasă.

— Din ce neam te-ai zămislit?

— Din neamul elen, răspunde ea cu mîndrie și demnitate.

— Așa bălaie?... Te-au rodit, poate, spumele mării...

— Întocmai... ca pe Afrodita, dă ea răspuns cam cutezător.

— Ca tine arăta, se pare, și-o altă odraslă a Eladei, tot bălaie, pentru care a fost nimicită o cetate și-a pierdut un neam... Către Deceneu: Ce zici, departe văzătorule?...

— Nimicirea Troei era de mult hotărîtă. Elena aceea n-a fost decît pricina acelei nimiciri. A fost o iscusită unealtă vicleană a zeilor. Apoi, privind stăruitor spre Elinia, adaogă: este atîta de frumoasă încît lumina și strălucirea ei îmi închid vederea departe.

Da, da, își reia ideea cu pieirea Troiei Deceneu, soarta acelei cetăți era hotărîtă de zei, așa precum aceiași zei

se gîndesc să arunce și asupra celor care au nimicit-o pedeapsa cea mare, care va veni odată și odată, și tot dinspre țara troienilor. Noi aceștia de față stătători aici și acum vom fi de mult pieriți, dar acea pedeapsă va veni. Eu o văd venind. Vai vouă fii și fiice ale Eladei, căci dinspre Troia vă vine urgia.

— Să vină Dorada, poruncește regele, și să o conducă în cămările pentru oaspeți de seamă. Să vină.

Deceneu se duce și deschide ușa cea mare. Face semne line cu mîna, stăruind. O cheamă... Dorada apare. Nu mai poartă maramă. Este îmbrăcată totuși în negru, pînă la glezne, și-și poartă capul cu fața albă, ochii mari negri luminînd un oval de medalie, și părul revărsat ca o avalanșă mută peste negrul vestmintelor, cu o liniștită mîndrie și prețuire de sine.

Cîteva clipe se privesc și se înfruntă din priviri cele două fecioare, una-n negru, cealaltă-n alb cu tiv albastru. Ochii negri ai Doradei fulgeră-n ochii albaștri-verzui ai celeilalte, care surîde solar.

— Dorada, zice regele adresîndu-se ei, vei conduce pe această fecioară în cămările de sus, pentru oaspeți aleși, și-i vei rîndui toate cele ce trebuiesc. Nădăjduiesc că veți fi bune prietene.

— Ce fericită aș fi să fim într-adevăr prietene... Un sentiment de necuprinsă singurătate mă apasă cum n-am simțit niciodată pînă acum... și mi-e frică de țara voastră, de pădurile ei, de oamenii bărboși și greoi ca niște urși... I-am văzut în drumul pînă aici și m-am spăimîntat. Către Dorada: Aș fi fericită să-ți fiu prietenă în zilele cît voi sta aici. Te-aș iubi mult... Noi grecoaicele sîntem filotime...

— Nu știu. N-am avut niciodată o prietenă. (Pe regina Chimbria am adorat-o, mi-a fost mai presus decît prietenia). Soarta m-a menit altor rosturi. Aș fi fericită să te pot iubi. Dacă vom rămîne amîndouă singure, așa cum sîntem acuma, ne vom iubi de bună seamă... Poftește te rog. Și ies din marea sală.

— Ce face prietenul nostru bun, Acronion? E sănătos? Ce vești îmi trimite de la Roma? Dar de la parții de pe Eufrat?...

— Roma se clatină sub loviturile războiului civil care nu s-a potolit încă. Prietenii și susținătorii lui Pompei cel Mare sînt încă tari, se țin tari, cu toate că pe el l-au fost ucis în Eghipet. Parții, din cauza frămîntului de la Roma,

au prins curaj și-au întețit luptele împotriva legiunilor de la Eufrat. Zicea Acorinion al nostru că ați lucrat cu înțelepciune atunci cînd ați făcut în așa fel ca oștirea trimisă într-ajutor lui Pompei să nu ajungă la Farsalus, în Tesalia. Cezar a fost înștiințat despre sentimentele măriei-voastre prietenești față de Pompeius și s-a mîniat. Darămite să-l și fi ajutat de-a binelea pe inamicul său! ...

A mai aflat Cezar că purtați vorbe ascunse cu căpeteniile semințiilor de la miazănoapte pe care vreți să le urniți asupra Romei dimpreună cu măria-voastră.

— Mulțumim ... Ne bucurăm mult de veștile aduse.

— Stați! ... Vă mai poartă mînie Cezar și pentru că, alungîndu-i pe celții taurișci către soare-apune, au ajuns ei în Galia, sporind astfel armatele acelei țări care poartă război cu Roma.

— Nu știu dacă nu ar fi fost mai potrivit să fi făcut în așa fel ca oștenii mei trimiși spre ajutor lui Pompeius să fi ajuns la timp acolo, la Farsalus. Poate că era și mai bine încă dacă însumi mă înfățișam acolo. Alta ar fi fost soarta bătăliei, care și-așa printr-un noroc numai — căci Cezar este un strateg de geniu, dar cu noroc — a fost cîștigată de Caius Iulius, și astăzi ar fi fost împărat la Roma Pompeius cel Mare, prietenul nostru. Ce zici despre asta departe văzătorule al nostru Deceneu?

— Zic, rege al nostru Burebista, că ai făcut bine așa cum ai făcut.

— De ce zici c-am făcut bine-așa cum am făcut?

— Pentru că, răspunde Deceneu, va fi fiind el, Pompeius, cel Mare, dar celălalt este și mai mare. Căci Cezar acela are-n sîngele lui daimon de la zei dat lui. Supranumele de ... cel mare i l-au dat lui Pompeius oamenii și prietenii, Cezar însă nu este un nume, ci un *numen*, ceea ce înseamnă cu totul altceva, cu care l-au înzestrat puterile cele mari de dincolo de oameni.

— Un mare rafinat plin de fumuri și ... de geniu.

— Se zvonește la Roma, zice iarăși prietenul și iscusit iscoditor al măriei-voastre Acronion, că Cezar se pregătește-n taină să-și arunce, după ce termină cu războiul civil, legiunile asupra Daciei ca asupra Galiei.

— Să poftească, să poftească, noi îl așteptăm, și la fel îl așteaptă munții, pădurile și apele. Apoi, întorcîndu-se

către Deceneu, nu știu de ce, — poate că vei ști tu înțeleptule al nostru Deceneu, — dar astăzi doresc mai aprig ca oricînd să mă bat... O sete de războire ca aceasta care mă încearcă astăzi nici cînd i-am spulberat pe celți nu m-a încercat. Ce să însemne aceasta pornire a noastră? Și din nou către emisar: să poftească. Vom fi bucuroși de vizita divinului Cezar. Nu-l vom ține-n beciul cu soboli, ca pe Zurdas, ci-i vom face primire cu triumf, așa cum îi place lui și cum le place romanilor. Ce gîndești, înaltule al nostru vraci Deceneu?... Se ridică de plecare.

— Inima dacilor este largă și primitoare. Pîine, sare și miere sînt din belșug în Dacia... Se va simți ca-n vilele sale de pe Via Apia.

— Ba să-l țineți într-o peșteră, intervine mieros musafirul, ca să se frîngă-n el trufia și să devină om ca toți oamenii.

— Oaspetele nostru va fi ostenit de drumul pînă la noi. Să fie condus în cămările de odihnă.

Deceneu merge și deschide din nou ușa cea mare și cheamă... Apare un băiat de curte în marea sală care-l ia în primire pe măruntul emisar și-l conduce spre foișorul de dormit.

Rămași numai ei doi, Burebista și cu Deceneu, primul se adresează celui de-al doilea întrebîndu-l:

— Ce citești tu în inima și mintea acestor oaspeți, ce gînduri, dincolo de ceea ce spun, deslușești în ei, departevăzătorule-n viață și moarte Deceneu al nostru?

Mărite fiu al lui Zamolxe, văd ceea ce tu însuți presimți că ar trebui văzut...

— Adică?...

— Ochii acestui pirpiriu diplomat, răspunde Deceneu, mi se par a fi din cale-afară de mici și de sfredelitori... Parcă se uitau prin ei la măria ta toți dușmanii noștri, pe cît îi erau de mici și de mărunți. Parcă ar fi iscodit ochii sentului roman prin mărgeaua lor agilă.

Atunci cînd se ridicau spre fața măriei-tale păreau ba că plîng, ba că lingușesc, sau păreau că fac deodată acele două treburi. Ba rîdeau, ba înveninau. Erau acei ochișori ai lui vulpești, cînd vîrfuri ascuțite de suliți, cînd limbuțe, și îi mișca iute, iute de tot, așa cum vipera își mișcă limba ei trisulcă... Și vedeau, parcă, în aceeași clipă în toate părțile deodată.

— Cu ascuțită băgare de seamă, completează regele, iar atunci cînd nu avea ce să spună... rămînea ca un popîndău între spicele din ogor, ager și atent foarte în toate làturile.

— Roma are doi dușmani de moarte la această oră, reia gînditor Deceneu, și cată să se scape de amîndoi... Unul e Cezar, uzurpatorul ei, celălalt este măria-ta, cel care poate s-o surpe... într-o bună zi.

Bine este, continuă el, să te temi mai mult de darurile prietenilor, uneori, decît de ura dușmanilor... Ce-ți fură dușmanul poate să coste mai puțin decît ce-ți dă prietenul... Dacii noștri mărturisesc acest adevăr într-o zicere de-a lor înțeleaptă ca multe altele: „Ferește-mă, Zamolxe, de prieteni, că de dușmani mă feresc singur."

— Întocmai... Printr-un asemenea dar prețios au nimicit danaii însorita cetate a Troiei. Dar s-o întrebăm și pe Dorada, să vedem ce gîndește ea cu mintea ei iscoditoare de femeie... Femeile înțeleg cu mai multă ascuțime unele lucruri... Au săgeți mai fine pentru a pătrunde în cunoașterea unor noime. Chiar dacă sînt mai pătimașe, sau poate că tocmai de aceea... S-o chemăm să vină aici.

Deceneu iarăși se duce la ușa cea mare, o deschide și o cheamă să vină pe Dorada. Ea vine. Intră în sală. Se oprește înaintea celor doi. Pare puțin tulburată. Albul aproape nefiresc de pe fața ei face să pălească ușor fețele celor doi, cea dură a regelui și cea stafidită a preotului.

— Ce gîndești tu, Dorada, despre acești simandicoși oaspeți ai noștri? o întreabă Burebista. Vin ei oare într-adevăr cu gînduri bune și simțăminte curate, sau...?

— O să credeți că vorbesc din ură și pizmă, dar credeți ce veți pofti. După cum îmi spune mie simțul meu, ei nu sînt trimișii prietenului nostru Acronion, ci ai vicleniei cine știe cărui dușman.

Ar trebui degrabă dați tăunilor și năpîrcilor din ponoare... și-atunci, acolo, întrebîndu-i cu ce gînduri au venit la noi... solii lui... Acornion, și cine i-a trimis anume, vor mărturisi tot, de-a măruntul.

— Ura aceasta a ta, o necăjește Burebista, nu stă frumos frumuseții tale, Dorada.

— Pentru mama care-și apără copiii, ura, atunci cînd este folosită ca o armă de apărare și ca un mijloc de cunoaștere, este mai tare decît iubirea..., este sacră, rege Burebista al nostru, răspunde tăios Dorada.

— Dar tu nu ai copii, o rănește de data aceasta, fără a-și da seama, — și regretă — regele.

— Cel care nu are, *are* nesfîrșit mai mult... N-am prunci de la Micapor pentru că... (se uită sever și la unul și la celălalt) mi l-ați răpit, dar am de apărat pruncii tuturor acelora pentru care mi l-ați jertfit pe el... Apărînd copiii Daciei, apăr sufletul nemuritor al lui Micapor... și cinstesc aducerea aminte a iubirii lui. Părăsește mînioasă sala. Burebista o petrece cu ochii pînă ce dispare pe ușa cea mare. A fost parcă mai frumoasă ca oricînd..., gîndește în sinea lui regele, apoi zice către Deceneu:

— Să fie păziți cu atenție mare... Mai cu seamă el... Ți-l dau sub directă supraveghere. Mai degrabă vom dibui noi gîndurile Romei, — căci de bună seamă Roma i-a trimis, — decît ea pe ale noastre. Pe... fecioară voi avea-o eu sub paza mea, și... bineînțeles, fără să i-o cerem, Dorada.

Dar, — după o mică pauză, — ia spune-mi iscusitule văzător departe, ce ai de spus de ochii ei...? ai Eliniei...

— Două cuiburi verzi-azurii... înghețate. Răpitoare chemări către imperiul gerului... Mi se pare mai cu primejdie decît el.

— Știu bine că nu te-ai apropiat niciodată de trup de femeie... Cum se face, totuși, că o cunoști atît de bine și poți să spui despre ea lucruri atît de adînci?

— Pentru că, răspunde Deceneu, atunci cînd renunți, cîștigi mai mult decît dacă n-ai fi renunțat. Atunci cînd refuzi de a avea, ți se dă ție mai mult decît ai fi avut... Atunci cînd nu te sumețești să afli cu tot dinadinsul, afli și știi cu adevărat. A nu avea și-a rămîne departe înseamnă a primi și-a fi cît mai aproape de lucruri. Cel mai mult și mai plăcut apropie oamenii, unul de celălalt, depărtarea... Se uită cu subînțeles în ochii regelui, adînc. Acesta a înțeles aluzia. Se întristează și lăcrămează ușor. A refuza prezentul și-a te depărta de el, continuă preotul, înseamnă a fi primit de la zeu favoarea de-a putea cuprinde mai larg și mai adînc înțelesurile... Înțelesul lucrurilor, vreau să spun, și nu lucrul, trup al înțelesului...

— Nu pot să-ți fiu discipol. Nu înțeleg ce spui, dar am presimțămîntul că rostești adevăruri mai presus decît înțelegerea... Iată de ce te-am prețuit din todeauna.

Deceneu îi zîmbește cu iubire și înțelegere mare. Îl cuprinde lin de umeri. Îl scutură ușor a dragoste. Dă din cap... apoi iese.

Rămas din nou singur, Burebista adastă, iarăși, lung cu privirea peste plocăzile care acoperă lăicerele și peste scoarțele care atîrnă pe pereți. Cotele unor ape tulburi urcă-ntr-însul încet, dar din ce în ce mai cu tumult. Parcă ar vrea să detune-n urlet, ca cerul înainte de ruperea furtunii... Oftează numai un fel de geamăt, suspinînd lung după ceva... Rămîne o clipă descumpănit. Rotește din nou ochii în jur, peste aceleași lucruri. Ele tac. Tac pedepsitor... Simte-n el singurătatea nu ca pe un deșert fără margini nici țipenie de viață, ci ca pe un uragan în mișcare. Duce mîneca la ochi. Șterge, aplecînd capul, ceva, acolo care îl supără lin. Îi vine să urle. Se clatină, ezită, se tulbură la cuget. Niște tigri s-au sculat parcă din noaptea sîngelui său și aleargă acum flămînzi prin albiile acelui sînge, urlînd feroce după ceva anume, o altfel de hrană, mai dorită decît cea obișnuită.

Iarăși se clatină, din nou inima lui pendulează cînd spre el însuși cînd înspre prăpastia albă care, singură, acolo, așteaptă să vină apele... să vină tigrul nopții. Și tigrii aceia care urlau și alergau prin sîngele lui de bărbat singur și-au unit urletele într-unul singur, devenind ei toți el însuși. A mai șovăit cîteva clipe, apoi izbucnește ca la marea bătălie de la Fossatum Magnum, — totul era un singur urlet, el însuși, împotriva lui însuși asmuțit, — spre cămăra aceea de sus.

Cergile, plocăzile și scoarțele încep parcă să foșnească și să fremete. Jilțurile se clatină, scîrțîind încet. Torțele din unghere se scutură de funingini, atinse ca de un nu știu ce fior...

Bufnițile țipă. Intră Dorada, în negru. Simte înfiorarea celor dinlăuntru ale sălii și se înfiorează mai tare încă ea. Trece de la o torță la alta... Le ațină... Rămîne între ele ca un funest spectru, ca o rugăciune de noapte, ca o mînie incandescentă de demon. Ascultă cu ochii mari freamătul și foșnirea lucrurilor din jur... «Sărmana mea regină, frumoasa și credincioasa mea stăpînă», îngaimă cu mînie înăbușită și continuă a dialoga în șoaptă cu cea care nu mai este, dar pe care se vede că Dorada o simte prezentă în preajma ei, trecînd prin scoarțe și plocăzi ca o arătare de dincolo printre priveliștile paradisului... Pare

bîntuită de o fiară... Neliniștea o cuprinde ca-ntr-o tenebroasă pînză magică, o țesătură pizmașă... Acea neliniște devine încetul cu încetul stare halucinatorie... Acum, astfel intră în transă, prin excesiva tensiune din ea, Dorada știe — pentru că vede ca-ntr-o zare de telepatie — tot ceea ce se petrece în cămara aceea de sus, pentru oaspeți foarte aleși, und a poposit ca o furtună regele. «Da, halucinează ea, a cuprins-o în nebunia lui ca-ntr-o vîrtelniță adîncă de șoapte, alinturi, sărutări oarbe, și gemete... devin una și aceeași furtună, apoi ea devine prăpastie țipătoare-n stele, iar el un pisc de munte care se năruie peste ea, sau un fluviu de grindină care o umple cu vuiet rece și uriaș. Fluviul acela cascadă acum s-a potolit și curge adînc și liniștit între malurile ei înflorate, care parcă ar cînta un nu știu ce anume cîntec de bucurie, de împăcare.

Ea este numai, toată, niște țărmuri înflorate și înstelate deasupra, în timp ce el, un fluviu adînc și tulbure, ale cărui ape se scurg peste maluri afară ca o plîngere de om». Acestea toate le vede Dorada în starea ei halucinatorie, dar îi scapă, așa cum se va vedea mai încolo, un amănunt pe cît de tandru pe atîta de funest, și anume lichidul acela verzui pe care i l-astrecurat prin buzele ei, ea, în gura lui istovită de sete și de alte trudiri grozave.

Dorada n-are ce gace. Înțelege acum că partea ei de bucurie este renunțarea la orice bucurie... și îndurarea tuturor nelegiuirilor și ingnatitudinii. O auzim monologînd:

„O, Micapor! Micapor! Micapor al meu! Dacă nu mi te-ar fi răpus atunci, astăzi te-aș fi așteptat și eu pe tine așa cum i-au așteptat soțiile lor pe Duras, cerbul, pe Badras, mistrețul și pe Daziu acela, ursul și lupul. Te-ai fi întors la o bucurie mai mare decît aceea care ți-o dă cîștigarea unei mari bătălii, la mine. Micapor!... Dar mie mi-este dat să fiu o jertfă continuă și-o așteptare fără capăt“... Se uită stăruitor și cu mînie aprigă în sus, spre foișorul unde se află ei doi, Burebista și Elinia... Continuă mai adînc încă rănită: „Și sînt disprețuită, Micapor..., disprețuită aici în casa și inima mea... *Aaah! Asta nu!* Toate au o margine. Tăișurile toate au ajuns la os!“ (Mai mult strangulează-n gușă cuvintele decît să le rostească întregi)... Se-ntoarce-n trecut: „M-aș fi azvîrlit și eu atunci în vîrful sulițelor și m-aș fi dat amară pradă arcașilor, ca să vin după tine, cu tine, dar... fără

frumusețea vie a trupului meu lîngă al tău mort și el... la ce bun?...

Iar acuma sînt disprețuită. Am ajuns tîrîtură, tî-rî-tuu-răă! Micapor! Sînt toată numai răni, ca tine atunci cînd te săgetau arcașii din zbor și te împungeau sulițașii. Stau între torțele acestea ca între cele patru vedenii ale pustiei. Fantazmă a pustiei și-a restriștii sînt, Micapor, mai singură decît singurătatea în care te-ai pierdut tu... Geme surd: *Nuuu! Asta Nu.* Iată cum frumoasa noapte a așteptării din mine devine, devine foc răzbunător, iar așteptarea, iubirea și jignirea devin furtună înfricoșată... Ceva mai presus decît iubirea îmi cere să ucid... și voi ucide numaidecît. Amintirea reginei mi-o cere și jăretecul rănii din mine..." Mai privește odată stăruitor, aruncînd parcă limbi de șerpi înspre cămările de sus... ale desfătării, și-și mai rotește încă odată ochii la cele din jur. Nu se aude nici-o mișcare, niciun foșnet. Toate parcă așteaptă împlinirea hotărîrii ei... „Și eu știu cum se intră-n beciul unde zace Zurdas..." geme triumfător.

Dispare în grabă, mînioasă, pe ușa aceea secretă care duce-n beciuri. Sala rămîne cîtăva vreme goală, animată doar de adierile agitate ale torțelor din unghere, apoi Dorada apare aducîndu-l după dînsa, dezlegat, pe Zurdas. Îi zice cu zăduf:

— Este sus, în brațele viiturii...

— Nu va mai fi, mîrîie hulpav Zurdas.

— Cu sete și năpraznă să lovești, în amîndoi deodată, — (îi pune-n mînă un fel de topor cu coadă scurtă) și fără greș...

— Trebuiește să lucrăm, mîrîie el în șoaptă, cu grijă mare... almintrelea... îi cunoști iuțeala și năpraznica lovitură a brațului.

— Nu-ți face nici o grijă, sufletul lui este prăbușit în moleșeala sărutului ei și și mai prăbușit încă în dorul după regină. S-a depărtat de sine și plutește rătăcind în lumea aducerii aminte. Trupul îi este istovit de dezmierdările și îmbrățișările pline de venin, — ea vorbește și mai cu venin —, ale viperei aceleia galbene.

— Totuși... putem da greș... și n-aș vrea să mor ucis de mîna lui... îi cunosc firea, dezlănțuirea furiei, iscusința și iuțimea cu care fulgeră lovitura Și... eu mi-am mai pierdut din vigoare...

— Ura este o vigoare ce întrece orice forță a trupului și-a minții, iar setea de răzbunare le întrece pe toate, îi răspunde Dorada.

— Ura și setea mea de răzbunare sînt înarmate cu sute de suliți, spade și lănci și catapulte și urlă toate-n mine nerăbdătoare să lovească precum furtuna cea mare din prăpăstii, dar nu trebuie, în nici un caz să-l lăsăm să lovească el primul. În nici-un caz. Vom fi pieriți. Nu putem fi mai ageri decît brațul și mintea lui, dar vom putea fi și trebuie să fim mai vicleni. Viclenia este arma de temut a slăbănogilor —.

Fii fără grijă... Cunosc eu o intrare de taină ce dă de-a dreptul la căpătîiul patului în care se desfată... Ajungem acolo tiptil... și... cînd lor le este mai bine și mai drag, lovești scurt, fulgerat! Ultimile trei cuvinte le-a năpustit mai mult decît le-a rostit... Am să te ajut și eu...

— Iar pe ea...! Pe ea, las-o-n seama *mea!*

Dau să pornească, hotărîți și cu mare grijă, dar... în acea clipă se deschide cu violență ușa din alcovul regelui și-al Eliniei, și-apare ea. Elinia, despletită, aproape goală pînă la cingătoare, iar de la cingătoare-n jos atîrnîndu-i un veșmînt galben aprins care greu se deosebește de culoarea de smirnă vie a carnației de pe trupul ei. Frumusețea ei este dezlănțuită într-o funestă strălucire lunară... Deschide larg fereastra și strigă ca o nebună superbă:

— Bărbați ai Daciei! Bucurați-vă!

Dorada și Zurdas rămîn stane de pietre...

Elinia continuă pe același glas aprins: „Zeul vostru cel mare l-a dus pe rege la el. Regele dormea adînc și lin cînd, deodată, pereții camerei s-au destrămat ca-ntr-o vrajă, deodată, și un vînt pustiitor, venind din munte, cu flăcări într-însul, a dat buzna înlăuntru, a învîrtejit camera cu toate dintr-însa cîte erau, l-a învălui pe regele vostru ca-ntr-un vîrtej de nouri albi strălucitori, norii aceia s-au preschimbat, tot ca-ntr-o mare vrajă, în niște cai albi înaripați, regele vostru a slobozit un chiot de mare, nemaipomenită bucurie, aripile cailor, cele de jos, căci cu cele de sus zburau, ei avînd patru perechi de aripi, i-au cuprins ca pe-o pasăre albă mare sufletul între ele și... zbucnind afară cu vuiet înfricoșat l-au dus și l-au urcat în muntele cel înstelat... Bucurați-vă, bărbați ai Daciei! Burebista nu mai este rege! Burebista s-a prefăcut în zeu! El veghează

acum și va veghea necontenit de-acolo, din muntele înstelat, asupra pămîntului și sufletului vostru.

Bucurați-vă și vă veseliți!"

Pe rostirea acestui discurs apare ca de nicăieri năluca albă a marelui preot care se apropie de ea și o trage îndărăt cu grijă pe cuvîntătoare. Între timp apare ca din neunde și pirpiriul emisar, care, retrăgîndu-se și pitindu-se într-un ungher, își freacă pălmile cu reținută, atentă satisfacție...

Dorada în schimb s-a și repezit cu ghearele-n grumajii Eliniei... care stă precum o pasăre albă, o lebădă în ghearele unei acvile, nezicînd nimic decît căscînd a moarte ochii.

— Ai grijă, Dorada, ce faci, să nu stîrnim tumult afară, zice Deceneu către Dorada, care se pare că s-a prefăcut în panteră...

Cu Elinia cînd între gheare, cînd între fălci, Dorada bolborosește cu strigare, apoi înăbușit: „Năpîrcă! Năpîrcă galbenă! Regele meu n-a murit... Ci l-ai ucis... *tu!* Tu l-ai ucis... și dreptul acesta era al meu! Numai al meu, *năpîrrrcă!*" Apoi, dînd binețe emisarului încolăcit aproape-n ungher: „Tu, șarpe pestriț! Păianjen otrăvitor! Tuu!..." Aruncă ghearele și-asupra acestuia.

Zurdas întretimp stînd ca o umbră blestemată alături, își revine la starea de trezie și... dă să o zbughească afară strigînd: „Popor al Daciei sînt liber, li...", dar exact în acea clipă intră-n sală ca o vijelie Daziu. Strigă: „Ce se-ntîmplă aici?"... Se uită întrebător la toți.

— Regele nostru a fost otrăvit... Această jigodie — arată spre musafir — ne-a întins o foarte iscusită cursă și, folosind cutezanța șireată și ispita frumuseții ei, a acestei vipere — arată spre Elinia, care stă încolăcită a spaimă — ca și prea buna noastră credință în ei, l-au răpus.

Daziu zărindu-l limpede acum pe Zurdas, scrîșnește: „Tu...? Aici...?"

Zurdas, în disperare sălbatică, dă să lovească cu toporul pe care-l ține-n mînă, dat de Dorada. Lupta dintre ei doi se arată a fi foarte scurtă, căci Zurdas cade ca trăznit grămadă la pămînt înainte de-a apuca să lovească el. Apoi, la repezeală mare, Daziu smulge de la locurile lor pe cei doi musafiri, îi așează pe fiecare la cîte o subțioară și întreabă pe Deceneu: „Ce facem cu ăștia, mărite sfetnic?... Am să-i ung cu miere și-am să-i arunc de vii în rîpa cu

tăuni, acolo unde foiesc năpîrcile noastre cele cu păr pe ele".

— Nu, răspunde Deceneu. Deocamdată du-i în beciul cu cloțani. Du acolo și stîrvul acesta al lui Zurdas... să aibă cu ce se hrăni și... cu cine povesti.

— Iar în rîpa tăunilor și-a năpîrcilor mă duc eu... singură, murmură Dorada.

— Și... pe urmă?... face iarăși întrebare către Deceneu, Dàziu.

— ...Pe urmă vom mai vedea .., răspunde cu gîndul departe bătrînul Deceneu. Vom aștepta semne... Vom aștepta pînă cînd pămîntul Daciei, în care se întoarce acum trupul și sîngele lui va mai ridica din sînul său un alt braț, tot atît de înalt și de puternic ca al lui, va mai arăta din adîncul său o altă minte tot atît de temeinic cumpănită ca a lui, și-un suflet, de dincolo de ceea ce este al lui, tot atît de luminat și de temerar... Toate crugurile îmi slomnesc acest adevăr, iar timpul împlinirii lui nu este departe.

Deceneu apoi urcă încet spre foișor, Dàziu tîrăște după dînsul stîrvul lui Zurdas și spaima celor doi emisari către locul de ispașă, în subsol.

Afară s-au stîrnit dansuri furtunoase, barbare. Vîrtejuri frenetice sunt ele, una cu pulberea stîrnită. Chiotele taie în sus precum niște săgeți și se-mplîntă, ai crede, în trupul zeului care se ascunde în nouri.

Rămîne-n marea sală singură Dorada, între pîlpîirile torțelor, parcă mohorîte și ele — peste plocăzi și scoarțe parcă s-a lăsat o ceață subțire ca de giulgiu din fire de paianjen, — și între vuietele petrecerii de-afară, care se potolesc, se sting și pier. Bufnițile mîrîei...

Cade în genunchi, își proptește bărbia-n degetele mîinilor împreunate sub grumaz și îngînă singură de tot, din adîncuri, bocet:

„Destramă-te, destramă,
Platoșă de-aramă...
Adună-te cu ger
Inimă de fier...
Adună-mă ghem,
Să nu pot să gem...
Singură-n parîng,

Să nu pot să plîng . . .
Singură de toți,
De morții nemorți . . .

Singură-n pustie
Să nu mă îmbie
Nimeni vreodată,
Acolo culcată . . .
Acolo uitată.

Singură-n deșert
Să nu pot să-mi iert . . .

Destramă-te, destramă,
Platoșă de-aramă.
Și-adună-mă-n humă,
-n văgăuna-mumă,
Numai eu și nimeni altul
În adincul tot și-înaltul.
Numai el și numai eu
În afundul empireu . . .

Destramă-te de-o mînă
Și te fă țărînă
Și-n vînt te destramă.
Platoșă de-aramă . . ."

La rostirea ultimelor cuvinte din bocetul Doradei, apare exact, de acolo de unde a apărut și Dorada, Burebista însuși, întreg, aievea, împresurat de-o lumină ca de un nimb nepămîntească.

Surîde înalt și chemă la dînsul, cu putere:

— Dùras!

— (Dùras apare ca din pămînt): Aici!

— Bàdras!

— (Bàdras apare și el tot ca din pămînt): Aici!

— Dàziu! (Dàziu apare și el ca din neunde): Aici!

Burebista (cu Dorada încolăcită ca un mănunchi dureros de căinți dar și de altceva, mai greu de înțeles și de deslușit, la picioarele, apoi în sus, peste picioarele lui . . .) zice:

— Aici să rămîneți, pînă la capătul veacurilor, cu mine, așa cum v-am dorit și v-am zidit eu.

Răspund toți trei într-un glas:

— Aici, pînă la capătul veacurilor, cu tine, așa cum ne-ai dorit și zidit tu.

U-ul din ultima vocabulă se învălmășește, se mistuie în u-ul din urletul steagului-lup de pe turnuri și se face una cu el.

Oroles, venit și el, dar ceva mai amînat, plînge, cît este de leu, oprit între ușiorii ușii celei mari ce dă din sală în celelalte încăperi.

Apoi a nins trei zile și trei nopți, fără contenire...

Țara era toată albă, alaiul ce aducea spre Cogainon era alb, jalea era albă, incinerarea a fost și ea albă de tot, vuietele stindardelor-balauri albe și ele. Numai peste Dorada, îmbrăcată toată-n negru, nu se opreau zăpezile.

Cei patru i-au purtat trupul mort, pe umeri, pînă acolo, sus de tot.

CUPRINS

PARTEA ÎNTÎI

1 Ceva despre biografia sau, mai bine zis, parabiografia naratorului / 6
2 Idilă-n codrii Daciei și povestea marelui melc / 21
3 Apare Buerebista, apoi ai săi, aducînd un ciudat vînat / 49
4 Apare Deceneu cu ai săi. Sacrificarea lui Micapor / 81

PARTEA A DOUA SAU MARELE VULTUR DESFACE ARIPILE

1 Un asediu cu bucluc / 98
2 Marea bătălie de la Fosatum Magnum / 112
3 Cucerirea cetăților de pe Pontul Euxin, unirea cu Dacia a triburilor tracice din sudul Danubiului, înfrîngerea lui Hibridas, guvernatorul Machedoniei, și învăluirea Dalmației / 122

PARTEA A TREIA

Triumfala întoarcere sau moartea stă deasupra adevărului / 142

Lector: VASILE IGNA
Tehnoredactor: CONSTANTIN RUSU

Apărut: 1987. Bun de tipar: 30.03.1987. Comanda nr.: 2836.
Coli de tipar: 12. Hîrtie: velină 55 g/mp. Format: 61×86/16.

Tiparul executat sub comanda nr. 103
la ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ CLUJ
Municipiul Cluj-Napoca
B-dul Lenin nr. 146
Republica Socialistă România

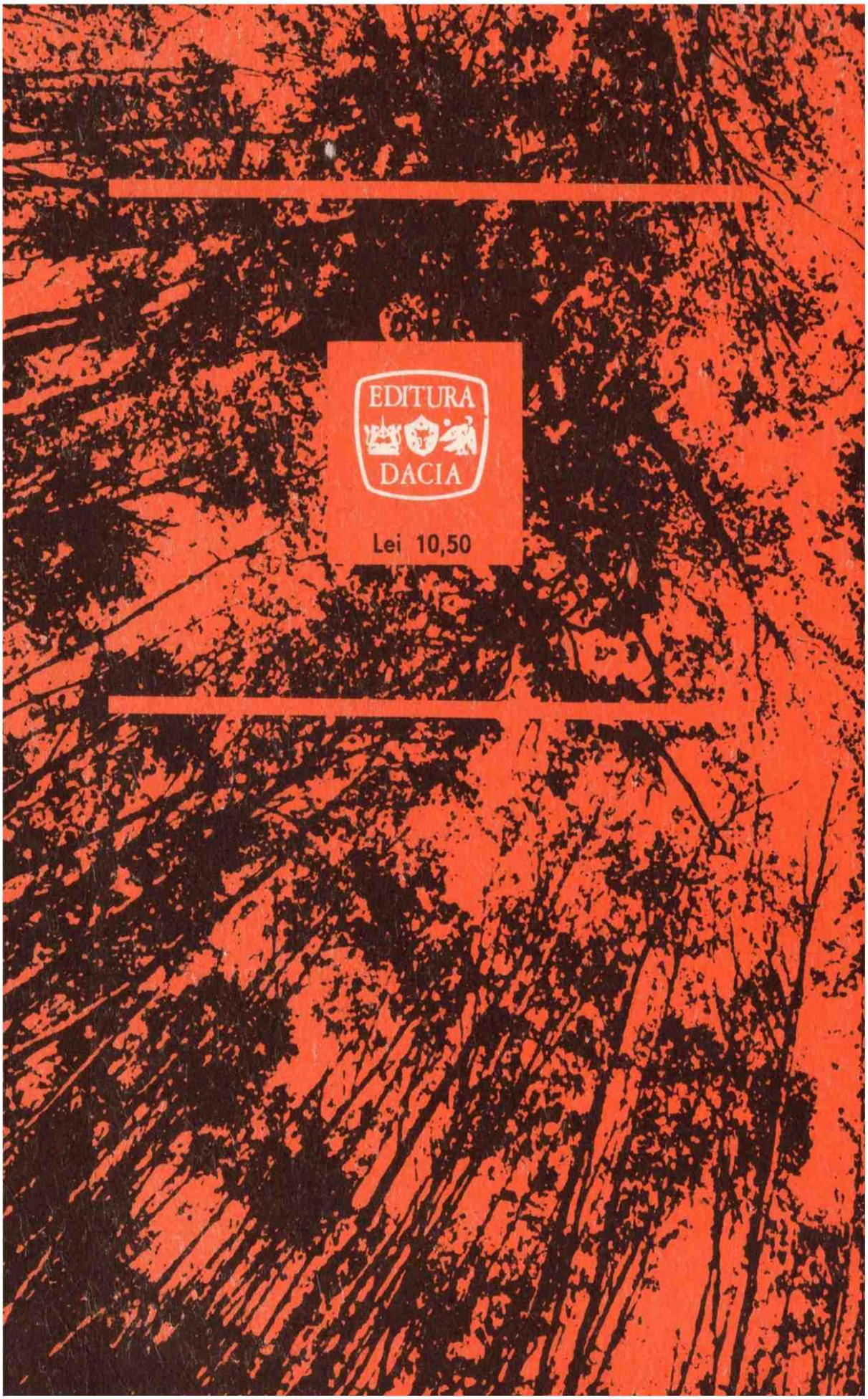
EDITURA
DACIA
Lei 10,50